

DE ADVOKAT ETISKE REGLER

KOMMENTERET

Lars Økjær Jørgensen og Martin Lavesen

DE ADVOKAT ETISKE REGLER

– kommentar til de advokatetiske regler, som senest
vedtaget på Advokatrådets møde 25. august 2016.

KOMMENTERET

af

LARS ØKJÆR JØRGENSEN og MARTIN LAVESEN

ADVOKATSAMFUNDET
RETSSIKKERHED · UAFHÆNGIGHED · INTEGRITET

DE ADVOKATETISKE REGLER

Udgiver: Advokatsamfundet
Kronprinsessegade 28
1306 København K
Telefon 33 96 97 98
Advokatsamfundet.dk

2. udgave, 1. oplag
©Advokatsamfundet

Layout: Bilgrav Design ApS
Tryk og indbinding: Jørn Thomsen Elbo A/S

ISBN 978-87-89741-25-3

Udgivet med støtte fra Margot & Thorvald Dreyers Fond.

Bogen kan bestilles ved henvendelse til Advokatsamfundet enten pr. brev til adressen Kronprinsessegade 28, 1306 København K, telefonisk på 33 96 97 98 eller på e-mail til samfund@advokatsamfundet.dk.

“

Kærligheden skal være oprigtig. Afsky det onde, og hold jer til det gode.

Vær hinanden hengivne i broderkærlighed, kappes om at vise hinanden agtelse.”

Rom. 12, 9-10

INDHOLDSFORTEGNELSE

Introduktion	6
Forfatterernes forord	8
De advokatetiske regler	10
Indledning til reglerne	24

Kommentarer til de enkelte regler

1. Advokatens stilling i samfundet	26
2. Retsplejelovens regler om god advokatskik	30
3. De advokatetiske reglers status og formål	36
4. Reglernes anvendelsesområde	40
5. Tavshedspligt	43
6. Navn m.m.	62
7. Fuldmægtige – advokatens ansvar	65
8. Modtagelse af sager	71
9. Opgavens udførelse	78
10. Opbevaring af sagsakter	89

11. Udtræden	92
12. Interessekonflikter	97
13. Almene oplysningspligter	174
14. Opdrags- og prisoplysninger i erhvervsforhold	184
15. Opdrags- og prisoplysninger i forbrugerforhold	188
16. Honorarforhold	200
17. Grænser for advokatens bistand	227
18. Advokatens forhold til retten m.fl.	258
19. Advokatens respekt for forligsforhandlinger	270
Retsplejeloven (kap. 12-15 om advokater)	274
Regler om god advokatskik inden for EU	292
Forkortelser	305
Litteratur	306
Stikordsregister	308

INTRODUKTION

Kære kollega

Som formand for Advokatrådet er jeg meget glad for, at vi har kunnet overtale Lars Økjær Jørgensen og Martin Lavesen til at påtage sig det store arbejde med at lave en opdateret udgave af deres kommentar til de advokatetiske regler. Det er mig derfor også en stor glæde at kunne introducere denne udgave.

Takket være en bevilling fra Dreyers Fond har vi fået mulighed for, at alle advokater modtager et eksemplar af bogen. Emnet 'God Advokatskik' er dermed sikret de bedste muligheder for en fortsat bevågenhed hos alle advokater i Danmark.

Det er Advokatrådets opgave at formulere de advokatetiske regler. Det følger af vedtægten for Advokatsamfundet, og det er forudsat i retsplejeloven. Det er en yderst vigtig opgave for Advokatrådet, som kræver et grundigt forarbejde, navnlig fordi ændringer i regelsættet kan have meget stor betydning – både for advokattitlen, den tillid, der knytter sig hertil, og for advokatstandens generelle virke.

I dagligdagen træffes der en række dispositioner af den enkelte advokat, som forudsætter stillingtagen til spørgsmål om forholdet til god advokatskik. Er der her en nærliggende risiko for, at jeg vil kunne anses for at have en interessekonflikt? Hvilke parametre kan med rimelighed indgå i fastsættelsen af mit honorar? Kan jeg rette henvendelse til dette vidne? Og skal jeg inden da orientere min modpart?

Dette er spørgsmål, som vi stiller os selv dagligt, og som vi ofte drøfter med andre advokater eller vores advokatfuldmægtige. I disse tilfælde er det en stor hjælp at have en bog som denne, der – som supplement til den rådgivning man også kan få fra Advokatsamfundets Sekretariat – kan give den enkelte advokat inspiration og viden.

Bogen kan ikke fortælle dig som advokat, hvad du skal gøre. Det er og bliver din egen beslutning. Men bogen kan hjælpe dig til at kvalificere dit beslutningsgrundlag og kan bidrage til at sikre, at der hos advokater er fokus på de særlige vilkår, herunder forpligtelser, der følger med advokattitlen.

Dermed yder bogen et væsentligt bidrag til at sikre bevidsthed hos os alle om, hvad det vil sige at være advokat, og hvilke grundlæggende værdier vi er fælles om. Jeg vil gerne takke forfatterne for det store arbejde, og jeg ønsker alle læsere rigtig god læselyst.

København, oktober 2017

Peter Fogh
Formand for Advokatrådet

FORFATTERNES FORORD

Det er seks år siden, vi senest udgav vores kommentar til de advokatetiske regler. Det er fortsat vores ønske, at værket skal bidrage til forståelsen og hjælpe med fortolkningen af reglerne hos advokater, advokatfuldmægtige og andre, der beskæftiger sig med advokaters virksomhed.

Vores ønske er stadig at bidrage med et praktisk opslagsværk, og der er således ikke som udgangspunkt tale om en akademisk gennemgang. Denne tilgang har smittet af på vægtningen af vores prioriteringer og i indholdet af kommentarerne til de enkelte bestemmelser.

Det er også i denne udgave i første række de advokatetiske regler, som er kommenteret og kun i anden række rpl § 126. Vi har i vores gennemgang derfor lagt mere vægt på den måde standarden 'god advokatskik' er kommet til udtryk i praksis og i de advokatetiske regler end på selve standarden.

Praksis fra domstolene og Advokatnævnet er medtaget i det omfang, denne tjener til belysning af spørgsmål om regelanvendelse. Afgørelser er alene omtalt i uddrag og under de enkelte bestemmelser, hvor vi har vurderet det illustrativt i forhold til den relevante bestemmelse.

Vi har ikke tilstræbt at medtage alle afgørelser fra domstolene og Advokatnævnet på et givet område, men vi har refereret afgørelser, når vi har ment, at afgørelsen har kunnet bidrage til forståelsen af en given bestemmelse eller til at belyse dens praktiske anvendelse.

Den europæiske advokatsammenslutning CCBE's Code of Conduct, som gælder for advokaters grænseoverskridende virksomhed, er medtaget i uddrag under de enkelte bestemmelser i det omfang, vi har fundet det formålstjenligt. Disse bestemmelser kan af læseren anvendes til sammenligning.

Manuskriptet har nydt godt af de værdifulde oplysninger, forslag og kritiske kommentarer, vi har modtaget fra kolleger i advokatverdenen og medarbejdere i Advokatsamfundet, samt fra advokatfuldmægtige, som vi gennem årene har undervist i god advokatskik.

Vi skylder advokat Martin Korp Jensen en stor tak for at have assisteret med at udarbejde bogens gengivelse af nyere praksis såvel som for værdifulde input til forbedringer og for at have læst indholdsmæssig korrektur. Vi takker også advokat Nicolai Pii for kritisk gennemlæsning af manuskript og stud.jur. Fie Møller Jensen for grundig opdatering af bogens henvisninger. Ligeledes retter vi en særlig tak til redaktionssekretær Vibeke Sejer Mølbæk for en ihærdig og myndig styring af projektet. En speciel tak til Margot og Thorvald Dreyers Fond, som har gjort udgivelsen mulig.

Også denne anden udgave er initieret af Advokatrådet, og vi værdsætter, at vi endnu en gang har fået mulighed for at fordybe os i advokatetikken. De holdninger, der fremkommer i bogen, er dog alene udtryk for vores personlige meninger. Praksis er medtaget frem til oktober 2017.

København, oktober 2017

Lars Økjær Jørgensen og Martin Lavesen

DE ADVOKATETISKE REGLER

Som vedtaget på Advokatrådets møde 25. august 2016.

1. ADVOKATENS STILLING I SAMFUNDET

Advokaten indtager i et retssamfund en særlig stilling.

Advokatens opgave er at fremme retfærdighed og modvirke uret.

Advokaten skal aktivt varetage og forsvare sin klients rettigheder og friheder samt være klientens rådgiver.

Advokaten skal ved sin repræsentation af klienten iagttage fortrolighed samt bevare sin uafhængighed og integritet, herunder i forhold til staten.

Advokaten har juridiske og etiske forpligtelser over for klienten.

Advokaten skal også under udførelsen af sine pligter for klienten udvise den nødvendige respekt over for personer og myndigheder, som advokaten har kontakt med på klientens vegne.

2. RETSPLEJELOVENS REGLER OM GOD ADVOKATSKIK

2.1 Advokaten skal i medfør af rpl. § 126, stk. 1, udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. En advokat må i medfør af rpl. § 126, stk. 4, heller ikke uden for sin advokatvirksomhed, i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art, udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat.

2.2 Advokatrådet fører tilsyn med, at advokater overholder reglerne om god advokatskik. Advokatnævnet, der behandler klager over advokater, fastlægger det nærmere indhold af retsplejelovens standard for god advokatskik og tildeler disciplinære sanktioner i henhold til rpl. kapitel 15 b.

3. DE ADVOKATETISKE REGLERS STATUS OG FORMÅL

- 3.1 **Reglernes status.** De advokatetiske regler gælder for alle advokater, uanset om de udøver advokatvirksomhed eller er ansat i virksomheder eller organisationer, der ikke kan udøve advokatvirksomhed, jf. rpl. § 124. Reglerne udtrykker de krav, som under hensyn til advokaters særlige stilling i samfundet og på baggrund af Advokatnævnets og domstolenes praksis efter Advokatrådets opfattelse stilles til advokaters professionelle standard og etik under deres udøvelse af virksomhed under brug af advokattitlen.
- 3.2 **Reglernes formål.** Disse regler skal tjene til vejledning for advokaterne, deres klienter og offentligheden med hensyn til de pligter af advokatetisk art, der påhviler advokater, når de udøver virksomhed under brug af advokattitlen. Reglernes formål er tillige at udgøre et bidrag til Advokatnævnets fastlæggelse af retsplejelovens standard for god advokatskik.

4. REGLERNES ANVENDELSESOMRÅDE

- 4.1 Disse regler finder anvendelse ved advokaters udøvelse af virksomhed under brug af advokattitlen i Danmark og ved danske advokaters udøvelse af sådan virksomhed i udlandet.
- 4.2 For advokaters grænseoverskridende virksomhed inden for EU gælder tillige den af CCBE vedtagne Code of Conduct for lawyers in the European Union.

5. TAVSHEDSPLIGT

- 5.1 Fortrolighed er en betingelse for advokatens virke og en grundlæggende pligt og ret, som skal respekteres ikke kun i det enkelte individs, men også i retssamfundets interesse.

Det er derfor afgørende, at en advokat kan modtage oplysninger om forhold, som klienten ikke ville betro andre, og at advokaten kan gøres bekendt med oplysningerne i fortrolighed.

Advokaten skal behandle alle oplysninger, han som led i sit virke bliver bekendt med, fortroligt.

- 5.2 Tavshedspligten gælder uden tidsbegrænsning.
- 5.3 Advokaten skal sikre, at advokatens autoriserede fuldmægtige, partnere, jf. rpl. § 124 c, stk. 1, nr. 2, personale og andre, som i øvrigt beskæftiges i advokatvirksomheden, gøres bekendt med, at de pågældende har samme tavshedspligt som advokaten, uanset om de er advokater eller ikke.
- 5.4 Når advokater udøver advokatvirksomhed i et fællesskab, i et advokatselskab, jf. rpl. § 124, eller i kontorfællesskab, gælder reglerne i 5.1-5.3 for fællesskabet, advokatselskabet og kontorfællesskabet og i det indbyrdes forhold mellem dets deltagere, herunder ansatte advokater.

Tilsvarende gælder reglerne i 5.1-5.3 for andre samarbejder, samvirker og fællesskaber mellem advokater eller advokatvirksomheder, såfremt de i forhold til tredjemand fremtræder som et fællesskab eller en advokatvirksomhed.

6. NAVN M.M.

- 6.1 Advokatvirksomheders navn skal være egnet til entydigt og konkret at identificere den pågældende advokatvirksomhed, og det skal fremgå af navnet eller en tilføjelse dertil, at virksomheden er en advokatvirksomhed.
- 6.2 Advokatvirksomheders navn og andre forretningskendetegn, derunder logo, må ikke være egnet til at give indtryk af, at advokatvirksomheden udøves af andre end dem, der efter rpl. § 124, jf. § 124 c, kan være medejere af en advokatvirksomhed.

7. FULDMÆGTIGE – ADVOKATENS ANSVAR

Det påhviler advokater, der beskæftiger autoriserede advokatfuldmægtige, at sikre, at fuldmægtigen får en forsvarlig praktisk uddannelse med henblik på erhvervelse af advokatbeskikkelse, herunder indsigt i og forståelse for de advokatetiske reglers betydning.

Principalen er ansvarlig for, at autoriserede advokatfuldmægtige handler i overensstemmelse med disse regler. Principalen må således ikke pålægge sin fuldmægtig at udvise en adfærd, der ville være i strid med disse regler, såfremt den udvistes af advokaten selv.

8. MODTAGELSE AF SAGER

- 8.1 En advokat må alene påtage sig en sag for en klient efter direkte anmodning fra klienten, fra en anden advokat på klientens vegne eller efter anmodning fra en offentlig myndighed eller andet kompetent organ.
- 8.2 En advokat må ikke påtage sig en sag, til hvis udførelse advokaten savner fornøden kompetence, medmindre advokaten efter aftale med klienten sikrer sig samarbejde med en dertil kvalificeret kollega.
- 8.3 En advokat må ikke påtage sig en sag, hvis den ikke kan behandles tilstrækkelig hurtigt.

9. OPGAVERNS UDFØRELSE

- 9.1 En advokat skal som klientens uafhængige rådgiver varetage klientens interesser grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv kræver.
- 9.2 Advokaten skal i passende omfang holde klienten underrettet om sagens forløb.

10. OPBEVARING AF SAGSAKTER

Efter afslutning af en sag skal sagens akter, herunder elektroniske data, opbevares i en passende periode, som kan fastsættes generelt efter sagstype med fornødent hensyn til konkrete forhold.

11. UDTRÆDEN

En advokat må ikke ophøre med at udføre en sag på en sådan måde og under sådanne omstændigheder, at klienten hindres i rettidigt og uden skadevirkning at søge anden juridisk bistand.

12. INTERESSEKONFLIKTER

- 12.1 Ved modtagelsen af enhver ny sag skal advokaten i rimeligt omfang sikre sig mod, at der kan opstå tvivl om advokatens iagttagelse af bestemmelserne om interessekonflikter.
- 12.2 En advokat må ikke bistå en klient i situationer, hvor en interessekonflikt er opstået, eller hvor der foreligger nærliggende risiko for, at en sådan konflikt opstår.

Sådanne situationer foreligger, når:

- 1) En advokat bistår klienter i samme sag, hvis klienterne har modstridende interesser af ikke uvæsentlig karakter.
- 2) En advokat bistår en part efter tidligere at have bistået modparten i samme sag.
- 3) En advokat på samme tid bistår klienter i flere sager, der har forbindelse med hinanden, hvis der er risiko for, at fortrolige oplysninger, som advokaten har modtaget i en af sagerne, kan have betydning i en anden af sagerne.
- 4) En advokat har en nær familiemæssig eller ikke ubetydelig økonomisk, erhvervsmæssig eller anden forbindelse til en part, som i sagen har modstridende interesser med klienten.
- 5) En advokat har sådanne forretningsmæssige eller andre forbindelser til eller aftaler med klienten, at der er risiko for, at advokaten ikke kan give klienten rådgivning uafhængigt af uvedkommende interesser.
- 6) En advokat indgår aftale med klienter eller andre om, at han skal modtage salær i form af aktier eller andre ejerandele i et selskab, hvor aktiernes eller andelenes værdi vil blive påvirket af resultatet i sagen. Dette gælder også andre tilfælde, hvor der indgås aftale om en sådan vederlæggelse, hvis dette vil kunne påvirke advokatens uafhængighed og personlige integritet under udførelsen af hvervet.
- 7) En advokat, som for parterne har medvirket til stiftelse eller berigtigelse af et retsforhold, efterfølgende bistår en af parterne vedrørende

samme retsforhold, hvis bistanden har eller kan have betydning for den anden part.

Sådanne situationer kan endvidere foreligge, når:

- 8) En advokat bistår en klient i en sag, hvis han uden at repræsentere modparten i den konkrete sag har et fast klientforhold til denne. Ved vurderingen af om et klientforhold er fast, tages der bl.a. hensyn til, om klienten hidtil har søgt advokatens bistand regelmæssigt i forhold til klientens behov for bistand, og om klienten forventes at fortsætte hermed.
 - 9) En advokat bistår konkurrerende virksomheder.
 - 10) En advokat medvirker for flere parter til stiftelse af eller berigtigelse af et retsforhold, hvorom der er enighed mellem parterne.
 - 11) En advokat bistår en klient i en sag efter tidligere at have bistået en klient i en anden sag, når sagerne har forbindelse med hinanden, og der er risiko for, at fortrolige oplysninger, som advokaten har modtaget i en af sagerne, kan have betydning i en anden af sagerne.
- 12.3 En advokat må ikke virke som voldgiftsdommer, mæglingsmand eller mediator for flere parter, hvis han tidligere som partsrepræsentant har bistået nogen af parterne i forhold, der har forbindelse med tvisten. En advokat må ikke efter at have virket som voldgifts-, mæglingsmand eller mediator bistå nogen af parterne som partsrepræsentant om forhold, der har forbindelse med sagen.
- 12.4 Når advokater udøver advokatvirksomhed i et fællesskab, i et advokatselskab, jf. rpl. § 124, eller i kontorfællesskab gælder reglerne i 12.2 og 12.3 for fællesskabet, advokatselskabet og kontorfællesskabet og i det indbyrdes forhold mellem dets deltagere, herunder ansatte advokater.
- Tilsvarende gælder reglerne i 12.2 og 12.3 for andre samarbejder, samvirker og fællesskaber mellem advokater eller advokatvirksomheder, såfremt de i forhold til tredjemand fremtræder som et fællesskab eller en advokatvirksomhed.
- 12.5 Et samtykke fra de involverede parter til advokatens bistand vil i tilfælde omfattet af 12.2, pkt. 1-7, 12.3 og 12.4 som udgangspunkt ikke påvirker

bedømmelsen af, om der foreligger en interessekonflikt. I tilfælde omfattet af 12.2, pkt. 8-11 vil betydningen af et sådant samtykke bero på en konkret vurdering.

- 12.6 Når der i henhold til disse regler foreligger en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor, skal advokaten udtræde af den eller de konkrete sager i forhold til alle involverede klienter. Hvis advokaten i tilfælde omfattet af 12.2, pkt. 1, 3, 9 og 10, kun har modtaget væsentlige oplysninger fra nogle af klienterne, kan advokatens udtræden begrænses til de øvrige klienter. Advokatens udtræden skal ske straks. Dog skal advokaten foretage det, der er nødvendigt for, at klienten ikke lider retstab.
- 12.7 Såfremt advokatens udtræden af sagen i henhold til 12.6 skyldes en interessekonflikt, som er opstået udelukkende eller i hovedsagen som følge af advokatens forhold, må advokaten ikke opkræve honorar for den del af arbejdet med sagen, som tillige skal udføres af den advokat, som overtager sagen. I det omfang sådant honorar er indbetalt af klienten, skal advokaten tilbagebetale dette.
- 12.8 Advokatvirksomheder og andre samarbejder omfattet af 12.4 skal udarbejde skriftlige retningslinjer for håndtering af interessekonflikter. Dette gælder ikke enkeltmandsvirksomheder uden ansatte eller advokatselskaber, hvor kun én advokat udøver virksomhed. Retningslinjerne skal være egnede til at undgå interessekonflikter, til at opfange og identificere opståede konflikter på det tidligst mulige tidspunkt og indeholde en beskrivelse af fremgangsmåden, når en konflikt er identificeret.

Retningslinjerne skal efter anmodning fremsendes til Advokatrådet.

13. ALMENE OPLYSNINGSPLIGTER

- 13.1 Advokaten skal af egen drift oplyse klienten om følgende:
- 1) advokatens navn, adresse (herunder juridisk adresse) samt andre kontaktoplysninger, herunder telefonnummer og eventuel e-mailadresse, og
 - 2) navnet på den virksomhed, hvorfra advokaten udøver sin virksomhed, formen på virksomheden og CVR-nummeret,

- 3) at advokaten er beskikket af Justitsministeriet i Danmark, idet EU-advokater dog i stedet skal oplyse, at advokaten er registreret hos Advokatsamfundet,
 - 4) at advokaten er en del af Advokatsamfundet,
 - 5) at advokaten har tegnet ansvarsforsikring og stillet garanti efter de af Advokatsamfundet fastsatte regler, og at ansvarsforsikringen dækker al advokatvirksomhed, uanset hvor advokatvirksomheden udøves,
 - 6) navn og eventuelt adresse på forsikringsselskabet og garantistilleren,
 - 7) navn på det eller de pengeinstitutter, hvor advokaten har samlekklientkonti,
 - 8) grænserne for beskyttelse af indskud i henhold til lov om garantifond for indskydere og investorer,
 - 9) reglerne om dækning for flere indskud tilhørende én person i samme pengeinstitut,
 - 10) hvorvidt advokaten anvender aftaleklausuler om lovvalg og/eller værneting, og om almindelige forretningsbetingelser, hvis sådanne anvendes.
- 13.2 Advokaten skal på en klar og entydig måde af egen drift oplyse sin klient om eksisterende muligheder for offentlig eller forsikringsdækket retshjælp. Skal advokatens honorar udredes foreløbigt eller endeligt af det offentlige eller af et forsikringsselskab, skal advokaten, når han påtager sig opgaven, orientere sin klient om principperne for fastsættelse af honoraret og om de mulige konsekvenser for klienten.
- 13.3 Advokaten skal oplyse om de i 13.1 nævnte forhold på en klar og entydig måde, men advokaten kan selv bestemme, hvordan det sker, herunder om oplysningerne skal meddeles klienten direkte eller gøres let tilgængelige for klienten på advokatens virksomhedsadresse ad elektronisk vej eller lignende.

Oplysningerne i 13.1 og 13.2 skal gives eller gøres tilgængelige i forbindelse med indgåelsen af en skriftlig aftale om ydelse af bistand. Hvis der ikke foreligger en skriftlig aftale, skal oplysningerne gives eller gøres tilgængelige, inden bistanden ydes.

- 13.4 Hvis advokaten samarbejder med andre om ydelse af bistand, skal advokaten efter anmodning fra klienten oplyse om de foranstaltninger, som advokaten har truffet for at undgå eventuelle interessekonflikter.
- 13.5 Advokaten skal efter anmodning fra klienten oplyse, at advokaten er omfattet af Advokatsamfundets tilsyns- og disciplinærsystem og af reglerne om god advokatskik, jf. rpl. § 126, samt oplyse om eksistensen af de advokatetiske regler.
- 13.6 Advokaten skal efter anmodning fra klienten oplyse klienten om de regler, der særligt gælder for udøvelse af advokaterhvervet, og hvordan klienten får adgang til reglerne, f.eks. ved at henvise til Advokatsamfundet.dk.
- 13.7 I tilfælde af at der sker ændringer i de i 13.1, pkt. 7 nævnte forhold, skal advokaten af egen drift give individuel underretning til de klienter, der berøres af ændringen.
- 13.8 Hvis advokaten opbeholder midler for klientens regning, som er indsat på en separat klientbankkonto skal advokaten af egen drift give oplysninger til klienten om navnet på det pengeinstitut, hvor kontoen er oprettet, medmindre det er aftalt med klienten, eller det i øvrigt fremgår af omstændighederne, hvilket pengeinstitut, der benyttes. I tilfælde af at advokaten flytter indeståendet til et andet pengeinstitut, skal advokaten underrette klienten om navnet på dette pengeinstitut, medmindre ændringen er aftalt med klienten eller fremgår af omstændighederne

14. OPDRAGS- OG PRISOPLYSNINGER I ERHVERVSFORHOLD

- 14.1 Når klienten handler inden for sit erhverv, skal advokaten i forbindelse med indgåelsen af aftalen om bistand af egen drift og på klar og entydig måde oplyse klienten om de vigtigste elementer i den påregnede bistand, medmindre dette allerede fremgår af sammenhængen. Hvis advokaten på forhånd har fastsat et bestemt honorar, skal advokaten i forbindelse med indgåelsen af aftalen om bistand af egen drift og på klar og entydig måde oplyse om honorarets størrelse. Hvis der ikke foreligger en skriftlig aftale, skal oplysningerne i 1. og 2. pkt. gives eller gøres tilgængelige, inden bstanden ydes.
- 14.2 Hvis det ikke er muligt på forhånd at beregne honorarets størrelse, skal advokaten på klientens anmodning enten angive den måde, hvorpå honoraret

- vil blive beregnet, eller give et begrundet overslag. Advokaten skal desuden oplyse om de med bistanden forbundne omkostninger.
- 14.3 Afgiver advokaten et overslag, skal klienten så tidligt som muligt orienteres, hvis det samlede honorar forventes at overstige det beløb, der er angivet i overslaget.
- 14.4 Indgås der aftale om yderligere bistand i sagen, finder 14.1-14.3 tilsvarende anvendelse på sådan aftale.

15. OPDRAGS- OG PRISOPLYSNINGER I FORBRUGERFORHOLD

- 15.1 Når klienten er forbruger, skal advokaten i forbindelse med indgåelsen af aftalen om bistand af egen drift og på klar og entydig måde skriftligt og direkte til klienten oplyse klienten om de vigtigste elementer i den påregnede bistand, om fastsættelsen af honoraret jf. 15.2, og om de med bistanden forbundne omkostninger.

Hvis advokaten ikke har en hjemmeside jf. pkt. 15.6, skal advokaten yderligere oplyse Advokatnævnets fysiske adresse og hjemmesideadresse, samt om Advokatnævnets kompetence til behandling af adfærdsklager og tvister vedrørende advokatens salær.

- 15.2 Hvis bistanden ydes til et fast honorar, skal dette oplyses. Hvis det ikke er muligt på forhånd at beregne honorarets størrelse, skal advokaten enten angive den måde, hvorpå honoraret vil blive beregnet, eller give et begrundet overslag. Beløb skal oplyses inklusive moms.
- 15.3 Afgiver advokaten et overslag, skal klienten så tidligt som muligt orienteres skriftligt, hvis det samlede honorar forventes at overstige det beløb, der er angivet i overslaget. Advokaten skal af egen drift orientere klienten direkte herom på en klar og entydig måde.
- 15.4 Indgås der aftale om yderligere bistand i sagen, finder 15.1-15.3 tilsvarende anvendelse på sådan en aftale.
- 15.5 Indgås aftalen mellem advokaten og klienten uden for advokatens faste forretningssted eller som en aftale om fjernsalg, skal advokaten opfylde oplysningsforpligtelserne i forbrugeraftalelovens § 8.

Hvis advokaten indgår aftaler om bistand via internettet eller på netbaserede markedspladser, skal advokaten give oplysning om sin mailadresse og linke til den europæiske platform for online tvistbilæggelse (OTB-plattformen).

- 15.6 Hvis advokaten har en hjemmeside eller anvender forretningsbetingelser, skal advokaten her oplyse Advokatnævnets fysiske adresse og hjemmesideadresse, samt om Advokatnævnets kompetence til behandling af adfærdsklager og tvister vedrørende advokatens honorar.
- 15.7 Hvis en advokat afviser en forbrugerklants klage over advokatens honorar, skal advokaten skriftligt, direkte og af egen drift orientere klienten om Advokatnævnets fysiske adresse og hjemmesideadresse, samt om Advokatnævnets kompetence til behandling af tvister vedrørende advokatens salær.

16. HONORARFORHOLD

- 16.1 **Rimeligt honorar.** En advokat må ikke kræve højere honorar for sit arbejde end, hvad der kan anses for rimeligt, jf. rpl. § 126, stk. 2. Det samme gælder for aconto honorar.

Honoraret, herunder et aftalt honorar, fastsættes efter et skøn under hensyn bl.a. til sagens betydning og værdi for klienten, sagens udfald, arten og omfanget af det arbejde, advokaten har udført og det med sagen forbundne ansvar.

- 16.2 **Resultatbaseret honoraraftale.** En advokat må ikke indgå honoraraftaler om vederlæggelse af en andel af det udbytte, der måtte opnås ved gennemførelse af en sag (pactum de quota litis).
- 16.3 **Oplysning om honorar.** Klienten skal have oplysning om ethvert honorar, advokaten beregner sig.
- 16.4 **Afregningen.** Afregning skal foretages uden unødigt ophold. Afregningen skal indeholde den efter forholdene fornødne beskrivelse af det arbejde, som kræves honoreret.

Advokaten må foretage modregning, når advokaten har faktureret klienten, medmindre der foreligger særlige forhold, der gør, at modregning vil være urimelig.

16.5 **Provisioner mv.** Provision, rabatter og lignende modtaget fra tredjemand i forbindelse med behandlingen af klientens sag skal ubetinget godskrives klienten.

16.6 **Depositum.** Advokaten må ikke kræve et depositum, der overstiger, hvad der ved et forsigtigt skøn må antages at være et rimeligt honorar.

Reglerne om forrentning af betroede midler finder anvendelse på deposita.

16.7 **Honorardeling med ikke-advokater.** En advokat må ikke indgå aftale om deling af sit honorar med nogen, der ikke er advokat.

En advokat må dog betale honorar, provision eller andet vederlag til overdrageren af en advokatvirksomhed.

16.8 **Procesomkostninger.** Advokaten skal arbejde for en løsning på klientens sag for de lavest mulige omkostninger under hensyn til klientens ønsker og instrukser.

16.9 **Procesovervejelser.** Advokaten bør på passende tidspunkter foreslå klienten at overveje at indgå forlig eller henvise sagen til mediation eller lignende.

16.10 **Henvisningshonorarer.** En advokat må hverken af kolleger eller andre kræve eller modtage honorar, provision eller andet vederlag for at henvise eller anbefale en klient. Tilsvarende må en advokat ikke betale honorar, provision eller andet vederlag for henvisning af en klient.

17. GRÆNSER FOR ADVOKATENS BISTAND

17.1 En advokat må ikke ved udførelse af en sag gå videre, end berettigede hensyn til varetagelse af klientens interesser tilsiger.

Advokaten må ikke foretage unødige retsskridt eller søge klientens interesser fremmet på utilbørlig måde.

17.2 En advokat må ikke modvirke tilkaldelse af en anden advokat og bør efter omstændighederne opfordre modparten til at søge advokat.

Advokaten må ikke fortrænge en advokat fra en sag.

- 17.3 En advokat må ikke i en konkret sag henvende sig direkte til nogen, som i sagen er repræsenteret af anden advokat, uden dennes samtykke. Det gælder dog ikke, hvis henvendelsen sker til berettiget varetagelse af en klients eller egne interesser, eller vedkommende anden advokat trods påmindelse ikke foretager, hvad han efter god advokatskik har pligt til. Advokaten skal i alle tilfælde samtidig eller uden ugrundet ophold underrette den anden advokat om enhver sådan henvendelse.
- 17.4 En advokat må ikke optage eller medvirke til optagelse af telefonsamtaler eller andre kommunikationer på lydbånd eller lignende, uden at den anden part eller de andre deltagere på forhånd har samtykket i optagelsen.

18. ADVOKATENS FORHOLD TIL RETTEN M.FL.

- 18.1 Advokaten skal udføre sit hverv under respekt for retten og andre myndigheder.

Advokaten må ikke forhindre, at sagen behandles og afgøres efter de regler, der gælder herom.

- 18.2 Advokaten skal respektere processens og forhandlingens kontradiktoriske princip. Advokaten må ikke uden forudgående eller samtidig meddelelse til modparten rette henvendelse om sagen til dommeren eller andre, der behandler tvister, eller forsyne disse med bilag, notater eller dokumenter.

Advokaten skal senest samtidig forsyne modparten med kopi af det således fremsendte.

- 18.3 En advokat, der repræsenterer en part i en retssag, kan kontakte et vidne forud for vidneafhøringen for at klarlægge, hvad vidnet kan forklare og for at sætte vidnet i stand til at forberede sig på vidneafhøringen.

En advokats dialog med et vidne skal altid ske på en måde, der er egnet til at understøtte, at vidnet så korrekt som muligt bidrager til sagens oplysning. En advokat skal i forbindelse med enhver henvendelse til et vidne forud for vidneafhøringen sikre, at vidnet er bekendt med, at vidnet ikke har pligt til at udtale sig til advokaten.

Når det er påkrævet, skal advokaten orientere modpartens advokat om den

kontakt, advokaten agter at tage eller har haft med et vidne. Sådant information skal navnlig gives, hvis vidnet har en særlig relation til modparten. Der vil normalt ikke være behov for en orientering af modparten, hvis advokaten har ført vidnet i en forudgående instans, hvis vidnet er ansat hos den part, advokaten repræsenterer, eller hvis parten har en anden særlig tilknytning til vidnet. Det forhold, at et vidne føres af modparten, påvirker ikke i sig selv advokatens adgang til at kontakte et vidne.

19. ADVOKATENS RESPEKT FOR FORLIGSFORHANDLINGER

Har en part forud for eller under en verserende retssag, voldgift eller anden tvistløsning tilbudt forlig, må modpartens advokat ikke over for den afgørende instans fremlægge eller på anden måde oplyse om forslaget uden udtrykkeligt samtykke fra modparten.

Advokaten må gerne fremlægge og oplyse om forligsforslag fra egen klient.

INDLEDNING TIL REGLERNE

Advokatrådet vedtog 25. august 2016 den seneste udgave af de advokatetiske regler. De ændringer, som blev vedtaget, vedrørte visse opdateringer af pris- og oplysningsforpligtelserne. Den seneste store revision blev vedtaget af Advokatrådet 7. april 2011, hvor reglerne blev gennemskrevet.

AER er udarbejdet i henhold til § 31, stk. 1, i vedtægt for Advokatsamfundet.¹ Reglerne indeholder en række bestemmelser om bl.a. tavshedspligt, interessekonflikter og forholdet til klienten, herunder om opgavens udførelse og salærfastsættelse.²

Betegnelsen ‘de advokatetiske regler’ er egentlig misvisende. Der er ikke tale om regler, men om vejledende retningslinjer for, hvad der er god advokatskik. Det er Advokatnævnet og domstolene, der gennem en fortolkning af rpl § 126, stk. 1, fastlægger indholdet af begrebet ‘god advokatskik’. Rpl § 126 er den eneste beskrivelse af god advokatskik, der binder såvel Advokatnævnet som domstolene.

Advokaterne er bundet af såvel rpl § 126 som af den fortolkning, som praksis fra Advokatnævnet og domstolene er udtryk for. Det kan imidlertid for en advokat være vanskeligt at overskue den meget righoldige praksis fra – særligt – Advokatnævnet, når advokaten i en konkret situation har brug for vejledning i, hvad der er gældende ret.

Meningen med AER er derfor først og fremmest at sikre, at reglerne afspejler domstolenes og Advokatnævnets praksis, således som Advokatrådet opfatter den. Imidlertid indeholder AER også bestemmelser, som udtrykker Advokatrådets bud på, hvad der er god advokatskik på områder, som praksis endnu ikke har dækket, eller hvor praksis ikke er éntydig.

Inspirationen går også den anden vej – fra AER til afgørelser truffet af Advokatnævnet. Der er flere eksempler fra praksis på, at Advokatnævnet har anvendt AER, direkte eller indirekte, i forbindelse med fortolkning af rpl § 126, stk. 1 ved konkrete afgørelser.

¹ Advokatsamfundets vedtægt er senest blevet ændret på det ordinære advokatmøde i maj 2017.

² Nærmere Lavesen og Økjær Jørgensen, s. 30, og Bryde Andersen, s. 171, idet AER i sidstnævnte værk er defineret som “et regelsæt, der udtrykker den opfattelse af den retlige standard ‘god advokatskik’, som Advokatsamfundet har kunnet nå til enighed om.”

AER er udgangspunktet for Advokatrådets tilsyn med advokaters overholdelse af advokatpligterne. Selvom reglerne ikke er bindende, indeholder de vigtige pejlemærker for advokaterne. En advokats handling i strid med reglerne, som Advokatrådet bliver opmærksom på, vil kunne føre til, at Advokatrådet som tilsynsmyndighed indgiver en klage over advokaten til Advokatnævnet.

Det er derfor naturligt, at advokaterne – mere eller mindre bevidst – benytter reglerne som rettesnor, når advokaten vurderer sin eller andres adfærd. En advokat skal dog være opmærksom på, at advokaten ved at følge AER ikke nødvendigvis handler i overensstemmelse med god advokatskik.

1. ADVOKATENS STILLING I SAMFUNDET

Advokaten indtager i et retssamfund en særlig stilling.

Advokatens opgave er at fremme retfærdighed og modvirke uret.

Advokaten skal aktivt varetage og forsvare sin klients rettigheder og friheder samt være klientens rådgiver.

Advokaten skal ved sin repræsentation af klienten iagttage fortrolighed samt bevare sin uafhængighed og integritet, herunder i forhold til staten.

Advokaten har juridiske og etiske forpligtelser over for klienten.

Advokaten skal også under udførelsen af sine pligter for klienten udvise den nødvendige respekt over for personer og myndigheder, som advokaten har kontakt med på klientens vegne.

AER indeholder en indledende programerklæring med det formål at sætte rammen for advokatens virke. Der har stedse i AER været en form for rammebestemmelse – den nuværende bestemmelse er mere enkel end tidligere bestemmelser.

Selvom uafhængighed, tillid og personlig integritet i modsætning til tidligere udgaver af AER ikke længere er beskrevet i separate afsnit, er der dog ikke fra Advokatrådet tilstræbt en realitetsændring. Advokathvervet skal således fortsat opfattes som en selvstændig profession, hvor advokaten virker inden for en retlig ramme, som sikrer en særlig integritet og frihed.³

Advokatnævnets kendelse af 28. februar 2017. En ægtepagt blev oprettet med det formål at flytte aktiver fra en insolvent ægtefælle til den anden ægtefælle. Advokatnævnet fandt, at den advokat, der bistod med konciperingen og oprettelsen af ægtepagten under de givne omstændigheder havde handlet utilbørligt og dermed groft havde tilsidesat god advokatskik.⁴

³ Lavesen og Økjær Jørgensen, s. 13, hvor det også fremgår, at medlemmerne af en profession er samlet som følge af en fælles erklæring, som forpligter dem under visse fælles værdier.

⁴ Advokatnævnets sagsnr. 2016-3437.

Advokatnævnets kendelse af 31. marts 2014. Advokat A oplyste via sin sekretær til Erhvervsstyrelsen, at et ulovligt anpartshaverlån var udlignet ved udlodning, hvilken oplysning der ikke var belæg for. Advokatnævnet fandt, at det ikke var godtgjort, at advokat A havde haft til hensigt at vildlede Erhvervsstyrelsen, men at advokat A ved sin formulering gav en faktuel forkert oplysning til Erhvervsstyrelsen. Advokatnævnet fandt, at advokat A herved havde tilsidesat god advokatskik. Nævnets kendelse blev stadfæstet af byret og landsret.⁵

Advokatens rolle i retssystemet er centreret om den ydede rådgivning til klienten. Rådgivningen tager udgangspunkt i, at klienten er i en lidt sær situation. På den ene side kender klienten ikke de retlige rammer, inden for hvilke klienten skal disponere. På den anden side forventer retssystemet heller ikke, at klienten har denne viden.

Advokatens rådgivning af klienten bygges således på en informationsmæssig asymmetri. Advokatens og klientens viden om rammerne for klientens adfærd ikke er på samme stadium. Der er derfor behov for at have regler, som understøtter, at klienten stedse kan have tillid til, at advokaten i sin rådgivning alene tjener klientens interesser.

Samtidig har advokaten en særlig forpligtelse til at sikre, at lovgivning og regler i øvrigt overholdes, selvom dette ikke umiddelbart i alle tilfælde fremstår som værende i klientens interesse. Advokatens rådgivning får hermed en særlig etisk side. Det er disse forpligtelser, som i overordnede termer er anført i den indledende bestemmelse i AER.

Ved specifik angivelse af 'staten' som mulig modpart er fastholdt en fremhævelse af advokatens måske vigtigste rolle i et retssamfund, nemlig som beskytter af individets rettigheder i forhold til statsmagten. Det er således pointeret i AER, at forskellen mellem statens institutioner og advokaterne fortsat er central og nødvendig i et moderne retssamfund. Dette fokus på retssikkerheden er med til at underbygge betragtningen om en uafhængig profession.

Det tidligere regelsæt indeholdt en erklæring, hvorefter advokaten havde 'juridiske og moralske forpligtelser' over for klienten, domstolene og andre myndigheder mv. Bestemmelsen havde sammenhæng med selskabstømmersagerne fra 1990'erne og andre forhold, hvor der kunne være behov for et ekstraordinært hensyn til det offentlige. Bestemmelsen gav ofte anledning til den misforståelse, at advokaten havde andre – tunge – lodder i vægtskålen end klientens, og udgik derfor.

⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2012-3599.

De juridiske og etiske forpligtelser er nu alene nævnt i sammenhæng med klienten. Dermed pointeres klientens helt centrale stilling for advokaten, og det præciseres i bestemmelsen, at advokatens fokus altid skal være på klienten og artikulering af klientens krav, også – og ikke mindst – når klienten har det offentlige som modpart.

Det tidligere regelsæt indeholdt også en bestemmelse om hensynet til advokatens kolleger. Bestemmelsen er udgået, da egentlige laugsregler ikke længere er en del af AER. Det er herved tydeliggjort, at alle andre interesser skal vige for klientens interesser, herunder også regler om kollegial adfærd, som altid vil være sekundære.

Advokatrådet har valgt udtrykket ‘respekt over for’ andre personer og myndigheder end klienten i stedet for den tidligere i AER anvendte formulering ‘forpligtelser’. Dette er en følge af, at udtrykket ‘forpligtelser’ kunne sende et uheldigt signal om, at advokatens forpligtelser over for klienten er mere begrænsede i forhold til advokatens andre forpligtelser, end tilfældet reelt er.

Advokatens forpligtelser over for klienten er fundamentale i advokatopdraget. Advokaten har herudover, som altovervejende hovedregel, kun forpligtelser over for andre i det omfang, det måtte fremgå af lovgivningen. Denne sontring er søgt tydeliggjort ved den anvendte formulering.

Denne indledende bestemmelse i AER kan næppe tillægges en selvstændig betydning. Ved en fortolkning af AER’s specifikke regler, vil det dog omvendt være naturligt at inddrage de dele af indledningen til AER, som måtte berøre den pågældende problemstilling.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

1. Præampel

1.1 Advokatens stilling i samfundet

I et samfund, der hviler på respekt for lov og ret, udfylder advokaten en særlig rolle. Hans pligter er ikke begrænset til samvittighedsfuld udførelse inden for lovens rammer af den opgave, som er betroet ham af klienten. Advokaten skal tjene retfærdighedens interesser såvel som de klienters interesser, hvis rettigheder og friheder, det er ham betroet at hævde og forsvare, og det er hans pligt ikke blot at føre sin klients sag, men også at være hans rådgiver. Respekt for advokatens professionelle virke er en vigtig betingelse for retsstatsprincippet og demokratiet i samfundet. Advokatens virke pålægger ham derfor forskelligartede – fra tid til anden tilsyneladende modstridende – juridiske og moralske forpligtelser over for

- klienten,
- domstolene og andre myndigheder, for hvilke advokaten optræder på klientens vegne,
- advokatstanden i almindelighed og hver enkelt kollega i særdeleshed, og
- offentligheden, for hvilken eksistensen af en fri og uafhængig advokatstand, hvis integritet bygger på respekt for regler opstillet af standen selv, er et væsentligt middel til værn for menneskerettighederne over for statsmagten og andre interesser i samfundet.

2. Almindelige principper

2.7 Klientens interesser

En advokat skal altid under iagttagelse af gældende ret og god advokatskik handle i sin klients interesse og skal lade denne gå forud for sine egne og sine kollegers interesser.

2. RETSPLEJELOVENS REGLER OM GOD ADVOKATSKIK

- 2.1 Advokaten skal i medfør af rpl. § 126, stk. 1, udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. En advokat må ikke i medfør af rpl. § 126, stk. 4, heller ikke uden for sin advokatvirksomhed, i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art, udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat.
- 2.2 Advokatrådet fører tilsyn med, at advokater overholder reglerne om god advokatskik. Advokatnævnet, der behandler klager over advokater, fastlægger det nærmere indhold af retsplejelovens standard for god advokatskik og tildeler disciplinære sanktioner i henhold til rpl. kapitel 15 b.
-
-

Ad pkt. 2.1

En advokat kan optræde i tre forskellige sammenhænge: (1) som advokat i sin virksomhed, (2) uden for advokatvirksomhed i forretningsforhold eller andre forhold af økonomisk art, eller (3) i andre sammenhænge. Det er (1) og (2), som bestemmelsen vedrører. Advokatens optræden under (3) er ikke omfattet af advokatreglerne.

Bestemmelsen henviser ligesom tidligere udgaver af AER til reglerne i rpl § 126, stk. 1 og stk. 4. I forbindelse med den seneste revision af AER, valgte Advokatrådet i AER alene at henvise til gældende lovgivning, hvis det er særligt begrundet.

Generalklausulen i § 126, stk. 1, lyder således:

“En advokat skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Advokaten skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger. Sagerne skal fremmes med fornøden hurtighed.”

Rpl § 126 er det fundament, som praksis og dermed AER bygger på. Der er derfor god mening i at gøre opmærksom på bestemmelsens eksistens i AER. Det er dog fundet overflødigt at gentage hele indholdet af § 126 stk. 1, således som det har været tilfældet i tidligere udgaver af AER.

Bestemmelsen fortolkes og får indhold, når Advokatnævnet og domstolene fastlægger begrebet 'god advokatskik' og er bindende for begge instanser. Bestemmelsen er ligeledes bindende for advokaterne. Der hviler derfor en væsentlig opgave på Advokatnævnets og domstolenes skuldre, nemlig at give advokater og andre forståelsen af, hvilke krav der kan stilles til advokater, som virker inden for deres hverv.

Det første punktum i bestemmelsen indeholder den såkaldte generalklausul, en retlig standard, som ikke i sig selv siger så meget om, hvordan advokater skal udøve deres erhverv. Det nærmere indhold heraf vil blive ændret med samfundsudviklingen.

Bestemmelsen fremhæver herefter visse mere specifikke krav til advokatens adfærd.

Advokaten skal udføre sit hverv grundigt. Heri ligger et krav om, at advokaten skal lægge den tid og de kræfter i enhver opgave, som er nødvendig. Advokaten må ikke "springe over, hvor gærdet er lavest", medmindre det tjener klientens interesser.

I ordet samvittighedsfuldt synes der at ligge en opgave for advokaten, som går ud over de egentlige pligter, og som dermed er med til at fremhæve advokathvervet som et særligt tillidshverv.

Advokaten er klientens mand og skal behørigt tage højde for, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger. Bestemmelsen er givet til beskyttelse af modparten, men har fuldgyldighed også for opgaveløsningen i forhold til klienten. Advokaten skal således finde en grænse mellem hensynet til opgavevaretagelse for klienten og hensynet til en anstændig behandling af modparten.⁶

Alle advokatens opgaver skal behandles med fornøden hurtighed. Advokaten må således afholde sig fra at tage flere sager ind, end advokaten har ressourcer til at løse inden for rimelig tid.⁷

Bestemmelsen i rpl § 126, stk. 4, vedrører en advokats adfærd, når advokaten ikke udøver advokatvirksomhed. Den gælder kun i 'forretningsforhold' og 'i andre forhold af økonomisk art'.⁸

Når advokatetik drøftes, er det advokatens adfærd, hvor advokaten arbejder som advokat, der er i fokus. Det er denne virksomhed, der af hensyn til klienten først og fremmest er behov for at ramme ind med særlige regler.

6 AER pkt. 17.1 og kommentaren hertil.

7 AER pkt. 8.3 og kommentaren hertil.

8 Kommentaren til AER pkt. 3.1 om AER's forhold til rpl § 126, stk. 4 og Lavesen og Økjær Jørgensen, s. 25.

Advokatens adfærd uden for kontortid kan imidlertid være egnet til at påvirke tilliden til, at advokaten udøver advokatvirksomhed på forsvarlig vis. Dette gælder dog kun inden for de i bestemmelsen beskrevne rammer. Dermed er fx en advokats voldsudøvelse på fodboldbanen eller chikane af medborgere ikke dækket af reglen, og en sådan adfærd kan ikke give anledning til indgriben fra advokatmyndighedernes side.

Inden for de rammer, hvor ansatte advokater i fagforeninger og andre virksomheder end advokatvirksomheder, kan optræde som advokat, vil deres adfærd blive bedømt efter § 126, stk. 1, hvis de udøver advokatvirksomhed.⁹

Advokatnævnets kendelse af 28. juni 2017. Advokat A klagede på vegne af fire personer over, at advokat B, der var virksomhedsansat advokat, havde tilsidesat god advokatskik ved uberettiget at have indgivet politianmeldelse vedrørende dokumentfalsk og bedrageri. Advokatnævnet fandt, at det var berettiget, at advokat B indgav politianmeldelse mod to selskaber, men uberettiget, at politianmeldelsen blev udvidet til de fire personer, hvorfor advokat B havde tilsidesat god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1.¹⁰

Advokatnævnets kendelse af 30. januar 2017. En advokat ansat i en fagforening varetog en sag, hvor en tidligere ansat havde sagsøgt en virksomhed, der var ejet af en anden advokat. En advokatsekretær i fagforeningen skrev forud for et telefonisk retsmøde en e-mail til retten og bad om omberømmelse. Retten imødekom anmodningen og gav parterne besked om det nye mødetidspunkt. Advokaten, der repræsenterede den sagsøgte virksomhed, skrev herefter til retten og til fagforeningen, at det kunne udledes, at sagsøger havde rettet henvendelse til retten, og at der ikke samtidig var sendt kopi af e-mailen til hende. Hun bad herefter om at få tilsendt en kopi af e-mailen. Advokatsekretæren videresendte samme dag den oprindelige e-mail til sagsøgtes advokat og beklagede fejlen. Sagsøgtes advokat klagede til Advokatnævnet over sagsøgers advokat. Sagsøgers advokat blev anset for omfattet af rpl § 126, stk. 1. Advokatnævnet fandt, at der ikke var sket en tilsidesættelse af god advokatskik. Nævnet lagde vægt på, at indholdet af e-mailen var af praktisk betydning i forbindelse med omberømmelse af telefonmødet, og på at der var tale om en enkeltstående sagsbehandlingsfejl, der straks blev rettet og beklaget, da den blev opdaget.¹¹

Advokatnævnets kendelse af 27. april 2016. En medarbejder ansat i Advokatrådets sekretariat havde til en advokat, der bl.a. bestred Advokatsamfundets kompetence og beføjelser i relation til et konkret tilsynsbesøg, skrevet, at manglende medvirken under

⁹ 'En advokattitel – én faglig standard' af Hanne Christensen i Advokaten 6/2017.

¹⁰ Advokatnævnets sagsnr. 2017-85.

¹¹ Advokatnævnets sagsnr. 2015-4243.

Advokatrådets tilsyn efter rådssekretariatets og Regel- og Tilsynsudvalgets opfattelse udgjorde en grov tilsidesættelse af god advokatskik, hvorfor modtageren af brevet måtte forvente, at der ville blive indledt en sag ved Advokatnævnet med påstand om frakendelse, hvis et ekstraordinært tilsyn ikke kunne gennemføres tilfredsstillende. Brevet bar Advokatsamfundets logo samt medarbejderens advokattitel. Advokatnævnet fandt, at advokaten, der var ansat i Advokatrådets sekretariat, havde udøvet sekretariatsfunktionen for Advokatrådet og ikke havde udøvet advokatvirksomhed. Advokaten var derfor omfattet af rpl § 126, stk. 4. Medarbejderens ytring fandtes ikke at være uværdig for en advokat, hvorfor der skete frifindelse.¹²

Advokatnævnets kendelse af 16. december 2015. *En bankansat advokat (advokat A) havde klaget over, at en anden advokat (advokat B) havde tilsidesat god advokatskik ved at fremsætte uacceptable og urigtige ytringer i forbindelse med en retssag og ved at true med at klage til Advokatnævnet. Advokat B modklagede bl.a. over, at advokat A under proceduren i fogedretten havde påberåbt sig en utrykt kendelse uden på forhånd at have sendt kopi af denne til advokat B, og over at advokat A efter proceduren fremsendte to afgørelser til dommeren. Begge advokaters adfærd blev vurderet efter rpl § 126, stk. 1.¹³*

Bestemmelsen i AER har udover signalværdien ikke nogen selvstændig betydning. Bestemmelsen har således som sit formål at erindre advokater om retsplejelovens bestemmelser.

Ad pkt. 2.2

Rpl § 143, stk. 2, indeholder den generelle bemyndigelse og det generelle krav til Advokatrådet om at føre tilsyn med advokaterne og deres autoriserede fuldmægtige.

Advokatnævnet behandler klager over advokater ud fra standarden for god advokatskik i rpl § 126, stk. 1, og ud fra bestemmelsen i § 126, stk. 4. Advokatnævnet fastlægger sammen med domstolene, hvorledes rpl § 126 skal fortolkes. Denne praksis indeholder værdifulde bidrag til advokaternes forståelse af bestemmelserne.

Imidlertid består denne praksis af mange hundrede kendelser fra Advokatnævnet, og er følgelig ikke umiddelbart egnet til, at advokaterne hurtigt kan danne sig et overblik over, hvad der er gældende ret i konkrete tilfælde.

¹² Advokatnævnets sagsnr. 2015-4740.

¹³ Advokatnævnets sagsnr. 2015-2550.

Desuden kan det være vanskeligt for advokater at orientere sig i de afgørelser, som er tilgængelige. Derfor er der et behov for den overskuelige og nemt tilgængelige gengivelse af gældende ret på området, som AER indeholder.

Det ligger i rpl § 143, stk. 2, og i AER pkt. 2.2, første punktum, om det pligtmæssige tilsyn, at Advokatrådet har bemyndigelse til at foretage sig det, der er nødvendigt for at opfylde tilsynspligten, herunder stille krav til advokaterne.

Grundlaget for dette tilsyn er den pligt, der gælder for alle danske advokater, til at være en del af Det Danske Advokatsamfund, jf. rpl § 143, stk. 1. I kraft af bestemmelsen kan Advokatrådet føre tilsyn med den enkelte advokats virksomhed.¹⁴ Tilsvarende kan Advokatnævnet, som er en del af Advokatsamfundet, pålægge advokater sanktioner for overtrædelser af § 126, stk. 1 og stk. 4.

Hvis Advokatrådet får mistanke om pligtbrud kan Advokatrådet rejse sag mod advokaten for Advokatnævnet. Advokatrådets tilsynsfunktion er således begrænset til en påtalekompetence. Såfremt rådet vurderer, at en advokat ikke har handlet i overensstemmelse med god advokatskik, kan rådet af egen drift indklage den pågældende for Advokatnævnet, der herefter træffer afgørelse.

Tilsvarende gælder også for advokatselskaber, jf. rpl § 124.

I praksis anerkendes det også, at Advokatrådet indtræder i verserende sager for Advokatnævnet, såfremt rådet finder, at betingelserne for frakendelse af – særligt – retten til at udøve advokatvirksomhed er til stede.

Advokater har en pligt til at svare Advokatrådet på henvendelser, der har betydning for tilsynet. Ligeledes betyder tilsynsbestemmelsen, at advokaterne ikke bryder deres lovbestemte tavshedspligt ved at give Advokatrådet svar på forespørgsler i konkrete sager. Manglende besvarelse af en henvendelse fra Advokatrådet er en tilsidesættelse af god advokatskik.

Advokatrådets tilsyn er i vidt omfang bygget på løbende besøg i de enkelte advokatvirksomheder, hvorunder det kontrolleres om regler om forsikring, garanti, pris- og opdragsoplysninger, efteruddannelse, interessekonflikter, hvidvask mv. er overholdt.

¹⁴ Bryde Andersen, s. 165, der nærmere gennemgår selvregulerings indhold, herunder hvorledes denne viser sig i relation til Advokatrådets tilsyn.

Advokatrådet har derudover mulighed for under særlige betingelser at gennemføre en kollegial samtale, jf. rpl § 143, stk. 3, og bkg. nr. 1423 af 11. december 2007, og kollegialt tilsyn, jf. § 20 og 21 i vedtægt for Det Danske Advokatsamfund.

Når Advokatrådet eller andre indbringer klager for Advokatnævnet, kan Advokatnævnet frifinde eller pålægge den indklagede advokat sanktioner i form af irettesættelse eller bøde op til 300.000 kr. Frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed sker kun efter påstand fra Advokatrådet.

Den mest benyttede sanktion er bøde, hvor Advokatnævnets hidtil højeste bøde er på 150.000 kr.¹⁵

Bestemmelsen har ikke nogen selvstændig betydning, men fastslår indholdet af den selvregulering, som advokatprofessionen har fået tillagt af lovgiver og præsenterer det 'forvaltningsapparat', der håndhæver og fortolker de for advokater relevante regler.

U 2009.1 SH. Sø- og Handelsretten udtalte, at advokatmyndighederne har enekompetence på de *"... områder, hvor der skal ske en bedømmelse af de faglige standarder"*.

Sø- og Handelsrettens afgørelse er nok forkert. Domstolene bedømmer i sager, hvor advokater er part ofte de advokatfaglige standarder som forudsætning for at kunne dømme i fx en erstatningssag mod en advokat.

¹⁵ Bøden var dog en samlet sanktion for otte ensartede kender. Største enkeltbøde er indtil videre på 120.000 kr.

3. DE ADVOKATETISKE REGLERS STATUS OG FORMÅL

- 3.1 Reglernes status. De advokatetiske regler gælder for alle advokater, uanset om de udøver advokatvirksomhed eller er ansat i virksomheder eller organisationer, der ikke kan udøve advokatvirksomhed, jf. rpl. § 124. Reglerne udtrykker de krav, som under hensyn til advokaters særlige stilling i samfundet og på baggrund af Advokatnævnets og domstolenes praksis efter Advokatrådets opfattelse stilles til advokaters professionelle standard og etik under deres udøvelse af virksomhed under brug af advokattitlen.
- 3.2 Reglernes formål. Disse regler skal tjene til vejledning for advokaterne, deres klienter og offentligheden med hensyn til de pligter af advokatetisk art, der påhviler advokater, når de udøver virksomhed under brug af advokattitlen. Reglernes formål er tillige at udgøre et bidrag til Advokatnævnets fastlæggelse af retsplejelovens standard for god advokatskik.
-
-

Ad pkt. 3.1

Bestemmelsen fastlægger anvendelsesområdet for AER. Det fastslås således, at regelsættet gælder for alle, der er i besiddelse af en advokatbeskikkelse, hvad enten de arbejder i en advokatvirksomhed, en erhvervsvirksomhed, en organisation eller andre steder, hvor de udøver professionelt virke.

Betegnelsen advokat er en beskyttet titel. Det følger af rpl § 120, stk. 1, at personer, der ikke har fået beskikkelse som advokat og personer, der er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed mv. ikke må betegne sig som advokat. Det er strafbart at benytte titlen uden at have ret hertil.

Til titlen er knyttet visse rettigheder, men der ligger også i titelbeskyttelsen en pligt for advokaten til at agere uafhængigt og til loyalt at varetage sin klients interesser. Samtidig er advokattitlen klientens og det offentliges garanti for, at advokaten opfylder særlige krav til uddannelse, adfærd, økonomiske forhold mv. og i øvrigt er underlagt regler om god advokatskik.

AER finder kun anvendelse, når advokaterne udøver virksomhed under brug af advokattitlen. Hvis en advokat således udøver virksomhed uden at titulere sig som advokat, er regelsættet ikke anvendeligt. AER gælder således ikke en advokats aktiviteter i sin fritid eller i andre sammenhænge, der ikke er at betragte som advokatvirksomhed.

Området for rpl § 126, stk. 4, er derfor ikke dækket af de advokatetiske regler som sådanne, men der er for fuldstændighedens skyld henvist til bestemmelsen i AER pkt. 2.1.

Ved vurderingen af om en given aktivitet er advokatvirksomhed eller ej må inddrages såvel aktivitetens art som dens fremtræden. Arten må sammenholdes med, hvad der typisk er omfattet af en advokats virksomhed.¹⁶

Udtrykket 'under brug af advokattitlen' er valgt for at præcisere, at AER både omfatter advokater i advokatvirksomheder (hvor, der kan udøves advokatvirksomhed) og advokater i andre virksomheder (hvor, der ikke kan udøves advokatvirksomhed), når de benytter deres titel.¹⁷ Der er dermed klart gjort op med, hvem der er omfattet af AER.

En række af bestemmelserne i AER er i praksis ikke anvendelige, eller ikke direkte anvendelige, for den virksomhed, som advokater udøver som ansatte i virksomheder og organisationer.

Bestemmelserne om fx salærfastsættelse har ikke betydning for disse advokater, og reglerne om tavshedspligt, interessekonflikter mv., må fortolkes i lyset af de særlige forhold, som disse advokater arbejder under, sammenlignet med advokater, der arbejder i en advokatvirksomhed.

Der har ikke under de løbende revisioner af AER været fremsat ønske fra nogen sider om et særligt regelsæt for virksomhedsadvokater, og et sådant findes således ikke.

AER gælder for advokater uanset hvilke sagstyper, de arbejder med og uanset, hvilke regler de i øvrigt er omfattet af.

Advokater, der har deponeret beskikkelsen, er ikke omfattet af rpl § 126 eller af AER. Reglerne er dog fortsat anvendelige på den virksomhed, som disse advokater har udøvet før deponering.

¹⁶ Lavesen og Økjær Jørgensen, s. 62f, om begrebet advokatvirksomhed.

¹⁷ Rpl § 124, hvortil bestemmelsen henviser, fastlægger, at advokatvirksomhed kun må udøves af advokatvirksomheder og advokatselskaber.

Advokatfuldmægtige er ikke selv omfattet af rpl § 126, stk. 1, men deres handlinger er. Fuldmægtigens principal (den advokat, som fuldmægtigen er autoriseret under) kan drages til ansvar for fuldmægtigens tilsidesættelse af reglerne, selvom fuldmægtigen har handlet på egen hånd.¹⁸

Advokatens ansvar bygger på, at fuldmægtigen arbejder på advokatens vegne, og på at advokaten har pligt til at føre tilsyn med fuldmægtigen. Fører advokaten ikke dette tilsyn, handler advokaten culpøst og i strid med god advokatskik. Hvis fuldmægtigens handlinger er af en så ekstraordinær karakter, at de ligger uder for, hvad advokaten kunne påregne, vil advokaten ikke blive ansvarlig for disse handlinger.¹⁹

AER gælder ikke direkte for de ansatte i advokatselskaber, som uden at være advokater ejer kapitalandele i advokatselskabet. Imidlertid gælder rpl § 126, jf. § 127 a, stk. 2, også denne persongruppe. Dermed bliver AER vejledende også for vurderingen af disse personers adfærd.

Rpl § 126 omfatter ifølge rpl § 127 a, også advokatselskaber, som altså på linje med enkeltadvokater kan tilsidesætte god advokatskik. Oftest er der ikke det store behov for at sanktionere advokatselskabets overtrædelser. De enkelte advokater er ansvarlige for deres adfærd og skal afvise at følge deres arbejdsgivers ordre til at handle i strid med reglerne.

Dog kan det være hensigtsmæssigt for Advokatnævnet at sende et signal om, at hele virksomhedens adfærd på et område er i strid med reglerne. Dette gælder fx hvis en kritisabel fremgangsmåde er skrevet ind i virksomhedens interne retningslinjer og således er en egentlig systemfejl. Sædvanligvis vil en disciplinærsag udover advokatselskabet tillige omfatte advokaterne i selskabet eller visse af dem.²⁰

*Advokatnævnets kendelse af 20. december 2012. Advokat B og C varetog for Advokataktieselskab A to sager om mulig ulovlig import af mærkevarer. I behandlingen af sagen anvendte advokaterne, hvad der kunne fremstå som forligsudkast skrevet efter en skabelon. Advokatnævnet fandt, at det ikke mod advokat B's benægtelse kunne fastslås, at der var tale om skabeloner skabt af eller sanktioneret af A Advokataktieselskab, hvorfor nævnet frifandt selskabet.*²¹

¹⁸ Hvis en anden advokat end principalen har beordret fuldmægtigen til at gennemføre en handling, som er i strid med god advokatskik, vil denne advokat efter omstændighederne kunne pådrage disciplinært ansvar.

¹⁹ ØL dom af 16. maj 2017 i sagsnr. B-1792-16.

²⁰ Det er kun advokatselskaber og ikke personligt ejede advokatvirksomheder, der er omfattet af rpl § 126, stk. 1. Bestemmelsen gælder derfor ikke for interessentskaber, og det er i denne sammenhæng kun de enkelte interessenter, der kan være genstand for en disciplinær klage. Advokatnævnet behandler salærklager over advokatinteressentskaber.

²¹ Advokatnævnets sagsnr. 2011-0127, sagsnr. 2011-0132 og sagsnr. 2011-0133.

Ad pkt. 3.2

AERs formål stemmer naturligt nok overens med regelsættets status, nemlig som vejledning for advokater og andre.

AER bygger først og fremmest på den praksis, som er fastlagt af Advokatnævnet og af domstolene. Reglerne er ikke bindende for domstolene eller Advokatnævnet, der i alle tilfælde bygger deres afgørelser på rpl § 126.

For så vidt er reglerne heller ikke direkte bindende for advokaterne, og kan derfor terminologisk betragtes som en strømpil.²² Men som følge af sammenhængen mellem AER og praksis såvel som den omstændighed, at Advokatrådet bygger sit tilsyn på indholdet af AER er dette forhold uden materiel betydning.

Udover en gengivelse af praksis indeholder AER også Advokatrådets bud på, hvad der er god advokatskik i tilfælde, hvor praksis er tavs. Bestemmelsens sidste punktum er således et præj om, at reglerne efter Advokatrådets opfattelse også vil kunne benyttes som inspiration af Advokatnævnet til at fastlægge praksis på områder, som nævnet endnu ikke har haft lejlighed til at træffe afgørelser om.

Begrebsmæssigt gælder dog, at en advokat, som handler i strid med AER, ikke nødvendigvis handler i strid med god advokatskik. Tilsvarende kan en advokat ikke være overbevist om, at advokaten ved at overholde AER er i harmoni med god advokatskik, jf. fx U1998.1105 H om interessekonflikter i kontorfællesskaber.²³

Den omstændighed, at reglerne måske går længere end omfanget af bestemmelsen i rpl § 126, stk. 1, er ikke i sig selv pudsigt. AER er netop et etisk regelsæt, hvori Advokatrådet udformer retningslinjer, som kan gå videre end hvad loven kræver.²⁴ Det er denne retsstilling, som reelt er beskrevet i bestemmelsen.

Konsekvensen heraf er, at begrebet 'god advokatskik' er det juridisk forpligtende begreb, som fastlægges ved Advokatnævnet og domstolene, mens begrebet 'advokatetik' er Advokatrådets bidrag til forståelsen af standarden.

Ligesom i pkt. 3.1 er også i pkt. 3.2 anvendt udtrykket 'under brug af advokattitlen'.

²² Det er i modsætning til fx norsk advokatret, hvor de norske advokatetiske regler er direkte bindende som forskrift.

²³ 'Indledning til reglerne', beskriver nærmere samspillet mellem rpl § 126 og AER.

²⁴ Dette er nok mest tydeligt set ved reglerne om interessekonflikter, hvor AER indeholder mere detaljerede bestemmelser, se nærmere kommentaren til AER pkt. 12.

4. REGLERNES ANVENDELSESOMRÅDE

- 4.1 Disse regler finder anvendelse ved advokaters udøvelse af virksomhed under brug af advokattitlen i Danmark og ved danske advokaters udøvelse af sådan virksomhed i udlandet.
- 4.2 For advokaters grænseoverskridende virksomhed inden for EU gælder tillige den af CCBE vedtagne Code of Conduct for lawyers in the European Union.
-

Ad pkt. 4.1

Bestemmelsen fastlægger det geografiske anvendelsesområde for AER. Bestemmelsen gælder, dels når advokater udfører deres hverv i Danmark, dels når advokater med dansk beskikkelse udøver advokatvirksomhed i udlandet.²⁵ Advokatnævnet kan nok forventes at afvise klage over adfærd udvist i udlandet, hvis ikke sagen har en vis tilknytning til Danmark.

Baggrunden for denne opfattelse er, at det er en dansk myndighed, der meddeler advokatbeskikkelse, og at Advokatsamfundet skal sikre, at den, der anvender advokattitlen, også lever op til de regler og standarder, som kræves i lovgivningen.

Såfremt de danske regler ikke gjaldt for danske advokaters udøvelse af advokatvirksomhed i udlandet, ville der blive skabt en stor og uhensigtsmæssig forskel mellem, hvad der ligger i titlen, når advokaten arbejder i Danmark, og hvad der ligger i titlen, når advokaten opererer i udlandet.

Det er centralt for borgerens bevarelse af tilliden til advokatstanden, at en advokat, som gør brug af advokattitlen til enhver tid lever op til de krav, der stilles for erhvervelse og opretholdelse af den danske advokattitel.

Såfremt der opstår tvivl om, hvad der kan forventes af advokater, der benytter advokattitlen, vil der være nærliggende risiko for, at advokatstanden mister sin vigtige rolle som en del af retssystemet og – i sidste ende – som borgernes værn mod statsmagten.

²⁵ Færøerne og Grønland har egne retsplejelove. Advokater på Færøerne og Grønland er således omfattet af denne lovregulering. Se til eksempel dom af 7. juli 2016 fra Grønlands Landsret i sagsnr. C263/15. Frem til 1. januar 2010 var det anderledes for advokater på Grønland, som tidligere havde en særskilt retsplejelov uden et særskilt kapitel om advokater.

Dette standpunkt er imidlertid ikke problemfrit, idet advokaten, der opererer i udlandet i mange tilfælde tillige skal overholde værtslandets regler. Dette spørgsmål om dobbeltregler har i lang tid optaget den europæiske advokatsammenslutning CCBE, uden at der er fundet en endelig afklaring af problemstillingen.

CCBE har valgt at arbejde på at ensarte reglerne for god advokatskik i Europa. Dette arbejde er imidlertid forbundet med store vanskeligheder som følge af markante forskelle landene imellem både hvad angår indholdet af de nationale regler og reglernes status i de enkelte lande.

Det følger af bkg. nr. 1431 af 11. december 2007 som ændret ved bkg. nr. 747 af 11. juni 2010 om EU-advokaters etablering her i landet mv., som implementerer EU's etableringsdirektiv, at advokater med en udenlandsk advokattitel kan udøve virksomhed her i landet under deres hjemlands advokattitel. De skal lade sig registrere i Advokatsamfundet.

En sådan solicitor, Rechtsanwalt mv. er bundet af de danske advokatregler i forbindelse med deres virksomhed i Danmark. Det betyder også, at Advokatrådet fører tilsyn med dem, og at deres adfærd vil blive bedømt efter bl.a. AER.²⁶

Ad pkt. 4.2

Den europæiske advokatsammenslutning CCBE har i 1988 fastsat et sæt advokatetiske regler benævnt Code of Conduct om advokaters grænseoverskridende virksomhed.²⁷ Reglerne indeholder de grundlæggende etiske principper for udøvelse af advokatvirksomhed.

I henhold til tjenesteydelsesdirektivet fra 1977 (77/249/EØF) har advokater ret til at udføre tjenesteydelser i andre medlemsstater end der, hvor de har opnået beskikkelse. Direktivet er gennemført i Danmark, således at en advokat, der er etableret i en anden medlemsstat, kan arbejde i Danmark og herunder give møde for danske domstole.

CCBE-reglerne omfatter udover den virksomhed, der er dækket af EU-reglerne om etablering af tjenesteydelser i en anden medlemsstat, tillige enhver form for grænseoverskridende kontakter til advokater fra andre medlemsstater og har derfor

²⁶ § 34 i vedtægt for Det Danske Advokatsamfund om tilsyn med EU-advokater.

²⁷ Reglerne er i deres helhed medtaget som bilag.

også relevans for danske advokater, der har en udenlandsk advokat som kollega i en given sag.

Reglerne er 11. marts 1999 blevet godkendt af Advokatrådet og indgår således som en del af de danske advokatetiske regler med samme status som AER. Bestemmelsen understreger dette og uagtet, at der ved den seneste revision af AER er fjernet flere henvisninger til CCBE-reglerne er der ikke tiltænkt nogen ændring i samspillet mellem regelsættene.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

2. Almindelige principper

2.4. Respekt for udenlandske advokatorganisationers regler om god advokatskik

En advokat fra en anden medlemsstat kan, når han udøver grænseoverskridende virksomhed, være forpligtet til at efterleve de regler om god advokatskik, der er fastsat af advokatorganisationen i værtslandet. Advokaten er som led i udførelsen af enhver opgave forpligtet til at gøre sig bekendt med de regler, han vil være underkastet. [...].

5. TAVSHEDSPLIGT

- 5.1 Fortrolighed er en betingelse for advokatens virke og en grundlæggende pligt og ret, som skal respekteres ikke kun i det enkelte individs, men også i retssamfundets interesse.

Det er derfor afgørende, at en advokat kan modtage oplysninger om forhold, som klienten ikke vil betro andre, og at advokaten kan gøres bekendt med oplysningerne i fortrolighed.

Advokaten skal behandle alle oplysninger, han som led i sit virke bliver bekendt med, fortroligt.

- 5.2 Tavshedspligten gælder uden tidsbegrænsning.
- 5.3 Advokaten skal sikre, at advokatens autoriserede fuldmægtige, partnere, jf. rpl. § 124 c, stk. 1, nr. 2, personale og andre, som i øvrigt beskæftiges i advokatvirksomheden, gøres bekendt med, at de pågældende har samme tavshedspligt som advokaten, uanset om de er advokater eller ikke.
- 5.4 Når advokaten udøver advokatvirksomhed i et fællesskab, i et advokatselskab, jf. rpl. § 124, eller i kontorfællesskab, gælder reglerne i 5.1-5.3 for fællesskabet, advokatselskabet og kontorfællesskabet og i det indbyrdes forhold mellem dets deltagere, herunder ansatte advokater.

Tilsvarende gælder reglerne i 5.1-5.3 for andre samarbejder, samvirker og fællesskaber mellem advokater eller advokatvirksomheder, såfremt de i forhold til tredjemand fremtræder som et fællesskab eller en advokatvirksomhed.

Generelle bemærkninger

Advokatens tavshedspligt er basal for opretholdelsen af den tillid og uafhængighed, som er nødvendig for advokaten. Princippet om tavshedspligt bygger på flere hensyn.²⁸

28 Lavesen og Økjær Jørgensen, s. 75, redegør nærmere for reglens baggrund.

Overordnet set er tavshedspligten vigtig i forbindelse med opretholdelse af den tillid til advokater, der er helt nødvendig for, at retssystemet kan fungere.

Konkret er der et hensyn til advokatens sagsførelse. Den vil foregå mest hensigtsmæssigt, hvis klienten har fuld frihed til at dele alle oplysninger med advokaten. Uden en fri adgang til at tale vil klienten holde oplysninger tilbage. Konsekvensen heraf er, at der vil være en risiko for, at sagen bliver dårligt oplyst.

I sammenhæng hermed er der et hensyn til den materielle retssikkerhed. Fortrolighedskravet sikrer en effektiv sagsoplysning og vil derfor også medvirke til materielt korrekte afgørelser.

Herudover – og ikke mindst – er der et særligt hensyn til klienten. Det forhold, at en klient er involveret i en sag, kan være kritisk eller pinagtigt. Både i private forhold og for erhvervsvirksomheder er det ofte afgørende, at der udvises diskretion, således at klienten kan føle sig tryk ved advokaten.

Det centrale spørgsmål i forbindelse med fortrolighedsregulering er følgelig, i hvilken udstrækning tavshedspligten består.

Ad pkt. 5.1

Bestemmelsen om tavshedspligt indledes med en principerklæring, hvor det fastslås, at tillid og fortrolighed mellem advokat og klient er en nødvendig forudsætning for advokatens virke.

Fortroligheden er således tæt knyttet til advokatens rolle som klientens tillidsmand. Bestemmelsen må nærmest ses som en principiel understregning af den centrale rolle som tavshedspligten har i advokatreguleringen.

A. Hvilke oplysninger er omfattet?

Kilden til oplysningerne vil som oftest være klienten, idet det er klienten, som forsyner advokaten med de oplysninger, der er nødvendige for advokatens sagsførelse. Advokaten modtager imidlertid oplysninger fra en række andre personer, mens advokaten virker for klienten. Det gælder fx modparten, myndigheder, læger og socialrådgivere.

Det er kun oplysninger, som advokaten modtager 'som led i sit virke', der er omfattet af tavshedspligten. Bestemmelsen skal forstås snævert som virket for klienten. Oplysninger, som advokaten under sit virke fx for klient 2 modtager om klient 1, er ikke omfattet af bestemmelsen.

Tavshedspligten gælder ikke, når advokaten har fri eller beskæftiger sig med andre opgaver end advokatvirksomhed. Hvad en ven af advokaten fortæller advokaten om klienten, mens de færdes på golfbanen, er ikke underlagt tavshedspligten, for oplysningerne er ikke modtaget 'som led i sit virke'.

Drejer det sig om oplysninger fra klienten, vil det som oftest være umuligt at skelne mellem, om oplysningerne er givet som led i advokatens virke for klienten eller om de er givet, mens advokat og klient underholder hinanden i fritiden. Derfor er det en tung bevisbyrde for advokaten at løfte, hvis advokaten vil godtgøre, at oplysninger fra en klient er givet uden for advokatens virke og dermed undtaget fra tavshedspligten.

Tavshedspligten gælder alle oplysninger, som advokaten modtager som led i sit hverv for klienten, hvis de har forbindelse til klienten. Det er ikke afgørende, om oplysningen har en direkte relevans for sagen. Når klienten har tillid til advokaten, vil klienten ofte også give advokaten oplysninger, som vedrører privatlivet mere, end de vedrører sagen.

Vestre Landsretsdom af 8. juni 2007. Advokat A havde videregivet fortrolige oplysninger om bl.a. en persons religiøse tilhørsforhold. Landsretten udtalte, at en persons religiøse tilhørsforhold må opfattes som et forhold af privat karakter, uanset at nogle personer med tilknytning til en trosretning måtte vælge at lade deres tilhørsforhold være offentligt kendt. En oplysning om klientens religiøse overbevisning, der er givet advokaten i forbindelse med dennes bistand til klienten, er således omfattet af advokatens pligt til fortrolighed. Advokatnævnet tildelte A en irrettesættelse. Landsretten stadfæstede afgørelsen.²⁹

Når en advokat er kurator eller bobestyrer, er klienten det offentlige, fordi advokaten i disse sammenhænge varetager et hverv for det offentlige. De oplysninger, som advokaten får som led i sit virke som kurator, er derfor ikke tavshedsbelagte i forhold til det selskab, der er erklæret konkurs, da de ikke vedrører klienten. Advokaten kan dog fortsat være i en situation, hvor oplysningerne på andet grundlag skal behandles fortroligt.

²⁹ Sagsnr. B-1606-06 og Advokatnævnets kendelse af 15. juli 2006.

Advokatnævnets kendelse af 31. oktober 2014. Selskabet X blev erklæret konkurs, og advokat A blev af skifteretten udpeget som kurator. Advokat A kom i forbindelse med konkursen i besiddelse af et notat, som advokat B tidligere havde udarbejdet om værdiansættelser af andre selskaber, som X havde samarbejdet med. Der blev rejst spørgsmål om advokat A's habilitet som kurator, og skifteretten afsatte advokat A. Advokat A indgav klage til Advokatnævnet over advokat B og fremlagde i den forbindelse førnævnte notat. B kontraktlagde over advokat A. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde pligt til at iagttage tavshedspligt med hensyn til de fortrolige dokumenter, der kom i hans besiddelse, og som han ikke skulle eller kunne anvende som led i hvervet som kurator. Nævnet fandt herefter, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik.³⁰

Advokatnævnets kendelse af 28. maj 2014. Selskabet Q blev erklæret konkurs, og advokat A blev udpeget som kurator. Selskabet P anmeldte ved advokat B et krav i boet, og udover anmeldelsen fremsendte advokat B omfattende materiale til kurator, herunder et bilag, hvoraf fremgik: "Af hensyn til den politimæssige efterforskning fremsendes nærværende brev under forudsætning af, at det ikke videregives til andre uden skriftlig accept fra undertegnede." Konkursboet blev afsluttet i medfør af konkurslovens § 143. I 2013, efter at boet var afsluttet, rettede advokat C, der for en klient førte en retssag mod bl.a. P, henvendelse til advokat A og spurgte, om han måtte få P's anmeldelse i Q's bo. Advokat A udleverede anmeldelsen, herunder førømtalte bilag. Advokatnævnet fandt, at selskabet P i medfør af konkurslovens § 131, stk. 2, måtte være indstillet på, at anmeldelsen lå til gennemsyn for øvrige kreditorer i to uger før fordringshavermødet. Nævnet fandt i øvrigt, at det måtte stå advokat A klart, at advokat C ikke rettede henvendelse i egenskab af kreditor i boet, eller at advokat C på egne vegne havde retlig interesse i at få oplysningerne udleveret. Advokatnævnet fandt herefter, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at have udleveret oplysningerne til advokat C. Retten i Kolding stadfæstede ved dom af 4. februar 2015 nævnets kendelse.³¹

Advokaten har ikke mulighed for eller ret til at skelne mellem de oplysninger, som klienten har givet, men må betragte dem alle som omfattet af tavshedspligten. Det gælder således både oplagt vigtige oplysninger og oplysninger, som af advokaten måske fremstår som led i almindelig smalltalk.

Selvom oplysninger om klienten er offentliggjorte og derfor tilgængelige fra andre kilder, vil de kunne være omfattet af tavshedspligten. Det gælder i hvert fald, hvis ikke advokaten undtagelsesvis kan dokumentere, at det faktum, at advokaten (også) videregiver oplysningerne ikke får dem til at ændre karakter i andres øjne, eller endog virker bekræftende på løse rygter.

30 Advokatnævnets sagsnr. 2013-2575.

31 Advokatnævnets sagsnr. 2013-2092.

Det sker ofte, at en advokat under udøvelse af sit hverv for en klient får oplysninger om modparten. Sådanne oplysninger kan advokaten ikke hemmeligholde for sin klient. Det gælder uanset oplysningernes karakter. Tavshedspligten forhindrer ikke, at advokaten videregiver oplysningerne til andre end klienten, idet oplysningerne ikke vedrører klienten.

Imidlertid vil videregivelse af fortrolige oplysninger om modparten til skade for denne kunne være i strid med AER pkt. 17.1. Det er i den forbindelse afgørende, om advokaten ved videregivelsen er gået videre 'end berettigede hensyn til varetagelse af klientens interesser tilsiger'. Hvis videregivelsen ikke er sket i berettiget varetagelse af klientinteresser, eller hvis disse interesser ikke vejer mere end et rimeligt hensyn til modparten, så vil advokatens videregivelse være i strid med AER pkt. 17.1.

Advokatnævnets kendelse af 25. april 2017. I en skilsmisssag mellem M og H var der bl.a. tvist om, hvorvidt et af M til H udstedt gælds brev til H var forfaldent. Da M ikke betalte, efter at kravet var taget til inkasso, rettede H's advokat, advokat A, henvendelse til M's mor og orienterede om, at henvendelser til M henstod ubesvarede, og at det måtte påregnes, at sagen ville blive indbragt for fogedretten, såfremt betaling ikke skete inden for fristen. Advokat B, der i sagen repræsenterede M, klagede bl.a. til Advokatnævnet over, at advokat A havde tilsidesat sin tavshedspligt. Advokatnævnet fandt, at advokat A ikke havde brudt sin tavshedspligt, da advokat A ikke havde tavshedspligt i forhold til M. Derimod havde advokat A tilsidesat god advokatskik ved at have rettet henvendelse til M's mor, idet advokat A herved gik videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsagde.³²

Advokaten kan udtale sig om sagen, hvis advokaten sikrer sig en effektiv anonymisering af sagens oplysninger. Det påhviler advokaten at sikre sig, at advokaten ikke ved sine udtalelser krænker fortroligheden, og advokaten skal derfor passe meget på, at tredjemand i hvert fald nogle gange hurtigt kan lægge to og to sammen.

B. Hvornår tilsidesætter advokaten sin tavshedspligt?

Advokaten tilsidesætter sin tavshedspligt, når advokaten videregiver eller udnytter tavshedsbelagte oplysninger. Videregivelse kan ske i mundtlig eller skriftlig form. Det kan ske direkte eller indirekte.

Hvis advokaten fx er sløset med at opbevare sagsakter mv., således at disse kommer

³² Advokatnævnets sagsnr. 2016-3281.

i andres uretmæssige besiddelse, vil advokaten have tilsidesat sin tavshedspligt. Det samme kan være tilfældet, hvis advokaten taler i mobiltelefon på offentlige steder uden at sikre sig, at advokaten ikke derved kommer til at afsløre tavshedsbelagte oplysninger.

***Advokatnævnets kendelse af 25. februar 2003.** Advokat A tildelt en advarsel for at have ladet følsomme oplysninger ligge i en aflåst bil, som blev stjålet.³³*

***Advokatnævnets kendelse af 30. maj 2000.** Kusinen til en afdød mødte op på advokat A's kontor, da kusinen i afdødes pung havde fundet A's visitkort og troede, at A skulle varetage boets behandling. A henviste kusinen til skifteretten og udleverede i en kuvert til kusinen en kopi af afdødes testamente, som dog var oprettet uden A's medvirken. Skifteretten klagede over A. Nævnet anførte, at kusinen fremstod som den, der skulle forestå de praktiske gøremål efter dødsfaldet. A blev frifundet.³⁴*

Sidstnævnte kendelse er formentlig forkert. Tavshedspligten over for nu afdøde klient galdt fuldt ud, og der var ingen andre hensyn, der kunne føre til et andet resultat.

Det vil også være i strid med reglerne, hvis advokaten ikke gør tilstrækkeligt for at sikre, at oplysninger underlagt tavshedspligt ikke kommer til uvedkommendes kundskab.

Et spørgsmål, som ikke direkte har noget med tavshedspligt at gøre, er, om advokaten, der ved en fejl modtager oplysninger fra modparten, har en pligt til at medvirke til at begrænse virkningen af fejlen. Dette er formentlig ikke tilfældet.³⁵ Hvis oplysningerne relaterer sig til den sag, advokaten arbejder på for klienten, vil advokatens pligt til at dele oplysninger med klienten slå igennem, og advokaten må – på trods af eventuel modstand fra modparten – videregive oplysningerne til klienten. Afsenderen vil ofte have tilsidesat god advokatskik i forbindelse med videregivelsen.

***Advokatnævnets kendelse af 16. september 2016.** I bodelingssag repræsenterede advokat A hustruen H. I en e-mail til skifteretten med kopi til H og M fremsendte advokat A opgørelse med underbilag af aktiver og passiver. E-mailen kom retur fra en person med samme navn som H med bemærkning 'Forkert [H]'. M klagede til Advokatnævnet over, at advokat A havde fremsendt materiale med fortrolige oplysninger*

³³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-02-0865.

³⁴ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-99-6000.

³⁵ 'E-mails på vildspor' af Lars Økjær Jørgensen i Advokaten 3/2015.

til en uvedkommende. Nævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke inden afsendelsen af e-mailen at have sikret sig, at e-mailadressen var rigtig. Tilsidesættelsen havde karakter af en mindre fejl, og advokat A blev derfor alene pålagt en irettesættelse.³⁶

Hvis advokaten benytter cloud-computing og ikke på tilstrækkelig måde sikrer, at oplysningerne, der lægges ud til en ekstern aftalepartner, ikke kan tilgås af uvedkommende, vil advokaten også tilsidesætte sin tavshedspligt.

Advokaten vil ligeledes bryde tavshedspligten, hvis advokaten, uden direkte at videregive oplysningerne, udnytter dem.³⁷ Der ligger heri, at advokaten ikke må udnytte den fordel, som klientens oplysninger måtte have givet advokaten. Hvis fx klienten har fortalt advokaten om en opfindelse, klienten arbejder på, må advokaten ikke benytte disse oplysninger til selv at arbejde videre på opfindelsen.

Der kan opstå en konflikt mellem advokatens pligt til at give en klient oplysninger og tavshedspligten i relation til en anden klient.

En advokat gennemfører fx for klient 1 et erhvervsretligt projekt og er derigennem blevet bekendt med, at klient 1 er i besiddelse af nogle værdifulde byggegrunde. Samtidig varetager advokaten, uden at det er brud på interessekonfliktreglerne, en inkassosag for klient 2 mod klient 1. Klient 1 giver ikke oplysninger om sine ejendomsbesiddelser, som ellers ville være værdifulde for klient 2.

I den situation, vil advokaten være forpligtet til at videregive disse vigtige oplysninger til klient 2, men samtidig være bundet af sin tavshedspligt over for klient 1. Hvis ikke advokaten kan formå klient 1 til at give oplysningerne, må advokaten udtræde både i forhold til klient 1 og klient 2. Situationen er en parallel til de forhold, der behandles under kommentaren til interessekonflikter i AER pkt. 12.

Advokater, som er ansat andre steder end i advokatvirksomheder, er som nævnt under omtalen af AER pkt. 3.1 også omfattet af AER. I relation til tavshedspligten opstår spørgsmålet om, hvem der er beskyttet. Oplysninger, som advokaten har modtaget fra virksomheden som sådan, er omfattet af advokatens tavshedspligt. Sådanne oplysninger vil ofte tillige være tavshedsbelagte i henhold til det krav om fortrolighed, der ligger i ansættelsesforholdet.

³⁶ Advokatnævnets sagsnr. 2016-1954.

³⁷ Se også strl § 152, jf. rpl § 129.

Fagforeningsansatte advokater har tillige et forhold til fagforeningens medlemmer. Typisk vil et medlem få sin sag behandlet af andre ansatte end advokater, før sagen eventuelt lander på advokatens bord. Det må antages, at oplysninger, som advokaten i sin egenskab af advokat modtager fra et medlem, som led i fagforeningens bistand til medlemmet, er omfattet af advokatens tavshedspligt. Medlemmet, som henvises til advokaten, må kunne forvente, at advokaten overholder de regler, der normalt er forbundet med advokattitlen. Hvis dette ikke var tilfældet, ville forskellen mellem advokaten og andre jurister og sagsbehandlere blive udvisket til skade for opfattelsen af det særlige brand 'advokat'.

Virksomhedsadvokater kan – i modsætning til fagforeningsansatte advokater – kun handle som advokater, når de repræsenterer selve virksomheden. Derfor vil de kun have tavshedspligt i den egenskab.³⁸

C. Undtagelser fra tavshedspligten

C.i. Når klienten giver samtykke

Klienten vil kunne frigøre advokaten fra tavshedspligten ved at erklære, at klienten ikke længere ønsker, at tavshedspligten skal være gældende.

Et sådant tilsagn fra klienten vil som oftest være et svar på en anmodning herom fra advokaten, der fx ønsker at skrive en bog om klientens sag. Forudsat at de advokatetiske regler i øvrigt er overholdt, vil det ikke være i strid med god advokatskik, at advokaten fremsætter en sådan anmodning.³⁹

Langt de fleste advokat-klientforhold er af en sådan karakter, at klienten vil kunne bedømme anmodningen fra advokaten og have en reel mulighed for at sige nej, hvis det er det, der er klientens opfattelse. Det forudsætter selvfølgelig, at advokaten spiller med åbne kort og giver klienten den information, der skal til, for at klienten kan tage stilling.

Advokatnævnets kendelse af 11. april 2003. Advokatnævnet fastslog, at det er i strid med god advokatskik at benytte sig af en klients generelle forhåndstilsagn om, at fortrolige oplysninger og dokumenter kan udleveres af advokaten.⁴⁰

38 Bryde Andersen s 384. Advokaterne vil tillige være underlagt tavshedspligt i kraft af deres ansættelsesforhold, men det har ikke med advokattavshedspligten at gøre.

39 Modsat Bryde Andersen, s. 360, der anfører, at det er i strid med god advokatskik at anmode en klient om tilladelse til at videregive oplysninger af rent privat karakter, medmindre der er tale om rent anekdotiske oplysninger.

40 Advokatnævnets sagsnr. 02-0409-02-0991 og sagsnr. 02-0402-02-1483.

C.ii. Undtagelse som følge af lovregler

Når det drejer sig om undtagelser til tavshedspligten er praksis yderst sparsom. Den centrale dom er gengivet lige herunder.

U 2002.1531 H. I slutningen af 1998 foretog entreprenør T eller af ham kontrollerede selskaber omfattende opkøb af aktier i to ejendomsselskaber, hvilket gav anledning til betydelig opmærksomhed på aktiemarkedet og i medierne. Den 4. januar 1999 modtog advokat A fra advokat B, der var advokat for T og tilknyttet samme advokatfirma som A, i fortrolighed oplysning om, at pensionsforsikringsselskabet PFA stod bag aktieopkøbene, idet disse blev foretaget med midler stillet til rådighed af en udenlandsk bank, over for hvilken PFA havde afgivet garanti.

I en tv-udsendelse den 6. januar 1999 udtalte T, at "der ikke er danske penge i det her". Efter at T og den direktør i PFA, som B havde kontakt med, havde fastholdt, at PFA fortsat ikke ønskede at stå frem, afbrød B samarbejdet med T, hvilket blev meddelt offentligheden. På en generalforsamling i det ene ejendomsselskab 14. januar fremkom T ikke som bebudet med oplysning om, hvem der stod bag aktieopkøbene. A rettede herefter den 16. januar 1999 henvendelse til formanden for Københavns Fondsbørs' bestyrelse, hvem han fortalte, at det var PFA, som stod bag T. Dette førte til, at Fondsbørsens direktør rettede henvendelse til den administrerende direktør for PFA, og få dage efter blev det afsløret, at de af PFA afgivne garantier var falske.

I marts 1999 rejste Advokatrådet for Advokatnævnet sag mod A for at have tilsidesat god advokatskik ved at bryde sin tavshedspligt, og Advokatnævnet idømte i medfør af rpl § 147 c, stk. 1, A en bøde på 2.500 kr. Denne afgørelse indbragte advokat A for domstolene.

Landsretten ophævede Advokatnævnets afgørelse med henvisning bl.a. til, at T's udtalelser til offentligheden for A måtte fremstå som løgnagtige, at der forelå risiko for, at T bevidst vildledte markedet, jf. strl § 296, at der var tale om omfattende aktiehandler, at henvendelsen skete til formanden for Fondsbørsens bestyrelse, og at det på denne baggrund var tilstrækkeligt godtgjort, at A havde handlet i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse, jf. strl § 152 e, nr. 2.

Højesteret tilføjede, at advokatfirmaets bistand til T ikke havde forbindelse med retssager, at henvendelsen til formanden for Fondsbørsens bestyrelse måtte sidestilles med en anmeldelse til vedkommende myndighed, og at det måtte forventes, at Fondsbørsen ville søge forholdet afklaret ved henvendelse til PFA, således som det også skete. Højesterets flertal tiltrådte herefter, at A's anmeldelse til Fondsbørsen ikke efter strl § 152, stk. 1,

sammenholdt med § 152 e, nr. 2, var uberettiget, og at den derfor heller ikke kunne anses for at være i strid med god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1.⁴¹

I dommen fastslår Højesteret, at undtagelserne fra advokaters tavshedspligt også i en disciplinmæssig sammenhæng skal findes i strl § 152 e.⁴² Disse undtagelser omtales nærmere i det følgende.

C.ii.a. Handling i åbenbar almeninteresse

Det er denne undtagelse, som højesteretsdommen gengivet i U2002.1531 H direkte vedrører. For at undtagelsen kan anvendes, skal ganske alvorlige forhold være i spil. I dommen var der tale om risiko for kursmanipulation i større omfang.

Udover almene samfundshensyn, jf. strl § 253, stk. 1, kan også afværgelse af fare for menneskers liv, jf. strl § 141, stk. 1, begrunde en indskrænkning i tavshedspligten. I modsætning til undtagelsen under pkt. C.ii.c. nedenfor om varetagelse af andres tarv, som efter omstændighederne vil kunne anvendes til sikring af enkeltpersoners helbred og værdier, kræver anvendelsen af undtagelsen om 'åbenbar almeninteresse', at samfundsmæssige værdier i større skala er på spil.

C.ii.b. Forpligtelse til at videregive oplysningerne

Lovgivningen indeholder forskellige steder forpligtelser til at videregive oplysninger. Sådanne forpligtelser danner undtagelser til tavshedspligten, som det fremgår af strl § 152 e, nr. 1.⁴³

Det gælder fx servicelovens § 154.⁴⁴ Bestemmelsen kræver, at alle, der oplever, at en person under 18 år vanrøgtet eller lignende, skal foretage anmeldelse til kommunen. Denne og andre tilsvarende bestemmelser, som gælder alle, udgør lovbestemte undtagelser til advokaters tavshedspligt.

Advokaters tavshedspligt var ikke meget værd, hvis advokater til enhver tid kunne pålægges at afgive forklaring i strid med deres tavshedspligt. Derfor er det i rpl § 170 bestemt, at dette som hovedregel ikke kan ske.

41 Advokatnævnets kendelse af 6. april 2000 i sagsnr. 02-0401-99-3531.

42 Højesteret lægger til grund, at strl § 152e, stk. 2, også gælder for advokater, selv om der ikke er henvist til denne bestemmelse i rpl § 129.

43 Fx strl § 253, stk. 1, og § 141, stk. 1.

44 Lovbkg. nr. 988/2017 af 17. august 2017 om lov om social service.

Kun hvis forklaringen anses som værende af afgørende betydning for sagens udfald og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettigede til, at forklaring afgives, har retten mulighed for at tilsidesætte advokaters vidnefritagelse.

Retten kan således i medfør af rpl § 170, stk. 2, pålægge advokater – bortset fra forsvarere i straffesager – at afgive vidneforklaring, forudsat forklaringen anses for at være af afgørende betydning.⁴⁵

U2016.469 H. Et barnløst ægtepar, M og H, havde oprettet testamente, hvorefter M's nevø var universalarving. Efter M's død havde H solgt slægtsgården for ca. 9 mio. kr., og af et regnskab fra 2011 fremgik, at et kontant beløb på ca. 8,7 mio. kr. skulle befinde sig i en bankboks. Efter H's død fandtes i bankboksen kun et brev til universalarvingen, hvoraf fremgik, at H havde givet formuen til velgørende organisationer. Brevet var udarbejdet af advokat A, og skifteretten og landsretten pålagde A at afgive vidneforklaring. Højesteret fandt ikke grundlag for at antage, at H ville have givet A tilladelse til at afgive vidneforklaring, jf. rpl § 170, stk. 1. Højesteret udtalte endvidere, at afhøring af A ikke ville vedrøre, hvad A havde erfaret i en retssag, som havde været betroet ham til udførelse, eller hvori hans råd havde været søgt, og at Højesteret kunne pålægge A at afgive vidneforklaring, jf. rpl § 170, stk. 2, 1. pkt. Højesteret fandt imidlertid, at sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet ikke berettigede til, at der afkræves forklaring af A, idet Højesteret herved særlig lagde vægt på, at der var tale om advokatrådgivning i en sag af personlig karakter. A blev herefter ikke pålagt at afgive vidneforklaring.⁴⁶

Afgrænsningen mellem advokat og forsvarer kan i visse tilfælde volde problemer.

U 2004.2814 V. Advokat A havde bistået en kvinde under en forældremyndighedssag. Ved dommen mistede kvinden forældremyndigheden, og samme dag kørte hun de to børn og endnu et barn til en nærliggende skov, hvor hun søgte at slå dem ihjel ved hjælp af bilens udstødningsgas. Under denne proces var kvinden i telefonisk kontakt med A, der straks henvendte sig til politiet, hvorved forbrydelsen blev undgået. Under den efterfølgende straffesag mod kvinden opstod spørgsmålet, om der forelå frivillig tilbagetræden. Til brug herfor ønskede politiet at afhøre A. Landsretten udtalte følgende: "Under telefonsamtalerne mellem [advokaten] og K ... var K endnu ikke sigtet, men hverken hun eller [advokaten] kunne efter omstændighederne være i tvivl om, at sigtelse mod K meget muligt ville blive rejst. Efter de omstændigheder, der forelå, var det endvidere helt nærliggende at [advokaten] i forbindelse med den forventelige sigtelse mod K ville blive anmodet om at være hendes forsvarer, hvad han også blev. Under disse omstændigheder kan det ikke pålægges [advokaten] at afgive forklaring

45 Fx U 2009.2615 H og U 2011.1537 V.

46 Sagen er omtalt i Advokaten 1/2016.

*som vidne om indholdet af de nævnte telefonsamtaler, jf. rpl § 170, stk. 2 eller denne bestemmelses analogi.*⁴⁷

U 1968.656 ØLK. *I en straffesag, hvor flere personer var sigtet for mandatsvig mv. begærede politiet under efterforskningen en advokat A, der var ansat hos advokat H, afhørt som vidne om, hvad advokat B på A's kontor havde oplyst om sit kendskab til et for sagen betydningsfuldt kautionsdokument. Da der ikke kunne ses bort fra, at oplysningerne var meddelt A med den situation for øje, at der kunne blive rejst sigtelse mod B, og at H i så fald ville blive anmodet om at være hans forsvarer, fandtes det ikke i medfør af rpl § 170, stk. 2 eller dennes analogi at kunne pålægges A at afgive vidneforklaring om det pågældende forhold.*

Under politiets ransagning hos en advokat kan der komme oplysninger frem, der er omfattet af tavshedspligten, og som ikke vil kunne forelægges retten, jf. rpl § 170.⁴⁸ Ifølge rpl § 794, stk. 3, skal skriftlige meddelelser mellem mistænkte og dennes advokat, som ikke kan blive tvunget til at afgive forklaring, holdes uden for ransagningen. Tilsvarende gælder notater om den mistænkte mv.

Det fremgår af rpl § 803, stk. 2, at der ikke hos advokater, som efter rpl § 170 er udelukket fra at afgive vidneforklaring kan ske beslaglæggelse af "skriftlige meddelelser mellem den mistænkte og den pågældende person samt dennes notater og lignende vedrørende den mistænkte". Der kan således kun ske beslaglæggelse hos en advokat, som kan blive pålagt vidnepligt.

Hvidvaskloven indeholder en pligt for advokater til under visse betingelser at indberette mistanke om deres klienters hvidvaskning af penge og terrorfinansiering.⁴⁹ En sådan indberetning er en undtagelse fra tavshedspligten, hvis betingelserne for indberetning har været opfyldt, jf. hvidvasklovens § 37.

Hvis advokaten derfor har foretaget indberetning uden at betingelserne herfor har været opfyldte, vil advokaten kunne straffes for tilsidesættelse af sin tavshedspligt. Har advokaten omvendt undladt at foretage indberetning i tilfælde, hvor loven stiller krav herom, vil advokaten have begået en strafbar overtrædelse af hvidvaskloven.⁵⁰

⁴⁷ Sagen er omtalt i Advokaten 10/2004.

⁴⁸ En ransagning er en undersøgelse, der foretages som led i en strafferetlig efterforskning. Politiet foretager med en dommerkendelse en systematisk gennemsøgning af fx et kontor, hvor det formodes, at der findes bevismidler.

⁴⁹ I lov nr. 651 af 8. juni 2017 om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme er der givet nærmere regler, der forpligter visse typer af rådgivere til at foretage indberetninger vedrørende deres kunders transaktioner, hvis der foreligger begrundet mistanke om, at de pågældende transaktioner har tilknytning til hvidvaskning af penge.

⁵⁰ I visse lande, fx Frankrig, er der retspraksis på, at tavshedspligten trumfer regler om indberetning af mistanke om hvidvaskning, men dette gælder altså ikke i Danmark.

C.ii.c. Berettiget varetagelse af eget eller andres tarv

Denne undtagelsesbestemmelse er ikke præcis og der er ikke megen hjælp at hente i forarbejder eller i praksis.

Undtagelsen om 'varetagelse af eget tarv' må gælde, hvis advokaten kun ved at tilsidesætte sin tavshedspligt kan forsvare sig mod krav fremsat i retten i straffesager eller civile sager såvel som mod klager mod advokaten eller hans salærberegning fremsat for Advokatnævnet – i hvert fald, hvis det er klienten, der er modpart.

I sådanne tilfælde må advokaten kunne bryde sin tavshedspligt i det omfang det er nødvendigt til varetagelse af sit forsvar. Det samme må gælde under en sag, hvor advokaten har stævnet klienten for ikke at betale salær.

Advokaten må ikke give oplysninger i videre omfang, end det er påkrævet for at opfylde det berettigede formål. Advokatnævnet vil afveje hensynet til advokatens behov for videregivelse af oplysningen med oplysningens karakter og hemmeligholdelsens betydning for klienten.

***Advokatnævnets kendelse af 27. februar 2017.** I forbindelse med en klagesag klagede klager bl.a. over, at advokat A havde brudt sin tavshedspligt i forbindelse med sit svar til Advokatnævnet. Udtalt, at en advokat må fremlægge materiale som led i sit forsvar i en klagesag, og at advokaten må indrømmes et skøn i vurderingen af, hvilke sagsakter der synes relevante til oplysning af sagen. Advokatnævnet fandt herefter, at advokat A ikke havde tilsidesat sin tavshedspligt. Advokaten blev pålagt en sanktion for andre klagepunkter, og nævnets kendelse er af advokat A indbragt for domstolene.⁵¹*

***Advokatnævnets kendelse af 4. februar 2008.** Nævnet udtalte, at advokat A ikke er gået videre end, hvad berettiget varetagelse af hendes egne interesser tilsiger i forbindelse med sit svar i klagesagen, hvor hun i sit indlæg til sekretariatet beskrev den rådgivning, som hendes klient har modtaget fra hende.⁵²*

***Advokatnævnets kendelse af 6. juli 2006.** Nævnet udtalte, at de påklagede oplysninger er fremsat i forbindelse med behandlingen af X's klage over advokat A vedrørende dens salærkrav. Oplysningen om, at X var kontanthjælpsmodtager var i sammenhængen ikke i strid med god advokatskik, og at han 'dannede makkerpar' med Y var blot en faktuel oplysning om, at X i hvert fald på det tidspunkt havde et nært samarbejde med Y. Med hensyn til oplysningen om, at X var medlem af Jehovas Vidner, fremgik*

51 Advokatnævnets sagsnr. 2016-2938.

52 Advokatnævnets sagsnr. 02-03-01-06-2213.

det, at advokat A anførte dette, fordi han mente, at det kunne være en del af årsagen til, at X ifølge A insisterede på, at A skulle søge en straffesag genoptaget, selv om ud-sigten til genoptagelse var meget lille. Advokatnævnet fandt, at sammenhængen var så fjerntliggende, at det var i strid med god advokatskik at fremkomme med oplysningen, når henses til dens helt private karakter. Hertil kom, at X havde bestridt, at han på dette tidspunkt overhovedet var medlem af Jehovas Vidner.⁵³

Advokatnævnets kendelse af 17. september 1998. Nævnet udtalte, at advokat A ikke var afskåret fra at videregive sin viden om sin tidligere klients økonomi ved inddrivelse af sit eget salærtilgodehavende.⁵⁴

Det må formodes, at bestemmelsen også kan strækkes til at gælde advokatens forsvar mod angreb fra andre end klienten. Der må i disse tilfælde foretages en afvejning af klientens interesse i hemmeligholdelse på den ene side, og advokatens behov for at afsløre oplysningerne på den anden side.

‘Berettiget varetagelse af andres tarv’ vil kunne omfatte nødretlige situationer, hvor advokaten kun ved at afsløre tavshedsbelagte oplysninger, kan redde andres liv, helbred eller betydelige værdier. Der må også her foretages en afvejning af klientens interesse i hemmeligholdelse mod interessen for afsløring hos dem, der er i nød.

Bestemmelsen må også omfatte tilfælde, hvor advokaten kun ved at afsløre tavshedsbelagte oplysninger kan forsvare klienten i situationer, hvor klientens accept af at give oplysningerne ikke kan indhentes. Det kan fx være tilfældet, hvis klienten er blevet hjerneskadet som følge af en ulykke.

Hvis der på klientens vegne er rejst et erstatningskrav, må advokaten kunne afsløre tavshedsbelagte oplysninger, hvis det kan gavne klientens sag, selvom klienten ikke er i stand til at give accept heraf.

Ad pkt. 5.2

Advokatens tavshedspligt gælder fra tidspunktet, hvor advokaten har påtaget sig opgaven.

En særlig situation opstår, hvis advokaten – efter at have gennemgået sagen som

⁵³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0407-04-1600.

⁵⁴ Advokatnævnets sagsnr. 41-106-97-14.

aftalt med klienten – afslår at påtage sig sagen, fx som følge af konstatering af en interessekonflikt. Advokaten har ikke påtaget sig sagen og vil således som udgangspunkt ikke være omfattet af tavshedspligten. Dette resultat er imidlertid utilfredsstillende i den skitserede situation.

Det må antages, at advokaten har tavshedspligt, selvom advokaten har modtaget oplysningerne på et tidspunkt, hvor advokaten ikke har påtaget sig at behandle sagen. Advokaten har påtaget sig en opgave for klienten, nemlig at gennemgå sagen for at afgøre, om advokaten kan påtage sig at behandle sagen. På denne måde har advokaten modtaget oplysninger vedrørende en 'klient'.

Tavshedspligtens indtræden på dette tidlige tidspunkt gælder ikke, hvis materiale er fremsendt til advokaten uden aftale med advokaten.

Advokatnævnets kendelse af 13. december 2012. Advokat A bistod en klient Q med at inddrive et krav mod P. Der blev opnået dom for Q's krav, men beløbet blev ikke betalt. Advokat A anmodede fogedretten om udlæg, hvilket blev afvist på grund af, at der var afgivet insolvenserklæring i en anden sag. Der blev senere afholdt fogedretsmøde, hvor advokat A spurgte om P's aktiver. P blev vred under fogedretsmødet, og sagen blev udsat med henblik på, at fogedretten blev beklædt med en jurist. I mellemtiden skrev P en e-mail til advokat A og anmodede om bistand i en sag vedrørende betalingskrav, hvor en debitor havde fremsat indsigelser. Advokat A meddelte straks, at han ikke kunne påtage sig sagen, da han havde en sag mod P. Under et senere fogedretsmøde foretog advokat A på vegne af Q udlæg i P's fordring. P klagede til Advokatnævnet over, at advokat A havde udnyttet den viden, som P havde bibragt advokat A ved sin henvendelse. Nævnet fandt, at der ikke blev etableret et klientforhold blot ved P's fremsendelse af materiale til advokat A, idet advokat A straks meddelte P, at han ikke kunne påtage sig sagen. Endvidere var P på tidspunktet for fremsendelsen bekendt med, at advokat A repræsenterede Q, og at de indsendte oplysninger var af central betydning for denne sag.⁵⁵

For at undgå tvivl indeholder AER en bestemmelse om, at tavshedspligten ikke er tidsbegrænset. Bestemmelsen fastslår, at tavshedspligten ikke ophører, blot fordi der er forløbet en vis tid. Tavshedspligten ophører heller ikke, selvom klienten dør.

55 Advokatnævnets sagsnr. 2011-2933.

Dette princip fastholdes nærmest undtagelsesfrit inden for de retsområder, der beskytter hemmeligheder. Erhvervshemmeligheder er ligeledes underkastet en i princippet tidsubegrænset beskyttelse i medfør af markedsføringsloven. Tilsvarende gælder i medfør af loven om behandling af personoplysninger (persondataloven).

En række andre lande opererer med begrebet 'legal privilege', altså en ret for advokaten til at hemmeligholde oplysninger. Sådant tavsretsret er ikke en del af det danske system. I EU-sammenhæng behandles begrebet i den såkaldte Akzo Nobel-sag, som vedrørte Kommissionens fund og beslaglæggelse af dokumenter under en kontrolundersøgelse hos virksomheden Akzo Nobel i England.

I afgørelsen fra Retten i Første Instans,⁵⁶ som senere blev stadfæstet af EU-Domstolen,⁵⁷ siges det, at legal privilege "beskytter fortroligheden af korrespondancen med advokater, såfremt der er tale om en korrespondance, der udveksles af hensyn til klientens forsvar, og som hviler på hans ret til et sådant, og såfremt korrespondancen hidrører fra en uafhængig advokat."

Afgørelsen fastslår, at legal privilege omfatter korrespondance, som er ført med en uafhængig ekstern advokat, internt virksomhedsnotat, som refererer indholdet af en meddelelse til eller fra en sådan uafhængig advokat, og dokumenter, som er udarbejdet af virksomheden med det ene formål at indhente juridisk rådgivning hos en advokat med henblik på at udøve retten til forsvar.

Det fremgår således af rpl § 170 om forbud mod at afkræve advokater vidneforklaring om oplysninger, som er kommet til deres kundskab ved udøvelse af deres virksomhed, at forbuddet kun gælder, hvis det vil stride mod 'dens ønske, som har krav på hemmeligholdelse'.

Det kan derfor udledes af bestemmelsen, at hvis klienten over for retten accepterer, at advokaten giver ellers tavshedsbelagte oplysninger, så kan retten afkræve advokaten sådanne oplysninger. Advokaten kan ikke påberåbe sig en ret til hemmeligholdelse.

Ad pkt. 5.3

Bestemmelsen fastslår en vidtgående, men velbegrundet, identifikationsregel.

⁵⁶ Afgørelse af 17. september 2007.

⁵⁷ Afgørelse af 14. september 2010 i sag C-550/07 P.

Advokatens kompagnoner, personale og andre, som i øvrigt beskæftiges i advokatvirksomheden har samme tavshedspligt som advokaten.

Advokatens tavshedspligt vil være uden virkning, hvis det kun var advokaten og ikke også de ansatte på kontoret, som havde tavshedspligt. De ansatte får, herunder ikke mindst fuldmægtige og sekretærer, et indgående kendskab til fortrolige oplysninger i sagerne, og deres tavshedspligt er derfor en nødvendig forudsætning for, at oplysningerne ikke slipper uden for virksomheden.

Det kan være hensigtsmæssigt, at advokaten lader alt personale underskrive en erklæring, hvorved den enkelte påtager sig en pligt til at være underlagt fuldstændig tavshed over for tredjemand om alt, hvad den enkelte erfarer gennem sit arbejde. En sådan erklæring sikrer en aftalebaseret tavshedspligt og tjener nok samtidig til at indskærpe en pligt, der allerede består. Erklæringen bør i hvert fald anvendes, når eksterne personer, fx personale fra et rengøringsfirma, får adgang til virksomheden.

Ofte fastsætter en advokatvirksomhed selv strengere interne regler for videregivelse af oplysning. Advokater og fuldmægtige pålægges jævnligt tavshedspligt i forhold til kollegerne i virksomheden, når det drejer sig om fx meget følsomme erhvervsforhold som akkvisitioner og børsnotering.

Bestemmelsen om tavshedspligt for ansatte på advokatkontoret er i øvrigt lovfæstet. I kraft af henvisningen i rpl § 129 gælder strl § 152 direkte for advokater, deres kompagnoner og deres medhjælpere.

Ad pkt. 5.4

Bestemmelsen fastslår, ligesom AER pkt. 5.3, en identifikationsregel. Baggrunden er den simple, at når flere advokater eller advokatvirksomheder er etableret i kontorfællesskaber eller lignende, vil der som følge af de fysiske rammer ofte, og ikke altid planlagt, kunne ske en spredning af fortrolig information, fx ved samtaler over frokostbordet.

Behovet for bestemmelsen opstod efter afgørelsen i U 1998.1105/2 H, hvor Højesteret forudsatte, at der mellem advokaterne i et kontorfællesskab udveksles oplysninger for at hindre, at der opstår interessekonflikter.

Det sidste afsnit i bestemmelsen omfatter kædesamarbejder. Vestre Landsret ligestiller i U 2005.1403 V kædesamarbejder med kontorfællesskaber under forudsætning af, at de "fremtræder som et fællesskab eller en advokatvirksomhed."⁵⁸

Østre Landsretsdom af 20. august 2014. *Det var i strid med god advokatskik, at en advokat fra ét kontor i et kædesamarbejde, som bistod hustruen i en ægteskabssag, ikke udtrådte af sagen, da han blev gjort opmærksom på, at manden mere end et år forinden havde modtaget advokatbistand i sagen hos en anden advokat fra et andet kontor i kædesamarbejdet. Advokatnævnet fandt bl.a. efter en gennemgang af advokatkedens hjemmeside, at kædesamarbejdet over for tredjemand fremtrådte som et fællesskab eller én advokatvirksomhed. Østre Landsret stadfæstede Advokatnævnets kendelse, dog således at sanktionen bortfaldt, idet landsretten var af den opfattelse, at der var tale om et spørgsmål, som hidtil havde været uafklaret i praksis.*⁵⁹

Advokatnævnets kendelse af 30. november 2010. *Indklagede, der var ansat i et advokatfirma, der var medlem af en advokatkæde, repræsenterede klager i en sag vedrørende opsigelse og fraflytning af et erhvervslejemål. Klager var udlejer af erhvervslejemålet, og et selskab var lejer. Lejers advokat var ansat i et firma, der var medlem af den samme advokatkæde som det firma, indklagede arbejdede i. Advokatnævnet udtalte, at et samarbejde i forhold til tredjemand fremtrådte som et fællesskab eller en virksomhed. Advokaten blev tildelt en irrettesættelse.*⁶⁰

U 2005.1403 V. *Oversigt over medarbejdere i et samarbejde kunne ses på en hjemmeside, og der var angivet kontor i fem byer. Landsretten statuerede, at samarbejdet i forhold til tredjemand fremtrådte som et fællesskab eller en virksomhed.*

⁵⁸ De to citerede domme er nærmere omtalt under kommentaren til AER pkt.12.4.

⁵⁹ Sagsnr. B-1836-13 og Advokatnævnets kendelse af 28. februar 2013 i sagsnr. 2011-4703.

⁶⁰ Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-1102. Der er ikke i kendelsen nærmere oplysninger om, hvorpå Advokatnævnet bygger konklusionen om, at samarbejdet fremtrådte som et fællesskab.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

2. Almindelige principper

2.3. Fortrolighed

2.3.1. Det er en væsentlig forudsætning for advokatens virke, at han af sin klient kan modtage oplysning om forhold, som klienten ikke ville betro andre – de mest intime, personlige detaljer eller de mest værdifulde forretningsmæssige hemmeligheder – og at advokaten kan modtage oplysningerne i fortrolighed. Uden klientens vished om fortrolighed kan tillid ikke bestå. Fortrolighed er derfor en primær og fundamental ret og pligt for advokaten. Advokatens fortrolighedspligt er i retsplejens interesse såvel som i klientens. Derfor nyder den særlig beskyttelse fra statens side.

2.3.2. Alle oplysninger meddelt af en klient eller modtaget om en klient eller andre i forbindelse med arbejdet for klienten skal således respekteres af advokaten som fortrolige.

2.3.3. Fortrolighedspligten er tidsubegrænset.

2.3.4. Advokaten skal kræve, at hans fuldmægtige, øvrige medarbejdere og alle, der er ansat af ham i forbindelse med udøvelsen af professionelle tjenester, overholder den samme fortrolighedspligt.

6. NAVN M.M.

- 6.1 Advokatvirksomheders navn skal være egnet til entydigt og konkret at identificere den pågældende advokatvirksomhed, og det skal fremgå af navnet eller en tilføjelse dertil, at virksomheden er en advokatvirksomhed.
 - 6.2 Advokatvirksomheders navn og andre forretningskendetegn, derunder logo, må ikke være egnet til at give indtryk af, at advokatvirksomheden udøves af andre end dem, der efter rpl. § 124, jf. § 124 c, kan være medejere af en advokatvirksomhed.
-
-

Ad pkt. 6.1

Bestemmelsen har til formål at sikre den tydelige adskillelse af advokatvirksomheden dels fra andre virksomheder, dels fra andre advokatvirksomheder.

Bestemmelsen suppleres for advokatselskaber af rpl § 124, hvorefter advokatselskaber tillige er pligtige og eneberettigede til i navnet at benytte betegnelsen 'advokat-aktieselskab' eller 'advokatanpartsselskab'.

Som følge af kravet om transparens, skal advokatvirksomhedens navn indeholde en klar angivelse af, at der er tale om en advokatvirksomhed. Klienten må ikke være usikker på, om klienten har søgt bistand hos en advokat eller en anden rådgiver.

Oplysningen om, at virksomheden er en advokatvirksomhed skal fremgå af selve 'navnet eller en tilføjelse dertil'. Ordet 'advokat' skal således figurere i enten selve navnet eller umiddelbart i forbindelse med navnet, fx 'Advokaterne Hansen & Jensen' eller 'Hansen & Jensen, advokatfirma'.

I alle situationer, hvor omverdenen har en interesse i, hvilken type virksomhed der ligger bag en betegnelse, fx på hjemmeside eller brevpapir, skal oplysningen klart fremgå.

Der er eksempler på advokatvirksomheder, som ikke på facaden oplyser, at der er tale om en advokatvirksomhed. Bestemmelsen omfatter formentlig da heller ikke angivelser på bygninger, hvis blot det fremgår ved skiltning ved indgangen, at klienten nu bevæger sig ind i en advokatvirksomhed.

Af hensyn til kravet om adskillelsesevne skal én advokatvirksomheds navn være egnet til at adskille virksomheden fra en anden advokatvirksomhed. Såfremt en advokatvirksomhed betegnes 'advokatfirmaet' skal denne generelle betegnelse suppleres med navnet på en eller flere indehavere, et stednavn, eller andet mere specifikt bidrag til identifikation af advokatvirksomheden. Det kan godt være et selvopfundet navn.

Der er derfor ingen pligt for en indehaver af en advokatvirksomhed til at anvende sit eget navn i navnet på advokatvirksomheden. Der er ikke noget til hinder for, at navnet på tidligere, eventuelt afdøde, partnere indgår i eller udgør advokatvirksomhedens navn, naturligvis med respekt af private navnerettigheder.

Tilsvarende kan stedlige betingelser, som 'Advokaterne i nr. 39' eller kunstnavne, som 'Justitia Advokater' anvendes, hvis der ikke er tvivl om, hvilken virksomhed, der er tænkt på. Et navn som 'Københavnadvokaterne' og 'Forsikringsadvokaterne' vil måske være for upræcist. Praxis synes ikke at opfatte dette som et problem.

Advokatnævnets kendelse af 22. marts 2002. En række advokater klagede over, at et advokatfirma betegnede sig som [bynavn] med tilføjelsen 'advokaterne'. Advokatnævnet udtalte, at selv om nævnet som led i prøvelsen af, hvorvidt retsplejelovens § 126, stk. 1, måtte være tilsidesat, også forholder sig til illoyal optræden advokaterne imellem, burde spørgsmålet om advokatfirmaers navne afgøres af domstolene ud fra de gældende regler om markedsføring og konkurrence. Advokatnævnet afviste herefter sagen.⁶¹

Ad pkt. 6.2

Bestemmelsen kræver, at navne og titler på medarbejdere, som ikke er advokater eller mulige partnere i henhold til rpl § 124c, stk. 1, nr. 2, ikke må indgå i virksomhedens navn på en sådan måde, at det giver indtryk af, at det er dem, der driver virksomheden i strid med rpl § 124.⁶²

Reglen er således en udbygning af de hensyn, som bestemmelsen i rpl § 124 er baseret på.

Der er forbud mod, at advokater indgår i økonomisk fællesskab med andre end advokater. Bestemmelsen i 6.2. kræver, at det heller ikke udadtil ser ud, som om et sådant økonomisk fællesskab er etableret.

⁶¹ Advokatnævnets sagsnr. 02-0407-2000-2470 m.fl.

⁶² Det drejer sig således om advokater, der aktivt driver virksomhed såvel som ansatte i et advokatselskab (som ikke samlet må eje over 10 % af kapitalandelen og besidde over 10 % af stemmerettighederne) og andre advokatselskaber.

Advokatnævnets kendelse af 6. april 1999. Advokat A samarbejdede med en såkaldt genealog G. G rettede henvendelse til mulige arvinger efter afdøde, som G fandt frem til via proklamaer i dødsboet indrykket i Statstidende. G tilbød at dokumentere arvingernes arveret mod et vederlag på 20 % af nettoarven. G skulle have uopsigelig ret til at repræsentere arvingerne, og disse skulle udstede skiftefuldmagt til A. På G's brevpapir var det anført, at G samarbejdede med A. A blev straffet med en bøde på 20.000 kr., såvel for at have ladet sit navn fremstå på brevpapiret som for sin medvirken til den uopfordrede klienthenvendelse.⁶³

U 1996.729 SH. Tre medarbejdere hos den globale rådgivningskoncern Arthur Andersen, der dengang drev både revisions-, rådgivnings- og advokatvirksomhed, etablerede et advokataktieselskab under navnet Arthur Andersen Advokataktieselskab. De tre advokater ejede den samlede aktiekapital i selskabet, som var tilknyttet det internationale netværkssamarbejde under Arthur Andersen & Co. SC, der (indtil virksomhedens ophør i kølvandet på skandalen om Enron) var et i Schweiz indregistreret selskab. Sagen drejede sig om, hvorvidt advokataktieselskabets navn lovligt kunne anvendes. Advokatrådet gjorde gældende, at navnet var vildledende og stridende mod en række bestemmelser i lovgivningen og også i strid med den dagældende navnebestemmelse i AER. Sø- og Handelsretten statuerede, at der ikke er noget grundlag for at fastslå, at navnet var vildledende. Tværtimod fik omverdenen den korrekte opfattelse, at sagsøgte som advokataktieselskab deltog i det internationale netværk under Arthur Andersen & Co. SC.

Dommen antyder måske, at domstolene i hvert fald på områder, der sigter mod et erhvervsmæssigt klientsegment, går ud fra, at klienterne kan læse indenad og domstolen anvender således ikke en udvidet fortolkning af de i lovgivningen fastsatte krav til navne.⁶⁴

Domstolen anfører dog også i sine præmisser, at det ikke under sagen var blevet gjort gældende, at sagsøgte havde økonomiske eller instruktionsmæssige forbindelser til Arthur Andersen & Co. SC. Sø- og Handelsretten har således alene taget stilling til det under sagen forelagte navnespørgsmål.⁶⁵

⁶³ Advokatnævnets sagsnr. 02-401-98-2258.

⁶⁴ Bryde Andersen, s. 490.

⁶⁵ Sagen blev ikke af Advokatrådet anket til Højesteret, da de tre ejere af Arthur Andersen Advokataktieselskab dannede et nyt advokatselskab, hvis navn bestod af de deltagende advokaters navne. Forholdet er nærmere beskrevet i Holm og Spang-Hanssen, s. 82.

7. FULDMÆGTIGE – ADVOKATENS ANSVAR

Det påhviler advokater, der beskæftiger autoriserede advokatfuldmægtige, at sikre, at fuldmægtigen får en forsvarlig praktisk uddannelse med henblik på erhvervelse af advokatbeskikkelse, herunder indsigt i og forståelse for de advokatetiske reglers betydning.

Principalen er ansvarlig for, at autoriserede advokatfuldmægtige handler i overensstemmelse med disse regler. Principalen må således ikke pålægge sin fuldmægtig at udvise adfærd, der ville være i strid med disse regler, såfremt den udvistes af advokaten selv.

Ad pkt. 7, stk. 1

Bestemmelsen vedrører ‘mesterlæren’ hos advokaten og skal ses i sammenhæng med rpl § 119, stk. 2, nr. 4, jf. stk. 3, hvorefter det bl.a. er et krav for opnåelse af advokatbeskikkelse, at en fuldmægtig i mindst tre år har været i ‘praktisk juridisk virksomhed’.

Ved mesterlære forstås, at fuldmægtigen ikke blot modtager teoretisk indlæring som på skolebænken, men også selv får lov at arbejde sig til indsigt under vejledning af en erfaren mester – principalen.⁶⁶ Herved opnår fuldmægtigen også en fornemmelse for, hvad det vil sige at være advokat, og hvordan en advokat optræder i forskellige sammenhænge.

Advokaten har qua bestemmelsen en aktiv forpligtelse til at sikre opfyldelse af fuldmægtigens praktiske uddannelse.⁶⁷ Det må forventes, at en adfærd, der er i åbenbar strid med bestemmelsen, vil blive sanktioneret af Advokatnævnet.

Autorisation af en fuldmægtig sker ved byretten og er en forudsætning for, at ansættelsestiden tæller fuldt ud med i de tre år, som en fuldmægtig skal være i praktisk juridisk virksomhed, jf. rpl § 119.⁶⁸

⁶⁶ Den advokat, som fuldmægtigen er autoriseret under, jf. rpl § 135.

⁶⁷ Den teoretiske del af advokatuddannelsen er reguleret i bkg. 1473/2007 om obligatorisk grunduddannelse som betingelse for at få beskikkelse som advokat, som er ændret ved bkg. 1036/2011.

⁶⁸ Bestemmelsens fokus på det praktiske element hænger også sammen med formuleringen af rpl § 126, stk. 3, som kræver, at advokaten skal medvirke til, at fuldmægtigen kan deltage i den teoretiske del af advokatuddannelsen. Der har derfor ikke været noget behov for at regulere dette forhold i AER. Om betaling for uddannelsen se rpl § 126, stk. 3, og § 8 i bkg. om obligatorisk grunduddannelse såvel som U 2011.819 H.

Bestemmelsen omfatter kun de autoriserede fuldmægtige og således ikke andre jurister eller andre medarbejdere, der måtte være ansat i advokatvirksomheden.

Til opfyldelse af kravet i rpl § 119 gælder endvidere, at fuldmægtigen på tidspunktet for beskikkelse skal have 'kendskab til behandling af retssager', men fuldmægtigen skal ikke nødvendigvis have procederet en række retssager. Til gengæld skal fuldmægtigen bestå en særlig prøve i retssagsbehandling.

Således som bestemmelsen er formuleret, er det resultatet ved afslutning af fuldmægtigtiden, der er afgørende, og ikke, hvorledes situationen er undervejs. Der stilles ikke krav om, hvordan advokaten skal sikre, at fuldmægtigen får sin praktiske uddannelse. Planlægningen af uddannelsen er derfor overladt til den enkelte principal.

Der ligger dog indirekte i bestemmelsen et krav om, at advokaten i sin rolle som principal skal føre tilsyn med, at fuldmægtigens uddannelse skrider planmæssigt frem.

En fuldmægtig er ofte beskæftiget af andre advokater i virksomheden end principalen, og principalen kan i perioder være bortrejst. Desuagtet er principalen ansvarlig for, at fuldmægtigen samlet set får den nødvendige uddannelse.

Ad pkt. 7, stk. 2

Fuldmægtige er ikke underlagt advokaternes disciplinærsystem, og den enkelte fuldmægtig kan derfor ikke ifalde et disciplinært ansvar som følge af en tilsidesættelse af god advokatskik.

Bestemmelsen pålægger principalen ansvaret for, at fuldmægtigen følger reglerne. Ansvarer nærmer sig efter praksis et objektivi ansvar, idet det som udgangspunkt gælder alene i kraft af fuldmægtigens tilknytning til principalen.

Hvis fuldmægtigen således har tilsidesat god advokatskik, vil principalen kunne indbringes for Advokatnævnet for fuldmægtigens handling eller undladelse, selv om principalen ikke har deltaget heri eller har haft kendskab til fuldmægtigens aktiviteter. Dette er fastslået af Advokatnævnet.

Advokatnævnets kendelse af 20. december 2016. Advokat A varetog gennem advokatfuldmægtig B en retssag for en klient. Klienten klagede til Advokatnævnet over, at

retssagen ikke var ført korrekt, idet en ejendomsmægler burde have været medindstævnet i sagen eller i det mindste indkaldt som vidne. Advokatnævnet fastslog, at der må indrømmes en advokat vide rammer i vurderingen af, hvordan en sag tilbettelægges og føres mest hensigtsmæssigt. Det var ikke godtgjort, at der forelå en klar faglig fejl, da advokat A ved advokatfuldmægtig B efter forudgående inddragelse af klienten besluttede, at ejendomsmægleren ikke skulle medinddrages i sagen eller afgive vidneforklaring. Advokatnævnet fandt herefter, at retssagen ikke havde været varetaget på en sådan måde, at god advokatskik var tilsidesat, herunder at der havde været mangler i tilsynet med advokatfuldmægtigens arbejde. Advokat A blev derfor frifundet.⁶⁹

Advokatnævnets kendelse af 27. januar 2016. Advokat A varetog gennem advokatfuldmægtig B en forældremyndighedssag og en sag om samvær. Advokatnævnet fandt, at der ikke var givet klienten behørig vejledning om reglerne for fri proces i familieretlige sager, ligesom der i øvrigt ikke var givet behørig vejledning om muligheden for at forfølge sagen til EMD og kære af en kendelse afsagt af landsretten. Advokat A havde derfor tilsidesat god advokatskik ved ikke i behørigt omfang at have ført tilsyn med kvaliteten af den rådgivning, som advokatfuldmægtigen havde ydet klienten.⁷⁰

Advokatnævnets kendelse af 6. februar 2003. Nævnet udtalte: “Advokatnævnet lægger således til grund, at daværende advokat [A] har haft en medarbejder ansat, der med hans vidende udadtil har optrådt som advokatfuldmægtig, uanset den pågældende ikke havde autorisation som sådan. Nævnet lægger til grund, at den pågældende medarbejder ikke søgte en ordning med kreditorerne, ligesom den pågældende oppebar honorar, uden at det var godkendt på forhånd af skifteretten. Som følge af det anførte findes [A] groft at have tilsidesat god advokatskik.”⁷¹

Advokatnævnets kendelse af 23. marts 1998. Nævnet udtalte: “Systemet, hvorefter advokatfuldmægtige uddannes gennem ansættelse hos en bestallingshavende advokat, er bygget således op, at det er advokaten, som handler gennem sin fuldmægtig, når fuldmægtigen i arbejdsforholdet foretager dispositioner i forhold til klienter og andre. Det er derfor også advokaten, som er ansvarlig for fuldmægtigens dispositioner. Dette gælder også i forhold til disciplinæransvaret. Advokat [A] har således et disciplinært ansvar for daværende fuldmægtig [F's] dispositioner i det omfang, de betragtes som værende i strid med rpl § 126.”⁷²

Imidlertid er principalen ikke disciplinært ansvarlig for fuldmægtigens handlinger,

69 Advokatnævnets sagsnr. 2015-2668.

70 Advokatnævnets sagsnr. 2015-2668.

71 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-01-1633.

72 Advokatnævnets sagsnr. 41-202-97-44.

der ligger uden for rammerne af forventelig adfærd, som det også fremgår af Advokatnævnets kendelse af 8. juni 2015, som er refereret nedenfor.

Bestemmelsens brug af ordet ‘principal’ viser, at det netop er den advokat, som fuldmægtigen er autoriseret under, som er ansvarlig for fuldmægtigens handlinger. Det gælder også, når fuldmægtigen udfører arbejde for andre advokater i virksomheden. Det udelukker dog ikke, at også en anden advokat i virksomheden, som har givet anledning til, at en fuldmægtig har handlet i strid med reglerne, straffes herfor i Advokatnævnet.

Overholdelse af bestemmelsen kræver, at principalen løbende overvåger fuldmægtigens arbejde, og at principalen nøje har kendskab til, hvad fuldmægtigen beskæftiger sig med. Principalens overdragelse af sagsførelsen til sin fuldmægtig kræver aftale med klienten.

***Advokatnævnets kendelse af 23. juni 2016.** Advokat A påtog sig at varetage Q's interesser i en boligretssag. Advokat A meddelte Q, at han var nødt til at rejse til udlandet og derfor ikke selv kunne forestå hovedforhandlingen, men at han havde anmodet en anden advokat om at varetage sagen. Q ville blive kontaktet af denne advokat, så hun kunne møde ham inden hovedforhandlingen. Q blev ikke kontaktet af pågældende advokat og mødte ham således første gang i retten kl. 8.55, hvor sagen skulle hovedforhandles. Nævnet fandt, at advokat A bl.a. havde tilsidesat god advokatskik ved uden Q's forudgående samtykke at have rettet henvendelse til en anden advokat med anmodning om, at denne varetog hovedforhandlingen. Nævnets kendelse er indbragt for domstolene.⁷³*

Bestemmelsen i stk. 2, andet punktum er en konsekvens af første punktum og har således udelukkende signalværdi.

Hverken bestemmelsen eller rpl § 143, stk. 2, indeholder regler om, hvilken grad af uafhængighed, der skal gælde for advokatfuldmægtigen i forhold til advokaten som arbejdsgiver, også i lyset af, at advokatfuldmægtigen ikke kan indbringes for Advokatnævnet.

For så vidt angår advokatfuldmægtigens handlinger, der kan henføres til rpl § 126, stk. 4, må det gælde, at principalen ikke er ansvarlig herfor.

En ordning, hvor advokatfuldmægtigen over for advokaten optræder som selvstæn-

73 Advokatnævnets sagsnr. 2016-136.

dig erhvervsdrivende, fx ved at debitere advokaten for sin bistand, fremtræder som uforenelig med advokatens lovbestemte ansvar for fuldmægtigen, jf. også konklusionen i responsum herom fra Advokatrådets responsumudvalg.⁷⁴

***Advokatnævnets kendelse af 23. juni 2005.** Nævnet fandt, at advokat A v/ advokatfuldmægtig B var gået videre end berettiget ved at have anmodet Københavns Politi om at undersøge, hvorvidt advokat B's klient havde begået et strafbart forhold og ved over for advokat B at have antydnet, at denne skulle have medvirket eller rådgivet sin klient hertil. Som følge af det anførte blev A i medfør af rpl § 147 c, stk. 1, pålagt en bøde på 3.000 kr. Der blev ved bødens størrelse lagt vægt på den omstændighed, at A, så snart klagen blev indgivet, har beklaget og undskyldt fuldmægtigens adfærd.⁷⁵*

Disciplinæransvaret for advokaten kan dog også gælde i forhold til ikke-autoriserede fuldmægtige, som det fremgår af Advokatnævnets kendelse af 8. juni 2015, som er refereret nedenfor.

***Advokatnævnets kendelse af 8. juni 2015.** Advokat A varetog gennem fuldmægtig B, der ikke var autoriseret advokatfuldmægtig, en medejers interesser i forbindelse med en tvist mellem ejere af et selskab. B hævdede på vegne af sin klient, at de øvrige ejere havde misligholdt aftalen, og at hans klient derfor havde købt deres ejerandele. B foretog ændringer i web.reg. på et utilstrækkeligt grundlag, og B mødte, selv om de øvrige medejere var repræsenteret ved advokat, uanmeldt op på selskabets adresse for her at håndhæve det påståede køb.*

Advokatnævnet fandt, at B, også selv om han ikke var autoriseret fuldmægtig, havde handlet på advokat A's vegne, og at advokat A var ansvarlig for B's adfærd som for sin egen. Advokatnævnet fandt endvidere, at der forelå en grov tilsidesættelse af god advokatskik og pålagde advokat A en bøde på 80.000 kr., hvilken bødestørrelse også var forårsaget af gentagelse. Københavns Byret stadfæstede ved dom af 27. juni 2016 nævnets kendelse i henhold til grundene. Dommen blev anket til Østre Landsret, som fandt, at en del af B's handlinger havde en sådan ekstraordinær karakter, at de lå udenfor, hvad advokat A kunne påregne, uanset at han ikke førte tilsyn med fuldmægtigen. Landsretten fandt dog, at advokat A groft havde tilsidesat god advokatskik ved, efter at han var blevet gjort bekendt med B's adfærd, lod B fortsætte sagsbehandlingen uden nærmere tilsyn, og Østre Landsret fastsatte på den baggrund bøden til 40.000 kr.⁷⁶

74 Gengivet i Advokaten 6/2001. Bryde Andersen, s. 345, er ikke enig i denne konklusion, idet forfatteren – i modsætning til responsumudvalget – ikke vurderer det som afgørende om der foreligger et over/underordningsforhold.

75 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-1693.

76 Advokatnævnets sagsnr. 2014-1893.

En advokat, der er partner, kan også blive ansvarlig for sin ansatte advokats handlinger, hvis den ansatte advokat optræder i partnerens navn.

Advokatnævnets kendelse af 26. februar 2016. *En klient Q rettede henvendelse til advokat A med anmodning om bistand til en ankesag og vurdering af, om hendes hidtidige advokat havde begået ansvarspådragende fejl i forbindelse med varetagelse af sagen i 1. instans i relation til den nedlagte påstand. På grund af stort arbejdspress overlod advokat A i begyndelsen af 2014 Q's sag til sin ansatte advokat, advokat B. Advokat B udtog stævning mod Q's tidligere advokat og oplyste over for Q, at han havde søgt om fri proces til sagen. Såvel e-mailen til klienten som stævningen var underskrevet 'advokat A v/advokat B'.*

Udtalt, at et opdrag til en advokat er personligt, og at en advokat ikke kan overdrage en sag til en kollega på kontoret, eller en advokat uden for kontoret, uden at klienten er indforstået hermed. Nævnet fandt, at det ikke var godtgjort, at Q var indforstået med, at sagen blev overdraget til advokat B. Når dette blev sammenholdt med, at korrespondancen, efter at sagen var overgået til advokat B, blev ført i advokat A's navn, fandt nævnet, at advokat A var rette indklagede for den del af sagsbehandlingen, som var varetaget af advokat B. Advokat A blev pålagt en sanktion.⁷⁷

77 Advokatnævnets sagsnr. 2015-3983.

8. MODTAGELSE AF SAGER

- 8.1 En advokat må alene påtage sig en sag fra en klient efter direkte anmodning fra klienten, fra en anden advokat på klientens vegne eller efter anmodning fra en offentlig myndighed eller andet kompetent organ.
 - 8.2 En advokat må ikke påtage sig en sag, til hvis udførelse advokaten savner fornøden kompetence, medmindre advokaten efter aftale med klienten sikrer sig samarbejde med en dertil kvalificeret kollega.
 - 8.3 En advokat må ikke påtage sig en sag, hvis den ikke kan behandles tilstrækkelig hurtigt.
-
-

Ad pkt. 8.1

Bestemmelsen er med til at sikre, at klienter ikke bliver unødigt forstyrret af advokater, som forsøger at skaffe sager uden at vente på klientens anmodning om, at advokaten skal påtage sig hvervet.⁷⁸

Det er en grundlæggende regel, at klienter selv skal kunne styre, hvornår de vil lade sig repræsentere af en advokat, og hvilken advokat de vil lade sig repræsentere af. Advokater må altså ikke påtage sig en sag, hvis det ikke er klienten selv, der anmoder om det.⁷⁹ Dog har retten og andre myndigheder mulighed for at beskikke en advokat for en person.

Bestemmelsen har i sin oprindelse formentlig mere haft karakter af en aftaleretlig regel, der skulle regulere, hvem der kan indgå aftale med advokaten om, at advokaten skulle påtage sig et opdrag. I praksis håndteres reglen som en beskyttelse mod uopfordrede henvendelser.

Bestemmelsen kan være vanskelig at afgrænse. En advokat må således gerne til et middagsselskab drøfte et forløb med en gæst og som led i denne identificering af et retligt problem tilbyde sin bistand. Derimod må advokaten ikke til samme

⁷⁸ Denne regel gælder ikke i alle retssamfund. I USA har en advokat ret til at henvende sig til en klient og tilbyde sin bistand, medmindre henvendelsen primært er drevet af advokatens ønske om at tjene penge, klienten har frabedt sig henvendelsen, eller henvendelsen har overrumpende karakter. Der er omfattende retspraksis herom.

⁷⁹ Princippet om, at en uopfordret henvendelse ofte vil blive opfattet som påtrængende, er knæsat også i anden regulering, fx mfl, og strider som udgangspunkt også imod den tillid, som er et fundament for advokatens rådgivning.

middagsselskab overrumple en gæst og tilbyde sin assistance i forbindelse med et allerede kendt retligt problem.⁸⁰

En advokats annoncering i aviser, ved flyers i bilers vinduesviskere mv. er markedsføring. Advokatens accept af opgaver fra klienter, som henvender sig på baggrund af sådanne tiltag, er ikke omfattet af bestemmelsen.

Som bestemmelsen er formuleret, synes den at udelukke, at anmodningen fra klienten kan komme gennem befuldmægtiget, medmindre fuldmægtigen selv er advokat. Hvis det er utvivlsomt, at anmodningen kommer fra klienten, synes det at være unødigt formalisme at kræve en personlig henvendelse fra klienten.

I visse tilfælde vil en direkte henvendelse kunne være vanskelig, fx ved klientens sygdom. Det må således forventes, at Advokatnævnet vil acceptere, at klienten gennem sin fuldmægtig fremsætter en anmodning til advokaten om at påtage sig en opgave.

Det er advokatens ansvar at sikre sig fornøden dokumentation for fuldmagten til at påtage sig en sag. Hvis klienten er et selskab eller anden juridisk person, må advokaten sikre sig, at den, der angiver at henvende sig på selskabets vegne, også reelt repræsenterer selskabet.⁸¹

Særlige situationer opstår i forbindelse med fængslede klienter.

Advokatnævnets kendelse af 28. marts 2017. Advokat A var beskikket som forsvarer for T i en straffesag. T var også tiltalt i en anden straffesag, hvor advokat C var beskikket som forsvarer. Advokat B, som arbejdede på samme kontor som advokat A, anmodede om at blive beskikket som forsvarer i den sag, hvori advokat C var beskikket, idet han oplyste, at T over advokat A havde anmodet om, at der skete ombeskikkelse i denne sag. Navnlig med henvisning til retsbogsudskrifterne i sagen fandt Advokatnævnet, at det ikke var godtgjort, at T havde ønsket anden forsvarer, og advokat A blev derfor pålagt en sanktion for at have tilsidesat god advokatskik ved at have forsøgt at fortrænge advokat C fra hvervet. Der var også klaget over advokat B, der imidlertid blev frifundet, da denne i forbindelse med begæringen om beskikkelse alene havde handlet efter anmodning fra advokat A, der repræsenterede T i den anden sag. Advokatnævnets kendelse er af advokat A indbragt for domstolene.⁸²

⁸⁰ Bryde Andersen, s. 516, der i detaljer behandler spørgsmålet om uopfordrede henvendelser.

⁸¹ Fx hvidvasklovens § 14.

⁸² Advokatnævnets sagsnr. 2017-128 og sagsnr. 2017-129.

Advokatnævnets kendelse af 28. maj 2014. Advokat A var beskikket som forsvarer for T og vedlagde i forbindelse med fremsendelsen af et kæreskrift til T reklameeffekter i form af kuglepen, T-shirt og kasket, sidstnævnte påtrykt e-mailadresse og telefonnummer til advokat A's kontor. Advokatnævnet fandt, at udlevering af enkelte reklameeffekter til brug for egne klienter, der opholder sig i et arresthus, ikke kan anses for overtrædelse af reglerne om god advokatskik, idet der er tale om markedsføringsiltag over for egen klient, der ikke kan anses for at være direkte henvendelse til potentielle klienter.⁸³

Advokatnævnets kendelse af 28. maj 2014. En arrestinspektør klagede til Advokatnævnet over, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at have udøvet "klientfiskeri", idet en anden indsat end den, advokat A repræsenterede, var i besiddelse af advokat A's visitkort. Advokatnævnet fastslog, at en advokat alene må påtage sig en sag for en klient efter direkte anmodning fra klienten, fra en anden advokat eller efter anmodning fra en offentlig myndighed eller andet kompetent organ. Advokatnævnet frifandt herefter advokat A, idet nævnet fandt, at det ikke var godtgjort, at advokat A havde udleveret visitkort til andre indsatte end til sin egen klient, eller til ophængning i arrestens fællesrum, ligesom det ikke var godtgjort, at advokat A havde bedt sin klient om at videregive visitkortet til andre indsatte.⁸⁴

Advokatnævnets kendelse af 24. oktober 2011. Advokat A forsøgte flere gange at kontakte familien til en fængslet T bl.a. ved at sende sms-beskeder til T's søster med det formål at få T til at skifte forsvarer i en verserende straffesag til A. Nævnet fandt, at A's henvendelser var en grov overtrædelse af god advokatskik. Nævnet lagde vægt på, at T ikke selv havde udtrykt et ønske om et forsvarerskifte og at T's familie ikke fulgte op på A's tilbud om en drøftelse af et forsvarerskifte. A blev pålagt en bøde.⁸⁵

Advokatnævnets kendelse af 19. november 2007. Advokatnævnet udtalte, at der ikke var grundlag for at antage, at den sigtede inden anholdelsen havde haft kontakt til advokat A om den konkrete sag. Det er på den baggrund nævnets opfattelse, at det er i strid med god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1, at A rettede henvendelse til den varetægtsfængslede.⁸⁶

‘Offentlig myndighed’ er først og fremmest retten, men også andre myndigheder, som for andre kan udpege og dække udgifterne til advokater til konkrete opgaver, eksempelvis Statsforvaltningen. ‘Andet kompetent organ’ er formentlig indsat for at søge at dække bredt, men det er ikke klart, hvad det konkret dækker over.

⁸³ Advokatnævnets sagsnr. 2013-3107.

⁸⁴ Advokatnævnets sagsnr. 20143-460.

⁸⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2009-1321.

⁸⁶ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-07-1185.

Ad pkt. 8.2

Det hører med til advokatarbejdet at sætte sig ind i nye juridiske områder som forudsætning for at behandle en række sager på kontoret. Der vil som oftest være tale om mindre specialområder, som det er overskueligt at sætte sig ind i. Det er ikke sådanne områder, bestemmelsen har til formål at regulere, men derimod mere komplekse og specialiserede juridiske emner, fx avanceret skatteret.

Bestemmelsen skal for visse sagskategoriers vedkommende ses i sammenhæng med AER pkt. 8.3. Det kan være acceptabelt, at advokaten påtager sig en opgave, som advokaten ikke har forkundskab til, hvis klienten har tillid til advokaten, og advokaten i forvejen behandler en række sager for klienten. Påtagelsen af den nye sag vil således være fornuftig af hensyn til kontinuiteten.

Advokaten kan uden klientens samtykke inddrage sin fuldmægtig eller andre advokater fra advokatvirksomheden i arbejdet med klientens sag. Advokaten kan imidlertid ikke gå uden for advokatvirksomheden, fx til andre advokatvirksomheder, for at få hjælp fra andre advokater, uden at have fået accept heraf fra klienten, bortset fra anvendelse af forbindelsesadvokater ved retsmøder.⁸⁷

Baggrunden for denne opfattelse er primært baseret på, at indhentelse af ekstern bistand rummer en kompromittering af klientfortroligheden, men skyldes også, at der oftest er forbundet ekstra omkostninger hermed.

U 2011.656 V. Landsretten pålagde skifteretten i en sag om gældssanering i forbindelse med konkurs at antage konkursboets kurator som medhjælper, selvom vedkommende personligt havde meget beskedne erfaring med gældssaneringssager, men hvor kurators kontor rådede over den fornødne erfaring.

Ad pkt. 8.3

Bestemmelsen kræver, at advokaten forud for påtagelse af enhver sag skal vurdere, om advokaten kan behandle sagen med tilstrækkelig hurtighed. Bestemmelsen har en naturlig sammenhæng med rpl § 126, stk. 1, hvor kravet direkte fremgår.

Det kan være vanskeligt for en advokat at sige nej til nye sager, idet sagstilgang er

⁸⁷ Advokaten er således heller ikke berettiget til uden videre at søge assistance inden for et advokatkontorfællesskab eller fra et advokatkedesamarbejde.

udtryk for, at klienter viser tillid til advokaten, og sagerne giver indtægt til virksomheden. Imidlertid er det ikke i klienternes interesse, at advokater tager sager ind uden at skele til, hvor hurtigt de kan behandles.

Kan advokaten ikke behandle sagen inden for rimelig tid, må behandling af sagen afvises. I advokatvirksomheder, hvor flere advokater arbejder, vil sagen oftest kunne henvises til en af virksomhedens øvrige advokater, der ikke har så travlt.

Advokater har ofte svært ved at behandle sager inden for rimelig tid, hvilket fremgår af omfanget af kendelser fra Advokatnævnet herom. Der er en omfattende praksis vedrørende såkaldt 'smøl', som er den populære betegnelse for langsom sagsbehandling. Ikke mange advokater kan sige sig fri for fra tid til anden at have ubehandlede sager liggende for længe.

Hvad der er 'tilstrækkelig hurtigt' afhænger af sagens art, men generelt bør sager ikke ligge ubehandlede udover i kort tid. En klient vil som udgangspunkt have en interesse i, at sagen behandles så hurtigt som muligt. Hvis sagen afventer tiltag fra modparten eller andre, er det også advokatens opgave at rykke, hvis der går for lang tid. Kravet om hurtig ekspedition gælder også under advokatens ferie.

Advokatnævnets kendelse af 1. december 2004. Nævnet fandt, at købers advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke i en periode fra 27. august til 16. september 2003 at have foretaget ekspeditioner af skødet i forbindelse med sælgers afhændelse af sin ejendom. Nævnet bemærkede, at ferie hos købers advokat ikke kunne begrunde en forsinkelse af den nævnte varighed.⁸⁸

Det indgår naturligt i overvejelserne, hvor hurtigt det af hensyn til sagen er nødvendigt at handle. Sager med frister stiller særlige krav til tempoet, men også andre sager kan kræve hurtig behandling. Klienten kan fx have meddelt advokaten, at sagen skal gennemføres hurtigt, eller klienten kan indirekte ved brug af kommunikationsmiddel eller på anden måde have indikeret, at sagen haster.

Oplysninger, som viser sagens hastende karakter, men som advokaten ikke er i besiddelse af og ikke burde have sikret sig kendskab til, kan ikke indgå i den disciplinære vurdering af, om advokaten har behandlet sagen tilstrækkelig hurtigt.

Den valgte åbne formulering giver mulighed for, at advokat og klient kan aftale en langsommere hastighed for sagsbehandlingen end 'tilstrækkelig hurtigt'. Det er i klientens interesse at kunne vælge at give køb på sagsbehandlingshastigheden for at

88 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-0132.

sikre sig repræsentation af netop den valgte advokat eller måske opnå en billigere pris for bistanden.

Retten i Holbæks dom af 6. juli 2010. Advokat A havde påtaget sig at søge retshjælp til en erstatningssag i sommeren 2008, men havde ikke gennemført dette i maj 2009. A havde ikke fremmet sagen behørigt, og det var en tilsidesættelse af rpl § 126. Der forelå to tidligere tilsidesættelser og der var samtidig et andet forhold i sagen, hvor der også forelå tilsidesættelse. Sanktionen blev en bøde på 20.000 kr. Retten stadfæstede både tilsidesættelsen og sanktionsfastsættelsen.⁸⁹

Københavns Byrets dom af 2. februar 2010. Efter at Advokat A havde skrevet to breve til et boligselskab og en underbo for en klient i juli 2007 rykkede klienten i august og september for sagen, angiveligt efter forgæves telefonsamtaler. Der blev rykket igen i december på samme grundlag, men først i januar 2008 svarede A, og meddelte, at sagen var håbløs. Advokatnævnet og byretten fandt, at A ved ikke at svare i fem måneder havde tilsidesat god advokatskik.⁹⁰

Advokatnævnets kendelse af 14. maj 2007. Advokatnævnet lagde til grund, at advokat A i februar 2006 påtog sig K's sag mod Skatteministeriet. Sagen havde på det tidspunkt allerede verseret nogen tid og var berammet til domsforhandling. Nævnet lagde også til grund, at A i den forbindelse modtog sagens akter. Nævnet fandt, at A har haft den fornødne tid til at sætte sig ind i sagen. Nævnet udtalte, at det følger af de advokatetiske regler, at en advokat skal varetage sin klients interesser grundigt og med den fornødne hurtighed. Advokaten skal ligeledes kun påtage sig en sag, som er afpasset af advokatens arbejdspress i øvrigt, og som på den baggrund kan behandles passende hurtigt. A havde tilsidesat god advokatskik ved først, umiddelbart før fristen for processkriftets indlevering udløb, og efter selv at have begæret fristforlængelse over for landsretten adskillige gange, at have meddelt, at hun ikke så sig i stand til at udarbejde et processkrift, og først på dette tidspunkt i det hele taget at have foretaget sin vurdering af sagen med krav om udtrædelse af sagen, medmindre denne blev hævet af K. A blev pålagt en bøde på 5.000 kr.⁹¹

Østre Landsretsdom af 3. april 2007. Advokat A blev den 10. januar 2005 beskikket som bistandsadvokat for K i forbindelse med dennes anmeldelse af en tidligere samlever for vold. A skulle den 14. februar 2005 have deltaget i afhøring af samleveren, men anmodede Holbæk Politi om aflysning af mødet på grund af dårligt vejr. Politimesteren opgav efterfølgende den 20. maj 2005 påtale i sagen, hvilket A ved brev af 13. juni 2005 påklagede til Statsadvokaten. Landsretten fandt ligesom Advokatnævnet, at A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at have sikret sig, at K fik besked om det

89 Sagsnr. BS 6-1474/2009 og Advokatnævnets kendelse af 6. november 2009 i sagsnr. 2009-02-0432.

90 Sagsnr. BS 37A-6666/2008 og Advokatnævnets kendelse af 7. oktober 2008 i sagsnr. 2008-03-0246.

91 Advokatnævnets sagsnr. 02-0306-06-1634.

aflyste afhøringsmøde. Endvidere fandt landsretten, at A ikke havde fremmet sagen på tilstrækkelig vis.⁹²

U 2003.290 H. Advokat A berigtigede handelen for køberne af en sommerhusgrund. Grunden blev solgt af sælger den 10. juni 1999. Købsaftalen blev fremsendt til advokat A den 15. juni 1999, hvorefter køber den 20. juni 1999 deponerede købesummen i sælgers pengeinstitut. Den 30. august 1999 fremsendte A et skødeudkast til godkendelse hos sælger, og den 3. september 1999 blev den deponerede købesum frigivet til sælger. Advokatnævnet fastslog i sin kendelse, at A ikke havde fremmet sagens behandling med den fornødne hurtighed, og havde betinget betalingen af rentebeløb af, at klagen blev tilbagekaldt. Kendelsen blev stadfæstet af landsret og Højesteret.

U 1998.1340 H. Der blev afholdt møde mellem advokat A og klienten den 25. maj 1995 i forbindelse med en uoverensstemmelse mellem klientens udlejer – andelsboligforeningens bestyrelse – og klienten vedrørende klientens lejlighed. Klienten henvendte sig herefter til A ved skrivelser af 12. juni, 29. juni, 13. juli, 25. juli, 5. august, 19. august og 21. august 1995. A opfordrede i skrivelse af 17. juli 1995 klienten til at ringe og aftale tid for et møde. A modtog udkast til lejekontrakt fra udlejers advokat den 6. juli 1995, men A sendte først udkastet videre til klienten den 23. oktober 1995. A's adfærd blev fastslået som værende i strid med god advokatskik.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

3. Forhold til klienter

3.1. Påtagelse og udtræden af sager

- 3.1.1. En advokat må kun påtage sig en sag efter direkte anmodning fra klienten. Advokaten kan dog påtage sig en sag efter anmodning fra en anden advokat på en klients vegne eller efter anmodning fra et dertil kompetent organ. [...]
- 3.1.3. En advokat bør ikke uden samarbejde med en dertil kvalificeret kollega påtage sig udførelsen af en opgave, som han ved eller bør vide, at han savner fornøden kompetence til at løse. En advokat bør ikke påtage sig sager, medmindre han under hensyntagen til andet arbejdspress kan behandle disse med passende hurtighed.

9. OPGAVERNS UDFØRELSE

- 9.1 En advokat skal som klientens uafhængige rådgiver varetage klientens interesser grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv kræver.
- 9.2 Advokaten skal i passende omfang holde klienten underrettet om sagens forløb.
-
-

Ad pkt. 9.1

Bestemmelsen omhandler de grundlæggende krav, der må stilles til advokaten under dennes samarbejde med klienten. Kravene skal være opfyldt hele vejen gennem advokatens varetagelse af hvervet for klienten.

Bestemmelsen er meget lig formuleringen af rpl § 126, stk. 1, 2. og 3. pkt., og får derfor karakter af en rammebestemmelse, hvor det er centrale er, at advokaten er klientens rådgiver.

Advokatens uafhængighed af uvedkommende interesser og klientens tillid er advokatstandens grundpiller – de er så at sige advokatstandens *raison d'être*⁹³ – således at tillidsforholdet set fra klientens side kan betragtes som et produkt af advokatens uafhængighed.⁹⁴

A. Grundigt

En advokat skal udføre sit arbejde grundigt. Der forstås herved, at det kræves, at advokaten skal anvende de ressourcer, som er nødvendige for at løse opgaven. Dette krav skal også ses i lyset af de væsentlige kvalifikationskrav, som stilles til advokater, hvilket fx er kommet til udtryk i nedennævnte svar fra Responsumudvalget.

⁹³ AER indeholdt tidligere en generel bestemmelse om uafhængighed, men denne bestemmelse er udgået, således at princippet isoleret set nu alene fremgår af programmerklæringen i AER pkt. 1 og i rammebestemmelsen i AER pkt. 9.1.

⁹⁴ Holm og Spang-Hanssen, s. 62.

Advokatrådets Responsumudvalgs responsum af 1. september 2016. “Det må her-
efter kunne forventes, at advokater, der beskæftiger sig med boligrådgivning rådgiver
om alle forhold, der vurderes at være af betydning for den konkrete handel, herunder
naturligvis valg af ejerskifteforsikring, forudsat at klienten ikke specifikt har fravalgt
rådgivning om dette ... Rådgivningen skal sikre, at klienten på et oplyst grundlag
kan træffe valg om ejerskifteforsikring.”

Nøgleord for vurderingen af, hvorvidt advokaten har været grundig, er knyttet
op på begreberne: ‘omhyggelighed’, ‘faglig kompetence’ og ‘nøjagtighed’. Dette
udgangspunkt kunne føre til, at alle advokatfejl indebærer en tilsidesættelse af god
advokatskik. En så streng bedømmelse har Advokatnævnet imidlertid ikke anlagt.

Advokatnævnets kendelse af 30. juni 2016. Advokat A, der bistod en virksomhed med
at inddrive et krav, anmodede fogedretten om udlæg. Skyldner mødte ikke, og advokat
A’s sekretær, der varetog sagen, anmodede om politifremstilling. Da sagen blev foretaget
på ny, foretog virksomheden udlæg i skyldnerens ejendom, der dog i mellemtiden af
skyldneren var overdraget til tredjemand ved betinget skøde. Da betingelsen i det betin-
gede skøde blev opfyldt, blev virksomhedens udlæg slettet af tingbogen. Advokatnævnet
fandt, at det på baggrund af de oplysninger, som lå i sagen, kunne lægges til grund,
at der af advokat A blev anvendt en forkert fremgangsmåde ved sagens behandling
i fogedretten. Nævnet anførte endvidere, at beslutningen om, hvilken inddrivelses-
måde, der skal anvendes, ikke kan overlades til en sekretær. 6 af de 7 medlemmer af
Advokatnævnet, som deltog i afgørelsen, fandt på den baggrund, at advokaten havde
tilsidesat god advokatskik.⁹⁵

Advokatnævnets kendelse af 29. februar 2016. Advokat A, der påtog sig at bistå en
klient i forbindelse med en konkurssag, overlod sagen, herunder fremmødet i retsmø-
derne, til en advokatfuldmægtig. Advokatnævnet fandt, at det som udgangspunkt
ikke er i strid med god advokatskik, at en advokat overlader behandlingen af en sag
til en advokatfuldmægtig.⁹⁶

Advokatnævnets kendelse af 2. maj 2011. Advokatnævnet pålagde advokat A en
sanktion, idet advokaten, der som i led i en ejendomshandel, ikke havde rådgivet sine
klienter behørigt som følge af tilstandsrapportens bemærkninger vedrørende ejendom-
mens elinstallationer. Det var i tilstandsrapporten anført, at “elinstallation er efter
installationens udseende ikke udført af en autoriseret elinstallatør over nedhængte
lofter. Note: Der bør udføres el-tjek af den samlede installation af en autoriseret el-in-
stallatør.”⁹⁷

95 Advokatnævnets sagsnr. 2015-4288.

96 Advokatnævnets sagsnr. 2015-3592.

97 Advokatnævnets sagsnr. 2010-02-0613.

Advokatnævnets kendelse af 2. november 2005. Advokat A bistod K i forbindelse med berigtigelse af køb af bygninger på lejet grund og køb af grund. A forestod selv handelsekspeditionen, mens K's bank forestod prioriteringen af købene. A vidste, at K ønskede at benytte sig af reglerne om stempeloverførsel i tinglysningens § 5, stk. 2 for at slippe billigst muligt i afgift. A burde derfor vide, at når A fremsendte begge skøder til tinglysning samme dag, ville det hindre, at K kunne udnytte disse regler. Ved alligevel at fremsende skøderne samtidig, har A begået en faglig fejl og handlet i strid med god advokatskik. Advokatnævnet tildelte A en bøde.⁹⁸

A.i. Ekspeditionsfejl

Advokatnævnet betragter som udgangspunkt ikke rene ekspeditionsfejl som stridende mod god advokatskik.

U2015.60 H. Advokat A havde for en klient, B, påtaget sig at sikre, at købesummen for en maskine, som B havde købt i Irland, blev deponeret og alene frigivet til sælger, C, efter A's accept. A udarbejdede en deponeringstekst og overlod det til sin sekretær, D, at sørge for den øvrige del af deponeringen. Da D modtog oplysning om SWIFT-kode og IBAN-nummer fra B, overførte D efter besked fra A beløbet til den irske bank. Det oplyste kontonummer viste sig dog ikke at være en deponeringskonto, men en konto, som C frit kunne disponere over. Da A opdagede fejlen, erkendte han denne og vedstod sig erstatningsansvaret for det eventuelle tab, fejlen måtte give anledning til. Efter at maskinen var kommet til Danmark, ophævede B købet med henvisning til væsentlige mangler. C bestred ophævelsen. Det blev ved en selvstændig retssag mellem B og A fastslået, at A ikke var erstatningsansvarlig, allerede fordi B ikke havde taget retsskridt til at få fastslået, at maskinen led af mangler.

Højesteret fastslog, at advokaten personligt skal have handlet culpøst, som en – men ikke eneste – betingelse for, at god advokatskik kan anses for tilsidesat. Højesteret fremhæver som andre forhold, der indgår i vurderingen advokatens efterfølgende håndtering af fejlen og klientens stilling som følge af fejlen, herunder om klienten har lidt økonomisk tab eller i øvrigt var dårligere stillet som følge af advokatens handling eller undladelse. Højesteret kom således frem til, at advokaten ikke havde tilsidesat god advokatskik.⁹⁹

Advokatnævnets kendelse af 10. december 1997. Advokat A blev frifundet for at have givet sin klient en forkert dato for et retsmøde. Nævnet lagde vægt på, at der var

⁹⁸ Advokatnævnets sagsnr. 02-0406-05-0692.

⁹⁹ Dommen er omtalt i 'Ekspeditionsfejl begået af advokatens ansatte' af Vibeke Tarpgaard i Advokaten 10/2016.

tale om en åbenbar fejl, og at klienten allerede inden A's orientering fra retten havde modtaget oplysning om den korrekte dato, ligesom klienten havde truffet aftale med en tolk om at give møde på den korrekte dato.¹⁰⁰

Advokatnævnets kendelse af 20. november 1997. Advokatnævnet frifandt advokat A for en ekspeditionsfejl, idet nævnet bl.a. lagde vægt på, at fejlen ikke havde væsentlig betydning for klienten. A havde ved en forglemmelse ikke fremsendt erklæring i henhold til landbrugsloven ved første fremsendelse af bodelingsoverenskomst til tinglysning.¹⁰¹

Hvis advokaten imidlertid ikke sørger for at rette fejlen, når advokaten opdager den, vil dette blive betragtet som tilsidesættelse af god advokatskik.

Advokatnævnets kendelse af 27. maj 2016. Advokat A, der repræsenterede klienten Q i en patienterstatningssag, modtog den 15. oktober 2015 en afgørelse fra Ankenævnet for Patienterstatningen. På grund af en fejl i advokat A's kontors it-system, blev afgørelsens modtagelse ikke registreret, og først primo januar 2016 blev Q orienteret om afgørelsen. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at have påset, at advokatkontorets it-system var indrettet således, at al indgående post blev korrekt registreret. Advokatnævnet fandt dog, at sanktionen passende kunne fastsættes til en irrettesættelse, da Q ikke havde lidt noget retstab som følge af forsinkelsen, og da advokat A reagerede straks, hun blev opmærksom på afgørelsen.¹⁰²

Advokatnævnets kendelse af 20. august 1999. Advokatnævnet fandt i en sag, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke omgående at have korrigeret en erkendt fejl i forbindelse med afregning af et forligsbeløb.¹⁰³

Advokatnævnets kendelse af 17. april 1998. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke inden for rimelig tid over for en debitor at have berigtiget en fejl ved opgørelse af den fordring, som A havde til inkasso. Debitor havde rykket flere gange for en korrekt opgørelse.¹⁰⁴

I flere sager har Advokatnævnet lagt til grund, at det påklagede forhold skyldtes en fejl fra advokatens side, men at fejlen ikke havde en sådan karakter, at der forelå en tilsidesættelse af god advokatskik.

¹⁰⁰ Advokatnævnets sagsnr. 41-201-97-110.

¹⁰¹ Advokatnævnets sagsnr. 41-111-97-3.

¹⁰² Advokatnævnets sagsnr. 2016-853.

¹⁰³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0409-98-2927.

¹⁰⁴ Advokatnævnets sagsnr. 41-202-97-63.

Det har fx drejet sig om manglende udlevering af et originalt skøde efter en handels afslutning,¹⁰⁵ om fejlarkivering, der gjorde det umuligt at fremfinde en henlagt sag,¹⁰⁶ og om mindre forsinkelse med tinglysning af en ægtepagt.¹⁰⁷

A.ii. Ukendskab til love og regler

Et fundamentalt element i advokatgerningen er kendskab til retsregler og praksis. En klient kan med rette forvente, at advokaten, når sagen påtages, er eller vil gøre sig bekendt med de retsregler, der er relevante for sagen.

En advokat, der begår fejl som følge af ukendskab til retsregler eller almindeligt kendte ekspeditions gange vil som udgangspunkt tilsidesætte god advokatskik. Ukendskab til specialregler, som ikke ud fra sagstypen har kunnet forventes at blive relevante i sammenhængen, vil efter omstændighederne formentlig kunne blive mildere bedømt i Advokatnævnet.

Advokatnævnets kendelse af 26. februar 2016. Advokat A bistod et ægtepar med oprettelsen af et nyt testamente. Ægteparret klagede over advokat A's bistand, idet de gjorde gældende, at advokat A i forbindelse med konciperingen af testamentet ikke havde tagethensyn til deres ønsker, herunder navnlig at H kunne side i uskiftet bo, hvis M gik bort først, og at arven efter H og M skulle gå til H's niecer, da M ikke kendte sine børnebørn. Advokatnævnet fandt, at advokat A overordnet havde fulgt ægteparrets ønsker ved udarbejdelsen af det nye testamente, men at advokat A skulle have vejledt ægteparret om betydningen af reglen i dødsboskiftelovens § 22 om ægtefælleudlægsret, da denne bestemmelse kunne være et alternativ til uskiftet bo, hvis H blev længstlevende. Advokat A havde på den baggrund tilsidesat god advokatskik ved sin rådgivning af ægteparret.¹⁰⁸

Advokatnævnets kendelse af 3. oktober 2008. Advokat A oprettede i december 2007 et testamente for K, hvoraf bl.a. fremgik, at K's søn alene skulle arve sin tvangsarv, der skulle båndlægges, indtil han fyldte 65 år og to navngivne personer, der ikke var advokater, skulle forestå skiftet af K's dødsbo. Efter lovændring i januar 2008 kan arv ikke båndlægges, når arvingen er fyldt 25 år, ligesom K efterfølgende fandt, at det ikke var hensigtsmæssigt at have bobestyrere, som ikke kan tegne en advokatansvarsforsikring. Advokatnævnet fandt, at de i testamentet indsatte bestemmelser ikke medførte, at testamentet blev ugyldigt og da nævnet ikke kunne tilsidesætte A's forklaring om, at bestemmelserne var indsat efter K's udtrykkelige ønske, blev A frifundet.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Advokatnævnets sagsnr. 02-0409-98-2734.

¹⁰⁶ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-99-4160.

¹⁰⁷ Advokatnævnets sagsnr. 41-101-96-171.

¹⁰⁸ Advokatnævnets sagsnr. 2015-4546.

¹⁰⁹ Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0291.

Advokatnævnets kendelse af 4. februar 2008. Advokat A oprettede i december 1999 et testamente for K, der indeholdt en bestemmelse om indsættelse af eksekutor. A underskrev som den eneste som testaments- og vitterlighedsvidne. K rettede i 2007 henvendelse til advokat B, hvorved B blev opmærksom på, at testamentet var ugyldigt. Advokatnævnet fandt det i strid med god advokatskik, at A udfærdigede et testamente, som ikke opfyldte gyldighedsbetingelserne og derved var en nullitet. K var herved bragt i den fejlagtige opfattelse, at hun gyldigt havde testamenteret i overensstemmelse med sine ønsker. A blev pålagt en bøde.¹¹⁰

Advokatnævnets kendelse af 8. januar 2008. Advokat A oprettede i 2003 et gensidigt testamente for K og hendes mand M. Parret havde særbørn og ønskede at sikre længstlevende bedst muligt, hvorfor samtykke til uskiftet bo blev indhentet. Parret bestemte, at hvis M døde først skulle hans hus i Barcelona straks falde i arv til hans to særbørn og K skulle sidde i uskiftet bo med det resterende fællesbo. A døde i 2005. Under bobehandlingen kom det frem, at det var nødvendigt at skifte hele fællesboet, da M's ejendom i Barcelona var en del af parternes fælleseje. Advokatnævnet fandt, at A havde handlet i strid med god advokatskik, da testamentet burde have været formuleret klarere og A ikke havde rådgivet parterne om muligheden for at gøre den spanske ejendom til særeje.¹¹¹

Advokatnævnets kendelse af 30. juni 1995. Advokatnævnet frifandt advokat A, der i forbindelse med berigtigelse af en ejendomshandel ikke havde kendskab til byfornyelseslovens § 12, hvilket bevirkede, at et pantebrev blev afvist fra tinglysningen med henvisning til, at kommunen ikke havde givet tilladelse til pantsætning. Nævnet lagde vægt på, at det forhold, at A ikke kendte indholdet af byfornyelsesloven, ikke i sig selv indebar en overtrædelse af god advokatskik, da der var tale om en særregel.¹¹²

A.iii. Manglende overholdelse af frister

Det har ofte alvorlige konsekvenser for en klient, hvis advokaten overskrider en frist. Springer advokaten fx en ankefrist, mister klienten som udgangspunkt muligheden for at få prøvet sin sag. Der er ingen tvivl om, at advokatens fristoverskridelse er et tillidsbrud over for klienten, som har stilet på, at advokaten sikrede den bedste behandling af sagen.

Advokatnævnets kendelse af 22. september 1999. Advokatnævnet statuerede i en sag, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke rettidigt at have ansøgt om 3. instansbevilling.¹¹³

110 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-07-2221.

111 Advokatnævnets sagsnr. 020402-07-0452.

112 Advokatnævnets sagsnr. 41-209-94-66.

113 Advokatnævnets sagsnr. 02-04-1-98-2436.

Advokatnævnets kendelse af 6. september 1999. I en sag havde advokat A overset, at fristen for anmodning til Procesbevillingsnævnet om anketilladelse i en straffesag var to uger og ikke otte uger. Anketilladelse blev afslået med henvisning til fristoverskridelsen, der ikke fandtes undskyldelig. Advokatnævnet statuerede, at A havde tilsidesat god advokatskik.¹¹⁴

B. Samvittighedsfuldt

Advokaten skal arbejde samvittighedsfuldt. Der forstås herved, at advokaten skal leve op til den etiske norm, som er en forudsætning for advokatstanden. Advokaten skal således være loyal over for sin klient, men har under sit arbejde for klienten også pligt til at vise modparten, samfundet og retssystemet visse hensyn.

Advokatnævnets kendelse af 27. februar 2017. Advokat A handlede groft i strid med god advokatskik ved at fremsende eller foranledige, at der blev fremsendt en efterproduceret e-mail til advokat B, hvorved det blev foregivet, at e-mailen af 16. september 2015 oprindelig var sendt til advokat B samtidig med, at mailen var sendt til landsretten.¹¹⁵

Kravet om, at advokaten skal optræde samvittighedsfuldt må nok medføre, at advokaten ved udførelse af sine opgaver skal opfylde et vist decorumkrav.

Advokatnævnets kendelse af 22. oktober 2001. Advokat A mødte under en længerevarende retssag gentagne gange for sent, trods retsformandens henstillinger. Efter at retsformanden havde gjort A bekendt med, at klage ville blive indgivet, mødte A på ny for sent. A blev pålagt en bøde.¹¹⁶

Advokatnævnets kendelse af 15. maj 2001. Advokat A mødte beruset op i retten i en sag, i hvilken han var beskikket som forsvarer. A erkendte forholdet og blev pålagt en bøde.¹¹⁷

I begrebet ligger også, at en advokat ikke ved aftale kan ændre på sin pligt til at iagttage god advokatskik. Advokaten kan derfor ikke fraskrive sig ansvar for grov uagtsomhed eller for at efterkomme pligter, der er grundlæggende ved udførelse af opgaven. Såfremt en ansvarsfraskrivelse var mulig, ville tilliden, som er fundamentet for enhver advokatopgave, blive svækket.

¹¹⁴ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-98-1766.

¹¹⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2016-2633.

¹¹⁶ Advokatnævnets sagsnr. 02-0402-2001-0341.

¹¹⁷ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-2000-2872.

Derimod er det muligt for advokaten at begrænse omfanget af sin erstatningspligt over for klienten, så længe dette ikke begrænser grundlæggende advokatetiske pligter.¹¹⁸

C. Berettigede hensyn til klientens tarv

Om forståelse af begrebet 'berettigede hensyn til klientens tarv' henvises til AER pkt. 17.1 og kommentaren til denne bestemmelse.

Dog skal det her fremhæves om sagsførelsen, at det er klientens sag, uagtet det er advokaten, som fører denne. Klienten skal således under hele forløbet med opgaven sikres fuld indsigt i sagen, til trods for at der måske er et vidensspring mellem advokat og klient.

Advokatnævnets kendelse af 29. februar 2016. I en bodelingssag sendte advokat A et forligsforslag til modparten uden forlods at have indhentet klientens godkendelse. Under et møde i skifteretten genfremsatte advokaten forligsforslaget mod klientens ønske. Advokatnævnet fandt, at advokat A herved havde tilsidesat god advokatskik.¹¹⁹

C.i. Valg af strategi

Advokaten skal inddrage klienten i de strategiske overvejelser, som opstår under sagen. Advokaten bør således løbende anføre, hvornår det sideløbende med den retlige konfliktløsning vil være relevant at optage eller genoptage en forligsforhandling. Der består også en pligt til at rådgive om metoder til alternativ konfliktløsning.

C.ii. Proportionalitet

Advokaten skal sikre, at den bistand, som ydes til klienten for klientens regning, står i forhold til sagens karakter. Enhver sten skal ikke vendes i alle sager. En sag, som vedrører et mindre beløb og ikke er principiel, kan således behandles mindre intenst end en sag om større beløb eller væsentlige principper.

C.iii. Tilskæring af opgaven

Hvis en klient på et oplyst grundlag fastholder et ønske om at få gennemført en sag,

¹¹⁸ 'Ansvarsbegrænsninger i rådgivningsaftaler' af Carsten Munk-Hansen i U 2011B.21.

¹¹⁹ Advokatnævnets sagsnr. 2015-1103.

som klienten anser for principiel, så kan advokaten føre denne sag efter klientens ønske, selvom advokaten er af den opfattelse, at sagen ikke burde føres, eller kun føres i en begrænset udgave. Den modsatte konklusion ville føre til, at klientens ret til access to justice blev udhulet. Det er dog advokatens opgave at orientere klienten forinden om sin opfattelse af sagen.

Mange advokater ser det som god procesrådgivning at medvirke til, at sager tilskæres, for at omkostningerne kommer til at stå i forhold til klientens interesse. En sådan tilskæring kan særligt være relevant i forhold til bevisførelsen.

Ad pkt. 9.2

Advokaten skal løbende orientere sin klient om forløbet af sagen og rådgive om de muligheder, der er i de forskellige faser af opgaveudførelsen. Klienten har behov for oplysningerne for at kunne give sit bidrag til, at sagen bevæger sig i den for klienten ønskede retning. Der er tale om en konkret vurdering, da indholdet af oplysningspligten varierer efter sagens karakter og hvorpå sagen beror.

Vurderingen er vigtig, idet en stor del af klagerne ved Advokatnævnet kunne være undgået, hvis klienten havde været ordentligt orienteret, så klientens overraskelser ikke gav anledning til utilfredshed med advokaten.

Det ligger i advokatens oplysningspligt i forhold til klienten, at advokaten ikke kan holde oplysninger, der er relevante for klientens sag, hemmelige for klienten.¹²⁰

Hvis en advokat ved en fejl modtager fortrolige oplysninger, fx i en e-mail, som er af værdi for klientens sag, vil advokaten befinde sig i et dilemma. Udgangspunktet er, at advokaten bør orientere klienten i overensstemmelse med AER pkt. 9.2. Spørgsmålet om behandling af oplysninger, som advokaten har fået ved en fejl, er omtalt ovenfor under kommentaren til AER pkt. 5.1 under afsnit B.

Advokatnævnets kendelse af 19. august 2016. Advokat A blev beskikket for Q og P, der var forurettede og ofre i forbindelse med et overfald. P var mindreårig, da overfaldet fandt sted. Q og P klagede over, at advokat A ikke havde orienteret dem om, at han var blevet beskikket for dem og i øvrigt ikke havde taget kontakt til dem. Advokat A gjorde gældende, at baggrunden for, at der ikke var afholdt møde i sagen var, at han afven-

¹²⁰ Kommentaren under AER pkt. 5 om den konflikt, der kan opstå mellem oplysningspligt over for en klient og tavshedspligt i forhold til en anden klient.

tede sagsakter fra politiet og retten. Advokatnævnet pålagde advokat A en sanktion for ikke at have varetaget sagen behørigt. Advokatnævnet lagde i den forbindelse vægt på, at advokat A af egen drift burde have kontaktet politiet, såfremt han ikke modtog sagsakterne, ligesom han under efterforskningen af sagen burde have henvendt sig til klagerne og tilbudt bistand, herunder søgt erstatning, hvis der var grundlag herfor.¹²¹

Advokatnævnets kendelse af 2. december 2002. Advokat A behandlede fra 1999 en række erstatningskrav mod producent og forhandlere af Rentolin i et samlet sagskompleks. Det blev lagt til grund, af Y havde accepteret, at hendes erstatningskrav blev behandlet under dette sagskompleks sammen med de øvrige tilsvarende erstatningskrav. Denne sagsbehandlingsform medførte bl.a., at den pågældende advokat opnår en større ekspertise og gennemslagskraft over for modparterne, ligesom eventuelle sagsomkostninger i forhold til den enkelte klient bliver lavere. Orientering af klienterne om udviklingen i en sådan samling af ensartede sager vil, bl.a. med henblik på at holde sagsomkostningerne nede, typisk ske i form af cirkulæreskrivelser og lignende generelle meddelelser, og den enkelte klient må derfor i et vist omfang affinde sig med, at svar på spørgsmål må findes i sådanne generelle skrivelser. Det fremgik af sagen, at Y har rettet et betydeligt antal henvendelser til advokatkontoret, og det blev lagt til grund, at ikke alle henvendelser er blevet besvaret, som en advokat ville have været forpligtet til, hvis hendes sag havde været behandlet som et enkeltstående krav. Under hensyn til den valgte behandlingsform finder Advokatnævnet ikke fuldt tilstrækkeligt grundlag for at udtale kritik af den af A udviste adfærd med hensyn til orientering og besvarelse af henvendelser fra Y.¹²²

Advokatnævnets kendelse af 22. marts 2001. I en af K ved byretten anlagt sag blev sagsøgte frifundet. K's advokat A ankede på vegne af K dommen til Vestre Landsret. Ved skrivelse af 7. januar 2000 til A meddelte justitssekretæren i landsretten, at landsretten havde beregnet en retsafgift, der var højere end det beløb, der var indsendt med ankestævningen, og landsretten anmodede om, at restbeløbet blev indsendt. Dette meddelte A K ved brev af 27. januar 2000. Af landsrettens retsbog af 4. februar 2000 fremgik, at anken er bortfaldet som følge af manglende indbetaling af retsafgift. A anmodede ved brev af 8. februar 2000 landsretten om at genoptage sagen. Ifølge retsbogen for den 22. februar 2000 afviste landsretten at omgøre beslutningen om afvisning. Advokatnævnet udtalte, at ved skrivelse af 7. januar 2000 opkrævede Vestre Landsret hos A et yderligere beløb til dækning af retsafgift på 47.440 kr. til betaling inden 8 dage. Det blev samtidig meddelt, at klage over afgiftsberegningen kunne indgives inden 6 uger. Efter § 62 i retsafgiftsloven kan retten fastsætte en frist for betaling af retsafgift, såfremt afgiften ikke er betalt efter påkrav. Betales retsafgiften ikke inden

121 Advokatnævnets sagsnr. 2016-678.

122 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-02-0440.

fristens udløb, betragtes begæringen som bortfaldet. Klage over afgiftsberegningen har ikke opsættende virkning. Det påhvilede A ved modtagelse af Vestre Landsrets skrivelse straks at orientere K om det yderligere krav og om, at retsvirkningen af manglende betaling ville være, at anken for landsretten bortfaldt. A orienterede imidlertid først K om kravet ved skrivelse af 27. januar 2000 og omtalte ikke virkningen af manglende betaling. Nævnet fandt derfor, at A havde tilsidesat god advokatskik. A blev tildelt en irettesættelse.¹²³

CCBE'S CODE OF CONDUCT

3. Forhold til klienter

3.1. Påtagelse og udtræden af sager

- 3.1.2. En advokat skal rådgive sin klient og varetage dennes interesser hurtigt, samvittighedsfuldt og omhyggeligt. Han er personligt ansvarlig for udførelsen af de opgaver, der gives ham og skal holde klienten underrettet om forløbet af en sag, der er betroet ham.

¹²³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-2000-1294.

10. OPBEVARING AF SAGSAKTER

Efter afslutning af en sag skal sagens akter, herunder elektroniske data, opbevares i en passende periode, som kan fastsættes generelt efter sagstype med fornødent hensyn til konkrete forhold.

Bestemmelsen blev indsat i 2011, bl.a. på baggrund af mange forespørgsler fra advokater.

Hvad der skal forstås ved 'en passende periode' afhænger af akternes karakter. Advokatrådet anbefaler, at der bliver taget udgangspunkt i en opbevaringsperiode på fem år fra afslutning af sagen.¹²⁴ Visse dokumenter af retsskabende karakter bør opbevares længere.

Den enkelte advokatvirksomhed har, som bestemmelsen er formuleret, mulighed for at fastsætte interne generelle regler for, hvor lang tid akterne i de enkelte sags typer skal opbevares, dog 'med fornødent hensyn til konkrete forhold'. Det vil fx være muligt internt at fastlægge en generel opbevaringstid på fem år for sager om ejendomshandler, hvis det i sammenhængen anføres, at særlige dokumenter, som ekstraordinært forefindes i disse sager, fx et testamente, opbevares i længere tid.

Revisorlovens § 23 og bogføringslovens § 10 indeholder krav om en fem-års opbevaringstid. Reglen i bogføringsloven vil kunne blive relevant for advokaten i forbindelse med ejendomsadministration.

Hertil kommer regler i hvidvasklovens § 30, stk. 2, der foreskriver, at identitetsoplysninger for indberetningspligtige klienter opbevares i mindst fem år, efter at klientrelationen er ophørt: Endvidere gælder, at dokumenter og registreringer om transaktioner opbevares i mindst fem år efter transaktionens gennemførelse.

Advokaten vil selv kunne drage nytte af at have opbevaret sagsakter efter sagens afslutning. I tilfælde af, at klienten retter krav mod advokaten som følge af advokatens sagsbehandling, vil det ofte være afgørende for advokatens forsvar at have rådighed over sagsakterne. I hvilket omfang, advokaten vil have gavn af dette, afhænger af, hvornår klientens krav forældes i henhold til forældelseslovens regler.

¹²⁴ 'Advokatrådets særlige bemærkninger' til AER, som blev publiceret med de nye regler i 2011.

Der er mulighed for, at forældelsesfristen i konkrete tilfælde er på mere end fem år.

Opbevaringen skal ske på en sikker og hensigtsmæssig måde. Akter må således fx ikke efterlades uden opsyn i en aflåst bil.¹²⁵

Kravet til sikker opbevaring gælder ikke mindst ved valg af ekstern opbevaring. I dette tilfælde må der skabes særlig sikkerhed for, at andre ikke har adgang til akterne.

Når det drejer sig om centrale originale dokumenter fremfor kopier, som kan genskabes, skærpes kravene. På samme måde er der større krav til sikkerheden ved opbevaring af originale dokumenter, som er retsskabende eller af andre grunde særlig vigtige, end der er til mindre betydningsfulde originaldokumenter, fx et brev uden indholdsmæssig relation til sagens materielle indhold.

Der stilles også yderligere krav ved opbevaring af originale dokumenter om, at opbevaringen foregår på en sådan måde, at dokumentet kan udleveres til klienten uden videre.

***Advokatnævnets kendelse af 7. januar 2015.** Q klagede bl.a. over, at advokat A, der havde bistået Q, havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at have udleveret sagsmateriale. Udtalt, at en advokat, hvis en klient ønsker at skifte advokat, som udgangspunkt har pligt til at udlevere sagens dokumenter til klienten, idet advokaten dog har tilbageholdsret for ubetalt salær, hvis klienten ikke lider retstab. Advokatnævnet lagde herefter til grund, at sagen ikke vedrørte spørgsmål om tilbageholdsret, men alene spørgsmålet om, hvorvidt advokat A havde pligt til at sende sagen til Q ved dennes nye advokat, når Q i forvejen var forsynet med kopier af materialet. Nævnet fandt, at selve den omstændighed, at advokat A løbende havde forsynet Q med kopi af sagsakterne, ikke kunne berettige, at advokat A undlod at sende sagens dokumenter til Q's nye advokat. Da det imidlertid måtte lægges til grund, at advokat A ikke var i besiddelse af sagens originale bilag, idet disse lå i en ankesag i landsretten, havde advokat A ikke tilsidesat god advokatskik.¹²⁶*

***Advokatnævnets kendelse af 10. maj 2006.** Advokat A havde fra slutningen af 1980'erne til begyndelsen af 1990'erne ført en sag for en klient, afsluttende med en landsretsdom, som gav klienten medhold i sit krav. Efterfølgende forsøgte A forgæves at inddrive det skyldige beløb, og efter skyldnerens insolvenserklæring i 2000, afsluttede advokaten sagen. I begyndelsen af 2005 anmodede klienten A om at udlevere sagens*

¹²⁵ Se Advokatnævnets kendelse af 25. februar 2003, som er refereret nærmere ovenfor under AER pkt. 5.

¹²⁶ Advokatnævnets sagsnr. 2014-1196.

akter, herunder særligt landsrettens dom. Dette var A ikke i stand til. Advokatnævnet udtalte i kendelsen følgende: "Advokatnævnet finder, at [A] har tilsidesat god advokatskik ved hverken at returnere det originale fundament ved sagens afslutning eller at opbevare dette, så det umiddelbart kunne udleveres på klientens forlangende."¹²⁷

Advokatnævnets kendelse af 20. august 2001. Advokatnævnet udtalte: "Der kan efter afslutning af en sag opstå behov for, at en advokat efter anmodning fra klienten kan redegøre for sagens forløb. Det må imidlertid afhænge af sagsforholdets karakter, hvor længe en advokat bør opbevare korrespondance og andre bilag, som ikke er tilbagesendt til klienten. Nævnet lægger til grund, at advokat [A] har haft en praksis, hvorefter almindelig korrespondance i sager om ejendomsadministration, hvor han løbende repræsenterede udlejeren, blev destrueret allerede efter et år. Nævnet finder, at han herved har tilsidesat god advokatskik." Advokatnævnet tildelte A en irettesættelse.¹²⁸

Advokaten skal også være opmærksom på, at de bevisretlige regler kan medføre en indirekte pligt for advokaten til at opbevare dokumenter, som underbygger advokatens rådgivning og baggrunden herfor.

Bestemmelsen fastslår, at advokaten har adgang til at arkivere sagsmateriale i en ren digital form efter indscanning af de originale dokumenter. Dette harmonerer også med reglerne om elektronisk arkivering i den offentlige forvaltning.

Elektroniske data skal beskyttes mod computervirus og hacking. Dette skal ske på en sådan måde, at der ved elektronisk arkivering ikke sker nogen krænkelse af reglerne om tavshedspligt.

Advokatens pligt til opretholdelse af arkivering, herunder retten til destruktion, kan aftales nærmere mellem klienten og advokaten. I visse tilfælde fremgår det ligefrem af aftalen mellem klient og advokat, at advokaten skal destruere arkivet efter opgavens afslutning.

127 Advokatnævnets sagsnr. 02-0402-05-0975.

128 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-2000-0660.

11. UDTRÆDEN

En advokat må ikke ophøre med at udføre en sag på en sådan måde og under sådanne omstændigheder, at klienten hindres i rettidigt og uden skadevirkning at søge anden juridisk bistand.

Det fundamentale princip om advokatens uafhængighed medfører, at det står en advokat frit for, om advokaten vil påtage sig en sag. Dette fremgår af rpl § 125, der som undtagelse nævner de situationer, hvor loven pålægger advokaten en særlig pligt til at påtage sig udførelsen af en sag.

Princippet om uafhængighed medfører endvidere, at advokaten ikke må binde klienten til sig eller lade sig binde til klienten via vilkår om uopsigelighed. En sådan aftale mellem advokat og klient vil gøre forholdet til et 'tvangsægteskab', som vil vanskeliggøre advokatens arbejde.¹²⁹

Derfor er hovedreglen i dansk ret, at klienten altid kan skifte advokat og en advokat altid kan frasige sig en sag.¹³⁰ Som følge af advokatens særlige stilling skal advokaten dog vise respekt for klientens interesser, når advokaten frasiger sig en sag, der er under behandling.

Den omstændighed, at der er visse betingelser for advokatens udtræden i forhold til en allerede påtaget opgave skyldes, at der er en større skadesrisiko for den klient, der står midt i en uafsluttet sag, end for den, der ikke er blevet klient hos den pågældende advokat.

En advokat og en klient indgår jævnligt aftaler om løbende bistand, hvor det ved fastsættelse af salær eller andre vilkår for gennemførelse af de enkelte opgaver er forudsat, at forholdet ikke afbrydes i 'utide'. Det kan der blot ikke tages hensyn til.

Advokaten skal i forbindelse med overvejelser om udtræden sikre sig, at klienten 'rettidigt og uden skadevirkning' kan søge 'anden juridisk bistand'. Som bestemmelsen er formuleret, skal det ikke nødvendigvis være advokatbistand.

¹²⁹ Bryde Andersen, s. 642.

¹³⁰ Tidligere formand for Advokatrådet, Jon Stokholm, har udtrykt det således, at advokaten billedligt talt, i modsætning til en taxichauffør, kan sætte klienten af på en mandag i regnvej på Solitudevej, jf. Advokaten 2000, s. 41.

Hvad der er 'rettidigt' er en konkret bedømmelse. Det vil fx variere fra sag til sag, hvor tæt på en hovedforhandling, en advokat kan udtræde. Svaret vil være afhængigt af sagens omfang og kompleksitet samt den reelle mulighed for at få en anden advokat med fornødne forudsætninger til at overtage sagen. Det samme gælder ved anke, kære, indlevering af processkrifter mv.

Advokatnævnets kendelse af 21. juni 2017. Klienten Q, der var i tvist med sin tidligere samlever om fælles forældremyndighed til deres barn, rettede henvendelse til advokat A. Q havde ved henvendelsen til advokat A udtaget stævning mod den tidligere samlever. Advokat A oplyste til Advokatnævnet, at han allerede ved opdragets etablering meddelte Q, at retssagen var udsigtsløs. Den 23. november 2015 afgav advokat A processkrift i retssagen, og ved e-mail af 10. december 2015 orienterede advokat A klienten Q om diverse forhold og understregede, at der efter Ankestyrelsens og kommunens udtalelser ikke var nogen sag overhovedet. Den 12. og 15. december 2015 var der e-mailkorrespondance mellem Q og advokat A om sidstnævntes udtræden, og advokat A meddelte, at han ville udtræde, hvis Q ikke selv hævede sagen. Den 15. december 2015 meddelte advokat A retten, at han udtrådte af sagen. Sagen var berammet til hovedforhandling den 21. december 2015. Nævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at udtræde af sagen på et så sent tidspunkt som sket. Nævnet lagde i den forbindelse vægt på, at den 15. december 2015 var en tirsdag, og at hovedforhandlingen skulle gennemføres den følgende mandag, hvorfor Q kunne have vanskeligt ved at nå at finde en anden advokat. Nævnet lagde endvidere vægt på, at advokat A allerede primo december 2015 var i besiddelse af de oplysninger, der var årsagen til beslutningen om at udtræde af sagen. Kendelsen er af advokat A indbragt for domstolene.¹³¹

Advokatnævnets kendelse 1. december 2016. Q ønskede at skifte advokat, og advokat A påtog sig at varetage Q's interesser i to erstatningssager, der verserede ved retten. Advokat A besluttede at udtræde af sagerne den 28. juni 2016, og retten havde udsat den ene sag på processkrift til 6. juli 2016. Nævnet fandt, at advokat A tilsidesatte god advokatskik ved at udtræde af sagen 8 dage før fristen for at indgive processkrift. Det forhold, at advokat A ikke havde udført arbejde i sagerne, og at Q havde mulighed for at vende tilbage til sin tidligere advokat, medførte, at advokat A alene blev pålagt en irettesættelse.¹³²

Advokatnævnets kendelse af 27. januar 2016. Advokat A havde for en klient Q ført en retssag med påstand om, at en advokat skulle betale erstatning for mistet renteindtægt. Byrettens dom gik Q imod, og der blev både af Q og advokat A foretaget undersøgelser

131 Advokatnævnets sagsnr. 2016-3727.

132 Advokatnævnets sagsnr. 2016-2071.

af grundlaget for en ankesag. Dommen blev anket, men advokat A meddelte Q ultimo september 2014, at han ikke ville føre den del sagen, der vedrørte rentetabet. Den 19. januar 2015 afregnede advokat A sagen, og landsretssagen var berammet til den 17. marts. Nævnet fandt, at det allerede ultimo september 2014 burde have stået klienten klart, at han skulle finde en anden advokat, hvis han fastholdt den del af sagen, der vedrørte rentekravet, og advokat A var således ikke udtrådt af sagen på en sådan måde, at der var risiko for at lide retstab. Den omstændighed, at Q først i december 2014 fandt en anden advokat kunne ikke ændre herpå.¹³³

Advokatnævnets kendelse af 9. maj 2014. Der blev etableret et opdrag mellem klienterne Q og advokat A i december 2012 vedrørende bistand i en sag, hvor Q var blevet sagsøgt. Den 18. december 2012 meddelte retten, at fristen for svarskrift var den 14. januar 2013. Den 19. december 2012 konstaterede advokat A, at der ikke var udsigt til et frugtbart samarbejde med Q, og advokat A udtrådte af sagen. Nævnet fandt, at udtrædelsen ikke var sket under omstændigheder, som indebar risiko for, at Q kunne lide retstab herved.¹³⁴

Advokatnævnets kendelse af 14. september 2007. Advokatnævnet udtalte: "Under domsforhandlingen for Vestre Landsret udtrådte advokat [A] som advokat for [K], således at [K] ikke havde juridisk bistand eller mulighed for at søge ny juridisk bistand i forbindelse med den fortsatte domsforhandling. Uanset at [K] erklærede sig enig i advokat [A's] beslutning, finder nævnet, at advokat [A] ved at udtræde under domsforhandlingen har handlet groft i strid med god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1." A blev pålagt en bøde på 20.000 kr. for dette og et yderligere forhold.¹³⁵

Advokatnævnets kendelse af 3. september 2007. Advokatnævnet udtalte: "Efter de advokatetiske regler må en advokat ikke frasige sig udførelsen af en sag under sådanne omstændigheder, at klienten hindres i rettidigt og uden skadevirkning at søge anden juridisk bistand. Efter de foreliggende oplysninger, hvorefter der er meddelt udtræden, således at der reelt kun var 2–3 dage til at antage en anden advokat til gennemførelse af domsforhandlingen, finder nævnet, at advokat [A] har tilsidesat god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1." A blev pålagt en bøde på 5.000 kr.¹³⁶

Advokatnævnets kendelse af 13. september 2001. K blev den 21. september 2000 anholdt med henblik på politifremstilling i en fogedsag. Den 27. september 2000 henvendte han sig til advokat A for at søge erstatning i anledning af anholdelsen. Den

133 Advokatnævnets sagsnr. 2015-3451.

134 Advokatnævnets sagsnr. 2013-2153.

135 Advokatnævnets sagsnr. 02-0409-06-2336.

136 Advokatnævnets sagsnr. 02-0307-06-0517.

13. oktober 2000 redegjorde A i et brev til K om sine foreløbige overvejelser, og meddelte, at han nærmere ville overveje muligheden for at søge erstatning. Den 14. november 2000 klagede K i et brev til A over langsom sagsbehandling. Ved brev af den 13. december 2000 meddelte A, at han udtrådte af sagen og gjorde samtidig opmærksom på, at fristen for at søge erstatning udløb den 21. december 2000. Nævnet udtalte: "... at advokat A har tilsidesat god advokatskik, idet han enten burde have fremmet sagen med fornøden hurtighed – i stedet for at udtræde kort før fristens udløb – eller ved sagens modtagelse eller umiddelbart herefter at have meddelt, at han ikke var i stand hertil." A pålagdes en bøde.¹³⁷

Advokatnævnets kendelse af 31. august 1999. Advokat A udtrådte uden forudgående varsel af en sag samme dag som forældelsesfristen udløb. A pålagdes en bøde.¹³⁸

Advokatnævnets kendelse af 16. februar 1998. Advokat A udtrådte af en sag to måneder før forældelsesfristens udløb. Nævnet udtalte, at der var givet klienten tilstrækkelig tid til at finde en anden advokat og A frifandtes.¹³⁹

Begrebet 'uden skadevirkning' må betyde, at advokaten, udover det tidsmæssige aspekt, der ligger i udtrykket 'rettidigt', også skal sikre, at klientens overgang til anden rådgiver kan ske, uden at klientens sag lider skade. Advokaten har således pligt til at aflevere sagens akter til den nye rådgiver. Dog har advokaten sædvanlig tilbageholdsret for sit krav på salær.

Såfremt klienten fremsætter en anmodning om et advokatskifte, skal advokaten uden videre respektere dette. Advokaten kan ikke anvende bestemmelsen til at presse klienten til at blive eller til at sætte spørgsmålstejn ved klientens beslutning.

Advokaten er ikke forpligtet til at begrunde sin beslutning om at udtræde af sagen. I mange tilfælde vil begrundelsen dog give sig selv, fx opstået uenighed mellem advokat og klient. I visse andre tilfælde, fx ved en opstået interessekonflikt, kan advokaten være afskåret fra at kunne orientere om baggrunden for udtræden.

Når der foreligger en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor, skal advokaten udtræde i forhold til alle involverede klienter, medmindre der foreligger nærmere specifikke forhold, hvor advokatens udtræden kan begrænses. Denne situation og advokatens håndtering heraf er særskilt reguleret i AER pkt. 12.6.

¹³⁷ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-2000-2891.

¹³⁸ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-98-1655.

¹³⁹ Advokatnævnets sagsnr. 41-201-97-235.

CCBE'S CODE OF CONDUCT**3. Forhold til klienter****3.1. Påtagelse og udtræden af sager**

- 3.1.4. En advokat må ikke udnytte sin ret til at udtræde af en sag på en sådan måde og under sådanne omstændigheder, at klienten hindres i rettidigt og uden skadevirkning for ham at søge anden juridisk bistand.

12. INTERESSEKONFLIKTER

- 12.1 Ved modtagelsen af enhver ny sag skal advokaten i rimeligt omfang sikre sig mod, at der kan opstå tvivl om advokatens iagttagelse af bestemmelserne om interessekonflikter.
- 12.2. En advokat må ikke bistå en klient i situationer, hvor en interessekonflikt er opstået, eller hvor der foreligger nærliggende risiko for, at en sådan konflikt opstår.

Sådanne situationer foreligger, når:

- 1) en advokat bistår klienter i samme sag, hvis klienterne har modstridende interesser af ikke uvæsentlig karakter.
- 2) en advokat bistår en part efter tidligere at have bistået modparten i samme sag.
- 3) en advokat på samme tid bistår klienter i flere sager, der har forbindelse med hinanden, hvis der er risiko for, at fortrolige oplysninger, som advokaten har modtaget i en af sagerne, kan have betydning i en anden af sagerne.
- 4) en advokat har en nær familiemæssig eller ikke ubetydelig økonomisk, erhvervsmæssig eller anden forbindelse til en part, som i sagen har modstridende interesser med klienten.
- 5) en advokat har sådanne forretningsmæssige eller andre forbindelser til eller aftaler med klienten, at der er risiko for, at advokaten ikke kan give klienten rådgivning uafhængigt af uvedkommende interesser.
- 6) en advokat indgår aftale med klienter eller andre om, at han skal modtage salær i form af aktier eller andre ejerandele i et selskab, hvor aktiernes eller andelenes værdi vil blive påvirket af resultatet i sagen. Dette gælder også andre tilfælde, hvor der indgås aftale om en sådan vederlæggelse, hvis dette vil kunne påvirke advokatens uafhængighed og personlige integritet under udførelsen af hvervet.

- 7) en advokat, som for parterne har medvirket til stiftelse eller berigtigelse af et retsforhold, efterfølgende bistår en af parterne vedrørende samme retsforhold, hvis bistanden har eller kan have betydning for den anden part.

Sådanne situationer kan endvidere foreligge, når:

- 8) en advokat bistår en klient i en sag, hvis han uden at repræsentere modparten i den konkrete sag har et fast klientforhold til denne. Ved vurderingen af om et klientforhold er fast, tages der bl.a. hensyn til, om klienten hidtil har søgt advokatens bistand regelmæssigt i forhold til klientens behov for bistand, og om klienten forventes at fortsætte hermed.
- 9) en advokat bistår konkurrerende virksomheder.
- 10) en advokat medvirker for flere parter til stiftelse af eller berigtigelse af et retsforhold, hvorom der er enighed mellem parterne.
- 11) en advokat bistår en klient i en sag efter tidligere at have bistået en klient i en anden sag, når sagerne har forbindelse med hinanden, og der er risiko for, at fortrolige oplysninger, som advokaten har modtaget i en af sagerne, kan have betydning i en anden af sagerne.
- 12.3 En advokat må ikke virke som voldgiftsdommer, mæglingsmand eller mediator for flere parter, hvis han tidligere som partsrepræsentant har bistået nogen af parterne i forhold, der har forbindelse med tvisten. En advokat må ikke efter at have virket som voldgifts-, mæglingsmand eller mediator bistå nogen af parterne som partsrepræsentant om forhold, der har forbindelse med sagen.
- 12.4 Når advokater udøver advokatvirksomhed i et fællesskab, i et advokatselskab, jf. rpl. § 124, eller i kontorfællesskab gælder reglerne i 12.2 og 12.3 for fællesskabet, advokatselskabet og kontorfællesskabet og i det indbyrdes forhold mellem dets deltagere, herunder ansatte advokater.
- Tilsvarende gælder reglerne i 12.2 og 12.3 for andre samarbejder, samvirker og fællesskaber mellem advokater eller advokatvirksomheder, såfremt de i forhold til tredjemand fremtræder som et fællesskab eller en advokatvirksomhed.

- 12.5 Et samtykke fra de involverede parter til advokatens bistand vil i tilfælde omfattet af 12.2, pkt. 1-7, 12.3 og 12.4 som udgangspunkt ikke påvirke bedømmelsen af, om der foreligger en interessekonflikt. I tilfælde omfattet af 12.2, pkt. 8-11 vil betydningen af et sådant samtykke bero på en konkret vurdering.
- 12.6 Når der i henhold til disse regler foreligger en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor, skal advokaten udtræde af den eller de konkrete sager i forhold til alle involverede klienter. Hvis advokaten i tilfælde omfattet af 12.2, pkt. 1, 3, 9 og 10, kun har modtaget væsentlige oplysninger fra nogle af klienterne, kan advokatens udtræden begrænses til de øvrige klienter. Advokatens udtræden skal ske straks. Dog skal advokaten foretage det, der er nødvendigt for, at klienten ikke lider retstab.
- 12.7 Såfremt advokatens udtræden af sagen i henhold til 12.6 skyldes en interessekonflikt, som er opstået udelukkende eller i hovedsagen som følge af advokatens forhold, må advokaten ikke opkræve honorar for den del af arbejdet med sagen, som tillige skal udføres af den advokat, som overtager sagen. I det omfang sådant honorar er indbetalt af klienten, skal advokaten tilbagebetale dette.
- 12.8 Advokatvirksomheder og andre samarbejder omfattet af 12.4 skal udarbejde skriftlige retningslinjer for håndtering af interessekonflikter. Dette gælder ikke enkeltmandsvirksomheder uden ansatte eller advokatselskaber, hvor kun én advokat udøver virksomhed. Retningslinjerne skal være egnede til at undgå interessekonflikter, til at opfange og identificere opståede konflikter på det tidligst mulige tidspunkt og indeholde en beskrivelse af fremgangsmåden, når en konflikt er identificeret. Retningslinjerne skal efter anmodning fremsendes til Advokatrådet.
-
-

Generelle bemærkninger

Advokater er en vigtig del af retssystemet, og bevarelse af tilliden til advokatstanden, herunder tilliden til, at advokater er uafhængige af uvedkommende interesser, er en forudsætning for at opretholde vores retssystem.

Det er ikke muligt at være en del af samfundet uden at blive påvirket af det, der sker omkring os, når vi taler med mennesker, ser tv, læser bøger, rejser, deltager i debatter osv. Sådanne aktiviteter og personlige interesser præger menneskers måde at handle på og omgangen med andre mennesker. Disse mere generelle påvirkninger er vanskelige at identificere, og de skaber som oftest ikke sådanne interessekonflikter, at der er anledning til at gribe ind.¹⁴⁰

Interessekonflikter i advokatetisk sammenhæng opstår mellem interesser, som har en mere konkret indbyrdes forbindelse. Den ene – og beskyttelsesværdige – interesse vil altid være klientens. Den modstridende interesse kan være en anden klients, tredjemands eller advokatens egen interesse.

En advokat optræder i tillidshverv for andre på et ikke ukompliceret område. Det medfører naturligt, at der løbende rejses tvivl om, hvorvidt advokaten loyalt varetager de pågældendes interesser. Reglerne om advokaters uafhængighed af uvedkommende interesser og forhold skal være med til at sikre, at en sådan tvivl ikke slår rødder og vokser sig stærk.

Vurderingen af, om der i konkrete tilfælde foreligger en interessekonflikt, er objektiv. Det er således afgørende, om den pågældende situation er egnet til at skabe en interessekonflikt. Hvorvidt advokaten faktisk lader sig påvirke i situationen er uden betydning. I modsat fald ville det være vanskeligt eller umuligt at administrere reglerne.

Der er tre grundprincipper (hensyn), som bærer reglerne om interessekonflikter. Reglerne skal således hindre, (1) at en advokat tjener to herrer (våbendragerhensynet), (2) at en advokat uberettiget bruger eller videregiver fortrolige oplysninger vedrørende en klient (fortrolighedshensynet eller informationshensynet) og (3) at en advokat udadtil fremstår som illoyal over for sin klient (appearancehensynet). Disse hensyn, som er velunderbyggede af praksis, bør inddrages i enhver vurdering af, om der i en situation er opstået en interessekonflikt.¹⁴¹

¹⁴⁰ Lavesen og Økjær Jørgensen, s 79, der redegør for reglens baggrund.

¹⁴¹ 'Interessekonflikter' af Jon Stokholm og Michael Reklung, Erhvervsjuridisk Tidsskrift nr. 1, 2006, s. 49 ff.

Der behøver måske ikke at være etableret et formelt klientforhold, før advokaten kan havne i en interessekonflikt. Der er i hvert fald flere eksempler på, at Advokatnævnet har anvendt vendingen, at en advokat har 'fremstået' som en klients rådgiver og derfor var i en interessekonflikt.

Københavns Byrets dom af 17. februar 2017. En advokat blev af et forsikringsselskab antaget til at varetage interesserne for medlemmerne af den tidligere ledelse i en krakket bank i forbindelse med et eventuelt erstatningskrav mod den tidligere ledelse. Forsikringsselskabet afviste efterfølgende at dække de eventuelle krav mod den tidligere ledelse, og den tidligere ledelse anlagde sag mod forsikringsselskabet herom. Advokatnævnet fandt, at advokaten ved først at have fremstået som advokat for den tidligere ledelse for derefter at repræsentere forsikringsselskabet i sagen mod den tidligere ledelse havde befundet sig i en interessekonflikt eller nærliggende risiko herfor. Advokaten fandtes desuden at have tilsidesat god advokatskik ved ikke at udtræde af sagen for forsikringsselskabet, da advokaten på et tidspunkt indtrådte som partner i et advokatfirma, hvor en anden advokat tidligere havde været advokat for banken. Nævnet lagde herved vægt på, at det ikke kunne udelukkes, at sidstnævnte advokat havde varetaget sager eller haft kendskab til sager af betydning for sagsanlægget mod den tidligere ledelse eller den tidligere ledelses retssag mod forsikringsselskabet. Indklagede indbragte kendelsen for domstolene, og Københavns Byret stadfæstede nævnets kendelse.¹⁴²

Advokatnævnets kendelse af 20. december 2013. Et advokatfirma bistod A ved stiftelse af et anpartsselskab, i hvilken forbindelse der bl.a. blev udarbejdet udkast til anpartshaveroverenskomst mellem A (majoritetsanpartshaver) og B (minoritetsanpartshaver), ligesom advokatfirmaet bistod A og B med etablering af holdingselskaber m.v. Der opstod herefter væsentlige uoverensstemmelser mellem A og B, hvorefter advokatfirmaet på vegne af selskabet opsagde og senere bortviste B fra dennes stilling i selskabet. Advokatnævnet fandt (1 medlem afgav dissens), at advokaterne, ved først at have fremstået som fælles rådgivere for begge anpartshavere og ved efterfølgende at have bistået A og anpartsselskabet i forhold, hvor B var modpart, havde befundet sig i en interessekonflikt.¹⁴³

142 Sagsnr. BS-45C-22/2015 og Advokatnævnets kendelse af 17. december 2014.

143 Advokatnævnets sagsnr. 2011-2966.

Ad pkt. 12.1

Bestemmelsen præciserer, at en advokat konkret skal sikre sig mod, at der opstår interessekonflikter. Den må forstås således, at advokatens indsats skal ligge forud for påtagelsen af enhver ny sag. Først når undersøgelsen er gennemført, uden at der er fundet forhold, der skaber interessekonflikter, vil advokaten kunne påtage sig at behandle sagen.

Det er ikke altid åbenbart, hvem der er rette indklagede i sager, hvor fx to advokater på samme kontor behandler sager, som medfører en interessekonflikt.

Advokatnævnets kendelse af 8. oktober 2014. *Et selskab Z klagede over, at 3 advokater hos advokatfirma A befandt sig i en interessekonflikt. Advokatfirmaet havde bistået selskab Z, men opsigde dette samarbejde for herefter at rådgive selskabet Y, der drev virksomhed på et område, som kunne have betydning for selskab Z. Det blev i klagen gjort gældende, at selskab Z havde givet fortrolige oplysninger, som kunne anvendes til selskab Y's fordel. De 3 advokater, der havde bistået selskab Z, var udtrådt af sagen, og klagen over interessekonflikt blev rettet mod netop disse tre advokater, og ikke de advokater hos advokatfirma A, som varetog rådgivningen af selskab Z. Advokatnævnet fandt med dissens, at de indklagede advokater ikke havde tilsidesat god advokatskik, da de var udtrådt uden ugrundet ophold, efter at den mulige interessekonflikt var opstået.*¹⁴⁴

Hvis ikke undersøgelsen lå forud for advokatens accept af hvervet, ville risikoen for, at advokaten senere skulle udtræde af flere klientforhold øges betydeligt til skade for de involverede klienter, jf. pkt. AER pkt. 12.6.

Advokatnævnets kendelse af 29. august 2014. *Advokatnævnet fandt, at kurator groft havde tilsidesat god advokatskik ved i forbindelse med hvervet som kurator at bringe sig selv i en interessekonflikt, der var egnet til hos kreditorerne i konkursboet at skabe tvivl om, hvorvidt han loyalt varetog konkursboets og dermed kreditorernes interesser. Skifteretten havde truffet afgørelse om afsættelse af advokaten som kurator, idet skifteretten fandt kurator inhabil, hvilken kendelse blev stadfæstet af landsretten.*¹⁴⁵

Denne sag-til-sag undersøgelse bliver kun effektiv, hvis der i advokatvirksomheden er udarbejdet generelle retningslinjer for, hvorledes interessekonflikter undgås, jf. AER pkt.12.8.

¹⁴⁴ Advokatnævnets sagsnr. 2013-4052, sagsnr. 2013-4053 og sagsnr. 2013-4054.

¹⁴⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2013-1715.

Kravet til arten og omfanget af undersøgelsen for interessekonflikter i den konkrete sag vil variere afhængigt af særligt advokatfællesskabets størrelse, sagens art og hvilken type klienten er.

Advokatnævnets kendelse af 1. maj 2007. Advokatnævnet udtalte bl.a. følgende: “Nævnet lægger ved sin bedømmelse til grund, at sagen vedrører meget betydelige værdier – overdragelse af anparter for 60 mio. kr. – og at der derfor var en særlig anledning for advokat [A] til at være opmærksom på en mulig interessekonfliktsituation.”¹⁴⁶

Den lille to-mandsvirksomhed kan tit klare sig med fælles morgenmøder, hvor posten gennemgås. Den store virksomhed vil ofte have behov for elektronisk ‘clearing’ for interessekonflikter som standard forud for påtagelsen af enhver ny sag.¹⁴⁷

Mange store og små virksomheder supplerer med e-mailkorrespondance, hvor en advokat sender en e-mail til alle kolleger med forespørgsel om, hvorvidt de behandler sager, der hindrer, at advokaten påtager sig en konkret ny sag. En del virksomheder har udnævnt en eller flere partnere (etik-udvalg) som i sidste ende træffer afgørelse om, hvorvidt det er forsvarligt for advokatvirksomheden at påtage sig en ny sag.

Advokatnævnets kendelse af 5. januar 2009. I en sag, hvor advokat A tog en sag til behandling mod en part, selvom A’s kontor behandlede en sag for den pågældende, hvorved der opstod risiko for interessekonflikt, udtalte nævnet: “Ved ikke på tilstrækkelig måde at have sikret sig mod, at dette kunne ske, findes A at have handlet i strid med god advokatskik.”¹⁴⁸

Advokatnævnets kendelse af 26. marts 2007. I en sag hvor advokat A påtog sig en opgave for en klient, hvis modpart var repræsenteret af advokatfirmaet, havde A tilsidesat god advokatskik “ved ikke inden sagens modtagelse at have sikret sig mod mulig inhabilitet.”¹⁴⁹

Oplysninger, der peger i retning af en interessekonflikt, kræver en reaktion fra advokatens side.

146 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-25.62.

147 Nævnkendelserne i sager om kædesamarbejder er eksempler på, at Advokatnævnet erkender, at adgang til andre kontorers sagsoplysninger ikke er muligt på grund af fortroligheden.

148 Advokatnævnets sagsnr. 2008-03-0795.

149 Advokatnævnets sagsnr. 02-0410-06-1401.

Advokatnævnets kendelse af 24. juni 2013. Z havde en telefonsamtale med advokat A's kollega som også modtog sagens dokumenter. Ved sagsoprettelsen viste det sig, at advokatkontoret i forvejen repræsenterede modparten Y i en anden sag, hvorefter Z blev meddelt, at kontoret ikke kunne påtage sig at føre sagen. 6 måneder efter rettede Y henvendelse til advokatkontoret vedrørende sagen mod Z, og advokat A påtog sig sagen. Advokatnævnet fandt, at det ikke kunne bebrejdes advokaten, at han ikke blev opmærksom på interessekonflikten ved påtagelsen af sagen for Y, men at han havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at udtræde af sagen, da han blev opmærksom på interessekonflikten. Retten i Aarhus og Vestre Landsret stadfæstede nævnets kendelse.¹⁵⁰

Advokatnævnets kendelse af 23. maj 2013. Advokat A bistod et ægtepar i en bodelingssag. Der var bl.a. tale om mægling og koncipering af ægteparrets aftaler. På et tidspunkt udviklede bodelingssagen sig til en tvist, og den ene ægtefælle rettede henvendelse til advokatens kollega, advokat B, som bl.a. deltog i et telefonisk retsmøde, som ifølge advokaten alene omhandlede spørgsmålet om, hvorvidt han kunne påtage sig sagen. Advokatnævnet fandt, at advokat B havde tilsidesat god advokatskik ved at have foretaget indledende sagsskridt, selv om advokat B ved ægtefællens henvendelser fik oplysninger, der tydede på, at der ville være interessekonflikt forbundet med påtagelse af opdraget. Retten i Aarhus stadfæstede Advokatnævnets kendelse.¹⁵¹

Ad pkt. 12.2

Bestemmelsen indeholder det generelle forbud mod at indgå i sammenhænge, der udgør en interessekonflikt. Den omfatter efter ordlyden også situationer med 'nærliggende risiko' for interessekonflikt, altså situationer, hvor interessekonflikten ikke har manifesteret sig.

Betegnelsen 'nærliggende' signalerer, at det ikke er enhver diffus risiko for, at der på et tidspunkt opstår en interessekonflikt som er omfattet. Når der kun er tale om en risiko, vil situationen kunne udvikle sig væk fra en interessekonflikt.

Der kan fx foreligge en nærliggende risiko for interessekonflikt forud for skilsmisseforhandlinger mellem ægtefæller med børn. Hvis begge ægtefæller herefter kræver eneforældremyndighed, er risikoen blevet til en aktuel interessekonflikt. I tilfælde af at ægtefællerne derimod erklærer sig helt enige i fælles forældremyndighed, er risikoen forsvundet uden at realisere sig i en interessekonflikt.

¹⁵⁰ Advokatnævnets sagsnr. 2012-1202.

¹⁵¹ Advokatnævnets sagsnr. 2013-597

En advokat kan ikke påtage sig at repræsentere ægtefællerne i eksemplet, selvom de i detaljer er helt enige om alle andre dele af skilsmissen, da det forhold, at et meget vigtigt punkt, nemlig forældremyndighed er uafklaret, skaber en 'nærliggende risiko' for interessekonflikt. Hvis ægtefællerne senere – uden advokatens medvirken – bliver enige om de resterende forhold, vil advokaten efter omstændighederne kunne repræsentere dem begge, jf. AER pkt. 12.2, nr. 10.

I bestemmelsen er den generelle bestemmelse suppleret med en række eksempler på interessekonfliktsituationer, som ikke udtømmende gør op med, hvad der kan betragtes som interessekonflikter. Nr. 1-7 er såkaldt ubetingede interessekonflikter og i nr. 8-11 er der eksempler på de betingede interessekonflikter. Når en interessekonflikt er ubetinget, vil det som altovervejende hovedregel ikke være muligt at 'reparere' på situationen, og udtræden er den eneste gangbare vej.¹⁵² Befinder en advokat sig i en betinget interessekonflikt, vil det i mange tilfælde være muligt at fortsætte repræsentationen på trods af de forhold, der skaber interessekonflikter, hvis advokaten opnår samtykke fra klienterne til at fortsætte.

Den almindeligste måde at komme uden om virkningerne af en interessekonflikt i tilfældene i nr. 8-11 er således ved at anvende klientsamtykke, jf. nærmere herom i AER pkt. 12.5.

Betegnelsen 'bistå', som også findes i en del af de følgende bestemmelser, dækker både indadtil som rådgivning af klienten og udadtil som repræsentation af klienten i forhold til andre.

A. Firmaskift

Et særligt problem opstår i forbindelse med udredning af interessekonflikter ved fusioner mellem advokatvirksomheder og ved en advokats firmaskifte. Når advokat X skifter fra advokatvirksomhed A til advokatvirksomhed B opstår spørgsmålet om, hvad dette betyder for de to virksomheder.

Ved X's flytning, slipper virksomhed A for virkningen af X's personlige forhold. Det betyder fremover, at hverken X's familieforhold eller X's økonomiske og erhvervs-mæssige forbindelser skal indgå i A's vurdering af interessekonflikter.

¹⁵² Se dog om de begrænsede muligheder for klientsamtykke under kommentaren til AER pkt. 12.5.

Hvad angår de sager, som X har behandlet, så er 'afsmitningen' på A sket, og det kan der ikke rådes bod på ved, at X flytter til en anden virksomhed.

Baggrunden for forskel mellem de to slags forbindelser er, at mens X's præferencer i kraft af familiemæssige, erhvervsmæssige, økonomiske eller andre relationer som udgangspunkt kun er X's og ikke også A's, så vil fortrolige oplysninger, som X har modtaget i kraft af sin sagsbehandling hos A blive betragtet som spredt til alle advokater i A.

Virkningen hos B er lidt mere kompleks. B overtager virkningen af X's personlige forbindelser. Umiddelbart kunne det også antages, at X har taget 'smitten' fra alle de sager, der blev behandlet hos A med sig til B, og at B's fremtidige vurdering af interessekonflikter derfor måtte inddrage også alle A's sager.

Der ville imidlertid være mange problemer forbundet med et sådant udgangspunkt. Først og fremmest ville blot nogle få advokaters firmaskift mellem de største advokatvirksomheder, kunne lamme arbejdet i disse virksomheder. Dernæst ville undersøgelsen for interessekonflikter i forbindelse med firmaskift kræve en betydelig – og ubehagelig – udveksling af ellers fortrolige oplysninger mellem de involverede virksomheder.

Det må derfor være således, at i det omfang X har behandlet sagerne hos A eller modtaget fortrolige oplysninger fra sagerne, mens X var hos A, så vil B's advokater være afskåret fra at påtage sig eller opretholde klientrelationer, der strider mod de relationer, som A havde i de pågældende sager.¹⁵³

Hvis fx X, mens han var i advokatvirksomheden A, har repræsenteret Jensen i en sag mod Hansen, så vil ingen advokater i B kunne repræsentere Hansen, efter at X har skiftet virksomhed til B. Det samme gælder, hvis ikke X, men en kollega, har repræsenteret Jensen hos A, hvis X har haft lejlighed til at stifte bekendtskab med fortrolige oplysninger i sagen, mens han var hos A.¹⁵⁴

Reglerne om firmaskift for advokater kan ikke anvendes direkte på situationer, hvor fuldmægtige, sekretærer og andet personale skifter job. Fuldmægtiges firmaskift vil ligeledes skulle behandles anderledes end sekretærers firmaskift. Der er ikke tilstrækkelig praksis til at fastlægge, hvorledes retstilstanden er, men udgangspunktet må være, at jo tættere en ansat er på sagsbehandlingen og disponeringen i sagen,

¹⁵³ Anderledes måske Stokholm og Reklung i 'Interessekonflikter', Erhvervsjuridisk Tidsskrift nr. 1, 2006, s. 49 ff.

¹⁵⁴ Se 'Firmaskift og interessekonflikter' af Lars Økjer Jørgensen i Advokaten nr. 8/2006, og 'Firmaskift og interessekonflikter' af Martin Korp Jensen i Advokaten nr. 2/2013.

jo mere nærliggende er det, at den ansattes firmaskift fremkalder en interessekonflikt. Det er også af betydning for andet personales end advokaters firmaskift, hvad den ansatte har beskæftiget sig med i det oprindelige firma. Det har ikke særlig betydning for vurderingen af advokaters firmaskift, hvad advokaten skal beskæftige sig med i det ny firma, men det må antages, at dette kan have nogen betydning for i hvert fald andre ansatte end fuldmægtiges firmaskift.

Advokatrådets Responsumudvalgs responsum af 22. november 2017. *En sekretær T flyttede fra advokatfirma X til advokatfirma Y, og Responsumudvalget skulle tage stilling til, om dette i en konkret sags sammenhæng skabte en interessekonflikt.*

Responsumudvalget udtalte følgende:

“En sekretær er i modsætning til en advokat hverken klientens repræsentant eller rådgiver. Sekretærens dispositioner i en konkret sags sammenhæng er afhængige af instrukser fra advokaten, og sekretæren er ikke ansvarlig for sagens retlige behandling. Blandt andet som følge af disse forhold har sekretæren ikke den samme anledning til eller det samme behov for at beskæftige sig med sagens materielle indhold som advokaten har.

På baggrund heraf er det udvalgets opfattelse, at [sekretær T's] firmaskift ikke kan give anledning til særlig risiko for, at fortrolige oplysninger fra ansættelsen hos [advokatfirma X] bliver benyttet i forbindelse ansættelsen hos [advokatfirma Y]. Det forhold at [sekretær T] - som oplyst af advokat [A fra advokatfirma X] - til en vis grad har optrådt som sagsbehandler hos [X], kan ikke føre til et andet resultat.

Da [sekretær T] som sekretær efter det oplyste heller ikke udadtil har fremtrådt som rådgiver eller repræsentant for klienten eller som den ansvarlige sagsbehandler, finder udvalget ikke, at der er opstået en sådan interessekonflikt i forbindelse med [sekretær Ts] firmaskift, at [advokat hos Y] eller [Advokatfirma Y] er forpligtet til at udtræde af sagen.”

Virkningen af firmaskiftet indtræder allerede, når aftale om ansættelse i det nye firma indgås.

Advokatnævnets kendelse 27. marts 2015. *Advokat A, der arbejdede hos advokatfirma X, opnåede ansættelse hos advokatfirma Y. Advokat A repræsenterede en klient i en mangelssag, hvor advokatfirma Y repræsenterede modparten, et forsikringsselskab. Efter at ansættelseskontrakten var underskrevet, men inden advokat A tiltrådte sin stilling i advokatfirma Y, blev der afholdt syn og skøn, og efter skønsforretningen afholdt advokat A og advokat B fra advokatfirma Y et møde for at drøfte en forligsmæssig løsning.*

Advokatnævnet fastslog, at advokat A ikke længere kunne varetage den konkrete sag, og at advokat B skulle udtræde af sagen for forsikringsselskabet, og disse tiltag skulle foretages på det tidspunkt, hvor ansættelsesaftalen blev indgået. Advokat A havde således tilsidesat god advokatskik ved at have varetaget sagen i opsigelsesmåneden, ligesom advokat B udtrådte alt for sent, hvor advokat B også havde tilsidesat god advokatskik. Begge advokater blev pålagt sanktioner af nævnet. Advokat A indbragte nævnets kendelse for domstolene og gjorde bl.a. gældende, at der var tale om et forhold, der hidtil havde været uafklaret i praksis. Både Københavns Byret og Østre Landsret stadfæstede nævnets kendelse.¹⁵⁵

Hvis advokaten kommer fra et job, hvor advokaten ikke har udøvet advokatvirksomhed og flytter til en advokatvirksomhed, vil advokatens forhold i den tidligere ansættelse ikke være beskyttet af advokatreglerne. Der er derfor kun et advokatretligt hensyn at tage til klienterne i advokatvirksomheden.

Praksis på området er forholdsvis righoldig.

Advokatnævnets kendelse 17. december 2014. *En bank 1 blev nødlidende og aktiver og passiver blev overdraget til bank 2, der var datterselskab af Finansiell Stabilitet. I forbindelse med overdragelsen af aktiver og passiver foretog advokat B på foranledning af bank 2 en undersøgelse af, om der kunne være ledelsesansvar forbundet med, at bank 1 var blevet nødlidende. Undersøgelsen førte til, at bank 2 anmeldte den potentielt ansvarspådragende begivenhed til forsikringsselskabet F, hos hvem ledelsen havde tegnet ledelsesansvarsforsikring. Advokat A meddelte ledelsen, at F havde anmodet om hans hjælp i det tilfælde, at der måtte blive udtaget stævning mod ledelsen. Advokat A indkaldte bank 1's ledelse til et møde. Der blev udtaget stævning, og advokat A frafaldt kald og varsel på vegne af ledelsen. Der opstod efterfølgende tvist om, hvorvidt ledelsesansvarsforsikringen var forpligtet til at dække et eventuelt erstatningsansvar, idet F gjorde gældende, at der var afgivet urigtige oplysninger over for F. Advokat A meddelte herefter, at han ikke kunne repræsentere ledelsen. Advokat A fortsatte med at repræsentere F i sagen. Med virkning pr. 1. januar 2014 indtrådte advokat A som partner i advokatfirmaet Z. Ledelsen for bank 1 oplyste for Advokatnævnet, at advokat C fra advokatfirmaet Z forud for bank 1's sammenbrud havde været advokat for bank 1 i konkrete sagsforhold. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at befinde sig i en interessekonflikt og ved ikke at være udtrådt af sagen over for F i forbindelse med, at han indtrådte som partner i advokatfirmaet Z. Københavns Byret stadfæstede ved dom af 14. februar 2017 nævnets kendelse.¹⁵⁶*

155 Advokatnævnets sagsnr. 2014-3506.

156 Advokatnævnets sagsnr. 2013-3403.

Advokatnævnets kendelse af 3. oktober 2012. Advokat A var oprindelig ansat i advokatfirma Z, som bl.a. repræsenterede entreprenørvirksomhed P. Advokat A skiftede job til advokatfirma Y, hvor han blev tilknyttet afdelingen, som behandlede entreprisager. Advokat A blev ikke involveret i de verserende voldgiftssager, der var mellem entreprenørvirksomhed P og entreprenørvirksomhed Q, som var klient hos advokatfirma Y. Advokat B fra advokatfirma Z klagede over advokat C fra advokatfirma Y, idet advokat B gjorde gældende, at der var interessekonflikt forbundet med, at advokat C ikke var udtrådt af de sager, hvor advokat C repræsenterede entreprenørvirksomhed Q. Navnlig med henvisning til, at advokat A under sin ansættelse hos advokatfirma Z havde været tilknyttet en anden afdeling end den, der varetog entreprenørvirksomhed P's sager, og at advokat A ikke havde været involveret i sager for entreprenørvirksomhed P, fandt nævnet, at der ikke var opstået forhold, som indebar, at advokat C ved ansættelsen af advokat A var forpligtet til at udtræde af sagerne for entreprenørvirksomhed Q. Advokatnævnet frifandt derfor advokat C.¹⁵⁷

Advokatnævnets kendelse af 10. november 2011. Advokat B klagede over advokat A, idet advokat A for en klient X havde behandlet nogle sager mod Y, selvom en ansat advokat C, der var ansat hos A, tidligere som ansat hos advokat B havde deltaget i behandlingen af sagerne som repræsentant for Y. C udførte ikke arbejde på sagerne efter sin ansættelse i A's advokatfirma, men var dog i den afdeling, som advokat A var ansvarlig for. Advokatnævnet fandt, at der med hensyn til disse sager kunne have været en risiko for, at fortrolige oplysninger af betydning for sagerne ville blive anvendt til gavn for andre end Y, eller at det i hvert fald for Y kunne have fremstået, som om der var en risiko for videregivelse af oplysningerne til andre. Advokatnævnet fandt herefter, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved efter ansættelsen af advokat C fortsat at repræsentere X i de pågældende sager. Nævnet pålagde advokat A en bøde på 10.000 kr. Østre Landsret tiltrådte i dom af 12. november 2013, at god advokatskik var tilsidesat, men fandt, at der var tale om et forhold, som hidtil havde været uafklaret i praksis, hvorfor advokat A ikke skulle pålægges nogen sanktion.¹⁵⁸

Advokatnævnets kendelse af 6. oktober 2009. Advokat B repræsenterede en klient, men denne skiftede undervejs advokat. Modpartens advokat A blev under sagens forløb partner på det kontor, hvor B var ansat. Dette medførte ikke, at A grundet fusionen befandt sig i en interessekonflikt eller i nærliggende risiko herfor. Nævnet udtalte, at A's fusion med B's firma ikke medfører, at A under de givne omstændigheder befinder sig i en interessekonflikt eller i nærliggende risiko herfor.¹⁵⁹

157 Advokatnævnets sagsnr. 2011-4702.

158 Advokatnævnets sagsnr. 2009-1304.

159 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-1314.

Advokatnævnets kendelse af 24. april 2009. I en sag, hvor advokat A under sagen skiftede til et advokatfirma, der havde relativt faste klientrelationer med den pågældende modpart afstod A fra at videreføre sagen. Nævnet fandt dog, at dette ikke var sket tidsnok. Nævnet udtalte, at A på et tidligere tidspunkt end sket burde have orienteret klager om, at A på grund af interessekonflikt ikke længere kunne påtage sig at føre hendes sag og derfor måtte udtræde af sagen.¹⁶⁰

Advokatnævnets kendelse af 25. september 2008. Advokat A bistod en række huskøbere i forbindelse med et mangelskrav ved ejendommene. Advokat B repræsenterede huskøbernes modpart. Efterfølgende forhandlede A's kontor med B's kontor om at overtage en del af dennes advokatfirma. A indkaldte huskøberne til møde og tilbød at udtræde af sagen og fraskrive sig salæret, men samtlige huskøbere ønskede, at A fortsatte som deres advokat. På samme møde accepterede samtlige huskøbere et fremlagt forlig. Advokatnævnet fandt, at efter de foreliggende oplysninger i sagen var der ikke anledning til at udtale kritik af A's sagsbehandling eller af A's varetagelse af klientens interesser. Nævnet lagde særlig vægt på, at A alene har foretaget en indledende sagsbehandling. Under hensyn hertil fandt nævnet ikke, at A havde befundet sig i en interessekonflikt, hvorfor han frifindes for den rejste klage.¹⁶¹

Advokatnævnets kendelse af 17. oktober 2006. I en anden sag repræsenterede advokat B en virksomhed og fusionerede under sagen med advokat A's firma, hvorefter B afgik ved døden og virksomheden overlod sagen til en udenforstående advokat. Efterfølgende påtog A sig at repræsentere virksomhedens modpart i sagen. Alene det forhold, at A's tidligere, nu afdøde, partner tidligere havde repræsenteret den pågældende virksomhed i sagen, førte til, at A burde have undladt at påtage sig modpartens sag. Advokatnævnet udtalte, at ved at repræsentere klagers modpart i det samme sagskompleks, hvori A's tidligere, nu afdøde partner, havde repræsenteret klager, fandtes der at have foreligget en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor, hvorfor A dels ved at påtage sig sagen, dels ved ikke at udtræde af sagen, efter at han burde have indset, at der forelå en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor, findes at have tilsidesat god advokatskik.¹⁶²

Advokatnævnets kendelse af 23. juni 2006. I en sag repræsenterede advokat B fra advokatfirmaet CC et boligselskab, og advokatfirmaet førte også andre sager for selskabet. Da B udtrådte af CC påtog en anden advokat A fra CC sig sagen for det pågældende boligselskabs modpart. Dette medførte en interessekonflikt uanset at A på intet tidspunkt havde mødt klageren eller kendte til den konkrete sag eller havde været i besiddelse

160 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0109.

161 Advokatnævnets sagsnr. 02-0402-07-2422.

162 Advokatnævnets sagsnr. 02-0406-05-1796.

af den udtrædende advokats sagsmateriale angående klienten. Advokatnævnet fandt, at A havde handlet i strid med god advokatskik ved at påtage sig en sag mod egen klient, ved at påtage sig sagen på trods af en åbenbar interessekonflikt, og ved ikke straks at udtræde af sagen, da klagers advokat med rette påpegede forholdet over for A.¹⁶³

B. Kuratorer

Habilitetsbestemmelsen i konkurslovens § 238 behandler relationen til skyldneren, og det er da også umiddelbart det vigtigste at sikre, at kurator er uafhængig af skyldneren. Kurators forhold til en kreditor kan imidlertid også give anledning til spørgsmål.

Kurators hverv udspringer typisk af, at kurator repræsenterer en kreditor. Hvis denne kreditor fx under en verserende sag mod boet, repræsenteres af kurators partner eller en anden som kurator er forbundet med i henhold til AER pkt. 12.4, opstår spørgsmålet, om kurator kan blive siddende som kurator. I lyset af den særlige sammenhæng, der naturligt er mellem kurators hverv og kreditorernes interesser, vil et for rigtigt standpunkt kunne give anledning til, at systemet saboteres og således føre til urimelige resultater.

Det må derfor antages, at problemet kan løses ved, at der udpeges en ad hoc kurator til at tage sig af forholdene om sagen mellem kreditoren og boet, således at den egentlige kurator holdes helt udenfor. Tilsvarende vil gælde, at hvis der er valgt et kuratel, så kan boets interesser varetages af et andet medlem af kuratellet.

Det må dog under alle omstændigheder være en betingelse, at kurator ikke gennem sit hidtidige arbejde med boet er blevet bekendt med oplysninger, der i forhold til den aktuelle sag kan betragtes som fortrolige for boet.

C. Administratorer

Når advokaten er administrator for en forening, er advokaten i interessekonflikt-sammenhæng foreningens repræsentant fremfor de enkelte medlemmers.

Advokatnævnets kendelse af 27. juni 2013. I en mindre ejerforening opstod en tvist om, efter hvilke principper afstemning skulle foretages. Et medlem anlagde sag mod

¹⁶³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-05-2459.

ejerforeningen, der lod sig repræsentere af advokat A, der tillige var ejerforeningens administrator. Advokatnævnet fandt, at den omstændighed, at advokat A fungerede som administrator for ejerforeningen, ikke var til hinder for, at advokat A kunne repræsentere ejerforeningen i tvisten med medlemmet. Advokatnævnet udtalte endvidere, at den omstændighed, at advokaten for det medlem, der var uenig med ejerforeningen, måtte være af den opfattelse, at ejerforeningens advokat befandt sig i en interessekonflikt, ikke berettigede vedkommende til ved udtagelsen af stævningen at oplyse over for retten, at han ikke vidste, hvem der repræsenterede ejerforeningen med den følge, at stævningen blev sendt til forkyndelse.¹⁶⁴

D. Afdækning af omkostninger fra tredjemand

Det afgørende ved vurderingen af interessekonfliktsituationer er, hvem der er advokatens klient, og ikke hvem der betaler advokatens honorar.

Advokatnævnets kendelse af 31. oktober 2014. Direktør M i A/S fik som led i et generationsskifte mulighed for at erhverve halvdelen af A/S. M anmodede advokat A om bistand med aktionæroverenskomst m.v. og A anslog sit salær til mellem 22.500 kr. og 30.000 kr. ekskl. moms. I august 2010 afkrævede advokat A M's holdingselskab et salær på 18.600 kr. ekskl. moms. Advokat A oplyste i forbindelse med klagesagen ved Advokatnævnet, at der var indgået en omkostningsaftale mellem M og A/S, der bevirkede, at den del af advokat A's salær, som ikke blev dækket af M/M's holdingselskab, skulle betales af A/S. A/S rettede efterfølgende henvendelse til advokat A med anmodning om bistand vedrørende forhold, der bl.a. vedrørte M's ejerskab. Advokat A afviste at bistå med henvisning til risikoen for interessekonflikt. Der opstod efterfølgende tvist mellem M/M's holdingselskab og A/S, hvor advokat A påtog sig at bistå M/M's holdingselskab. A/S klagede til Advokatnævnet over, at advokat A befandt sig i en interessekonflikt og henviste bl.a. til, at en del af omkostningerne i forbindelse med M's indtrædelse som medejer var betalt af A/S. Advokatnævnet fandt, at det ikke var godtgjort, at advokat A havde repræsenteret andre end M/M's holdingselskab, og at faktureringen af A/S skete på baggrund af en mellem M og A/S aftalt omkostningsfordeling. Herefter frifandt Advokatnævnet advokat A.¹⁶⁵

Advokatnævnets kendelse af 29. maj 2013. Sælgers advokat befandt sig ikke i interessekonflikt ved i et seriesalg at opkræve salær hos køber for ekspeditioner i forbindelse med handelen. Advokatnævnet lagde bl.a. vægt på, at det salær, som blev opkrævet hos

164 Advokatnævnets sagsnr. 2011-1019.

165 Advokatnævnets sagsnr. 2014-1347.

køber, alene vedrørte bistand af ekspeditions-mæssig karakter, og at køber var opfordret til at søge rådgivning i sagen hos egen advokat.¹⁶⁶

E. Advokaters selvindtræde

Såkaldt selvindtræde er en problemstilling, der har at gøre med advokatens personlige økonomiske interesser. Må en advokat fx selv købe eller leje den ejendom, som advokaten har påtaget sig at sælge/udleje for en klient eller sælge til en klient, som advokaten har påtaget sig at købe for?

I konkurslovens § 238, stk. 4 er der forbud mod, at kurator, nærtstående til kurator eller ansatte i kurators virksomhed erhverver nogen del af boets aktiver. Dette forbud virker naturligt, da klarlæggelsen og varetagelsen af advokatens reelle klient – boets kreditorer – er lagt i hænderne på advokaten, idet boet ifølge sagens natur er en 'tavs' klient.

Selvom konkurssituationen adskiller sig fra eksemplet ovenfor, er der anledning til at være påpasselig. Advokatens naturlige interesse vil være at købe eller sælge på de for advokaten bedste vilkår, herunder med hensyn til pris. Klientens interesser vil typisk være de modsatte, ikke mindst i forbindelse med prisfastsættelse.

Advokaten kan ikke både varetage egne interesser og samtidig rådgive klienten om, hvorledes klienten opnår de bedste vilkår. Advokaten og klienten er modparter som andre sælgere og købere. Der foreligger derfor en interessekonflikt.

Advokatnævnets kendelse af 22. april 2008. Advokat A påtog sig hvervet som bobestyrer samtidig med, at A var interesseret i erhvervelse af en af boets faste ejendomme. Efter at være fratrådt som bobestyrer afgav A bud på ejendommen. Advokatnævnet udtalte: "Ved at påtage sig hvervet som bobestyrer samtidig med at have været interesseret i en erhvervelse af boets faste ejendom, og ved under de foreliggende omstændigheder efterfølgende at afgive tilbud på ejendommen, finder nævnet, at [A] har tilsidesat god advokatskik".¹⁶⁷

Advokatnævnets kendelse af 14. september 2007. Sagen omhandler advokat A, som efter at have erhvervet en ejendom, hvorfra der blev drevet restaurant, bistod en klient med at oprette et selskab med det sigte, at selskabet skulle indgå aftale med A om forpagtning af restauranten. Forholdet blev af Advokatnævnet betegnet som groft.¹⁶⁸

¹⁶⁶ Advokatnævnets sagsnr. 2011-0166.

¹⁶⁷ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-07-0970 og stadfæstet ved byretsdom afsagt 11. september 2009 i sagsnr. BS 1-795/2008.

¹⁶⁸ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-2404.

Advokatnævnets kendelse af 11. juli 2006. Advokatnævnet udtaler følgende om advokat A's oprettelse af testamente til fordel for bl.a. A's far: "Da advokat [A] har en personlig interesse i indholdet af det testamente, som han oprettede for sin faster, og da testamentet har et indhold, som tilgodeser A's nærmeste familie på bekostning af anden familie, burde han ikke have medvirket hertil og har i den forbindelse tilsidesat god advokatskik." Advokatnævnet giver i kendelsen udtryk for, at forholdet er af 'betydelig grovhed'.¹⁶⁹

F. Retssager og andre sager

Det er ikke ofte, at der i praksis skelnes mellem interessekonflikter i sammenhæng med retssager og interessekonflikter i rådgivningssammenhænge. Det er omstændighederne i den konkrete situation, der er afgørende for, om der foreligger en interessekonflikt eller ej og ikke så meget, hvilken type situation, der er tale om.

Alligevel er der som udgangspunkt grundlæggende forskelle mellem retssager på den ene side og repræsentation og rådgivning i andre sager på den anden side.

Når en advokat fører en retssag (eller en voldgiftssag) for en klient, er advokaten som oftest involveret i hele sagen. Advokaten har fået alle nødvendige oplysninger i sammenhæng med sagen, og der er som udgangspunkt ikke dele af sagen, som advokaten ikke beskæftiger sig med. I modsætning hertil vil en advokat kunne inddrages til at rådgive en klient om en mindre del af en sagssammenhæng, mens andre advokater eller klienten selv løfter resten af opgaven.

I relation til interessekonflikter betyder dette, at en advokats varetagelse af en retssag for klienten ikke efterlader tvivl om, hvorvidt advokaten er involveret i hele sagen. Når der er tale om rådgivning, er det derimod i konkrete situationer nødvendigt nærmere at undersøge, hvilke dele af klientens sag, advokaten har beskæftiget sig med.

For så vidt angår de dele, advokaten ikke har haft med at gøre, vil advokaten i mange situationer kunne påtage sig at repræsentere en part, der – i øvrigt – har modstridende interesser med den oprindelige klient.¹⁷⁰

Hvis en advokat fx har rådgivet en udbyder om, hvornår en konkret opgave skal

¹⁶⁹ Advokatnævnets sagsnr. 02-0410-05-2054.

¹⁷⁰ Fx U 2009.1 SH.

i udbud, men ikke været involveret i andre forhold i forbindelse med udbuddet, vil advokaten efter omstændighederne kunne repræsentere en af budgiverne på opgaven, jf. AER pkt. 12.2, nr. 3.

G. Chinese walls

Fra bankverdenen kendes begrebet 'chinese walls'. Det betyder en opdeling af en virksomhed, som skal retfærdiggøre, at virksomheden arbejder i en interessekonflikt. Opdelingen, som sker mellem medarbejdere, der bistår hver sin side i fx en handel, er et forsøg på at hindre, at oplysninger, som den ene gruppe medarbejdere modtager fra den ene klient, ikke kommer til den anden medarbejdergruppes kundskab.

'Chinese walls' synes ikke at have været forsøgt anvendt i advokatverdenen i Danmark, og intet tyder på, at det af advokatmyndighederne vil blive betragtet som andet end kunstigt og utilstrækkeligt til at påvirke bedømmelsen af interessekonflikter.

H. Klienters shopping

Det forekommer, at klienter involverer en række advokatvirksomheder i en opgave med den virkning, at klienternes modparter hindres i at finde egnet advokatrepræsentation. Foregår det bevidst er det et uvæsen, der ikke bør tilskyndes.

Advokatrådet siger i sine bemærkninger til reglerne om interessekonflikter, at *"i den forbindelse har Advokatrådet kendskab til, at nogle klientvirksomheder 'konsekvent' søger at kontakte flere (måske 'alle') specialiserede advokatfirmaer med kendskab til den pågældende virksomheds forretningsområder, således at mulighederne for, at potentielle 'modparter' kan engagere kvalificeret advokatbistand mindskes betydeligt. Etablering af sådanne konstruerede interessekonflikter modsvarer ikke en beskyttelsesværdig interesse."*¹⁷¹

Advokatnævnet forventes at ville medvirke til at hindre, at nogen kan drage fordel af en sådan fremgangsmåde.

¹⁷¹ 'Advokatrådets særlige bemærkninger' til AER, der blev publiceret samtidig med de nye regler i 2011.

I. Tiden

Selvom der er forløbet en årrække fra advokatens repræsentation af den ene klient til advokatens repræsentation af den anden klient i en tidsforskuet interessekonflikt, vil der – alt andet lige – stadig eksistere en interessekonflikt. Tiden i sig selv har ingen indflydelse på vurderingen af interessekonflikter i denne sammenhæng. Imidlertid er chancen for, at tiden har ‘udvandet’ oplysningers fortrolighed og relevans større, jo længere tid, der forløber. Er det tilfældet, vil det kunne påvirke bedømmelsen af, om der foreligger en interessekonflikt.¹⁷²

Ad pkt. 12.2, nr. 1

Bestemmelsen omhandler kun situationer opstået i ‘samme sag’. Dette må fortolkes snævert. Etablering og opløsning af et samarbejde er fx to sager. Det samme gælder udfærdigelse af en direktørkontrakt og opsigelse af direktøren. En ‘sag’ kan være en retssag, en voldgiftssag eller en mediation, men omfatter også situationer, hvor sagen ikke er blevet til en retssag, men (indtil videre) blot består i meningsudveksling parterne imellem. Ordlyden dækker ikke blot tvister, men også rådgivning, kontraktforhandling og bistand som omhandlet i AER pkt. 12.2, nr. 10.

‘Modstridende interesser’ eksisterer fx i sager mellem udlejer og lejer, erstatningsøgende og erstatningsforpligtede, arbejdsgiver og arbejdstager. Imidlertid findes der også modstridende interesser mellem parter, der umiddelbart har det samme mål. Budgivere i en udbudsrunde arbejder mod det samme mål, nemlig at vinde budet. De har imidlertid modstridende interesser, idet den ene skal tabe, for at den anden kan vinde.

Et andet eksempel er de to røvere, der er sigtet for sammen at have udført et røveri. Så længe der ikke er modstridende interesser mellem de sigtede, vil samme advokat kunne repræsentere begge.¹⁷³ Hvis røverne fx har forskellige forklaringer på vigtige områder, der kan påvirke afgørelsen af skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen, vil de have modstridende interesser, så samme advokat ikke kan repræsentere dem begge, jf. rpl § 734, stk. 2.

Der er andre steder i lovgivningen bestemmelser, som behandler emnet, fx dødsbo-skiftelovens § 115 i relation til bobestyrere, lov om formidling af fast ejendom §§ 35

¹⁷² Se gennemgang af praksis under kommentaren til AER pkt. 12.2, nr. 2.

¹⁷³ Det følger af Højesterets kendelser gengivet i U.2014.903 og U2014.905, at der er en formodning for modstridende interesser blandt flere sigtede i samme sag.

og 36 om ejendomsformidlere og konkurslovens § 238 om kuratorer. De almindelige habilitetsregler for advokater gælder parallelt med bestemmelser i lovgivningen, som de nævnte, der regulerer advokaters habilitet i bestemte sammenhænge.

***Advokatnævnets kendelse af 29. november 2016.** To døtre klagede over, at advokat A, der i første omgang havde repræsenteret den længstlevende ægtefælle, da han sad i uskiftet bo med de to døtre, lod sig udpege som bobestyrer i forbindelse med, at det uskiftede bo skulle skiftes, da længstlevende ønskede at indgå nyt ægteskab. Advokatnævnet (dissens) fandt, at advokat A, der havde repræsenteret den længstlevende ægtefælle, som også var arving i boet, og som havde modstridende interesser med øvrige arvinger i boet, havde bragt sig i en interessekonflikt ved efterfølgende at have behandlet boet som bobestyrer. Advokat A blev pålagt en bøde på 10.000 kr.¹⁷⁴*

***Advokatnævnets kendelse af 26. oktober 2016.** Advokat A, der var udpeget som bobehandler, indledte et samarbejde med et advokatkontor, hvor en af advokaterne, advokat B, repræsenterede H i sagen. Det var uoplyst, om advokat B fortsat repræsenterede H, da advokat A indtrådte i advokatkontoret i henhold til samarbejdsaftalen. Advokatnævnet fandt, at advokat A ved samarbejdsaftalens indgåelse var forpligtet til at undersøge mulige interessekonflikter og iværksætte nødvendige tiltag for at imødegå interessekonflikt. Først i forbindelse med den faktiske indtræden i advokatkontoret, anmodede advokat A skifteretten om, at der blev udpeget anden bobehandler. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at have befundet sig i en interessekonflikt.¹⁷⁵*

Det er kun modstridende interesser, som udspringer af den konkrete sag, som er omfattet af bestemmelsen. Hvis A og B fx ejer hver halvdelen af anparterne i et selskab, som har stævnet C med påstand om erstatning for tab, anpartsselskabet har lidt, vil en advokat kunne påtage sig sagen for anpartsselskabet, selvom A og B har modstridende interesser, idet de begge ønsker at købe samme hus som bolig for deres familie.

‘Af ikke uvæsentlig karakter’ er formentlig helt i overensstemmelse med Advokatnævnets og domstolenes praksis, og er samtidig et vink om, at Advokatrådet mener, at ikke alle modstridende interesser, der har med den konkrete sag at gøre, bør tælle med.

174 Advokatnævnets sagsnr. 2016-2228.

175 Advokatnævnets sagsnr. 2016-1730.

Advokatnævnets kendelse af 27. juni 2016. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde befundet sig i en interessekonflikt ved i forbindelse med udfærdigelsen af en overdragelsesaftale at have rådgivet to parter, der havde modsatrettede interesser, om lovligheden af en gensidigt bebyrdende konkurrenceklausul. Advokaten havde således handlet i strid med god advokatskik.¹⁷⁶

Advokatnævnets kendelse af 18. marts 2015. Advokat A bistod både sælger og køber i en ejendomshandel. Advokat A skulle i den forbindelse bl.a. forholde sig til, om handelen kunne godkendes, jf. et i aftalegrundlaget indsat advokatforbehold. Advokatnævnet fandt, at advokat A herved havde befundet sig i en interessekonflikt og udtalte bl.a., at der som udgangspunkt pr. definition er et modsætningsforhold mellem en sælger og en køber af en fast ejendom.¹⁷⁷

Advokatnævnets kendelse af 10. september 2012. Advokat A bistod sælger i en handel vedrørende en virksomhed, men rådgav også i den forbindelse køber. Udtalt, at advokat A under hensyn til handelens karakter og kompleksitet burde have rådgivet køber om adgang til at søge egen rådgiver, og at advokat A ved sin undladelse heraf havde tilsidesat god advokatskik.¹⁷⁸

Advokatnævnets kendelse af 9. juni 2010. Advokatnævnet udtaler: "Det er ubestridt, at indklagede repræsenterede både køber og sælger i forbindelse med ejendomshandelen. I den konkrete handel opstod der modstridende interesser om vilkår i forbindelse med berigtigelsen, herunder erlæggelse af købesum samt garanti herfor. I hvert fald på dette tidspunkt burde indklagede være udtrådt af sagen. Advokatnævnet finder, at indklagede har handlet i strid med god advokatskik ved at undlade dette."¹⁷⁹

Advokatnævnets kendelse af 16. marts 2010. Advokat A repræsenterede faderen i en forældremyndighedssag vedrørende to børn. Advokat A repræsenterede ligeledes faderen i et møde i Børne- og Unge Udvalget i kommunen vedrørende en formel afgørelse om afbrydelse af samvær mellem moderen og datteren. Indklagede repræsenterede endvidere datteren, der var fyldt 15 år, under sagen. Nævnet fandt, at der ikke var grundlag for at tilsidesætte advokat A's vurdering af, at indklagede ved at påtage sig at repræsentere datteren ikke kom i en interessekonflikt. Advokat A blev derfor frifundet.¹⁸⁰

176 Advokatnævnets sagsnr. 2016-977.

177 Advokatnævnets sagsnr. 2014-3740.

178 Advokatnævnets sagsnr. 2011-0271.

179 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0866.

180 Advokatnævnets sagsnr. 2009-1117.

Advokatnævnets kendelse af 9. december 2009. Advokatnævnet udtaler: "Nævnet finder, at indklagede har handlet i strid med god advokatskik ved at have bistået begge parter i ejendomshandelen med den virkning, at klagerne ikke blev behørigt vejledt i relation til bl.a. sikring af betaling af købesummen og risikoen ved manglende garanti."¹⁸¹

Retten i Odenses dom af 7. oktober 2009. I en sag, hvor advokat A repræsenterede såvel et selskab som dets direktør og reelle majoritetsanpartshaver i forbindelse med selskabets to tvister med mindretalsanpartshavere, fandt Advokatnævnet, "at [A] ved at have repræsenteret såvel direktør [B] som selskabet [C] under de foreliggende omstændigheder har befundet sig i en interessekonflikt." Byretten stadfæstede nævnets kendelse og udtalte: "Efter at der blev afholdt ekstraordinær generalforsamling i [C] den 7. maj 2008, hvor [B's] holdingselskab som majoritetsanpartshaver valgte en ny bestyrelse uden repræsentation af de tre mindretalsanpartshavere, må det have stået [A] klart, at der var en interessekonflikt mellem [B] og hans selskab majoritetsanpartshaveren på den ene side og de tre mindretalsanpartshavere på den anden side. Ved under disse omstændigheder at have rådgivet både den nye bestyrelse i [C] og selskabets direktør og reelle majoritetsanpartshaver [B] i konflikter med mindretalsanpartshaverne, tiltrædes det, at [A] har repræsenteret to parter, som havde en interessekonflikt."¹⁸²

Advokatnævnets kendelse af 20. juni 2008. Advokatnævnet udtaler: "Nævnet lægger til grund, at [kautionist] og [debitor] er af den opfattelse, at de har sammenfaldende interesser (...) Klager kan af den grund som mindretalsaktionær ikke påberåbe sig, at der foreligger interessekonflikt for advokat [A]. Som følge af det anførte afvises denne del af klagen."¹⁸³

Advokatnævnets kendelse af 14. maj 2008. Advokatnævnet udtaler: "Nævnet finder under de foreliggende omstændigheder, at advokat [A] som eneberigtigende advokat på en overbehæftet ejendom burde have indset, at der forelå en nærliggende risiko for, at interessekonflikt kunne opstå, og han burde derfor være udtrådt af sagen."¹⁸⁴

Advokatnævnets kendelser af 28. april 2008. Advokat A havde et indgående samarbejde med en tyrkisk sælger af ejendomme i Tyrkiet, som måske omfattede økonomisk samarbejde. A formidlede salg til danskere af disse ejendomme, men optrådte samtidig på købersiden. Advokatnævnet udtalte følgende: "Advokatnævnet finder, at [A] har optrådt som formidler for sælger og muligt har været økonomisk involveret i dennes forretning. Som det fremgår af markedsføringsmaterialet, har [A] tillige mod betaling

181 Advokatnævnets sagsnr.nr. 2009-03-0915, jf. i øvrigt også sagsnr. 02-0406-07-0329 m.fl.

182 Sagsnr. BS 6-933/2009 og Advokatnævnets kendelse af 16. februar 1999 i sagsnr. 2008-02-0764.

183 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-07-2282.

184 Advokatnævnets sagsnr..02-0404-07-1011.

fremtrådt som handlende på købers vegne. [A] findes herved at have tilsidesat god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1, ved at have befundet sig i en interessekonflikt". Dette forhold og det forhold at advokaten havde frigivet købesummen før betingelserne herfor var opfyldt blev samlet betegnet som grov tilsidesættelse af god advokatskik. Som en samlet sanktion for i alt otte ensartede kendelser pålagde Advokatnævnet advokaten en bøde på 150.000 kr.¹⁸⁵

Advokatnævnets kendelse af 6. juli 2007. Advokatnævnet udtaler: "Nævnet finder, at advokat [A] har optrådt som advokat for [klager], for medinteressent og for interessenstskabet i forbindelse med dets afvikling og har derved handlet i strid med god advokatskik ved at påtage sig fjornævnte repræsentation, hvorved der forelå en risiko for interessekonflikt."¹⁸⁶

Østre Landsretsdom af 15. september 2006. Advokatnævnet fandt i sin kendelse, at "advokat [A] har handlet i strid med god advokatskik ved at repræsentere debitor og kreditor samtidig i forbindelse med forhandlinger om en kreditorordning". Landsretten fandt, at klagen hvad angår det angivne forhold var indgivet for sent og afviste dermed Advokatnævnets afgørelse.¹⁸⁷

Vestre Landsretsdom af 24. august 2001. Advokatnævnet pålagde advokat A en sanktion for tilsidesættelse af god advokatskik ved i en skilsmisssesag at have repræsenteret begge parter. Parterne var uenige om flere forhold, og Advokatnævnet fandt, at advokat A således burde have indset, at der var nærliggende risiko for interessekonflikt mellem ægtefællerne. Advokat A burde derfor have afstået fra at repræsentere dem begge. Landsretten stadfæstede Advokatnævnets kendelse.¹⁸⁸

Ad pkt. 12.2, nr. 2

Mens AER pkt. 12.2, nr. 1 vedrører aktuelle repræsentationer, så omhandler AER pkt. 12.2, nr. 2, den tidsforskudte situation, såkaldt sideskift. Bestemmelsen omhandler kun part og modpart, som i sagens natur har modstridende interesser, og det har derfor ikke været nødvendigt at præcisere, at deres interesser skal være modstridende.

Når en advokat repræsenterer en part i en konflikt, har advokaten valgt side og som oftest modtaget fortrolige oplysninger fra parten. Det er ikke acceptabelt for

¹⁸⁵ Advokatnævnets sagsnr. 02-0406-07-0329 m.fl., i alt otte ensartede kendelser med forskellige klager.

¹⁸⁶ Advokatnævnets sagsnr. 02-0303-06-1537.

¹⁸⁷ Sagsnr. B-2943-04 og Advokatnævnets kendelse i sagsnr. 02-0403-03-1163.

¹⁸⁸ Sagsnr. B-1766-00.

hverken part eller modpart, at advokaten på den baggrund skifter side. En accept af sideskift ville forventes at påvirke omverdenens syn på advokater og på den tillid, borgeren kan have til advokaters uafhængighed.

Det har efter praksis ikke betydning, hvor lang tid, der er forløbet mellem advokatens repræsentation af den ene klient og den anden klient.¹⁸⁹

U2016.1436 H. Bestyrelsen i en fond, F, blev af Civilstyrelsen anmodet om redegørelser bl.a. for F's uddeling af legater, og bestyrelsesformanden anmodede på vegne af bestyrelsen, som repræsentant for F, advokatfirmaet Y om bistand. Advokat B fra advokatfirmaet Y samarbejdede herefter med tre bestyrelsesmedlemmer om redegørelsen til styrelsen, der bl.a. angik bestyrelsesbeslutninger, der var begunstigende for bestyrelsesmedlemmerne selv, og som var i strid med fondslovgivningen. Senere anlagde advokat A, ligeledes fra advokatfirmaet Y, efter anmodning fra en ny bestyrelse i F på vegne af F's erstatningssag mod de tidligere bestyrelsesmedlemmer, der klagede til Advokatnævnet. Nævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at påtage sig at føre sagen, og idømte A en bøde på 10.000 kr. Højesteret tiltrådte Nævnets afgørelse om, at advokat B under de særegne omstændigheder med hensyn til redegørelsen til Civilstyrelsen om de tidligere bestyrelsesmedlemmers ulovlige handlinger afskar sig selv og sine kolleger i advokatfirmaet Y fra at repræsentere F i erstatningssagen mod de samme medlemmer af bestyrelsen i anledning af forholdene omfattet af redegørelsen til Civilstyrelsen. Advokat A var ved udarbejdelsen af stævningen i erstatningssagen bekendt med det forudgående forløb, og Højesteret tiltrådte, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik. Da det foreliggende spørgsmål om tilsidesættelse af god advokatskik ikke udtrykkeligt er reguleret i de advokatetiske regler og hidtil havde været uafklaret i praksis, fandt Højesteret ikke grundlag for at pålægge advokat A en sanktion. Højesteret ændrede herved landsrettens dom, hvor A var idømt bøde.

Retten i Odenses dom af 7. oktober 2009. Selskabet B ApS var ejet af fire selskaber, hvoraf selskabet C ApS var hovedanpartshaver med en ejerandel på 59 %, mens mindretalsanpartshaverne var selskaberne D ApS, E ApS og F ApS, der ejede de resterende anparter. Ejeren G af hovedanpartshaveren C blev indsat som direktør i B. Den 1. februar 2008 blev det første bestyrelsesmøde afholdt i B. På mødet blev de nærmere retningslinjer for selskabets daglige drift og direktørens virke fastsat. Ved det andet bestyrelsesmøde i B afholdt den 1. marts 2008 opstod der uenighed mellem direktør G og mindretalsanpartshaverne om, hvorvidt de vedtagne retningslinjer for den daglige drift bevidst var blevet overtrådt af direktør G. Herefter indkaldte advokat A til ekstraordinær generalforsamling i B, hvor hovedanpartshaveren C, der var repræsenteret af A, stemte for et forslag om indsættelse af en ny bestyrelse, der udelukkede mindre-

189 Se under de indledende bemærkninger til AER pkt. 12.2.

*talsanpartshaverne fra bestyrelsen i B. A rådgav herefter sideløbende B og fakturerede derfor, uagtet at han vidste, at der var uoverensstemmelser mellem på den ene side hovedanpartshaveren C, som A også repræsenterede, og mindretalsanpartshaverne i B. Advokatnævnet fandt, at A ved at have repræsenteret såvel direktør G, som B under de foreliggende omstændigheder havde befundet sig i en interessekonflikt. Byretten kom til samme resultat med de samme begrundelser.*¹⁹⁰

Retten i Hillerøds dom af 1. oktober 2009. Advokatnævnet udtaler bl.a. i sin kendelse: "Nævnet finder, at advokat [A] groft har handlet i strid med god advokatskik ved at have repræsenteret klager og efterfølgende klagers modpart i samme sag." Byretten kom til samme resultat.¹⁹¹

Advokatnævnets kendelse af 10. september 2008. Advokat A repræsenterede tre parter i en byretssag. Der opstod dog en tvist imellem den ene part og de to andre, hvorfor A i ankesagen kun fortsatte med at repræsentere den ene part. Nævnet fandt ikke, at det forhold, at A havde repræsenteret alle tre parter under byretssagen, og herefter alene den tredje part i sig selv var stridende mod god advokatskik.¹⁹²

Advokatnævnets kendelse af 13. april 2007. Advokatnævnet udtalte: "Ved at have repræsenteret [klagers modpart], selv om advokat [A] tidligere havde repræsenteret [klager] i samme sag, (...) har [A] tilsidesat god advokatskik."¹⁹³

Advokatnævnets kendelse af 20. februar 2006. Advokatnævnet udtalte: "Nævnet lægger til grund, at advokat [A] var ansat i det advokatfirma, der repræsenterede [klager], da hun købte den omhandlede ejendom, og at [A] stadig var ansat i dette firma, da han påtog sig at repræsentere sælgeren af ejendommen. (...). [A] har handlet i strid med god advokatskik."¹⁹⁴

Østre Landsretsdom af 23. november 2001. Advokat A valgte at udtræde af en sag om nabostrid under hensyn til de ringe muligheder for at få medhold ved domstolene. I forbindelse med et efterfølgende påbud udstedt af kommunen til advokat A's tidligere klient, repræsenterede advokat A kommunen. Østre Landsret fandt i overensstemmelse med Advokatnævnets kendelse, at A ved først at repræsentere den ene og derefter den anden part i samme sag havde tilsidesat god advokatskik.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Sagsnr. BS 6-933/2009 og Advokatnævnets kendelse af 16. februar 2009 i sagsnr. 2008-02-0764.

¹⁹¹ Sagsnr. BS 2-1085/2009 og Advokatnævnets kendelse i sagsnr. 2009-03-0052.

¹⁹² Advokatnævnets sagsnr. 02-0402-07-0874.

¹⁹³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-05-2526.

¹⁹⁴ Advokatnævnets sagsnr. 02-0410-04-2285.

¹⁹⁵ Sagsnr. B-2846-00 og Advokatnævnets kendelse af 22. september 2000.

Advokatnævnets kendelse af 9. februar 2000. Advokat A var beskikket for forurettede i en voldssag. I forbindelse med ankesag anmodede advokat A om beskikkelse for tiltalte i voldssagen, hvilket anklagemyndigheden protesterede mod, da dette ville være i strid med rpl § 734. Advokatnævnet fastslog, at det af rpl § 734 bl.a. fremgår, at en advokat ikke kan beskikkes som forsvarer i en sag, hvis advokaten har været rettergangsfuldmægtig for forurettede, og at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at anmode om beskikkelse.¹⁹⁶

Ad pkt. 12.2, nr. 3

Bestemmelsen viser, at interessekonflikter kan opstå i situationer, der involverer flere sager. Den omhandler den situation, hvor to sager er sådan forbundne, at oplysninger fra den ene sag kan have betydning for den anden sag.

Eksempel 1: En advokat repræsenterer en mor i en tvangsfjernelsessag og samtidig repræsenterer advokaten faderen i en sag mod moderen om forældremyndigheden over et andet barn. Advokaten vil fra tvangsfjernelsessagen have fået oplysninger om moderens evner som forælder, som vil være attraktive for faderen i forældremyndighedssagen.

Eksempel 2: Advokaten repræsenterer en virksomhed i forbindelse med en sag om virksomhedens eksklusivrettigheder til forhandling af et produkt. Denne repræsentation vil hindre advokaten i at repræsentere en person, der er interesseret i at købe virksomheden.

Advokaten er med andre ord som mellemed i besiddelse af oplysninger fra den ene sag, som kan have betydning i den anden sag. Bestemmelsen er med til at sikre overholdelse af advokatens tavshedspligt, idet den hindrer, at advokaten kommer i en situation, hvor advokatens brud på tavshedspligten kan gavne advokatens klient.

Advokatnævnets kendelse af 23. maj 2012. Advokat A bistod ægteparret M og H i en sag om tvangsmæssig anbringelse uden for hjemmet af deres fælles barn. M og H ophævede samlivet, og M og H valgte en anden advokat til at varetage tvangsfjernelsessagen. Advokat A varetog herefter H's interesser i forhold til kommunen for at opnå samvær, hjemgivelse m.v. Advokatnævnet fandt, at samlivsophævelsen ikke i sig selv indebar interesseudsættelser mellem M og H i relation til tvangsfjernelsessagen, men at advokat A's varetagelse af H's interesser med hensyn til samvær, hjemgivelse m.v.

¹⁹⁶ Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-99-5694.

kunne være i modstrid med M's interesser. Advokatnævnet fandt herefter, at advokat A havde befundet sig i en interessekonflikt eller nærliggende risiko herfor.¹⁹⁷

Den ene klient kan være den anden klients modpart, men det er ifølge højesteretsdommen U 2003.1577 H ikke afgørende, om der er personsammenfald mellem nogle af de klienter, der figurerer i sagerne.

Bestemmelsen bygger i vidt omfang på – den på mange måder banebrydende – dom gengivet i U 1998.1105/2 H.

U 1998.1105/2 H. Advokat A havde i sagen kontorfællesskab med advokat B, som havde repræsenteret personen E under en straffesag. Denne sag blev afsluttet i 1994. Året efter udtog advokat C på E's vegne stævning mod nogle læger med påstand om tort-erstatning som følge af, at lægerne havde brudt deres tavshedspligt over for E i forbindelse med dennes hospitalsindlæggelse efter et påstået voldsforhold. Dette voldsforhold havde givet anledning til straffesagen. Advokat A repræsenterede de sagsøgte læger under retssagen. E indklagede A for Advokatnævnet, idet E gjorde gældende, at A havde tilsidesat god advokatskik ved at repræsentere lægerne i den sag, som hun havde anlagt mod dem, selvom B fra samme kontor som A havde repræsenteret E under straffesagen.

Advokatnævnet udtaler, at selvom der ikke er tale om den samme sag, så er der en sådan forbindelse mellem de to sager, at B ville have været afskåret fra at påtage sig sagen for de sagsøgte læger, efter at han havde optrådt som forsvarer for E. Forbindelsen mellem de to sager er ifølge nævnet etableret ved, "at den påståede krænkelse af lægernes tavshedspligt fandt sted under [E]'s hospitalsindlæggelse efter den påståede voldsepisode, at den ene af de sagsøgte læger blev afhørt som vidne under straffesagen, og at [A] fandt det hensigtsmæssigt for førelse af den civile sag at søge at få en udskrift af dommen i straffesagen." Nævnet ligestiller herefter A og B, idet deres kontorfællesskab kan bevirke, at der hos klienterne opstår frygt for, at der kan ske tillidsbrud. Samtidig anføres det i kendelsen, at det ikke kan afvises, at der er en generel risiko for diskretionsbrud ved kontorfællesskaber. Derfor konkluderer nævnet, at A burde have frasagt sig repræsentationen af lægerne. For denne tilsidesættelse af god advokatskik tildeler nævnet A en irettesættelse.

A indbragte Advokatnævnets kendelse for Østre Landsret, der stadfæstede nævnets kendelse med bl.a. følgende bemærkninger: "Det følger af forarbejderne til rpl § 126, stk. 1, at kravene til advokaters adfærd løbende må tilpasses ændringer i samfundsforholdene

197 Advokatnævnets sagsnr. 2011-3837.

og deraf følgende ændrede krav til advokaterne. Den nærmere fastlæggelse af indholdet af begrebet 'god advokatskik' foretages, som anført af sagsøgte, af Advokatnævnet, der ikke er bundet af de af Advokatrådet udarbejdede vejledende regler om god advokatskik. Under hensyn hertil og idet landsretten tiltræder, at der ved kontorfællesskaber som sagsøgerens er en generel risiko for diskretionsbrud, burde sagsøgeren, som antaget af Advokatnævnet, have frasagt sig sagen for de sagsøgte læger, da han blev opmærksom på, at [B] havde repræsenteret [E] i straffesagen. Ved at undlade dette har [A] handlet i strid med god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1."

Højesterets flertal på fire dommere bemærkede: "Som anført af Advokatnævnet ville [B] have været afskåret fra at påtage sig sagen for de sagsøgte læger, og advokater i et kontorfællesskab vil udadtil fremtræde som samarbejdende. Selv om det i det enkelte tilfælde kan godtgøres, at advokaterne i kontorfællesskabet driver helt adskilte advokatvirksomheder, kan det efter vores opfattelse ikke afvises, at der hos en nuværende eller tidligere klient kan opstå frygt for, at oplysninger, der i en tidligere sag er erhvervet om vedkommendes forhold af en advokat i fællesskabet, benyttes af en anden advokat i en sag, som har forbindelse med den tidligere sag. Der må derfor som led i fastlæggelsen af begrebet 'god advokatskik', jf. rpl § 126, stk. 1, kunne fastlægges sådanne generelle begrænsninger i advokaters adgang til at påtage sig sager, at man herved modvirker en risiko for uberettiget benyttelse af oplysninger. At det frie advokatvalg som følge heraf i et vist omfang indskrænkes kan ikke føre til et andet resultat. Som følge heraf finder vi ikke grundlag for at tilsidesætte Advokatnævnets afgørelse, hvorefter [A] har handlet i strid med god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1, ved at undlade at frasige sig sagen for de sagsøgte læger." En dommer gav udtryk for, at der ikke var nogen risiko for, at oplysninger fra straffesagen ville tilgå A i kraft af kontorfællesskabet. Imidlertid bemærker denne dommer afslutningsvis: "Det nærmere indhold af begrebet 'god advokatskik' fastlægges – i nogen grad i takt med samfundsudviklingen – af Advokatnævnet, som kun kan gøre dette ved sine afgørelser af konkrete sager, der indbringes for nævnet. Af denne grund, og fordi jeg ikke – trods det ovenfor anførte – finder at kunne rette afgørende indvendinger mod den norm for 'god advokatskik', som nævnets afgørelse indebærer, stemmer jeg som flertallet for ikke at tilsidesætte nævnets afgørelse..."

Straffesagen og erstatningssagen var forskudte i tid, idet straffesagen var afsluttet et års tid inden, der blev udtaget stævning mod de tre læger. Den tilsvarende bestemmelse i den tidligere udgave af AER omfattede da også både tidsparallelle og tidsforskudte situationer.

Det var i forbindelse med udfærdigelsen af de nuværende AER, Advokatrådets opfattelse, at den tidsforskudte situation burde flyttes til gruppen af betingede interessekonflikter, hvor den nu er at finde i AER pkt. 12.2, nr. 11.

U 2003.1577 H. Advokat A påtog sig at repræsentere advokat B under en civil retssag, hvor en fond F krævede tilbagebetaling fra B af et beløb, der ifølge F var ydet som lån, men ifølge B var honorar for advokatydelser til F. A havde, før den civile sag blev anlagt, været beskikket forsvarer for T, som var tiltalt for skyldnersvig i forbindelse med opkøb af selskaber, foretaget af et investeringsselskab I, som T var direktør for, og som var delvis ejet af F. I forbindelse med straffesagen havde der været tilvejebragt oplysninger om F's forhold. B havde ydet advokatbistand til F eller dets datterselskaber bl.a. i forbindelse med etablering af datterselskaber for I. Højesteret fandt, at der var en sådan forbindelse mellem straffesagen og den civile sag, at der var risiko for, at A i forbindelse med straffesagen havde fået oplysninger, der kunne være af betydning for den civile sag. Det var ikke heroverfor sandsynliggjort, at de oplysninger, A fik under straffesagen, ikke ville kunne benyttes under den civile sag. Herefter havde A tilsidesat god advokatskik ved at påtage sig at repræsentere B under den civile sag.

U 2001.1030 H. Advokat A var forsvarer for en tiltalt, som var ejer af nogle selskaber, som blev ledet af tiltaltes ægtefælle. A repræsenterede en klient, der var blevet sagsøgt af et af de nævnte selskaber. Dette blev ikke fundet i strid med god advokatskik.

A. Betydningen af fortrolige oplysninger

‘Fortrolige oplysninger’ er oplysninger af enhver art om og fra en klient, som advokaten modtager i forbindelse med sin bistand til klienten, og som klienten ikke ønsker bliver gjort tilgængelige for andre.

Fortrolige oplysninger vil i almindelighed være begrænset til oplysninger, som ikke allerede er tilgængelige for en større kreds. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at begrebet i en konkret situation kan omfatte oplysninger, som er tilgængelige for en større kreds. Dette vil afhænge af omstændighederne, herunder den sammenhæng oplysningerne indgår i. Længden af perioden mellem behandlingen af sagerne kan influere på fortolkningen af, om oplysningerne (stadig) er ‘fortrolige’.

Højesteret omtaler ikke direkte fortrolighedsbegrebet i 1998-dommen. Der synes imidlertid ikke at være tvivl om, at det, som Højesteret – såvel som landsretten og Advokatnævnet – ønsker at beskytte mod, er den videregivelse af oplysninger, som klienten vil opfatte som et tillidsbrud.

Det er netop ud fra klientens behov, at fortrolighedsbegrebet skal fastlægges. Hvis klienten direkte giver udtryk for, at en oplysning ikke er fortrolig, så er det heller ikke tilfældet, jf. rpl § 170 om vidnefritagelse, hvor det hedder, at: “... mod dens ønske, som har krav på hemmeligholdelse...”.

I U 2003.1577 H, må Højesterets præmisser forstås således, at *interessekonflikten bortfalder*, hvis advokaten kan sandsynliggøre, at oplysningerne, som advokaten har fået under den ene sag ikke vil kunne benyttes under den anden sag. Det samme synes at kunne udledes af U 2001.1030 H og af Advokatnævnets kendelse af 29. februar 2016 herunder.

Advokatnævnets kendelse af 29. februar 2016. Advokat A bistod M i en skilsmisse- og bodelingssag. Opdraget blev etableret i 2013. Advokat A havde tidligere bistået H's selskab med bl.a. en ejendomshandel, en mangelssag og en erstatningssag mod selskabets revisor. Advokat A havde ikke bistået H's selskab siden 2003. Advokatnævnet fandt henset til karakteren af de sager, som advokat A havde bistået med, og henset til, at advokat A muligvis nok i slutningen af halvfemserne og begyndelsen af nullerne havde haft et vist kendskab til familiens økonomiske forhold, at der var sket så betydelige ændringer i formuesfæren, at der ikke var risiko for, at advokaten kunne benytte sin viden fra den tidligere repræsentation i den aktuelle sag. Advokat A havde således ikke bragt sig i en interessekonflikt ved at påtage sig sagen for M.¹⁹⁸

Advokatnævnets kendelse af 28. november 2014. M og H ophævede deres samliv i 2012, og H anmodede advokat A om bistand i forbindelse hermed. Advokat A havde tidligere bistået M i nogle sager, bl.a. en boligretssag vedrørende et lejemål i hans udlejningsejendom og en sag, der vedrørte M's landbrugsvirksomheds krav på tilbagebetaling hos tredjemand. Advokat A's kontor havde endvidere udarbejdet et udkast til erhvervslejekontrakt vedrørende M's udlejningsejendom. Advokatnævnet fastslog med henvisning til U.1997.359H, at klagen over interessekonflikten var rettidig, idet det påklagede forhold fortsat bestod, da klagen blev indgivet. Advokatnævnet fandt herefter, at det ikke var godtgjort, at der var etableret et fast klientforhold til M. Advokatnævnet fandt heller ikke, at M med føje kunne frygte, at fortrolige oplysninger opnået ved varetagelsen af M's sager ville kunne anvendes mod M i forbindelse med advokat A's repræsentation af H.¹⁹⁹

Advokatnævnets kendelse af 28. maj 2014. Advokat A bistod selskabet O med indkaldelse til en ekstraordinær generalforsamling, men blev i øvrigt ikke engageret som advokat for selskabet. En medarbejder blev bortvist fra O, og advokat A påtog sig at repræsentere medarbejderen i den sag mod O, som bortvisningen foranledigede. Advokatnævnet fandt, at der ikke var noget til hinder for partsrepræsentationen, idet der ikke var risiko for, at fortrolige oplysninger opnået ved at indkalde til en ekstraordinær generalforsamling kunne anvendes i sagen vedrørende bortvisningen.²⁰⁰

198 Advokatnævnets sagsnr. 2015-4224.

199 Advokatnævnets sagsnr. 2014-1191.

200 Advokatnævnets sagsnr. 2013-1012.

Advokatnævnets kendelse af 16. marts 2010. I en samværssag varetog advokat A såvel faderens som datterens interesser. A vurderede, at der ikke var risiko for modsættede interesser, ligesom der ikke var fortrolige oplysninger, da faderen, som havde forældremyndigheden, var berettiget til fuldstændig aktindsigt i datterens forhold, og nævnet fandt ikke grund for at tilsidesætte denne vurdering. Da der ikke var mulighed for, at fortrolige oplysninger kunne misbruges, kunne der under alle omstændigheder ikke statueres interessekonflikt efter denne bestemmelse.²⁰¹

Advokatnævnets kendelse af 11. juni 2009. Advokatnævnet udtalte: "Der var endvidere en nærliggende risiko for, at de oplysninger, som [advokatfirmaet] var i besiddelse af i kraft af sin repræsentation af [klagerne] kunne bruges i forbindelse med repræsentationen af [den anden virksomhed]. Advokat [A] findes på denne baggrund at have overtrådt reglerne om god advokatskik."²⁰²

Retten i Holstebros dom af 26. marts 2008. Klagerne anmodede advokat A om bistand i forbindelse med mangler ved fast ejendom. På et møde fremlagde klagerne sagen for A, herunder fotografier forevist af de påståede mangelsforhold. Under mødet fik A oplyst navnet på modparten og oplyste herefter, at han ikke så sig i stand til at repræsentere klagerne grundet klientforhold og private relationer til modparten. Senere indtrådte A i sagen for modparten. Advokatnævnet udtalte bl.a. i kendelsen: "[A] burde ved mødets start den 9. november 2005 have sikret sig, hvem der var modpart i [klagernes] sag. Ved på et senere tidspunkt at repræsentere denne modpart har der været en sådan nærliggende risiko for interessekonflikt, at [A] har tilsidesat god advokatskik."

Retten udtaler i den senere dom bl.a. følgende: "Efter [A's] forklaring lægger retten til grund, at [A] på forhånd var klar over, at mødet med klagerne drejede sig om mangler, og at han på mødet – der tog ca. 10 minutter – alene fik forevist fotos af klagernes hus og straks henviste klagerne til at søge anden advokatbistand, da han fik oplysning om, at modparten i sagen var hans mangeårige klient. Der blev ikke etableret et klientforhold mellem klagerne og [A] i den konkrete sag, og de faktuelle oplysninger, han fik i form af gennemgangen af fotos, kan ikke objektivt anses som fortrolige og egnede til at misbruge i den efterfølgende repræsentation af modparten i sagen.

Selvom der som udgangspunkt må tages hensyn til klagernes subjektive frygt for misbrug af oplysninger, må det i tilknytning hertil være en forudsætning, at frygten kan baseres på konkrete forhold, der ville kunne misbruges af advokaten og dermed give anledning til nærliggende risiko for interessekonflikt. De foreviste fotos af murværket kan som ovenfor anført ikke betragtes som oplysninger, der kunne

²⁰¹ Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-1117.

²⁰² Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-1019.

misbruges, og der er ikke påpeget andre konkrete forhold hos klagerne, som [A] skulle kunne misbruge sin viden om i den omhandlede sag. Der er dermed ikke påvist en sådan nærliggende risiko for interessekonflikt, at [A] har tilsidesat god advokatskik i den foreliggende situation.”²⁰³

Advokatnævnets kendelse af 20. februar 2008. Advokatnævnet fandt ikke, at advokat A havde handlet i strid med god advokatskik. Nævnet lagde vægt på, at der ikke var tale om samme sag, at der ikke er grundlag for eller en konkret risiko for, at fortrolige oplysninger kunne misbruges, samt det forhold, at [klager] selv efterfølgende på ny har henvendt sig som klient på [A's] kontor.²⁰⁴

Advokatnævnets kendelse af 8. januar 2008. Advokatnævnet fandt ikke grundlag for at antage, at advokat [A] har besiddet oplysninger, som [A] ville kunne bruge således, at hotelejerlejlighedsforeningen i forhold til klager kunne opnå en uberettiget fordel.²⁰⁵

Advokatnævnets kendelse af 14. juni 2007. Advokatnævnet udtalte: “Forholdet må i hvert fald hos [selskabet] have været egnet til at kunne skabe frygt for, at oplysninger, som selskabet har krav på fortrolighed i forhold til, ville kunne anvendes under sagerne eller blive videregivet til advokat [A's] klienter. [A] har ikke heroverfor sandsynliggjort, at dette ikke ville eller kunne være tilfældet.”²⁰⁶

Advokatnævnets kendelse af 27. april 2006. Et advokatfirma havde rådgivet to forskellige energiselskaber. Selskab X ønskede at opkøbe aktier i selskab Y og i den forbindelse havde advokat A rådgivet selskab X, og bl.a. vejledt om selskab Y's vedtægter, og advokat B havde rådgivet selskab Y. Begge advokater var fra samme advokatfirma. Selskab Y havde derudover været fast klient hos advokatfirmaet i en årrække. For så vidt angår risikoen for misbrug af fortrolige oplysninger udtalte nævnet, at “selve den omstændighed, at det ikke kan afvises, at [advokatfirmaet] har været i besiddelse af fortrolige oplysninger om [Y], som kunne være af betydning for [X's] køb af [Y]-aktierne, kan endvidere give anledning til frygt for misbrug.”²⁰⁷

Advokatnævnets kendelse af 30. august 2005. Advokatnævnet udtalte: “Advokat [A] har handlet i strid med god advokatskik, da der i begge sager var åbenbar risiko for, at oplysninger, som [klager] havde meddelt [A] i fortrolighed, kunne benyttes mod hende.”²⁰⁸

203 Sagsnr. BS 3-384/2007 og Advokatnævnets kendelse af 22. marts 2007 i sagsnr. 02-0408-06-1852.

204 Advokatnævnets sagsnr. 02-0403-07-1951.

205 Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-07-0974.

206 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-2434.

207 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-2632.

208 Advokatnævnets sagsnr. 02-0405-05-0547.

B. Sagernes forbindelse

AER pkt. 12.2, nr. 3 kræver – ligesom U 1998.1105/2 H – at der skal være en forbindelse mellem sagerne. Dette må fortolkes i sammenhæng med kravet om, at der skal være risiko for, at fortrolige oplysninger, som advokaten har modtaget i en af sagerne, kan have betydning i en anden af sagerne.

For at fortrolige oplysninger fra én sag, kan være interessante ved behandlingen af en anden sag, forudsætter det netop, at der er en form for forbindelse mellem sagerne. Advokatnævnet har ved sin kendelse i 1998-sagen givet eksempler på, hvad der kan skabe forbindelse mellem sagerne.

En advokat kan altså føre sag mod den, der i anden sammenhæng er advokatens klient, hvis ikke der er den fornødne forbindelse mellem sagerne. Dette kan udledes af Højesteretsdommen i U 1998.1105/2. Hvis Højesteret nemlig var af den opfattelse, at en advokat generelt ikke kunne føre sager mod sin egen klient, kunne dommen støttes på denne præmis alene, uden at det ville være nødvendigt at drøfte fortrolighed og forbindelse mellem sagerne.

Det er de konkrete forhold i sagerne, og ikke sagernes art, der er afgørende for, om der er den fornødne forbindelse. Hvis advokaten fx fører en sag for A om overtrædelse af hundeloven, vil advokaten samtidig kunne føre en sag for B mod A, der vedrører patentrettigheder, men det er under forudsætning af, at de to sager heller ikke de facto har en forbindelse med hinanden.

***Advokatnævnets kendelse 27. juni 2014.** Advokat A var advokat for og medlem af bestyrelsen i ApS, der var ejet af M. ApS blev erklæret konkurs i 2010. I 2008 udarbejdede advokat A efter koncipistreglen en ægtepagt mellem M og H. Ægtepagten blev udarbejdet, fordi H havde gæld, og fordi M på daværende tidspunkt havde en formue, som skulle sikres. I 2011 blev M og H skilt, og M og H indgik uden advokatbistand en bodelingsaftale. I 2013 opstod der uenighed om bodelingsaftalen, og advokat A påtog sig at bistå H i tvisten. M klagede til Advokatnævnet over, at advokat A herved befandt sig i en interessekonflikt. Nævnet frifandt advokat A, idet nævnet herved lagde vægt på, at tvisten ikke relaterede sig til ægtepagten eller fortolkningen heraf. Nævnet lagde endvidere vægt på, at det ikke var godtgjort, at der skulle være risiko for, at fortrolige oplysninger om M's økonomi skulle være tilgået H.²⁰⁹*

***Advokatnævnets kendelse af 10. maj 2006.** Advokatnævnet udtalte: "Efter de fore-*

209 Advokatnævnets sagsnr. 2013-3898.

liggende oplysninger har advokat [A] udført sagen om bodeling på et tidspunkt, hvor [klagers] faste ejendom havde terminsrestancer til et realkreditinstitut, hvem [indklagede] samtidig repræsenterede under en inddrivelsessag. Advokatnævnet finder, at [A] herved har været i en interessekonflikt mellem klienter med modsatrettede interesser.”²¹⁰

C. Appearance

Appearance er den måde hele situationen opfattes på af – særligt – parterne. Føler de sig trygge eller utrygge? Kan de bevare tilliden til den eller de involverede advokat(er), hvis de fortsætter som hidtil? Mener klienterne, at der er risiko for brud på tavshedspligten?

Parternes opfattelse af situationen har en nøje sammenhæng med de øvrige spørgsmål om sagernes forbindelse, fortrolige spørgsmål osv. Med andre ord har appearance en anden tilgang til vurderingen af interessekonfliktsspørgsmål i en konkret sammenhæng, hvor det er virkningen af de eksisterende forhold, i stedet for årsagerne, der vurderes.

Betydningen af appearance er fastslået i U 1998.1105/2 H, hvor Højesteret lægger vægt på klientens frygt og dermed anerkender, at klientens opfattelse af situationen spiller en selvstændig rolle.

Retten i Holstebros dom af 26. marts 2008. *Selvom der som udgangspunkt må tages hensyn til klagerens subjektive frygt for misbrug af oplysninger, må det i tilknytning hertil være en forudsætning, at frygten kan baseres på konkrete forhold, der ville kunne misbruges af advokaten og dermed give anledning til nærliggende risiko for interessekonflikt.”²¹¹*

Advokatnævnets kendelse af 14. juni 2007. *Advokatnævnet udtalte: “Forholdet må i hvert fald hos [selskabet] have været egnet til at skabe frygt for, at oplysninger, som selskabet har krav på fortrolighed i forhold til, ville kunne anvendes under sagerne eller blive videregivet til advokat [A’s] klienter. [A] har ikke heroverfor sandsynliggjort, at dette ikke ville eller kunne være tilfældet.”²¹²*

Advokatnævnets kendelse af 25. september 2006. *Advokatnævnet udtalte: “Som led i separationen skulle der ske bodeling, og parterne var uenige om den. Ved tvisten*

210 Advokatnævnets sagsnr. 02-0302-05-0548.

211 Sagsnr. BS 3-384/2007.

212 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-2434.

måtte ægtepagten, der var affattet af [A's] kompagnon, blive af væsentlig betydning. Da det herefter måtte forekomme [klager], at der var risiko for, at oplysninger meddelt kompagnonen i fortrolighed nu kunne benyttes mod hende af [A], har der været en sådan interessekonflikt, at det var i strid med god advokatskik, at [A] påtog sig at føre ægteskabssagen for [klagers] mand.”²¹³

Ad pkt. 12.2, nr. 4

Hvornår en familiemæssig forbindelse er ‘nær’ er ikke afgjort. Det vil imidlertid være nærliggende at skele til reglen i rpl § 60, stk. 1, nr. 2 og nr. 3 om dommers habilitet.

Af nr. 2 fremgår bl.a., at en dommer ikke må være “beslægtet eller besvogret.... i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som søskendebørn.” med sagens parter. Den samme afgrænsning fremgår af forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 2.

Det må formodes, at Advokatnævnet, udover hvor nært advokaten er beslægtet med en person, også vil lægge vægt på, hvor tæt kontakten mellem dem er. Hvis advokaten har en onkel, som han aldrig har set, og som nu dukker op som modpart til advokatens klient, vil det kunne virke urimeligt, hvis advokaten skulle udtræde af sagen af denne grund.

‘Erhvervmæssig’ forbindelse kan fx være ansættelse eller bestyrelsesmedlemskab. ‘Økonomisk’ forbindelse betyder fx ejerskab til virksomhed, anparters mv. ‘Anden’ forbindelse kan være kæresteforhold eller nært venskab.

En forbindelse er ‘ikke ubetydelig’, når den vurderes egnet til at påvirke advokatens handlemåde. Det er altså betydningen for advokaten, der er afgørende.

Hvis advokaten derfor ejer en aktieportefølje i en stor virksomhed, skal betydningen heraf vurderes ud fra advokatens forhold. Selvom advokatens aktieportefølje i forhold til virksomhedens samlede aktier er forsvindende lille, vil det altså skulle tillægges betydning i interessekonfliktsammenhæng, hvis porteføljen er stor efter advokatens økonomiske forhold.

***Advokatnævnets kendelse af 17. oktober 2012.** En række sommerhusejere ejede bygninger på lejet grund og var forpligtede til at være medlem af en strandforening, der bl.a. varetog interesserne over for udlejerer af det areal, hvorpå sommerhusene var*

²¹³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-05-2485.

opført. Advokat A, der var søn af formanden for strandforeningen, befandt sig ikke i en interessekonflikt ved at bistå foreningen i sagen mod udlejerens.²¹⁴

Advokatnævnets kendelse af 13. september 2012. Advokat A var administrator for en mindre ejerforening. Blandt ejerforeningens medlemmer var advokat A's datter og svigersøn. Advokat A underskrev en fuldmagt, således at datteren og svigersønnens rådgiver kunne indgive ansøgning om byggetilladelse til i forbindelse med inddragelse af et loftsrum til beboelse at etablere en tagterrasse. Der forelå ikke nogen generalforsamlingsgodkendelse af etablering af tagterrasse eller altaner. Advokatnævnet fandt, at den omstændighed, at advokat A's datter og svigersøn boede i ejendommen ikke i sig selv var til hinder for, at han kunne være administrator for denne. Advokat A havde ikke tilsidesat god advokatskik ved at underskrive den del af fuldmagten, der vedrørte inddragelsen af loftsrummet til beboelse, hvorimod advokat A havde været uberettiget til at underskrive fuldmagten for så vidt angår ansøgningen om tilladelse til at etablere en tagterrasse, da dette faldt uden for ejerforeningens beslutning. Advokatnævnet fandt herefter, at advokat A for så vidt angår spørgsmålet om fuldmagt til at indgive ansøgning om tilladelse til at etablere tagterrasse havde befundet sig i en interessekonflikt, idet der var modstridende interesser mellem datteren/svigersønnen og ejerforeningen. Københavns Byret stadfæstede nævnets kendelse.²¹⁵

Retten i Nykøbing Falsters dom af 11. september 2009. Advokat A var i testamentet indsat som bobestyrer i dødsboet. A forhørte sig ved brev af 20. marts 2007 hos afdødes nabo B, om denne var interesseret i at købe afdødes ejendom. B afgav via sin advokat, advokat C bud på ejendommen over for A. På det første bomøde oplyste A imidlertid afdødes bror og dennes advokat D, at han også selv havde interesse for ejendommen, hvorfor D bad A frasige sig bobestyrerjobbet som følge heraf. Ved fax af den 24. april 2007 anmodede A skifteretten om at udpege en offentlig bobestyrer og efterfølgende afgav A med kendskab til B's bud, et bud på ejendommen over for den offentligt udpegede bobestyrer, der var højere end det bud B havde afgivet. Advokatnævnet fandt, at A ved at påtage sig hvervet som bobestyrer samtidig med, at A ønskede at erhverve boets faste ejendom og under de foreliggende omstændigheder efterfølgende afgav bud på ejendommen at have tilsidesat god advokatskik. Med samme begrundelse som Advokatnævnet stadfæstede byretten nævnets afgørelse.²¹⁶

Advokatnævnets kendelse af 10. juli 2009. I forbindelse med en uenighed om kursfastsættelsen mellem minoritetsaktionærerne og fonden for bank S fik to statsautoriserede revisorer til opgave at løse tvisten. Advokat A rådgav revisorerne og var underlagt strenge habilitetsregler. A havde tidligere bistået bank S med nogle store sager, ligesom

214 Advokatnævnets sagsnr. 2011-1017.

215 Advokatnævnets sagsnr. 2010-1230.

216 Sagsnr. BS 1-795/2009 og Advokatnævnets kendelse af 22. april 2008 i j.nr. 02-0401-07-0970.

han i en årrække havde været bestyrelsesformand for en række kommanditselskaber med tilknytning til S. Nævnet fandt, at A i den konkrete situation, hvor han skulle fungere som rådgiver for de udpegede revisorer, burde have orienteret de to revisorer og muligt andre om sine relationer til bank S og kommanditselskaberne, således at disse på sædvanlig måde fik lejlighed til at tage stilling til A's habilitet. Nævnet fandt endvidere, at A i kraft af de skærpede habilitetskrav var afskåret fra et år efter sin fratræden som bestyrelsesformand for kommanditselskaberne efter et meget langvarigt samarbejde med bank S og kommanditselskaberne at påtage sig hvervet som rådgiver for skønsmændene. A havde derfor tilsidesat god advokatskik.²¹⁷

Advokatnævnets kendelse af 19. januar 2007. Advokat A rådgav filmselskab F Aps under produktionen af en spillefilm. Produktionen indebar en tegning af en 'Completion Bond' (en frigørelsesgaranti over for finansielle og materielle leverandører til producenten i tilfælde af budgetoverskridelse), der blev tegnet hos selskab T Aps, hvor A var direktør og bestyrelsesmedlem. Det blev lagt til grund, at A under produktionen af filmen har bistået [F ApS] med juridiske forhold om filmproduktionen, herunder rådgivning vedrørende indgåelse af den i sagen omhandlede Completion Bond med [T ApS]. På samme tid har [A] ageret som direktør og bestyrelsesmedlem for [T ApS] og har i denne egenskab forestået udbetalinger for selskabet. Nævnet fandt, at der herved har foreligget en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor.²¹⁸

Advokatnævnets kendelse af 11. juli 2006. Advokatnævnet fandt, at advokat A groft havde tilsidesat god advokatskik, ved at repræsentere en klient i forbindelse med klientens indgåelse af en anpartshaveroverenskomst med A's bror.²¹⁹

Advokatnævnets kendelse af 7. februar 2006. To aktionærer i en virksomhed kontaktede advokat A med henblik på juridisk assistance i forbindelse med et eventuelt salg eller en restrukturerings af selskabet. Der blev etableret kontakt til W A/S, der havde et eksisterende samarbejdsforhold med virksomheden, og som muligt var interesseret i at købe selskabet. A var advokat for og bestyrelsesmedlem i W. W foretog en due diligenceundersøgelse af selskabet, hvorefter forhandlingerne blev afbrudt, og selskabet overgik til konkursbehandling. Aktionærerne i selskabet klagede over A, idet de fandt, at der var handlet i strid med god advokatskik, bl.a. fordi A ikke havde orienteret samtlige involverede parter om, at han var advokat for og bestyrelsesmedlem i W og ved at have optrådt som advokat for såvel selskabet som W i forbindelse med forsøget på at købe selskabet. Advokatnævnet fandt det ikke godtgjort, at A klart orienterede klagerne om, at A var bestyrelsesmedlem i W og dermed i en interessekonflikt, da W henvendte sig som interesseret køber og indgik i forhandlinger med selskabet. Advokatnævnet fandt,

217 Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-1101.

218 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-1958.

219 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-2404.

at A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at være udtrådt af sagen, da A blev klar over interessekonflikten.”²²⁰

U 2006.429 H. Advokat A havde på vegne af en klient K oprettet et pantebrev, hvor kreditor var et selskab, som A var direktør for. I Vestre Landsretsdom udtales bl.a.: “Heller ikke efter bevisførelsen for landsretten kan det anses for bevist, at [K] udtrykkeligt blev gjort bekendt med, at [A] var direktør i [selskabet]. Landsretten tiltræder derfor, at [A] på dette punkt har tilsidesat god advokatskik” Højesteret stadfæstede under henvisning til landsrettens begrundelser. Advokatnævnet var i sin kendelse kommet til samme resultat.

Ad pkt. 12.2, nr. 5

Mens en række af de andre bestemmelser omhandler forholdet til modparten, fokuserer denne bestemmelse på det forhold til klienten, som advokaten kan have udover advokat-klient forholdet.

Som bestemmelsen er formuleret, er udgangspunktet, at det er tilladt advokaten at udføre arbejde for fx sin mor, sin forretningsforbindelse, sin arbejdsgiver, sin bank osv. Betingelsen er, at det kan ske ‘uafhængigt af uvedkommende interesser’. Det vil sige, at forbindelsen til klienten, der rækker ud over advokat-klientforholdet, ikke må hindre advokaten i at give den rådgivning og foretage de handlinger, som sagen kræver.

Eksempel: En advokat bliver af sine gudforældre bedt om at rådgive om og lave et testamente, hvor arven skal fordeles mellem Dyrenes Beskyttelse og advokaten som begunstigede. Dette vil i sig selv ikke være i strid med god advokatskik.

Advokatens vurdering og behandling af sagen må ikke være præget af den særlige forbindelse til klienten. Er dette tilfældet, får klienten ikke den rådgivning, klienten har krav på og behov for. Afhængighed af eller følelser for en klient vil fx kunne gøre advokaten tilbageholdende med at sige sin oprigtige mening, og hvis dette er tilfældet, vil bestemmelsen være overtrådt.

A. Økonomiske interesser

Advokaten kan ledes til at varetage sine økonomiske interesser fremfor klientens

²²⁰ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-2887.

interesser. I en del tilfælde vil disse interesser være sammenfaldende, og advokatens økonomiske interesser i virksomheden kan endog gøre advokaten særlig engageret i at varetage klientens interesser i den konkrete sag. I andre tilfælde, fx hvor advokaten og klienten er uenige om, hvad der tjener virksomheden bedst, kan der imidlertid opstå konflikt.

Advokatens interesser i virksomheden kan således i nogle tilfælde være egnet til at påvirke advokatens arbejde med sagen. Arten og omfanget af advokatens økonomiske engagement og den konkrete sag bør inddrages i vurderingen af, om advokaten kan påtage sig repræsentationen. Det afgørende må være, om advokaten – trods det økonomiske engagement – kan bevare sin uafhængighed i forhold til klienten.

De økonomiske forbindelser mellem advokat og klient kan også udspringe af, at klienten har lånt advokaten penge eller kautioneret for dennes gæld.

En særlig forbindelse til klienten består i, at advokaten har en meget stor del af sine sager fra den pågældende klient. Advokatens frygt for at miste denne store klient, vil kunne præge den måde advokaten behandler klienten på.

Advokater bør være opmærksomme på, at meget store klientforhold kan være egnede til at påvirke advokatens rådgivning og handlinger. Hvis dette er tilfældet, skal advokaten tage forholdet op til overvejelse.

B. Erhvervsmæssige forbindelser

For så vidt angår erhvervsmæssige forbindelser opstår spørgsmålet, om en advokat kan virke både som advokat og juridisk rådgiver for et selskab og samtidig sidde i selskabets bestyrelse. I advokatetisk sammenhæng synes der ikke at bestå en konstant konflikt mellem advokatens arbejde som juridisk rådgiver på den ene side og advokatens bestyrelsesarbejde på den anden side.²²¹

Konflikterne kan i et vist omfang forventes at være egnede til at løses konkret fx ved, at advokaten undlader at deltage i evalueringen af eget arbejde.²²²

Nørby-udvalget anbefaler, at flertallet af de generalforsamlingsvalgte medlemmer

²²¹ Advokatrådets redegørelse 'Advokater i bestyrelser' findes på www.advokatsamfundet.dk.

²²² 'Corporate Governance. Bestyrelsesarbejde og advokatansvar' af advokat Jørgen Holst og advokatfuldmægtig Rasmus Skovsgaard Haugaard i U 2003B.293.

af et selskabs bestyrelse er uafhængige og at uafhængighed indebærer, at bestyrelsesmedlemmet ikke kan være bl.a. professionel rådgiver for selskabet.²²³

Bestyrelsesformanden i et børsnoteret selskab må ikke udføre andre hverv for selskabet bortset fra enkeltstående opgaver. Dette betyder, at en advokat, der er bestyrelsesformand i et børsnoteret selskab ikke tillige kan være advokat for selskabet.²²⁴

Ad pkt. 12.2, nr. 6

Den første del af bestemmelsen havde formentlig sin storhedstid, da der i slutningen af 1990'erne i stor stil blev etableret it-virksomheder. Nogle af disse virksomheder havde stort potentiale, men ikke mange likvide midler. Det var derfor nærliggende på forhånd at aftale med advokaten, at advokaten blev betalt med anparter i virksomheden, som endnu ikke havde særlig værdi, men som forventedes at stige markant, når virksomhedens produkter blev kendte og efterspurgt.

En sådan aftale er altså som udgangspunkt tilladt. Undtagelsen er, hvis udfaldet af den sag, hvor advokaten skal repræsentere klienten, påvirker værdien af de anparter, der er indgået aftale om. Dette vil fx være tilfældet, hvis advokaten repræsenterer den økonomisk lille klientvirksomhed i en sag om store værdier, således at værdien af anparterne afhænger af, om sagen tabes eller vindes.

'Andre tilfælde' kan være, hvor der er risiko for, at advokaten vil lade sine økonomiske interesser i virksomheden påvirke sin rådgivning af virksomheden. Hvis fx advokaten vurderer, at advokatens egen interesse er, at der indgås forlig med modparten, mens klientens interesse er, at sagen fortsættes til dom.

Ad pkt. 12.2, nr. 7

Advokatens repræsentation af begge parter i forbindelse med stiftelse eller berigtigelse af et retsforhold er reguleret under AER pkt. 12.2, nr. 10. Denne bestemmelse behandler advokatens efterfølgende repræsentation af en af disse parter.

Udgangspunktet er, at det har betydning for den ene part, hvis advokaten efter for

²²³ Nørby-udvalgets rapport om Corporate Governance i Danmark fra 2001, s. 59. Dette princip er gentaget i de seneste anbefalinger for god selskabsledelse fra maj 2013 (opdateret i november 2014) i pkt. 3.2 om bestyrelsens uafhængighed.

²²⁴ Paul Krüger Andersen: Aktie- og selskabsret, s. 269 og Bernhard Gomard i Advokatsamfundets festskrift i anledning af Retsplejens 75 års jubilæum, s. 77-78. Forholdet er i øvrigt reguleret i selskabslovens § 114.

begge parter at have stiftet et fælles retsforhold, nu repræsenterer den anden part vedrørende samme retsforhold.

Det kan være en samarbejdskontrakt, som advokaten har udfærdiget for begge. Hvis parterne senere ønsker at ophæve samarbejdet, vil det som altovervejende hovedregel have betydning for den ene part, hvis advokaten vælger at repræsentere den anden part i forbindelse med afbrydelse af retsforholdet.

Begge parter har i forbindelse med stiftelse af retsforholdet i kraft af klientforholdet set advokaten som deres fortrolige hjælper. Parterne har i tiltro hertil videregivet en række oplysninger om parternes personlige, herunder økonomiske situation – helt eller delvis fordi advokaten skulle bruge oplysningerne ved udførelsen af sin opgave med stiftelsen eller berigtigelsen af retsforholdet mellem parterne.

Det vil give den ene part anledning til bekymring og usikkerhed med hensyn til i hvilket omfang, advokaten vil udnytte partens fortrolige oplysninger, hvis advokaten valgte at repræsentere den anden part ved ophævelse af retsforholdet.

Hvis der imidlertid ikke er noget, der tyder på, at det (længere) har betydning for den ene part, at advokaten repræsenterer den anden part, er der ikke noget til hinder for repræsentationen.

Advokatnævnets kendelse af 26. februar 2016. *En søn overdrog en fast ejendom til sin mor i 1998 i hvilken forbindelse moderen udstedte et anfordringsgældsbevis til sin søn. Advokatnævnet fandt, at advokat A, der berigtigede overdragelsen, hverken havde repræsenteret sønnen alene eller moderen alene, og at opdraget måtte anses for at være bistand med berigtigelse af et retsforhold. I 2015 rettede advokaten på vegne af sønnen henvendelse til moderen med krav om indfrielse af gældsbeviset. Selv om der var forløbet flere år mellem ejendomsberigtigelsen og inddrivelsen af gældsbeviset, fandt Advokatnævnet, at det ikke kunne udelukkes, at det kunne have betydning for moderen, at advokat A bistod sønnen i sagen. Herefter fandt Advokatnævnet, at advokat A havde bragt sig i en interessekonflikt ved at påtage sig sagen med inddrivelse af gældsbeviset.*²²⁵

Advokatnævnets kendelse af 26. juni 2015. *Advokat A bistod i 2008 anpartshavere og partnere i Selskab Z Holding med konciperingen af en anpartshaveroverenskomst. Der var tidligere i forbindelse med stiftelsen af Selskab Z Holding udarbejdet en anpartshaveroverenskomst. Selskabet havde på daværende tidspunkt andre ejere, og anpartshaveroverenskomsten blev konciperet af en advokat fra et andet kontor end advokat A's. Denne overenskomst indeholdt en såkaldt 'pistolklausul', som anpartshaverne ønskede*

²²⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2015-4241.

videreført i 2008-anpartshaveroverenskomsten. I 2014 opstod der en tvist mellem anpartshaverne, og Advokat A bistod de tre anpartshavere mod den fjerde. Advokat A gjorde over for Advokatnævnet gældende, at tvisten alene vedrørte forståelsen af 'pistolklausul', som han ikke havde konciperet, hvorfor der ikke var noget til hinder for partsrepræsentationen. Advokatnævnet fandt, at selv om 'pistolklausul' var videreført uden væsentlige ændringer, ændrede dette ikke ved, at når en advokat har bistået parter med stiftelse eller berigtigelse af et retsforhold, må advokaten ikke efterfølgende bistå en af parterne, hvis forholdet kan have betydning for den anden part. Advokat A befandt sig således i en interessekonflikt og blev pålagt en bøde på 10.000 kr.²²⁶

Advokatnævnets kendelse af 7. maj 2015. Advokat A bistod i forbindelse med oprettelse af en ægtepagt, og det var i klagesagen et tema, hvorvidt advokat A alene havde bistået den ene af ægtefællerne eller dem begge. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde bistået begge ægtefæller med konciperingen af ægtepagten. Nævnet lagde i den forbindelse bl.a. vægt på, at udkastet til ægtepagt blev sendt til begge ægtefællers godkendelse, og at fakturaen for bistand med oprettelsen af ægtepagten blev udstedt til begge ægtefæller. Advokat A bragte sig herefter i en interessekonflikt, da han efterfølgende bistod hustruen i forbindelse med skifte.²²⁷

Advokatnævnets kendelse af 11. februar 2010. Advokatnævnet udtalte: "I forbindelse med oprettelse af en samejeoverenskomst repræsenterede advokat [A] både klager og klagers daværende samlever. Da der senere opstod uoverensstemmelser mellem klager og klagers nu tidligere samlever, repræsenterede [A] klagers tidligere samlever. Nævnet finder, at [A] har tilsidesat god advokatskik ved først at medvirke til stiftelse af samejeoverenskomst og derefter efterfølgende at bistå den ene af parterne i forbindelse med tolkning af samejeoverenskomsten."²²⁸

Advokatnævnets kendelse af 11. februar 2010. Advokatnævnet fandt, at advokat A, der tidligere har repræsenteret begge parter i forbindelse med oprettelse af ægtepagt og testamente, herefter ikke kan repræsentere klagers tidligere ægtefælle i forbindelse med bodelingsforhandlinger, uden at være i en interessekonflikt.²²⁹

Advokatnævnets kendelse af 9. marts 2009. Advokatnævnet fandt, at advokat A, der tidligere har repræsenteret begge parter i forbindelse med oprettelse af ægtepagt, herefter ikke kan repræsentere B i forbindelse med en tvist, omhandlende fortolkningen af samme ægtepagt, uden at være i en interessekonflikt.²³⁰

226 Advokatnævnets sagsnr. 2015-652.

227 Advokatnævnets sagsnr. 2015-186.

228 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0993.

229 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0622.

230 Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0622.

Advokatnævnets kendelse af 21. maj 2008. Advokat A havde forinden skilsmissen rådgivet ægtefællerne om parternes formueforhold, og havde i den forbindelse oprettet en ægtepagt. A havde derved fået et kendskab til begge parter økonomiske forhold, som A har vedligeholdt gennem en årrække som advokat for mandens virksomhed. A havde endvidere ved flere lejligheder været gæst ved private sammenkomster i ægtefællernes hjem. Ved under disse omstændigheder efterfølgende at repræsentere manden i skilsmisssagen havde A befundet sig i en interessekonflikt.²³¹

Advokatnævnets kendelse af 7. november 2006. To parter, P og Q, etablerede sammen et anpartsselskab, og fik i den forbindelse advokat A til at udarbejde et forslag til anpartsoverenskomst, der dog ikke trådte i kraft. A havde tidligere været advokat for P i andre sager. Senere opstod en tvist mellem parterne, hvor Q lod sig repræsentere af en anden advokat. P fandt, at selskabet var nødt til at bortvise Q grundet grov misligholdelse. A fortsatte med at repræsentere selskabet og P. Advokatrådet udtalte: "Det er ikke oplyst, at der i 2002 i forbindelse med udarbejdelsen af anpartshaveroverenskomsten, der ikke trådte i kraft, skulle være meddelt [A] oplysninger, der kunne være af betydning for den senere konflikt mellem parterne. I det efterfølgende forhold må det lægges til grund, at der er tale om et lille anpartsselskab med to ejere af hver 50 % af anparterne, og at anpartshaverne på mødet den 10. juni 2005 med bistand fra [A] drøftede, hvad de skulle gøre i anledning af, at der var opstået et underskud på 300.000 kr. i virksomheden. På grundlag af det oplyste over for nævnet må det endvidere lægges til grund, at der i den forbindelse var opstået en tvist mellem de to anpartshavere. På den baggrund burde [A] – uanset at han tillige var advokat for selskabet – ikke have bistået med bortvisningssagen."²³²

Advokatnævnets kendelse af 24. marts 2006. Advokat A bistod tre parter med at etablere et fælles aktieselskab, og accepterede nogle år senere en anmodning fra en af parterne om at indkassere et beløb hos de to andre. Nævnet fandt ikke, at A havde tilsidesat god advokatskik ved i december 2004 at rejse sag mod to personer, som han i sommeren 2001 bistod med etableringen af et selskab. Nævnet lagde vægt på, at der var forløbet ca. tre år fra A afsluttede klientforholdet til de to andre, samt den omstændighed at det skyldgrundlag, der dannede baggrund for sagsanlægget i december 2004, vedrørte forhold, efter at A ophørte med at bistå de to andre. Hertil kom, at der ikke var oplyst omstændigheder, som gav anledning til at tro, at A i forbindelse med arbejdet i 2001 var kommet i besiddelse af oplysninger, som kunne antages at have betydning for den aktuelle sag.²³³

231 Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0050.

232 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-1223.

233 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-1042.

***Advokatnævnets kendelse af 1. april 2005.** En advokatfuldmægtig, der da var ansat i samme advokatfællesskab som advokat A, rådgav i januar 2002 både klagers samlever og klager i forbindelse med overvejelser om bl.a. indgåelse af samejeoverenskomst. A havde året forinden haft et fælles møde med klagers samlever og klager om samme emne. På den baggrund var det i strid med god advokatskik, at A i 2004 påtog sig at repræsentere klagers samlever mod klager med påstand om, at der var etableret sameje mellem parterne, og om ophævelse af dette sameje.²³⁴*

***Advokatnævnets kendelse af 8. marts 2005.** Advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved, efter at der var opstået tvist mellem køber og sælger angående mangler mv. ved den faste ejendom, ikke at have ophørt med at repræsentere begge parter, men at have fortsat med at repræsentere sælger og i den forbindelse at have tilbageholdt det tinglyste skøde og undladt at udstede andelsbeviser, som var omfattet af det modtagne honorar.²³⁵*

Ad pkt. 12.2, nr. 8

Bestemmelsen beskriver den situation, at advokat Jensen har et fast klientforhold til Hansen. I en konkret sag, er Hansen imidlertid repræsenteret af en anden advokat, mens advokat Jensen repræsenterer modparten til Hansen.

I bestemmelsens stk. 2 er der hjælp til forståelse af begrebet 'fast klientforhold'. De fleste advokater har formentlig en række klienter, som de betegner som 'faste', og bestemmelsen rækker ikke ved denne almindelige opfattelse af begrebet. Det er klienter, som løbende kommer med opgaver. Selvom der går lang tid mellem opgaverne, vil klienten alligevel kunne betegnes som 'fast', hvor der er en vis regelmæssighed i sagstilgangen.

Udtrykket 'i forhold til klientens behov for bistand' betyder, at vurderingen skal foretages ud fra klientens forhold. Den omstændighed, at advokaten synes, at det er en lille klient gør ingen forskel, hvis klienten lægger alle sine (få) sager hos pågældende advokat.

Faste klienter får ofte visse privilegier i forhold til 'éngangskunder'. De får måske en særlig nem og udvidet adgang til advokaten, der kan være indgået en særlig afregningsaftale med faste klienter mv. Den typisk faste klient er en erhvervsklient, som benytter advokaten, når der opstår juridiske problemer i virksomheden.

²³⁴ Advokatnævnets sagsnr. 02-0405-04-2260.

²³⁵ Advokatnævnets sagsnr. 02-0307-03-2723.

Det faste klientforhold kan dø ud med tiden, enten fordi klienten ikke længere har behov for advokatbistand eller fordi klienten har valgt at skifte rådgiver. Det indgår i bestemmelsens definition af 'fast klientforhold', at klienten skal 'forventes at fortsætte med at søge advokatens bistand fremover. Dermed må et fast klientforhold betragtes som ophørt, hvis det på et tidspunkt står klart, at klienten ikke længere vil fortsætte samarbejdet. Dette er fx tilfældet, hvis klienten meddeler advokaten, at advokaten ikke får flere sager. I så fald ophører det faste klientforhold fra øjeblikket for denne meddelelse.

En klient må kunne have et 'fast klientforhold' til flere advokater på samme tid. Det er almindeligt, at særlig større virksomheder benytter flere advokater afhængig af det konkrete problems karakter. Virksomheden har fx en advokat, der tager sig af erhvervsforhold og en advokat, der får alle inkassosagerne.

Uagtet, at en advokatvirksomhed således alene rådgiver en klient inden for et begrænset retsområde, kan dette vel betyde, at der eksisterer et fast klientforhold, der bevirker, at advokatvirksomheden ikke kan bistå en modpart til klienten til trods for, at der er tale om et andet retsområde.

I Advokatrådets bemærkninger til de advokatetiske regler, udtaler rådet bl.a. følgende om sine overvejelser: *"Advokatrådet imødekommer med bestemmelsen i 12.2, nr. 8, stk. 2 en del advokaters ønske om hjælp til at fastlægge, hvornår der er tale om en 'fast klient' i relation til konkrete undersøgelser for interessekonflikter. Vurderingen er i alle tilfælde konkret, og bestemmelsen kan derfor kun være generelt formuleret. Den viser, at der skal tages hensyn til såvel fortid som fremtid, når forholdet mellem advokat og klient skal vurderes."*²³⁶

Advokatrådet udtaler endvidere om bestemmelsen, at der er *"indarbejdet et bidrag til forståelsen af begrebet 'et fast klientforhold'. Advokatrådet konstaterer, at det i nogle sammenhænge kan overvejes, om en klient kan 'etablere' et fast klientforhold til flere advokater samtidig. Det har indgået i Advokatrådets drøftelser, hvilken betydning dette kan have. Advokatrådet har også overvejet betydningen af, at hovedsagelig større virksomheder jævnligt betjener sig af nogle advokater i relation til særlige opgaver og andre advokater i relation til andre opgaver, fx ud fra faglige hensyn. Rådet afstår dog fra at byde på, hvorvidt sådanne samarbejdsformer kan udgøre etableringen af faste klientforhold."*

Det er imidlertid vigtigt, at advokatmyndighederne er opmærksomme på klienternes shopping, som beskrevet i kommentaren til AER pkt. 12.2.

²³⁶ 'Advokatrådets særlige bemærkninger' til AER, der blev publiceret samtidig med de nye regler i 2011.

Advokatnævnets kendelse af 30. marts 2015. Advokatnævnet fandt, at en advokat, der havde et fast klientforhold til X, havde befundet sig i en interessekonflikt ved at repræsentere Y i en sag mod X uden forinden at have indhentet informeret samtykke fra begge parter.²³⁷

Advokatnævnets kendelse af 29. august 2013. Advokatnævnet fandt, at indklagede advokat A havde befundet sig i en interessekonflikt ved at føre en inkassosag mod klager, til hvem advokatfirmaet havde et fast klientforhold. Nævnet lagde vægt på, at inkassosagen udsprang af et byggeprojekt, hvor advokat A/advokatfirmaet havde repræsenteret klager. Advokatnævnets kendelse blev ophævet af Retten i Esbjerg, men stadfæstet af Vestre Landsret, idet sidstnævnte dog navnlig lagde vægt på risikoen for, at fortrolige oplysninger kunne benyttes i inkassosagen.²³⁸

Retten i Hillerøds dom af 1. oktober 2009. Advokat A var klar over, at i hvert fald en del af de vanskeligheder, som klager søgte advokatbistand til løsningen af, skyldtes hendes lejemål, som ejedes og udlejedes af klagers modpart. Klagers modpart var en for A ikke ubetydelig klient, som A havde et løbende forretningsforhold til, og som A ikke ønskede at miste stillet over for valget mellem klagers modpart og klager som klienter. Retten statuerede, at der havde foreligget en interessekonflikt.²³⁹

Retten i Odenses dom af 1. oktober 2009. I en lidt speciel sag havde F Advokaterne bistået klagernes virksomhed med at gennemføre et generationsskifte og – ifølge klagerne – også i anden henseende ved bl.a. at have udarbejdet nogle 'særlige betingelser' til brug for klagernes virksomhed. Klagerne kategoriserede ligeledes en af F's advokater som 'husadvokat' gennem mange år og en anden som deres faste rådgiver inden for selskabs- og skatteret. Advokat A fra F havde påtaget sig en entreprisesag for klagernes modpart og afviste, at der forelå et fast klientforhold ligesom det afvistes, at der fra tidligere sager forelå oplysninger, der kunne misbruges i den konkrete sag. Byretten udtalte bl.a. i sin dom, at "[A] i kraft af [D's] faste klientrelation til [klagerne] burde have afstået fra at repræsentere [K] over for [klagerne]." Af Advokatnævnets kendelse fremgår: "Advokatnævnet finder under hensyn til omfanget og karakteren af den bistand, [F] igennem en længere årrække har ydet [klagerne], at [klagerne] kan være bibragt den opfattelse, at der eksisterede et fast klientforhold. [Klagerne] har herudover været af den opfattelse, at der kunne være en nærliggende risiko for, at [A] kunne have fået oplysninger som led i sit virke hos [F], der ville kunne være af betydning for den konkrete sag."²⁴⁰

237 Advokatnævnets sagsnr. 2014-3497.

238 Advokatnævnets sagsnr. 2011-4756.

239 Sagsnr. BS 2-1085/2009.

240 Sagsnr. BS 5-258/2008 og Advokatnævnets kendelse i sagsnr. 02-0405-06-1736.

Advokatnævnets kendelse af 5. januar 2009. Advokat A rådgav to direktører i en virksomhed i forbindelse med et såkaldt Management Buy-Out (MBO), selvom A gennem mange år havde været fast rådgiver for virksomheden. Ligeledes rådgav A efterfølgende den ene af de to direktører i forbindelse med dennes ansættelsesretlige forhold efter bortvisning fra virksomheden. Nævnet lagde til grund, at A siden 2000 havde et fast klientforhold til klager. Ved at have rådgivet to direktører om forhold, som var i direkte modstrid med klagers interesser, fandtes A at have befundet sig i en interessekonflikt. Nævnet fandt endvidere, at A ved at påtage sig en egentlig rådgivningsopgave for direktøren i forbindelse med dennes ansættelsesretlige forhold efter bortvisningen befandt sig i en interessekonflikt.²⁴¹

Advokatnævnets kendelse af 14. maj 2008. Advokatnævnet statuerede interessekonflikt dels under henvisning til, at den pågældende modpart var fast klient hos advokat A, dels at den pågældende modpart i sagen havde rettet henvendelse til A. Det var derfor ikke alene det faste klientforhold, der var udslagsgivende. Nævnet udtalte: "Ifølge de foreliggende oplysninger for Advokatnævnet må det lægges til grund, at [klagers modpart] dels har været fast klient hos [A's advokatfirma], dels i den konkrete sag har rettet henvendelse til advokatfirmaet med anmodning om bistand forud for [klagers] henvendelse til [A]. Som følge af dette klientforhold må det således statueres, at [A] har været inhabil, og således ikke har kunnet varetage [klagers] interesser under den verserende retssag."²⁴²

Advokatnævnets kendelse af 6. juli 2007 (som berigtiget 28. august 2007). Advokat A påtog sig en sag for en klient imod dennes tidligere arbejdsgiver og forsikringssselskab i forbindelse med en personskadeerstatning. Advokatens firma "rådgav indimellem klientens tidligere arbejdsgiver", men advokaten mente ikke, at der forelå en interessekonflikt, da kontakten i den konkrete sag kun havde været til forsikringssselskabet. Det anføres bl.a. i kendelsen: "Advokatnævnet finder, at [A] har handlet i strid med god advokatskik ved at påtage sig sagen for erstatningssøgende [klager], idet der opstår en risiko for interessekonflikt, da [A's] advokatfirma allerede var advokat for [klagers] arbejdsgiver."²⁴³

Advokatnævnets kendelse af 5. marts 2007. Sagen handlede om vilkår for ophævelse af samlivet mellem H og hendes samlever, der nedlagde påstand om, at der var opstået sameje om en udlejnings ejendom, hvor H formelt var registreret som ejer. Advokat A, var advokat for samleveren og A's firma havde gennem længere tid administreret den pågældende ejendom. A var blevet medejer af ejendomsadministrationen i forbindelse med en fusion i 2004. Fusionspartneren bistod et interessentskab med byfornyelse i

241 Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0547.

242 Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-07-1299.

243 Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-06-2414.

1985, hvor tre ejere havde overtaget ejendommen i et interessentskab. Fusionspartneren rådgav endvidere parterne i forbindelse med udtræden af en interessent i 2002, men havde ellers ikke udført juridiske opgaver for interessentskabet udover ejendomsadministrationen og i samme periode havde der ikke været nogen kontakt med klager. A mente ikke, at der kunne være interessekonflikt alene på grund af en almindelig ejendomsadministration. Advokatnævnet fandt, at A har tilsidesat god advokatskik ved at påtage sig sagen og ved ikke at udtræde deraf, da forholdet blev påtalt, når advokatfirmaet havde haft et fast klientforhold med modparten på grund af en længevarende ejendomsadministration.²⁴⁴

Advokatnævnets kendelse af 27. april 2006. Selskab X ønskede at opkøbe aktier i selskab Y og i den forbindelse havde advokat A rådgivet selskab X, bl.a. vejledt om selskab Y's vedtægter, og advokat B havde rådgivet selskab Y. Begge advokater var fra samme advokatfirma. Ved bedømmelsen af sagen i forhold til A fandt Advokatnævnet, at der ikke alene kunne lægges vægt på, at advokater fra advokatfirmaet ikke forud for den 16. juni 2004 havde rådgivet eller repræsenteret selskab Y om forhold direkte i forbindelse med selskab X's opkøb af Y-aktier. A og dermed advokatfirmaets bistand til selskab X skulle bedømmes i lyset af, at advokatfirmaet ifølge det oplyste siden begyndelsen af 2000 havde været fast advokatfirma for selskab Y og i den forbindelse løst en række advokatopgaver for selskabet. Dette forhold førte sammen med andre til, at Advokatnævnet fandt, at der havde været en nærliggende risiko for interessekonflikt.²⁴⁵

Ad pkt. 12.2, nr. 9

Bestemmelsens område er en advokats repræsentation af flere virksomheder i forskellige sammenhænge uden forbindelse til hinanden udover, at de er konkurrerende.

Advokaten, der repræsenterer en virksomhed, vil ofte få en række fortrolige oplysninger om virksomheden, som ikke nødvendigvis har sammenhæng med den aktuelle repræsentation. En del af disse oplysninger kan være værdifulde for en konkurrerende virksomhed.

Hvis advokaten repræsenterer begge sådanne konkurrerende virksomheder, vil advokaten i kraft af advokat-klient forholdet føle loyalitet mod begge. Dette er egnet til at skabe frygt hos virksomhedsledere for, at fortrolige oplysninger ender hos konkurrenten.

244 Advokatnævnets sagsnr.02-0405-06-2011.

245 Advokatnævnets sagsnr.02-0401-04-2632.

Bestemmelsen har den virkning, at en advokat, der ønsker at fortsætte repræsentationen af virksomheder omfattet af bestemmelsen, vil være tvunget til at give virksomhedsklienterne oplysning herom, idet klientsamtykke formentlig er den eneste måde, hvorpå advokaten kan fortsætte arbejdet for virksomhederne.

Det må kræves, at der er tale om virksomheder i egentlig konkurrence og ikke bare virksomheder, der producerer substituerbare produkter. Der må formentlig ligeledes indfortolkes en minimumsgrænse, således at ikke enhver form for perifer konkurrence er omfattet af bestemmelsen. Bestemmelsen har så vidt ses ikke en praksis at bygge på.

Ad pkt. 12.2, nr. 10

Parter, der står foran at indgå i et aftaleforhold, har for det meste et godt forhold til hinanden og ser frem til samarbejdet. Det gælder ikke mindst kommende ægtefæller, der vil oprette ægtepagt. I sådan en situation kan det være vanskeligt for parterne at forstå, at det kan være hensigtsmæssigt eller nødvendigt, at de har hver sin rådgiver.

Imidlertid er det ikke situationen, som den er ved kontraktindgåelsen, som skal betragtes. Kontraktens indhold er ofte ikke så vigtigt, så længe forholdet mellem parterne er fryd og gammen. Derimod skal der ses frem i tiden til et tidspunkt, hvor forholdet mellem parterne ikke er så godt, og hvor de måske ønsker at ophæve samarbejdet.

Det er netop på denne situation, at kontrakten er tænkt anvendt, og hvor den skal stå sin prøve. Derfor er det vigtigt, at hver af parterne har fået fornøden rådgivning om, hvad der er bedst for netop denne part og ikke nødvendigvis bedst for begge parter.

Bestemmelsen giver en advokat ret til at repræsentere begge parter, hvis parterne – uden advokatens medvirken – er blevet enige om indholdet af kontrakten. Advokaten kan ikke påtage sig at rådgive om indholdet, idet advokaten derved nemt kommer til at favorisere den ene part fremfor den anden.

Hvis advokaten opdager, at parterne ikke – som de ellers har givet udtryk for – har drøftet væsentlige forhold som fx, hvad der skal ske, hvis parterne ønsker at afbryde samarbejdet, har advokaten mulighed for at 'sende dem hjem' med bemærkning

om, at de skal blive enige om det udestående punkt. Når de er enige, kan de vende tilbage til advokaten, der så kan afslutte arbejdet med kontrakten.

Hvis advokaten skal repræsentere begge parter, kan advokaten således groft sagt kun nedskrive den aftale, parterne selv er nået frem til.

Alternativt til at repræsentere begge, kan advokaten nøjes med at repræsentere den ene af parterne. I så tilfælde bør advokaten – for at undgå misforståelser – skriftligt orientere den anden part om, at advokaten ikke repræsenterer denne og eventuelt opfordre denne part til at søge anden rådgiver, jf. i øvrigt AER pkt. 17.2.

Der er intet i vejen for, at advokaten kan repræsentere den ene part, mens den anden part har valgt ikke at have en rådgiver ved sin side.

Det sker, at advokater føler sig i et dilemma, hvis den part, der ikke har en rådgiver, er en meget svag part i sammenligning med den anden part (advokatens klient) og hvor der måske også er store værdier på spil. I sådanne tilfælde bør advokaten stærkt opfordre den anden part til at søge egen rådgiver.²⁴⁶ Hvis dette alligevel ikke sker, kan advokaten overveje at udtræde af sagen.

*Advokatnævnets kendelse af 11. maj 2010. Advokatfuldmægtig B bistod på vegne af advokat A et ægtepar i udarbejdelsen af en aftale om bodeling samt forældremyndighed og samvær i forbindelse med deres separation. Nævnet udtalte, at en advokat ikke må bistå klienter i samme sag, hvis klienterne har modstridende interesser. Det er i denne forbindelse uden betydning, om parterne ved aftalens indgåelse har givet udtryk for, at de var enige, og at begge ønskede den samme advokat, idet advokaten af egen drift skal sikre sig, at der ikke er en interessekonflikt eller risiko for en sådan. A havde derved handlet i strid med god advokatskik ved at lade advokatfuldmægtig B bistå både klager og klagers daværende mand ved udformningen af samværsaftalen. Nævnet lagde vægt på, at parterne ikke på forhånd havde indgået aftale om samvær i forbindelse med ferier, og at de fælles drøftelser på mødet den 19. august 2008 indgik i grundlaget for de af advokatfuldmægtig B udarbejdede dokumenter.*²⁴⁷

U 2010.387 V. Vestre Landsret udtalte bl.a. følgende: “Det fremgår af [sælgers] mail af 23. november 2004 til advokat [A], at han og [køber] ønskede, at [A] “skulle repræsentere begge parter”, og “... lægges det til grund, at [køber og sælger] indtil da havde været enige om salgsvilkårene, og at [A] således kunne repræsentere begge parter, uden

²⁴⁶ Se fx lov om formidling af fast ejendom §§ 35 og 36 om formidlere.

²⁴⁷ Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0848.

at det ville være i strid med rpl § 126 stk. 1 om god advokatskik eller de advokatetiske regler under 3.2.1. og 3.2.4. ". I mail af den 15. maj 2006 til A rejste sælger imidlertid spørgsmål om, hvorvidt formuleringen af et punkt i det betingede skøde medførte, at han, efter det da passerede, var bundet af salgsaftalen. Han bemærkede i den forbindelse, at spørgsmålet havde væsentlig betydning på grund af den gunstige prisudvikling på byggegrunde. Der opstod herved en interessekonflikt mellem parterne, som medførte, at A ikke længere kunne repræsentere begge parter og heller ikke en af parterne, og A burde derfor på dette tidspunkt være udtrådt af sagen.

Advokatnævnets kendelse af 19. december 2008. Advokatnævnet lagde til grund, at advokat A havde valgt at repræsentere klager i forbindelse med købet af en ejendom, uanset det forhold, at sælger var repræsenteret af en advokat fra det samme kontor på et tidspunkt, hvor købet ikke var endeligt, og hvor vilkårene ikke endeligt var fastlagt. Dette indebar en sådan risiko for interessekonflikt, at A burde have henvist klager til en anden advokat.²⁴⁸

Advokatnævnets kendelse af 10. september 2007. Advokatnævnet udtalte, at der forelå interessekonflikt "ved [for advokaten] både at repræsentere køber og sælger i ejendomshandelen og ved fortsat at repræsentere disse i forbindelse med, at der efterfølgende opstod tvister."²⁴⁹

Advokatnævnets kendelse af 11. juli 2007. Advokatnævnet fandt, at advokat A måtte have indset, at rådgivningen vedrørende parternes formueforhold under ægteskabet og den oprettede ægtepagt ville være et tvistepunkt parterne imellem, hvorfor advokatfirmaet, der havde rådgivet begge parter forud for ægteskabets indgåelse i økonomisk henseende, i det hele må anses for at være inhabil.²⁵⁰

Advokatnævnets kendelse af 6. juli 2007. Parterne havde givet udtryk for enighed over for advokat A om en aftale, der medførte skæveling, men den ene part kontaktede efterfølgende en anden advokat og gjorde opmærksom på visse klagepunkter: Uanset at A i bodelingsoverenskomsten og på anden måde havde gjort klager tydeligt opmærksom på, at aftalen indebar en væsentlig skæveling af formuen til mandens fordel, fandt Advokatnævnet, at A havde handlet i strid med god advokatskik ved at repræsentere begge parter. Det er i den forbindelse uden betydning, om parterne ved aftalens indgåelse har givet udtryk for, at de var enige, og begge ønskede den samme advokat, idet denne af egen drift skal sikre sig, at der ikke er en interessekonflikt eller risiko for en sådan".²⁵¹

248 Advokatnævnets sagsnr. 02-0305-07-2364.

249 Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-07-0626.

250 Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-07-0224.

251 Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-06-2345.

Advokatnævnets kendelse af 1. maj 2007. Advokat A havde bistået med udarbejdelse af en virksomhedsoverdragelsesaftale, og på trods af at A på et møde måtte konstatere, at den forudsatte enighed ikke bestod, bistod A alligevel ved underskrivelsen. Nævnet konstaterede, at der forelå en interessekonflikt. Nævnet lagde til grund, at A op til og inden mødet den 16. juni 2006 fremstod som rådgiver for alle involverede i sagen, og at A var klar over, at den væsentligste årsag til det påtænkte generationsskifte bl.a. var udtalt uenighed mellem parterne. A måtte på mødet konstatere, at den forudsatte enighed ikke bestod, og at A derfor ikke længere kunne bistå nogen af parterne.²⁵²

Advokatnævnets kendelse af 28. september 2006. Advokatnævnet lagde til grund, at advokat A valgte at repræsentere [klager] som potentiel køber af en lejlighed, uanset at sælger var repræsenteret af en advokat fra samme kontor. Købet var på det tidspunkt ikke endeligt, og vilkårene var ikke fastlagt. Advokatnævnet fandt, at denne konstellation indebærer en sådan risiko for interessekonflikt, at A burde have henvist klager til en anden advokat.²⁵³

Advokatnævnets kendelse af 19. juni 2006. Advokat A var af et ægtepar blevet bedt om at udarbejde en bodelingsoverenskomst i forbindelse med en forestående skilsmisse. Manden gjorde opmærksom på, at han mente, at advokaten kun havde varetaget hustruens interesser. Herefter var der risiko for, at der indtrådte interessekonflikt, hvorfor A burde være udtrådt.²⁵⁴

Ad pkt. 12.2, nr. 11

Mens pkt. 12.2, nr. 3 omhandler advokatens samtidige bistand af klienter i sager, der har forbindelse med hinanden, vedrører nr. 11 den tidsforskudte situation. Førstnævnte tilhører således gruppen af ubetingede interessekonflikter, mens de tidsforskudte tilfælde falder i gruppen af betingede interessekonflikter.

I den tidligere udgave af AER var begge tilfældegrupper placeret under de ubetingede interessekonflikter. Advokatrådet har således nu i forhold til tidligere åbnet mulighed for, at det aktuelle klientforhold i tidsforskudte repræsentationer med forbindelse til hinanden, kan bibeholdes ved samtykke fra klienterne.

Betegnelsen 'tidligere' betyder, at advokatens bistand i den ene sag skal være afsluttet, således at behandlingen af sagerne ikke overlapper tidsmæssigt. Er dette

²⁵² Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-2562.

²⁵³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-1845.

²⁵⁴ Advokatnævnets sagsnr. 02-0302-05-0904.

tilfældet falder forholdet under AER pkt. 12.2, nr. 3. Hvis sagerne delvis overlapper hinanden, må forholdet efter ordlyden kunne henføres under nr. 11, forudsat det kan godtgøres, at de fortrolige oplysninger fra den ene sag ingen relevans havde for den anden sag, mens sagerne forløb tidsparallelt.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne under AER pkt. 12.2, pkt. 3.

A. Betydningen af fortrolige oplysninger

Advokatnævnet foretager konkret en vurdering af om der er en risiko for, at fortrolige oplysninger i den første sag kan anvendes i den anden sag.

***Advokatnævnets kendelse af 18. april 2013.** Z, der var ansat i aktieselskab (A/S), der drev virksomhed med sport på professionelt niveau, blev bortvist. Bortvisningen var angiveligt bl.a. begrundet i, at Z gennem et firma udøvede konkurrerende virksomhed med A/S. A/S anmodede advokat A om bistand i sagen om bortvisningens berettigelse. Advokat A's kollega, advokat B, havde bl.a. bistået Z og hendes kompagnon med konciperingen af interessentskabskontrakten for det firma, som tilsyneladende udøvede konkurrerende virksomhed med A/S. Z klagede over advokat A og det advokataktieselskab, som advokat A arbejdede i. Advokat A gjorde under klagesagen gældende, at spørgsmålet om interessekonflikt havde været drøftet telefonisk med Z's advokat, der ikke mente, at der forelå interessekonflikt. Advokatnævnet fandt, at det ikke var godtgjort, at Z's advokat havde givet samtykke til partsrepræsentationen, og da det ikke kunne udelukkes, at der var risiko for, at fortrolige oplysninger i den sag, hvor der var udarbejdet interessentskabskontrakt kunne anvendes til skade for Z i bortvisningssagen, befandt advokat A sig i en interessekonflikt. Advokat A blev pålagt en sanktion, mens advokataktieselskabet med dissens blev frifundet, da spørgsmålet om interessekonflikt måtte henføres til den sagsbehandlende advokats forhold og ikke advokatselskabet som sådan.²⁵⁵*

***Advokatnævnets kendelse af 2. februar 2010.** A bistod et boligselskab i en lejeretlig tvist ved udarbejdelse af et enkelt brev. Fem år senere bistod A sin klient i en sag mod boligselskabet. Flertallet i nævnet lagde til grund, at den begrænsede bistand ikke medførte risiko for, at fortrolige oplysninger, som indklagede havde modtaget i forbindelse med bistanden til boligselskabet kunne benyttes i den aktuelle sag. Mindretallet derimod fandt, at det efter den pågældende repræsentation af boligselskabet ikke var blevet godtgjort, at der ikke længere bestod en risiko for*

²⁵⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2011-4815 og sagsnr. 2012-1737.

oplysningsmisbrug, og at A derfor ikke burde have repræsenteret klienten inden for samme sagskompleks.²⁵⁶

Advokatnævnets kendelse af 27. august 2009. Nævnet fandt, at der havde bestået et fast klientforhold. Nævnet lagde endvidere til grund, at advokat A ikke har bistået klager i sager af entrepriseretlig karakter og heller ikke taget del i selskabets daglige drift. Hertil kommer, at der ikke var oplyst omstændigheder, som giver anledning til at tro, at advokat A i forbindelse med arbejdet frem til 2007 var kommet i besiddelse af oplysninger, som kan antages at have betydning for den aktuelle sag.²⁵⁷

Advokatnævnets kendelse af 2. juni 2009. Nævnet lagde til grund, at advokat A ikke i forbindelse med ejendomshandelen modtog oplysninger, der må antages at have betydning for den senere udførelse af inkassoopgaver for banken. På den baggrund fandt nævnet ikke, at A havde tilsidesat god advokatskik.²⁵⁸

Advokatnævnets kendelse af 10. september 2008. Advokatnævnet fandt, at der "ikke [var] tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at fortrolige oplysninger (...) har kunnet benyttes i forbindelse med firmaets rådgivning til modparten, eller at en risiko herfor er tilstrækkeligt sandsynliggjort". Der blev lagt vægt på, at aftalen, som tvisten drejede sig om, blev indgået, efter at advokatfirmaets bistand til modparten var afsluttet og uden at advokater fra firmaet var involveret.²⁵⁹

Advokatnævnets kendelse af 23. juni 2008. Nævnet fandt, at der, ved at advokat A re-præsenterede klager i en samværssag i april 2006 og efterfølgende repræsenterede klagers tidligere ægtefælle i en samværssag i februar 2008, bestod en sådan risiko for, at oplysninger, som klager havde meddelt indklagede i fortrolighed, kunne benyttes mod hende. Indklagede havde derved tilsidesat god advokatskik.²⁶⁰

Advokatnævnets kendelse af 5. januar 2007. Advokat A's kollega var kurator i konkursboet efter et kommanditselskab. Som følge af konkursen gjorde klager en kautionshæftelse gældende mod kommanditisterne, herunder også mod K. A repræsenterede K i denne tvist. Efter bobehandlingens afslutning blev den genoptaget, idet en kreditor i boet, som oprindeligt var et af de finansierende pengeinstitutter ved stiftelsen af selskabet, var interesseret i at købe resthæftelsen mod kommanditisterne. Købet blev gennemført og kreditoren gjorde resthæftelsen gældende mod kommanditisterne. A repræsenterede kreditoren i en retssag mod en anden kommanditist, hvor resthæftelsen

256 Advokatnævnets sagsnr..2009-02-1062.

257 Advokatnævnets sagsnr..2008-02-1250.

258 Advokatnævnets sagsnr..2009-02-0018.

259 Advokatnævnets sagsnr..02-0401-07-1908.

260 Advokatnævnets sagsnr.. 2008-02-0196.

blev gjort gældende. Ved at repræsentere to af kommanditisterne i en senere retssag mod en kreditor fandt nævnet, at A bragte sig i en situation, hvor der var risiko for, at hun kunne udnytte den viden, A's kollega havde adgang til som kurator. Under disse omstændigheder fandt nævnet, at A var i en interessekonflikt".²⁶¹

Advokatnævnets kendelse af 25. september 2006. I en sag oprettede advokat B en ægtepagt for et ægtepar. I forbindelse med en senere skilsmisse bistod B's kollega, advokat A, manden. Som led i separationen skulle der ske bodeling, og parterne var uenige om den. Ved tvisten måtte ægtepagten, der var affattet af A's kompagnon, blive af væsentlig betydning. Da det herefter måtte forekomme klager, at der var risiko for, at oplysninger meddelt kompagnonen i fortrolighed nu kunne benyttes mod hende af A, har der været en sådan interessekonflikt, at det var i strid med god advokatskik, at A påtog sig at føre ægteskabsagen for klagers mand.²⁶²

Advokatnævnets kendelse af 25. september 2006. Advokatnævnet fandt, at der var en nærliggende risiko for, at de oplysninger, som advokat A havde erhvervet i forbindelse med repræsentationen af en andelsboligforening under en byggesag, ville kunne benyttes i en anden tvist.²⁶³

Advokatnævnets kendelse af 24. marts 2006. Advokat A havde ikke tilsidesat god advokatskik ved i december 2004 at rejse sag mod to personer, som advokaten i sommeren 2001 bistod med etableringen af et selskab. Der var ikke oplyst omstændigheder, som gav anledning til at tro, at A i forbindelse med arbejdet i 2001 var kommet i besiddelse af oplysninger, som kunne antages at have betydning for den aktuelle sag.²⁶⁴

Advokatnævnets kendelse af 21. februar 2006. Advokat A repræsenterede og rådgav klager i august 2003 vedrørende dennes skilsmisse. I den forbindelse afholdt A et møde med klager, hvor der ifølge klager blev talt om hans og hustruens personlige og også deres økonomiske forhold og mellemværender. Ved derefter i 2005 at have repræsenteret klagers fraskilte hustru over for klager i en sag, der havde sit udspring i opløsningen af parternes ægteskab, har A handlet i strid med god advokatskik, idet der var risiko for, at A i den forbindelse kan have udnyttet oplysninger om parternes personlige og økonomiske forhold, som han kendte fra den tidligere sag.²⁶⁵

Advokatnævnets kendelse af 12. december 2005. Advokat A havde efter tidligere at have repræsenteret klager bl.a. i en sag mod Ishøj Kommune vedrørende tvangs fjernelse af klagers søn tilsidesat god advokatskik ved at repræsentere klagers hustru under

261 Advokatnævnets sagsnr. 02-0410-06-0776.

262 Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-05-2485.

263 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-1878.

264 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-1042.

265 Advokatnævnets sagsnr. 02-0308-05-1324.

forældremyndighedssagen om deres fælles barn. Nævnet lagde navnlig vægt på, at det fælles tema i sagerne var klagers egnethed som forælder, og at de oplysninger, som A måtte have erhvervet ved sin repræsentation af klager i forbindelse med tvangsfjernelssagen efter deres art havde været egnet til at give klagers hustru en utilbørlig fordel i forbindelse med forældremyndighedssagen. Der var gået ca. 12 år mellem sagerne.²⁶⁶

Advokatnævnets kendelse af 20. juni 2005. *A havde repræsenteret aktionærerne i PH Holding A/S, herunder klager, i forbindelse med salg af en del af aktiebeholdningen til bank D. A udfærdigede aftalen om aktionærernes fordeling af provenuet ved salg af aktierne og rådgav endvidere klager om enkelte spørgsmål om dennes efterfølgende ansættelse i bank D. Tre medaktionærer ville ikke efterkomme klagers krav om udligning aktionærerne imellem i forbindelse med salget, og klager udtog stævning mod disse, der lod sig repræsentere af A. På baggrund af denne tidligere rådgivning og repræsentation af klager og dennes anpartsselskab fandt nævnet, at der var en nærliggende risiko for, at A var kommet i besiddelse af oplysninger, der kunne bruges mod klager.²⁶⁷*

B. Sagernes forbindelse

Advokatnævnet foretager endvidere en vurdering af om sagerne har en sådan sammenhæng med hinanden, at der kan være tale om en interessekonflikt.

Advokatnævnets kendelse af 24. oktober 2017. *Den administrerende direktør D for Virksomhed K A/S klagede ved sin advokat over at advokat X fra Advokatfirmaet A har befundet sig i en interessekonflikt. Advokatnævnet udtalte følgende: "Advokatfirmaet A bistod Virksomheden K A/S med incitamentsprogram, udarbejdelse og gennemgang af direktørkontrakter samt gennemgang og efterfølgende redegørelse til ledelsen om ansvarsforsikringsforhold og rækkevidden af forsikringsdækningen, herunder rådgivning om, hvordan ledelsen sikrede sig bedst mod at ifalde ledelsesansvar. Nævnet finder det godtgjort, at denne rådgivning omfattede spørgsmål om ledelsens forpligtelser i relation til rapportering og afgivelse af selskabsmeddelelser. På denne baggrund finder Advokatnævnet, at advokat X (fra advokatfirmaet A) har befundet sig i en interessekonflikt, idet han har foretaget et sideskifte ved efterfølgende at repræsentere Virksomhed T m.fl. i retssagen mod Virksomhed K A/S og D. Nævnet har herved lagt vægt på, at grundlaget for de i stævningen nedlagte påstande er en række anbringender, der baserer sig på ledelsens manglende overholdelse af rapporteringsforpligtelserne. Dertil kommer, at det ikke kan udelukkes, at Advokatfirmaet A som led i rådgivningen*

²⁶⁶ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-0565.

²⁶⁷ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-0421.

af Virksomhed K A/S og D har modtaget fortrolige oplysninger, der ville kunne bruges i den efterfølgende retssag mod ledelsen”. Advokat X blev pålagt en bøde på 10.000 kr.²⁶⁸

Advokatnævnets kendelse af 3. juni 2009. Advokat A repræsenterede først en grundejerforenings bestyrelse om forståelsen af nogle regler. Nogle år senere rådgav A et tidligere medlem af bestyrelsen om samme juridiske problemstilling i forbindelse med en uoverensstemmelse med grundejerforeningen. Nævnet fandt, at A ved først at repræsentere grundejerforeningens bestyrelse og senere et tidligere medlem af bestyrelsen i rådgivning af samme juridiske problemstilling havde tilsidesat god advokatskik.²⁶⁹

Advokatnævnets kendelse af 12. februar 2009. Advokat A havde i en årrække fungeret som advokat for et revisionsfirma. Klageren var partner i revisionsfirmaet men søgte anden ansættelse og ophørte som partner med et varsel på fem arbejdsdage. Revisionsfirmaet fandt en sådan opsigelse uacceptabel, og der blev på denne baggrund indkaldt til møde. Advokaten fortsatte med at repræsentere revisionsfirmaet. Nævnet lagde til grund, at A gennem en årrække har bistået revisionsselskabet med driftsmæssige opgaver, men ikke med opgaver, der vedrører det interne forhold mellem revisionsselskabets partnere. På denne baggrund fandtes A ikke ved at repræsentere revisionsselskabet og dets partnere ved den verserende voldgiftssag at have befundet sig i en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor.²⁷⁰

Advokatnævnets kendelse af 7. januar 2008. Advokatnævnet fandt ikke, at den omstændighed, at advokat A tidligere har udført advokatarbejde for klagers samlever i sig selv medførte nogen interessekonflikt i forbindelse med stiftelsen af to anpartsselskaber med de samlevende som anpartshavere.²⁷¹

Advokatnævnets kendelse af 18. januar 2007. Advokat A havde udarbejdet et fællestestamente, men forud herfor havde den ene livsarving modtaget en gave i form af aktier i familievirksomheden, og de resterende livsarvinger skulle ifølge testamentet forlods udtage værdier af samme størrelse. Da testamentet blev aktuelt, opstod der tvist mellem arvingerne om berettigelsen af værdiansættelsen af de aktier, der var givet som arveforskud, og den ene arving var repræsenteret af A. Nævnet udtalte: “Under hensyn til, at den pågældende sag, i hvilket [A] har repræsenteret en af parterne, og som efter det for nævnet oplyste vedrører værdiansættelser, finder nævnet efter en konkret bedømmelse ikke, at der har foreligget en interessekonflikt, hvorfor nævnet finder, at [A] ikke har handlet i strid med god advokatskik.”²⁷²

268 Advokatnævnets sagsnr. 2016-3071.

269 Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0857.

270 Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-1006.

271 Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-07-0958.

272 Advokatnævnets sagsnr. 02-0403-06-0535.

Advokatnævnets kendelse af 12. december 2005. Advokat A havde handlet i strid med god advokatskik ved, efter tidligere at have repræsenteret K bl.a. i en sag mod en kommune om tvangs fjernelse af K's søn, at repræsentere K's hustru under forældremyndighedssagen om deres fælles barn. Nævnet lagde herved navnlig vægt på, at det fælles tema i sagerne har været K's egnethed som forælder, og at de oplysninger, som A måtte have erhvervet ved sin repræsentation af K i forbindelse med tvangs fjernelse ssagen efter deres art har været egnet til at give K's hustru en utilbørlig fordel i forbindelse med forældremyndighedssagen.²⁷³

Advokatnævnets kendelse af 31. maj 2005. I en periode havde advokat A været forsvarer for en klient i en sag, der gav anledning til, at klienten klagede over en vicepolitikommissær: A påtog sig at repræsentere vicepolitikommissæren under den efterfølgende afhøring hos Statsadvokaten. Advokatnævnet fandt, at A herved groft havde tilsidesat god advokatskik.²⁷⁴

Advokatnævnets kendelse af 4. april 2005. Advokat A hjalp sin klient med ophævelse af samejet af en fælles ejerlejlighed med klientens tidligere samlevende, og efterfølgende bistod A køberen til klientens lejlighed. Nævnet fandt, at der var en sådan forbindelse mellem A's repræsentation af ophævelsen af samejet og A's repræsentation af køberen i forbindelse med det påfølgende salg af ejerlejligheden, at A havde tilsidesat god advokatskik ved at repræsentere køberen.²⁷⁵

Advokatnævnets kendelse af 9. marts 2005. På baggrund af, at advokat A havde repræsenteret klager i forbindelse med forsøg på opdeling af klagers ejendom i ideelle anparter, og på et senere tidspunkt klagers tidligere samlever i en retssag mod klager om samme ejendom, fandt Advokatnævnet, at A i strid med god advokatskik havde påtaget sig en parts sag efter først at have repræsenteret/rådgivet modparten.²⁷⁶

C. Særligt vedrørende inkasso

Advokatnævnet har gentagne gange haft mulighed for at udtale sig i sager, hvor advokaten har fået adgang til oplysninger om en klient og så efterfølgende på vegne af en anden klient har indledt en inkassosag mod den tidligere klient.

273 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-0565.

274 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-1371.

275 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-1361.

276 Advokatnævnets sagsnr. 02-0402-03-1145.

Advokatnævnets kendelse af 2. juni 2009. Advokat A havde ikke i forbindelse med ejendomshandelen, modtaget oplysninger, der kunne antages at have betydning for den senere udførelse af inkassoopgaver for banken. På den baggrund fandt nævnet ikke, at A har tilsidesat god advokatskik.²⁷⁷

Advokatnævnets kendelse af 25. september 2008. Advokat A's kontor havde repræsenteret klager i en mindre inkassosag mod en trælasthandel og senere i en sag, der vedrørte klagers salg af en husbåd, hvor køberne nægtede at betale restbeløbet. Sagen blev dog forligt inden første retsmøde. Efterfølgende solgte klager sin ejendom, og A kontaktede ham på vegne af køberne, der gjorde et mangelskrav gældende. Nævnet fandt ikke, at A eller hans kontor ved behandlingen af de tidligere sager for klager og klagers hustru var kommet i besiddelse af særlig fortrolige oplysninger, eller at der var nærliggende risiko for, at A i øvrigt var kommet i besiddelse af oplysninger, der kunne anvendes i sagen, hvor A repræsenterede klagers modpart.²⁷⁸

Advokatnævnets kendelse af 20. februar 2008. Advokat B repræsenterede klager i en inkassosag. Inden sagen var færdigbehandlet påbegyndte B's kollega, advokat A, en sag mod klager. Efterfølgende bad klager B om at repræsentere sig i en sag om en ejendomshandel og spurgte samtidig B om klagers klage over A. Advokatnævnet fandt ikke, at A havde handlet i strid med god advokatskik. Nævnet lagde vægt på, at der ikke var tale om samme sag, at der ikke var grundlag eller en konkret risiko for, at fortrolige oplysninger kunne misbruges, samt det forhold, at klager selv efterfølgende på ny har henvendt sig som klient på A's kontor.²⁷⁹

Advokatnævnets kendelse af 26. juli 2007. I forbindelse med klagers forhandlinger med en af sine ansatte om at indtræde i klagers virksomhed skulle der udfærdiges en anpartshaveroverenskomst. Klager havde tidligere benyttet advokat A, men mente, at advokaten skulle være uden forhåndskendskab til parterne og valgte derfor en anden. A repræsenterede dog i stedet klagers ansatte. Nævnet lagde til grund, at A's firma, i en årrække forud for den sag, der har givet anledning til klagen, kun har udført rutineprægede inkassosager for klager. Nævnet fandt ikke, at A havde tilsidesat god advokatskik ved at repræsentere klagers modpart, idet A ikke var i besiddelse af oplysninger, som kunne anvendes mod klager i sagen med udarbejdelse af anpartshaveroverenskomst.²⁸⁰

277 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0018.

278 Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0156.

279 Advokatnævnets sagsnr. 02-0403-07-1951.

280 Advokatnævnets sagsnr. 02-0404-06-1868.

D. Appearance

Se praksis gengivet under kommentaren til AER pkt. 12.2, nr. 3.

Ad pkt. 12.3

Bestemmelsen er at betragte som omfattende ubetingede interessekonflikter, jf. AER pkt. 12.2. Som det fremgår af AER pkt. 12.5 betyder dette, at klientsamtykke ikke har betydning.

Bestemmelsens første punktum udelukker, at en advokat virker som voldgiftsdommer, mæglingsmand eller mediator i en sag, hvis advokaten forinden har repræsenteret en part i samme sag.

Anvendelsesområdet er imidlertid bredere, idet bestemmelsen udelukker partsrepræsentation 'i forhold, der har forbindelse' med den sag, hvor advokaten tidligere har virket som mellemmand. En sådan forbindelse kan eksistere mellem flere sager, og forståelsen af 'forbindelse' må være den samme som den tilsvarende formulering i AER pkt. 12.2, nr. 3, og der henvises til kommentaren til denne bestemmelse.

Andet punktum omhandler den omvendte situation, hvor advokaten har været mellemmand og efterfølgende er partsrepræsentant. Det kan advokaten kun, hvis der ikke er nogen 'forbindelse' mellem sagerne. Der henvises til kommentaren under AER pkt. 12.2, nr. 3 vedrørende det samme begreb.

Bestemmelsen omfatter ikke efter sin ordlyd situationer, hvor en advokats virke som dommer, klagenævnsmedlem eller lignende i en sag kolliderer med advokatens forudgående eller efterfølgende partsrepræsentation. Denne situation kan fx opstå i forbindelse med en advokats konstitution som dommer i byret eller landsret. Der er ikke nogen tvivl om, at disse situationer i hvert fald vil være omfattet af den generelle interessekonfliktbestemmelse i AER pkt. 12.2. På trods af AER pkt. 12.3's klare ordlyd, må de imidlertid også indfortolkes i denne bestemmelses anvendelsesområde.

***Advokatnævnets kendelse af 19. august 2016.** Advokat A var udpeget som voldgiftsdommer i nogle sager, som vedrørte fortolkning af, hvorvidt en aktionær/et kapitalsekskabs undladelse af at stille sin del af en afkrævet sikkerhed for omkostninger ved en voldgiftssag i 2003 var omfattet af en bestemmelse om væsentlig misligholdelse i en aktionæroverenskomst mellem en længere række kapitalsekskaber. Q, der var ejer af et*

af de i denne sag involverede selskaber, klagede til Advokatnævnet over, at advokat B, der var kollega til advokat A, havde udtaget stævning mod Q, idet Q gjorde gældende, at kravet havde tilknytning til de voldgiftssager, hvor advokat A havde været dommer. Advokatnævnet fandt, at det ikke var godtgjort, at det rejste krav havde tilknytning til voldgiftssagerne, og Advokatnævnet fandt herefter, at det ikke var godtgjort, at der var risiko for, at advokat B var eller kunne komme i besiddelse af fortrolige oplysninger, som kunne anvendes mod Q.²⁸¹

Advokatnævnets kendelse af 14. september 2007. Advokat A havde som medlem af Farum Kommunes huslejenævn behandlet en række klager indgivet af X Ejendomme A/S mod nogle lejere. En del af huslejenævnets afgørelser blev af X Ejendomme A/S indbragt for Boligretten, hvor A repræsenterede nogle af de sagsøgte lejere. Nævnet blev specifikt bedt om at tage stilling til, om virke som nævnsmedlem i huslejenævn er omfattet af pkt. 3.2.2, 2. pkt. [nu pkt. 12.3., 2. pkt.], som var det eneste, der blev procederet på. Nævnet udtalte: "Ud fra de foreliggende oplysninger lægger Advokatnævnet til grund, at [A] tidligere, som medlem af Farum Kommunes huslejenævn, har behandlet en række klager, indgivet af [X Ejendomme A/S] lejere. Ved at have repræsenteret nogle af disse i efterfølgende sager ved Boligretten finder Advokatnævnet, at [A] herved har tilsidesat god advokatskik.²⁸²

En advokatvirksomhed bør have faste retningslinjer for, i hvilket omfang advokaterne i virksomheden kan påtage sig et hverv som voldgiftsdommer. Der skal ske et interessekonflikt-tjek i forbindelse med indledningen af voldgiften, men det bør også efterfølgende løbende kontrolleres, at der ikke som følge af advokatens opdrag som voldgiftsdommer senere opstår interessekonflikter i relation til voldgiftssagens parter.

Ad pkt. 12.4

Bestemmelsen omhandler den såkaldte 'afsmitning', der i forhold til interessekonflikter sker mellem advokater, der samarbejder. Udgangspunktet er, at når en advokat i et fællesskab omfattet af bestemmelsen er 'belastet' af forhold, der skaber interessekonflikter, så smitter denne belastning af på alle fællesskabets øvrige advokater.

Når afsmitning sker, er det med andre ord uden betydning om samme advokat eller

²⁸¹ Advokatnævnets sagsnr. 2011-4703.

²⁸² Advokatnævnets sagsnr. 02-0402-06-1671.

andre advokater i fællesskabet repræsenterer parten eller parterne i interessekonflikten. Hvis fx advokat Jensen har en bestyrelsespost i virksomhed Alfa, der fører sag mod virksomhed Beta, er det på grund af afsmitningen uden betydning, om det er Jensen, der repræsenterer Beta eller en af Jensens kolleger. Det vil under alle omstændigheder være i strid med AER pkt. 12.2, nr. 4, jf. 12.4. Bestemmelsens stk. 1 omfatter partnerskaber og kontorfællesskaber.

Partnerskaber har for så vidt altid været betragtet som et fællesskab inden for hvilket 'afsmitning' sker.

Praksis synes ikke at skelne mellem store og små virksomheder, og det tillægges ligeledes ikke særlig vægt, at en virksomhed er opdelt i afdelinger. En advokatvirksomhed kan fx have en partner, som er i familie med en modpart til en anden partners klient. Denne virksomhed kunne have 100 partnere og være opdelt i 10 faggrupper. De to partnere kunne tilhøre hver sin faggruppe og partneren med familiemedlemmet har intet haft med sagen at gøre.

På området for dommeres habilitet har Højesteret tillagt separationen i afdelinger betydning.

U2011.3374/3 H. Sagen drejede sig om, hvorvidt en byretsdommer var inhabil efter rpl § 61, fordi en part i en sag for retten var repræsenteret af en partner i det advokatfirma, hvor også dommerens ægtefælle var partner. I det pågældende advokatinteressentskab var der 136 jurister, heraf 26 partnere. Advokatvirksomheden var opdelt i seks juridiske faggrupper. Den aktuelle sag henhørte ikke under den faggruppe, som dommerens ægtefælle var en del af. Desuden havde dommerens ægtefælle ikke på noget tidspunkt haft med sagen at gøre. På dette grundlag kom Højesteret frem til, at dommeren ikke var inhabil.

Det kan bestemt ikke udelukkes, at Advokatnævnet i lyset af højesteretdommen på et tidspunkt, vil anlægge en blødere tolkning, end AER pkt. 12.4 sammenholdt med AER pkt. 12.2, nr. 4 om familiemæssige forhold giver grundlag for.

Det kan måske være fristende at foreslå, at der ved bedømmelse af interessekonflikter i de største virksomheder skelnes mellem, om de pågældende advokater er samarbejdende i virksomheden eller om de arbejder i forskellige afdelinger.

Imidlertid vil appearancehensynet under alle omstændigheder slå igennem, og det kan være vanskeligt at forklare klienter og andre, at der foretages en sådan skelnen. På området for dommerhabilitet er Højesteret gået forholdsvis langt i retning af en 'opblødning' i forhold til en virksomheds opdeling i afdelinger.

Det er ikke i praksis afklaret, hvorvidt en medarbejder, som advokatvirksomheden i en periode har udstationeret hos en klient 'smitter' advokatvirksomheden. Dette vil være tilfældet, hvis ansættelsesforholdet til advokatvirksomheden fortsat består under udstationeringen. Forholdet vil formentlig skulle bedømmes på samme måde som firmaskift.²⁸³

A. Kontorfællesskaber

Området for sådanne fællesskaber blev med dommen U 1998.1105/2 H udvidet til også at omfatte kontorfællesskaber, som altså skal betragtes på linje med partnerskaber i relation til afsmitning.²⁸⁴ Højesterets ordvalg viser, at det gælder alle kontorfællesskaber:

"Selvom det i det enkelte tilfælde kan godtgøres, at advokaterne i kontorfællesskabet driver helt adskilte advokatvirksomheder, kan det efter vores opfattelse ikke afvises, at der hos en nuværende eller tidligere klient kan opstå frygt for, at oplysninger, der i en tidligere sag er erhvervet om vedkommendes forhold af en advokat i fællesskabet, benyttes af en anden advokat i en sag, som har forbindelse med den tidligere sag."

I grænsetilfælde kan der opstå tvivl om, hvad et kontorfællesskab er. Højesteret lægger vægt på, at kontorfællesskaber 'udadtil fremtræder som samarbejdende'. Det typiske kontorfællesskab er et antal enkelte advokater med hver sit firma, som har fundet sammen i en ejendom og som deler reception, kantine, bogholder, kontorindkøb, rengøring, piccoline mv. De vil ofte have fælles brevpapir eller i hvert fald samme adresse på brevpapiret.

Advokatvirksomheder, der ikke bare er økonomisk, men også fysisk adskilte, må falde ved siden af begrebet 'kontorfællesskab' – de har ikke kontor til fælles.

²⁸³ Se kommentaren under AER pkt. 12.2., A om firmaskift.

²⁸⁴ Dommen er nærmere gengivet under kommentaren til AER pkt. 12.2, nr. 3.

Advokatrådets Responsumudvalgs responsum af 3. maj 2016. Den omstændighed, at to advokatkontorer lå i samme ejerlejlighed, indebar ikke, at de måtte anses for et kontorfællesskab, da kontorerne havde forskellige adresser og hver sin indgang, ingen fælles telefon, brevpapir eller hjemmeside samt ingen fælles bogføring, server, IT-system eller arkiv.

Visse advokatvirksomheder har et fælleslokale i en anden by end der, hvor de driver deres hovedvirksomhed. Situationen er, at disse virksomheder, som driver virksomhed i X-købing hver har et klientgrundlag i Z-købing, som er for lille til oprettelse af en selvstændig afdeling af advokatvirksomheden, men som vil kunne bære en andel af et lokale i Z-købing.

Hvis advokatvirksomhederne under udøvelse af den virksomhed, der udgår fra Z-købing, udadtil fremtræder som samarbejdende, vil advokaterne i relation til denne del af deres virksomhed skulle betragtes som et kontorfællesskab.

Advokatvirksomhedernes virke i X-købing fremtræder helt adskilt og kan derfor ikke antages at udgøre et kontorfællesskab i 1998-dommens forstand. Dette forudsætter naturligvis, at advokater ikke ved udøvelse af virksomheden i X-købing via oplysning om deres samarbejde i Z-købing i det hele taget kommer til udadtil at fremtræde som samarbejdende.

B. Kædesamarbejder

Gruppen af fællesskaber omfattet af nuværende AER pkt. 12.4 gælder også for kædesamarbejder under visse omstændigheder.

Advokatnævnets kendelse af 28. februar 2013. I en sag om forældremyndighed/bopæl klagede M over, at H's advokat, advokat A, var fra samme kædesamarbejde som den advokat B, som M 1 år tidligere havde søgt råd hos i relation til forældremyndigheds-sagen/sagen om bopæl. Advokatnævnet lagde til grund, at kontorerne i kæden, som advokat B's kontor og advokat A's kontor indgik i, havde fælles hjemmeside med links til de enkelte advokatkontorers hjemmeside, og at såvel den fælles hjemmeside som kontorerne egne hjemmesider havde fælles design, herunder farver og kædelogo mv. På den baggrund fandt advokatnævnet, at samarbejdet i kæden for tredjemand fremtrådte som et fællesskab eller én advokatvirksomhed. Advokatnævnet fandt herefter, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik, og at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at fortsætte repræsentationen af H, efter at der var rejst indsigelse om interessekonflikt. Advokatnævnet pålagde advokat A en sanktion. Østre Landsret stadfæstede ved dom

af 20. august 2014, at der forelå interessekonflikt, men at sanktionen burde bortfalde, da der var tale om et spørgsmål, der hidtil havde været uafklaret i praksis.²⁸⁵

Advokatnævnets kendelse af 30. november 2010. Advokatnævnet fandt, at en advokat, der var ansat i et advokatfirma, som var medlem af en advokatkæde, havde tilsidesat god advokatskik ved at repræsentere en klient (klager) i en sag om et erhvervslejemål, hvor modparten blev repræsenteret af en advokat, der var ansat i et advokatfirma, som var medlem af samme advokatkæde.²⁸⁶

U 2005.1403 V. S' bo blev taget under konkursbehandling og advokat A fra advokatfællesskabet D's kontor i Herning blev udpeget som kurator. Boet havde en verserende sag, hvor S påstod advokat X og revisor Y dømt til at betale erstatning. X og Y var repræsenteret af advokat B fra advokatfællesskabet D's kontor i Kolding. A traf beslutning om, at boet ikke skulle indtræde i retssagen. S mente, at A skulle afsættes som kurator, idet han havde været inhabil ved afgørelsen om, at boet ikke skulle indtræde i retssagen. Skifteretten statuerede, at A ikke havde været inhabil. Landsretten udtalte bl.a. i kendelsen: "Det fremgår af det brevpapir, der i april 2003 blev anvendt af advokatfirmaet [D, Herning], at en oversigt over medarbejdere og kompetencer kunne ses på en nærmere angivet internetadresse, og at der var kontorer i Aalborg, Esbjerg, Herning, Kolding og Viborg. Advokatfirmaerne [D, Herning og D, Kolding] fremtrådte derfor i 2003 i forhold til tredjemand som et fællesskab eller en advokatvirksomhed. Der har som følge heraf kunnet herske tvivl om advokat [A's] upartiskhed, da han som kurator i S' konkursbo bestemte, at boet ikke skulle indtræde i en verserende retssag, hvor en modpart var repræsenteret af en advokat fra Advokatfirmaet [D, Kolding]. Beslutningen kunne derfor ikke træffes af ham, jf. konkurslovens § 238, stk. 1."

Det afgørende for, om et kædesamarbejde er at betragte som et fællesskab, inden for hvilket der sker afsmitning, er altså, om de deltagende advokatvirksomheder fremtræder som et fællesskab.²⁸⁷

Hvis samarbejdet i virksomhederne i et kædesamarbejde er skjult for omverdenen, så er de ikke omfattet af AER pkt. 12.4, stk. 2. Det kan være tilfældet, hvis virksomhedernes samarbejde begrænser sig til fælles kursusarrangementer, henvisningsaftaler osv., som de ikke oplyser om på brevpapir, hjemmeside eller på anden måde.

Hvis nogle virksomheder i et kædesamarbejde udadtil oplyser om samarbejdet, mens de øvrige deltagere i samarbejdet fremtræder som selvstændige virksomhe-

²⁸⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2011-4703.

²⁸⁶ Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-1102.

²⁸⁷ Se 'Afsmitning i kædesamarbejder' af Nicolai Pii i Advokaten 8/2014.

der, vil sidstnævnte gruppe efter omstændighederne ikke være omfattet af AER pkt. 12.4, stk. 2.

Internationale kædesamarbejder er omfattet af de samme betragtninger.

I tilfælde af at en advokat har orlov fra sit firma for at blive udstationeret eller lign. opstår spørgsmålet om, hvor advokaten hører til i interessekonfliktmæssig sammenhæng. Det økonomiske tilhørsforhold kan spille en afgørende rolle.

Advokatnævnets kendelse af 19. maj 2006. En partner i et advokatfirma tog orlov et år for at arbejde hos et udenlandsk advokatfirma. Han bevarede dog sin status som partner med det formål at tiltræde i firmaet igen efter årets udgang, men herudover var hans ansættelse i orlovsperioden suspenderet. Under orlovsperioden blev han kontaktet af en kommune og rådgav denne i forbindelse med en udbudssag. Partnerens kollega i advokatfirmaet bistod en af de virksomheder, der ville søge udbuddet, og der var åbenbar interessekonflikt imellem de to parter. Advokatnævnet udtalte: "I hvert fald når [A] var partner i [advokatfirmaet], finder Advokatnævnet ikke, at den omstændighed, at han havde orlov i perioden fra 1. januar til 1. oktober 2003, medfører, at der ikke skulle ske identifikation mellem ham og de øvrige advokater i [advokatfirmaet] i relation til vurderingen af interessekonflikter. Nævnet lægger vægt på, at han på grund af sin status som partner havde sit egentlige fokus hos [advokatfirmaet], hvor han også skulle arbejde igen, når orloven ophørte".²⁸⁸

Ad pkt. 12.5

Bestemmelsen præciserer, i hvilke tilfælde samtykke fra klienterne kan afværge en interessekonflikt. Baggrunden for bestemmelsen er, at Advokatrådet har den opfattelse, at der er tilfælde, hvor selv klienternes accept af, at advokaten fortsætter sin repræsentation, ikke er tilstrækkeligt til, at advokaten kan fortsætte. Det er der gode grunde til.

For det første kan advokatens fortsatte repræsentation trods en åbenbar interessekonfliktsituation udadtil fremstå som betænkelig og præge opfattelsen af advokatens rolle i samfundet negativt.

For det andet kan intet samtykke fra klienten fjerne baggrunden for interessekonflikten. Den eksisterer stadig og kan fortsat præge advokatens sagsbehandling.

²⁸⁸ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-2591.

Klienten har ingen mulighed for at følge, hvornår og i hvilket omfang, advokaten er påvirket af uvedkommende interesser.

For det tredje kræver indhentelse af samtykke i en konkret situation, at advokaten giver klienten alle nødvendige oplysninger om konflikten, herunder om andre klienter, der er en del af interessekonflikten og om baggrunden for konflikten. Sådanne oplysninger vil være underlagt tavshedspligt, og et samtykke må derfor i givet fald omfatte tilladelse fra klienterne til at bryde tavshedspligten.

Alternativt vil klientsamtykke betyde, at klienten accepterer, at advokaten ikke kan fortælle klienten alt, hvad advokaten ved om sagen, og at klienten dermed ikke kan forvente at få oplyst, på hvilke områder klienten kan forvente begrænsninger i advokatens rådgivning, som følge af andre forhold, som præger advokatens sagsbehandling.

Hertil kommer, at advokaten, som skal tale med sin klient om et muligt samtykke, befinder sig midt i interessekonflikten. Advokaten ønsker at fortsætte sin repræsentation og bevare klienterne og synes derfor ikke at være den rette til at indhente samtykket.

Som et alternativ kunne en anden advokat måske tale med klienterne om et muligt samtykke. En sådan fremgangsmåde, der også fremtræder som praktisk vanskelig gennemførlig, vil imidlertid blot komplicere problemerne yderligere, ikke mindst i forhold til tavshedspligten. Desuden kan det forventes, at advokater vil vige tilbage fra at benytte ordningen, da der deri ligger en latent risiko for at miste klienten til ad hoc advokaten.

Under alle omstændigheder kan en klient, der har givet sit samtykke, have vanskeligheder ved at afgøre, i hvilket omfang og hvornår advokatens rådgivning i forbindelse med den videre sagsbehandling er præget af interessekonflikten.

En forudsætning for, at et samtykke kan få betydning, er, at det er et såkaldt 'informeret samtykke'. Det betyder, at klienterne, der bliver spurgt om samtykke, forinden skal have alle oplysninger, som er nødvendige for at kunne tage stilling. Desuden skal de reelt være i stand til at tage stilling.

Fx indgår to klienter i en interessekonflikt, som det er muligt at påvirke med et samtykke. Den ene klient er en stor virksomhed med en kompliceret sag, og den anden er en privatperson uden indblik i erhvervslivet. Det kan i sådan en situation være vanskeligt at give privatpersonen en sådan forståelse af forholdene hos den

anden klient, at privatpersonen kan give samtykke på tilstrækkelig oplyst grundlag. Kan dette ikke lade sig gøre, er samtykke udelukket. Det er den pågældende advokats ansvar, at disse forhold er på plads.

Som udgangspunkt skal alle involverede klienter give samtykke, hvis advokaten skal kunne fortsætte repræsentationen. Alle klienterne kan have noget at miste ved, at advokaten fortsætter sin bistand, og de skal derfor alle tages med på råd.

Ved faste klientforhold i henhold til AER pkt. 12.2, nr. 8, vil den faste klient, som gennem tiden har givet advokaten mange fortrolige oplysninger i kraft af det tætte advokat-klient forhold, kunne være betænkelig ved, at advokaten nu repræsenterer modparten. Omvendt vil den klient, advokaten aktuelt repræsenterer, have anledning til at være nervøs for, at advokaten – af frygt for at miste sin faste klient – måske ikke helhjertet går ind i arbejdet for den aktuelle klient. Derfor skal både den faste og den aktuelle klient give samtykke, hvis advokaten skal fortsætte nogle af repræsentationerne.

Det bliver med jævne mellemrum drøftet, om området for samtykke bør udvides, når klienterne er erhvervsdrivende med en vis pondus. Der kan argumenteres for, at mange erhvervsvirksomheder, som måske har egen juridisk afdeling, bedre kan overskue følgerne af et samtykke, end den typiske klient i ikke-erhvervsforhold. Det vil dog være uhyre vanskeligt i regelsammenhæng at skulle skelne mellem 'stærke' og 'svage' klienter.

*Advokatnævnets kendelse af 12. november 2004. En erhvervsvirksomhed blev solgt. Køber og sælger var repræsenteret af advokater fra samme advokatfirma. Begge klienter havde givet samtykke til fortsættelse af repræsentationen. Advokatnævnet afviste at tillægge samtykket betydning med ordene: "Nævnet finder endvidere, at advokat [A] har handlet i strid med god advokatskik ved at repræsentere køberen på trods af, at hans medindehaver, advokat [B], repræsenterede sælgeren i samme sag. Nævnet har fundet, at det i en sag af den foreliggende karakter ikke kan tillægges betydning, at begge klienter med kendskab til advokaternes indbyrdes forhold ønskede, at advokat [A] repræsenterede køberen."*²⁸⁹

Advokatrådet synes at have åbnet en dør på klem for at kunne foretage konkrete bedømmelser af klienterne ved fastlæggelsen af, hvornår klientsamtykke har betydning. Den aktuelle bestemmelse om samtykke i AER pkt. 12.5 siger således, at klientsamtykke i relation til de ubetingede interessekonfliktsituationer 'som udgangspunkt' ikke påvirker bedømmelsen.

²⁸⁹ Advokatnævnets sagsnr. 02-0302-03-2018.

Retten i Næstveds dom af 9. januar 2009. I sagen havde advokat A repræsenteret en ejer af en ejendom i én sag, og i en anden sag med forbindelse til denne sag, repræsenteret ejerforeningen. Retten udtalte bl.a. følgende: “[A] har endvidere tilsidesat god advokatskik ved at repræsentere både ejerforeningen og den ene af ejerne af ejerforeningen i samme sagskompleks. Det bemærkes i den forbindelse, at det er uden betydning, at den anden medejer ikke protesterede over dette over for [A].”²⁹⁰

Advokatnævnets kendelse af 5. januar 2009. Advokat A rådgav to direktører i en virksomhed i forbindelse med et Management Buy-Out (MBO), selvom han gennem mange år havde været fast rådgiver for virksomheden. Ligeledes rådgav advokaten efterfølgende den ene af de to direktører C i forbindelse med dennes ansættelsesretlige forhold efter bortvisning fra virksomheden. Advokat A fremførte, at klager og dennes rådgivere var klar over, at A generelt rådgav direktør C i forbindelse med MBO og at de af A udfoldede aktiviteter var sket i fuld åbenhed. Klagerne fremførte til gengæld, at et samtykke, direkte eller indirekte, ikke diskulperer i forhold til en interessekonflikt. Nævnet, som fandt, at der forelå en interessekonflikt, nævnte ikke samtykkeproblematikken i præmisserne.²⁹¹

Advokatnævnets kendelse af 20. februar 2008. Det blev tillagt vægt, at klienten efterfølgende selv henvendte sig på advokat A's kontor. Advokat B påbegyndte en inkassosag for klageren, og var ansat på A's kontor. A påbegyndte senere en sag mod klager, og inden denne var afsluttet anmodede klager på ny B om bistand. Nævnet statuerede, at der ikke forelå nogen interessekonflikt, da der ikke var tale om samme sag eller grundlag for eller en konkret risiko for, at fortrolige oplysninger kunne misbruges – og der blev lagt vægt på “... det forhold, at [klager] selv efterfølgende på ny har henvendt sig som klient på [A's] kontor”.²⁹²

Advokatnævnets kendelse af 25. september 2006. Som led i separationen skulle der ske bodeling, og parterne var uenige om den. Ved tvisten måtte ægtepagten, der var affattet af advokat A's kompagnon, blive af væsentlig betydning, og A befandt sig derfor i en interessekonflikt. Nævnet anførte: “Det gør ingen forskel, at [A] orienterede [klager] om, at [A] repræsenterede manden, og at [klager] ikke i første omgang protesterede.”²⁹³

Advokatnævnets kendelse af 19. maj 2006. Advokat A rådgav en kommune i forbindelse med en udbudssag. A's kollega i advokatfirmaet bistod en af de virksomheder, der ville søge udbuddet, og der var åbenbar interessekonflikt imellem de to parter. Dette

²⁹⁰ Sagsnr. BS 15-1189/2008.

²⁹¹ Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0547.

²⁹² Advokatnævnets sagsnr. 02-0403-07-1951.

²⁹³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-05-1485.

statueredes bl.a. under hensyn til risikoen for misbrug af fortrolige oplysninger. Sagen var blevet anlagt af Advokatrådet og ingen af parterne havde fundet anledning til at klage. Der forelå under hele sagen fuld åbenhed om advokatfirmaets forskellige repræsentationer. Nævnet udtalte: "Samtykke fra de involverede klienter kunne under de foreliggende omstændigheder ikke afhjælpe konsekvenserne af, at advokaterne bistod parter, som var i interessekonflikt."²⁹⁴

Advokatnævnets kendelse af 27. april 2006. Selskab X ønskede at opkøbe aktier i selskab Y og i den forbindelse havde advokat A rådgivet selskab X, bl.a. vejledt om selskab Y's vedtægter, og advokat B havde rådgivet selskab Y. Begge advokater var fra samme advokatfirma. Selskab Y havde derudover været fast klient hos advokatfirmaet i en årrække og havde ifølge firmaet haft kendskab til, at advokatfirmaet ligeledes repræsenterede selskab X, hvilket de også i tidligere handler havde accepteret. Advokatnævnet fandt, at der var handlet i strid med god advokatskik, og at "de tilkendegivelser, som [selskab Y's] ledelse har afgivet med hensyn til advokatfirmaets adgang til at rådgive [selskab X] ikke kan føre til et andet resultat."²⁹⁵

Ad pkt. 12.6

Bestemmelsen beskriver, hvad der skal ske som reaktion på, at en interessekonflikt er konstateret. Hovedreglen er, at de involverede advokater skal udtræde i forhold til alle klienter, der indgår i interessekonfliktsammenhængen.

Der gives altså ikke mulighed for at vælge at udtræde i forhold til den ene klient, hvis flere klienter er en del af interessekonflikten, og det er i sig selv uden betydning, hvornår klientforholdet er etableret.

Advokatnævnets kendelse af 16. december 2015. Klient Q, der var part i en hegnssag, anmodede advokat A om bistand. I forbindelse med registrering af en indbetaling på sagen, konstaterede bogholderiet, at advokat A's kollega, advokat B, repræsenterede modparten i sagen. Advokat A orienterede Q og udtrådte af sagen, men B udtrådte ikke i forhold til modparten. Q klagede over begge advokater. Advokat A og B oplyste, at fejlen var opstået ved, at Kulturarvsstyrelsen var anført som modpart i begge sager. Nævnet frifandt advokat A med henvisning til, at advokat A udtrådte af sagen, straks han blev opmærksom på interessekonflikten, og at der ikke var grundlag for at tilsidesætte advokat A's forklaring om, at interessekonflikten på grund af sagernes karakter

²⁹⁴ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-05-2590, sagsnr. 02-0401-05-2591 og sagsnr. 02-0401-05-2592.

²⁹⁵ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-2632.

ikke umiddelbart var konstaterbar ved sædvanligt interessekonflikttjek. Advokat B blev derimod pålagt en sanktion for ikke samtidig med advokat A at være udtrådt af sagen. Udtalt, at der består en pligt til for alle involverede advokater at udtræde i forhold til samtlige klienter, der indgår i interessekonflikten.²⁹⁶

Undtagelsen i andet punktum sikrer, at en lille advokatfejl ikke skal føre til tab af et veletableret advokat-klientforhold. Den omhandler fx den situation, at en advokat, som i et stykke tid har behandlet en sag for en klient, i strid med interessekonfliktreglerne er ved at påtage sig en opgave for en anden klient.

Hvis advokaten afviser den seneste klient, før advokaten har fået væsentlige oplysninger fra denne klient, kan advokaten lade det blive ved det og således beholde den oprindelige klient. Bestemmelsen hindrer, at der stilles urimelige krav i forbindelse med en interessekonflikt til skade for særligt klienterne, men også for de involverede advokater.

De nævnte bestemmelser, AER pkt. 12.2, nr. 1, 3, 9 og 10, omhandler de situationer, hvor det kan komme på tale at udtræde i forhold til flere klienter. Som nævnt i tredje punktum skal advokaten udtræde 'straks'. Derfor skal advokaten således udtræde, så snart advokaten bliver opmærksom på interessekonflikten.

Bestemmelsens sidste punktum behandler skadevirkningen for klienten og afviser interessekonflikten mod tab af advokat som følge af dennes udtræden. Hvis klienten vil lide 'retstab' ved, at advokaten udtræder straks, så skal advokaten udsætte sin udtræden til et tidspunkt, hvor dette kan ske uden en sådan skadevirkning for klienten.

Er fx hovedforhandlingen i en sag nært forestående, når advokaten opdager, at repræsentation af den pågældende klient indebærer en interessekonflikt skal advokaten sikre sig, at hovedforhandlingen udsættes indtil en anden advokat kan sætte sig ind i sagen. Er alle andre udveje forgæves forsøgt, vil advokaten måske kunne gennemføre hovedforhandlingen efter en slags nødretsbetragtninger, uden at komme i strid med reglerne. Det forudsætter selvfølgelig, at klienten – på oplyst grundlag – har givet sit tilsagn hertil.

Advokatens optræden er altså at sammenligne med et forretningsministerium efter et valg, som fungerer indtil en ny regering er på plads, jf. i øvrigt nærmere AER pkt. 11.

²⁹⁶ Advokatnævnets sagsnr.2015-1915 og sagsnr. 2015-1917.

Advokatnævnets kendelse 17. december 2014. Bank 1 blev nødlidende og aktiver og passiver blev overdraget til bank 2, der var datterselskab af Finansiell Stabilitet. I forbindelse med overdragelsen af aktiver og passiver foretog advokat B på foranledning af bank 2 en undersøgelse af, om der kunne være ledelsesansvar forbundet med, at bank 1 var blevet nødlidende. Undersøgelsen førte til, at bank 2 anmeldte den potentielt ansvarspådragende begivenhed til forsikringsselskabet F, hos hvem ledelsen havde tegnet ledelsesansvarsforsikring. Advokat A meddelte ledelsen, at F havde anmodet om hans hjælp i det tilfælde, at der måtte blive udtaget stævning mod ledelsen. Advokat A indkaldte bank 1's ledelse til et møde. Der blev udtaget stævning, og advokat A frafaldt kald og varsel på vegne af ledelsen. Der opstod efterfølgende tvist om, hvorvidt ledelsesansvarsforsikringen var forpligtet til at dække et eventuelt erstatningsansvar, idet F gjorde gældende, at der var afgivet urigtige oplysninger over for F. Advokat A meddelte herefter, at han ikke kunne repræsentere ledelsen. Advokat A fortsatte med at repræsentere F i sagen. Med virkning pr. 1. januar 2014 indtrådte advokat A som partner i advokatfirmaet Z. Ledelsen for bank 1 oplyste for Advokatnævnet, at advokat C fra advokatfirmaet Z forud for bank 1's sammenbrud havde været advokat for bank 1 i konkrete sagsforhold. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at befinde sig i en interessekonflikt og ved ikke at være udtrådt af sagen over for F i forbindelse med, at han indtrådte som partner i advokatfirmaet Y. Københavns Byret stadfæstede ved dom af 14. februar 2017 nævnets kendelse.²⁹⁷

U 2010.387 V. Advokat A havde repræsenteret både køber og sælger i forbindelse med overdragelse af et jordareal. Der opstod på et tidspunkt strid om aftalen. Landsretten udtalte i dommen bl.a.: "Der opstod herved en interessekonflikt mellem parterne, som medfører, at [A] ikke længere kunne repræsentere begge parter og heller ikke en af parterne og jf. rpl § 126, stk. 1, de advokatetiske regler 3.2.1, pkt. 11, 2. punktum."

Advokatnævnets kendelse af 24. april 2009. Advokat A var som følge af firmaskift blevet inhabil, men meddelte først efter lang tid denne inhabilitet til klienten. A anførte, at han først sent havde opdaget inhabiliteten. Nævnet fandt, at A på et tidligere tidspunkt end sket burde have orienteret om, at han på grund af interessekonflikt måtte udtræde af sagen.²⁹⁸

Advokatnævnets kendelse af 13. april 2007. Nævnet udtalte: "Ved at have repræsenteret modparten, selv om advokat [A] tidligere har repræsenteret [klager] i samme sag, og ved ikke at være udtrådt af sagen, da [klager] protesterede mod, at [A] blev beskikket for [modparten], har [A] tilsidesat god advokatskik."²⁹⁹

297 Advokatnævnets sagsnr. 2013-3403.

298 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0109.

299 Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-05-2526.

Advokatnævnets kendelse af 5. marts 2007. Nævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved både at påtage sig sagen og ved ikke at udtræde deraf, da forholdet blev påtalt, når A's advokatfirma har haft et fast klientforhold med modparten som følge af en længerevarende aftale om ejendomsadministration.³⁰⁰

Advokatnævnets kendelse af 17. oktober 2006. Nævnet udtalte: "Ved at repræsentere [klagers modpart] i det samme sagskompleks, hvori advokat [A's] tidligere, nu afdøde partner, havde repræsenteret [klager], findes der at have foreligget en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor, hvorfor [A] dels ved at påtage sig sagen, dels ved ikke at udtræde af sagen, efter at han burde have indset, at der forelå en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor, findes [A] at have tilsidesat god advokatskik."³⁰¹

Advokatnævnets kendelse af 23. juni 2006. Nævnet fandt, at advokat A havde handlet i strid med god advokatskik ved at påtage sig en sag mod egen klient, ved at påtage sig sagen på trods af en åbenbar interessekonflikt, og ved ikke straks at udtræde af sagen, da [klagers] advokat med rette påpegede forholdet over for [A].³⁰²

Advokatnævnets kendelse af 19. juni 2006. Nævnet fandt, at advokat A fra den 30. april 2004 burde være udtrådt af sagen, idet A herefter var i risiko for, at der indtrådte interessekonflikt.³⁰³

Advokatnævnets kendelse af 20. februar 2006. Nævnet udtalte: "Advokatnævnet lægger til grund, at advokat [A] var ansat i det advokatfirma, der repræsenterede [klager], da [klager] købte den omhandlede ejendom og at [A] stadig var ansat i dette firma, da han påtog sig at repræsentere sælgeren af ejendommen, jf. svarskrift af den 24. juni 2004 udfærdiget på dokumentpapir fra advokatfirmaet og underskrevet af [A]. [A], der allerede ved brev af den 30. juli 2004 fra [klagers] advokat på grund af interessekonflikt var opfordret til at udtræde af sagen, findes ved i tiden herefter at fastholde repræsentationen at have handlet i strid med god advokatskik."³⁰⁴

Advokatnævnets kendelse af 7. februar 2006. Advokat A udtrådte ikke straks ved interessekonfliktens opståen, idet A fandt, at der var tale om en nødretssituation, der kunne medføre virksomhedens umiddelbare konkurs. Nævnet fandt ikke, at en sådan nødretssituation forelå. Med den interessekonflikt, der var, burde A være udtrådt, men besluttede alligevel at blive i sagen. Selvom situationen var presset for klienten, forelå ikke en sådan nødsituation, at [A's] forbliven var nødvendig af hensyn til klientens

300 Advokatnævnets sagsnr. 02-0405-06-2011.

301 Advokatnævnets sagsnr. 02-0406-05-1796.

302 Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-05-2459.

303 Advokatnævnets sagsnr. 02-0302-05-0904.

304 Advokatnævnets sagsnr. 02-0410-04-2285.

*interesser. Klienten kunne godt have nået at kontakte en anden advokat, der kunne have varetaget virksomhedens interesser. A havde derfor tilsidesat god advokatskik.*³⁰⁵

Advokatnævnets kendelse af 20. juni 2005. Nævnet udtalte: "På grund af denne mulige interessekonflikt burde advokat [A] have afstået fra at repræsentere de sagsøgte i de tre sager for Gentofte Ret, og [A] burde i hvert fald være udtrådt af sagerne, da [A] blev opfordret hertil på grund af den mulige interessekonflikt. Nævnet finder, at [A] herved har handlet i strid med god advokatskik."³⁰⁶

Advokatnævnets kendelse af 8. marts 2005. Advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved, efter at der var opstået tvist mellem køber og sælger angående mangler mv. ved en fast ejendom, ikke at have ophørt med at repræsentere begge parter, men at have fortsat med at repræsentere sælger og i den forbindelse at have tilbageholdt det tinglyste skøde og undladt at udstede andelsbeviser, som var omfattet af det modtagne honorar.³⁰⁷

Ad pkt. 12.7

Bestemmelsen er et eksempel på, at ikke alle bestemmelser i AER bygger på praksis fra Advokatnævnet og domstolene. Bestemmelsen er udtryk for Advokatrådets opfattelse af, hvad der er god advokatskik.

For at aktivere bestemmelsen skal der være opstået en interessekonflikt, og det skal 'udelukkende eller i hovedsagen' være som følge af 'advokatens forhold'. Kerneområdet er således tilfælde, hvor advokatens indsats for at afdække interessekonflikter forud for påtagelse af en opgave ikke har været tilstrækkelig. Dette har resulteret i, at advokaten må udtræde i forhold til en eller flere klienter, som så skal finde en anden advokat. Det kan imidlertid også være en interessekonflikt, som opstår som følge af en fusion mellem advokatvirksomheder, som gennemføres, efter at advokaten har påtaget sig hvervet for klienten.

For at komme på niveau med den hidtidige advokat, skal den nye advokat have indledende møder med klienten, gennemlæse sagens akter mv. Bestemmelsen kræver, at den hidtidige advokat skal afstå fra salær for dette indledende arbejde, hvormed klienten undgår at skulle betale to gange for det samme arbejde.

Det er således formålet med bestemmelsen at sikre, at klienten ikke belastes økonomisk som følge af den hidtidige advokats forsømmelighed. Bestemmelsen må

³⁰⁵ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-2887.

³⁰⁶ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-0421.

³⁰⁷ Advokatnævnets sagsnr. 02-0307-03-2723.

antages også at omfatte tilfælde, hvor det ikke er klienten, der skal betale (hele) salæret, altså forsikringsretshjælpssager og sager, hvor klienten er bevilget fri proces.

Advokatnævnets kendelse af 10. juni 2015. Advokat vurderede, at han befandt sig i en interessekonflikt, hvorefter han meddelte klienten, at han udtrådte af sagen. Advokatnævnet fandt, at det ikke kan bebrejdes advokaten, at en situation opstod, hvor det viste sig, at der var relation til klientens modpart. Advokatnævnet fandt imidlertid henset til, at advokatens udtræden ikke beroede på klientens forhold, og til at den udførte bistand ikke havde tilføjet klienten værdi, at et opkrævet salær ikke var rimeligt, rpl § 126, stk. 2, og Advokatnævnet lod herefter salæret bortfalde.³⁰⁸

Ad pkt. 12.8

Bestemmelsen kræver, at advokater i visse tilfælde skal udarbejde retningslinjer for håndtering af interessekonflikter. Henvisningen til AER pkt. 12.4. viser, at bestemmelsen omfatter såvel advokatselskaber og advokatinteressentskaber som kontorfællesskaber og kædesamarbejder mellem advokater.

Der må som udgangspunkt kræves retningslinjer for de arbejdssteder, hvor der kan opstå interessekonflikter. Dog kræver bestemmelsen ikke retningslinjer for virksomheder, hvor der kun arbejder én advokat. Der skal ganske vist kun én advokat til at skabe interessekonflikter, men det forekommer lidt for kategorisk at kræve, at den ene advokat skal lave retningslinjer for sin egen adfærd.³⁰⁹

Hvis den pågældende advokat fx indgår i et kontorfællesskab, vil advokaten sammen med de øvrige kontorfæller skulle udfærdige retningslinjer for kontorfællesskabet.

Formålet med bestemmelsen er først og fremmest at medvirke til at forebygge interessekonflikter, idet bestemmelsen tvinger advokater til at behandle spørgsmål om interessekonflikter i relation til netop deres virksomhed eller fællesskab. Retningslinjerne skal udgøre en drejebog for, hvorledes den konkrete virksomhed eller det konkrete fællesskab har valgt at håndtere problemer om interessekonflikter i praksis.³¹⁰

Retningslinjerne skal udover forebyggelse også beskrive, hvorledes virksomheden eller fællesskabet har valgt at håndtere en interessekonflikt, der er opstået. Hvor-

³⁰⁸ Advokatnævnets sagsnr. 2015-533.

³⁰⁹ Anderledes med retningslinjer efter hvidvasklovens § 8.

³¹⁰ AER pkt. 12.1 med kommentarer.

ledes klienterne skal orienteres, hvorvidt der skal anbefales en bestemt anden advokat, hvorvidt salær skal frafaldes? Sådanne emner indgår naturligt i denne del af retningslinjerne. Hvis salæret ikke frafaldes i sin helhed, bør det omtales, hvorledes virksomheden håndterer indholdet af AER pkt. 12.7. Retningslinjerne kan godt kræve en bestemt fremgangsmåde, som ikke udspringer af reglerne, men som virksomheden af forretningsmæssige årsager har fundet rigtig. Forudsætningen er naturligvis, at fremgangsmåden ikke strider mod reglerne. Ofte fremgår det fx af advokatvirksomheders retningslinjer, at virksomheden ikke fører sager mod egen klient, selvom dette efter omstændighederne ikke er forbudt.

Advokatrådet kan fx benytte sin ret til at få en virksomheds retningslinjer tilsendt i tilfælde, hvor rådet overvejer at rejse sag ved Advokatnævnet mod den pågældende virksomhed. Kan virksomheden fremvise fornuftige retningslinjer, vil dette alt andet lige tale i formildende retning. Det omvendte er tilfældet, hvis retningslinjerne er utilstrækkelige eller helt mangler.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

3. Forhold til klienter

3.2. Interessekonflikter

- 3.2.1. En advokat må ikke rådgive, repræsentere eller virke for to eller flere klienter i samme sag, hvis der er interessekonflikt mellem disse eller betydelig risiko derfor.
- 3.2.2. Advokaten skal træde helt ud af sagen, hvis der opstår interessekonflikt mellem to eller flere af hans klienter, hvis der opstår risiko for krænkelse af fortrolighedspligten, eller hvis hans uafhængighed vil kunne anfægtes.
- 3.2.3. En advokat skal ligeledes afstå fra at virke for en ny klient, hvis der herved opstår risiko for tilsidesættelse af den fortrolighedspligt, der påhviler ham i forhold til en tidligere klient, eller hvis det kendskab til dennes forhold, som advokaten har erhvervet, vil udgøre en utilbørlig fordel for den nye klient.
- 3.2.4. Når advokater udøver advokatvirksomhed i fællesskab, gælder de i § 3.2.1. til 3.2.3. nævnte regler for fællesskabet og alle dets deltagere.

13. ALMENE OPLYSNINGSPLIGTER

13.1 Advokaten skal af egen drift oplyse klienten om følgende:

- 1) advokatens navn, adresse (herunder juridisk adresse) samt andre kontaktoplysninger, herunder telefonnummer og eventuel e-mailadresse, og
- 2) navnet på den virksomhed, hvorfra advokaten udøver sin virksomhed, formen på virksomheden og CVR-nummeret,
- 3) at advokaten er beskikket af Justitsministeriet i Danmark, idet EU-advokater dog i stedet skal oplyse, at advokaten er registreret hos Advokatsamfundet,
- 4) at advokaten er en del af Advokatsamfundet,
- 5) at advokaten har tegnet ansvarsforsikring og stillet garanti efter de af Advokatsamfundet fastsatte regler, og at ansvarsforsikringen dækker al advokatvirksomhed, uanset hvor advokatvirksomheden udøves,
- 6) navn og eventuelt adresse på forsikringsselskabet og garanti-stilleren.
- 7) navn på det eller de pengeinstitutter, hvor advokaten har samleklie-entkonti,
- 8) grænserne for beskyttelse af indskud i henhold til lov om garanti-fond for indskydere og investorer,
- 9) reglerne om dækning for flere indskud tilhørende én person i sam-me pengeinstitut,
- 10) hvorvidt advokaten anvender aftaleklausuler om lovvalg og/eller værneting, og om almindelige forretningsbetingelser, hvis sådanne anvendes.

- 13.2 Advokaten skal på en klar og entydig måde af egen drift oplyse sin klient om eksisterende muligheder for offentlig eller forsikringsdækket retshjælp. Skal advokatens honorar udredes foreløbigt eller endeligt af det offentlige eller af et forsikringsselskab, skal advokaten, når han påtager sig opgaven, orientere sin klient om principperne for fastsættelse af honoraret og om de mulige konsekvenser for klienten.
- 13.3 Advokaten skal oplyse om de i 13.1 nævnte forhold på en klar og entydig måde, men advokaten kan selv bestemme, hvordan det sker, herunder om oplysningerne skal meddeles klienten direkte eller gøres let tilgængelige for klienten på advokatens virksomhedsadresse ad elektronisk vej eller lignende.
- Oplysningerne i 13.1 og 13.2 skal gives eller gøres tilgængelige i forbindelse med indgåelsen af en skriftlig aftale om ydelse af bistand. Hvis der ikke foreligger en skriftlig aftale, skal oplysningerne gives eller gøres tilgængelige, inden bistanden ydes.
- 13.4 Hvis advokaten samarbejder med andre om ydelse af bistand, skal advokaten efter anmodning fra klienten oplyse om de foranstaltninger, som advokaten har truffet for at undgå eventuelle interessekonflikter.
- 13.5 Advokaten skal efter anmodning fra klienten oplyse, at advokaten er omfattet af Advokatsamfundets tilsyns- og disciplinærsystem og af reglerne om god advokatskik, jf. rpl. § 126, samt oplyse om eksistensen af de advokatetiske regler.
- 13.6 Advokaten skal efter anmodning fra klienten oplyse klienten om de regler, der særligt gælder for udøvelse af advokaterhvervet, og hvordan klienten får adgang til reglerne, f.eks. ved at henvise til Advokatsamfundet.dk.
- 13.7 I tilfælde af at der sker ændringer i de i 13.1, 7) nævnte forhold, skal advokaten af egen drift give individuel underretning til de klienter, der berøres af ændringen.

13.8 Hvis advokaten oppebærer midler for klientens regning, som er indsat på en separat klientbankkonto skal advokaten af egen drift give oplysninger til klienten om navnet på det pengeinstitut, hvor kontoen er oprettet, medmindre det er aftalt med klienten, eller det i øvrigt fremgår af omstændighederne, hvilket pengeinstitut der benyttes. I tilfælde af at advokaten flytter indeståendet til et andet pengeinstitut, skal advokaten underrette klienten om navnet på dette pengeinstitut, medmindre ændringen er aftalt med klienten eller fremgår af omstændighederne.

Generelle bemærkninger

I forskellig lovgivning er der regler om advokatens oplysningspligt i forhold til klienten. Der findes således følgende regler, der vedrører bestemmelser om advokaters oplysningspligt:

- §§ 3 og 4 i lov nr. 384 af 25. maj 2009 om tjenesteydelser i det indre marked.
- § 14 i bekendtgørelse nr. 426 af 3. maj 2017 af lov om markedsføring.
- §§ 3-6 i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteyderens pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren.
- § 59 a i vedtægten for Advokatsamfundet.

Advokatrådet har ved denne bestemmelse i AER samlet oplysningspligterne. Da AER ikke er bindende, er det de anførte regler, der i sidste instans regulerer oplysningspligten.

Målet med indarbejdelsen er at skabe overblik uden at gennemføre en regulering, der afviger fra de underliggende regler. Dette er ikke ligetil, da de underliggende regler er forholdsvis detaljerede.

Hertil kommer, at en del af reglerne i betydelig grad blot er en gengivelse af service-direktivets tekst, hvilket indebærer vanskelige fortolkningsspørgsmål. Der er ingen eller meget lidt hjælp at hente i de danske implementeringsregler.³¹¹

I AER pkt. 13.1, 7) - 9), i pkt. 13.7 og i pkt. 13.8 er der indsat bestemmelser, der er fundet hensigtsmæssige som følge af en ændring i garantifondsloven. Bestemmelserne, som vedrører klientkontoforhold, er nærmere omtalt nedenfor.

311 'Nyt afsnit om oplysningspligt i de advokatetiske regler' af Hanne Christensen i Advokaten 3/2010.

Ad pkt. 13.1

Bestemmelsen medfører en pligt for advokaten til at give klienten en række oplysninger, der primært vedrører advokatens identitet, herunder navn og kontaktoplysninger mv.

Det følger af § 3, stk. 1, i lov nr. 384 af 25. maj 2009 om tjenesteydelser i det indre marked, at tjenesteyderen skal oplyse tjenestemodtageren om, i hvilken form virksomheden drives.

Det følger videre af § 3, stk. 1, nr. 1-3, i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteyderens pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren, at tjenesteyderen skal stille følgende oplysninger til rådighed for tjenestemodtageren: (1) tjenesteyderens navn, (2) den fysiske adresse, hvor tjenesteyderen er etableret, og (3) kontaktoplysninger, herunder telefonnummer og eventuel e-mailadresse.

Af § 6, stk. 1 i samme bekendtgørelse følger herudover, at tjenesteydere skal udlevere kontaktoplysninger, navnlig en post-, eller e-mailadresse samt et telefonnummer, hvortil alle tjenestemodtagere, også de, der opholder sig i et andet EU/EØS-land, kan rette henvendelse med en klage eller spørgsmål vedrørende den udførte tjenesteydelse. Tjenesteydere skal oplyse deres juridiske adresse, hvis denne ikke er deres normale postadresse.

Opfyldelse af oplysningsforpligtelsen på hjemmeside, i skriftligt materiale eller lignende kunne for så vidt angår disse oplysninger fx lyde:

“A Advokater er etableret på følgende adresse: B-gade 1, 1111 B-by. Vi kan kontaktes på telefonnummer + 45 00 00 00 00, og på e-mailadressen andersen@advokater.dk. Vores CVR-nummer er: 22 22 22 22. A Advokater er organiseret som et advokataktieselskab.”

Af § 59 a, stk. 1 og 2, i vedtægten for Advokatsamfundet følger, at advokaten tillige skal oplyse sin klient om, (1) at den pågældende er beskikket som advokat af Justitsministeriet i Danmark, (2) at den pågældende er en del af Advokatsamfundet, (3) at den pågældende har tegnet ansvarsforsikring og stillet garanti efter de af Advokatsamfundet fastsatte regler, og at ansvarsforsikringen dækker al advokatvirksomhed, uanset hvor advokatvirksomheden udøves, og (4) kontaktoplysninger på forsikringsselskabet og garantistilleren. Bestemmelsen i (1) finder ikke anvendelse for så vidt angår EU-advokaten, der i stedet skal oplyse, at den pågældende er registreret hos Advokatsamfundet.

Opfyldelse af denne del af oplysningsforpligtelsen kunne fx lyde:

“Advokaterne hos A Advokater er beskikket af Justitsministeriet i Danmark og er en del af Advokatsamfundet. Herudover er der hos A Advokater ansat personer med advokatbeskikkelse fra andre EU-lande. Disse personer er registreret i Advokatsamfundet og udøver advokatvirksomhed i Danmark under deres udenlandske titel.

Alle advokater hos A Advokater er omfattet af vor ansvarsforsikring og garantiordning tegnet hos CCC. Dette gælder uanset, om advokaten har dansk eller udenlandsk beskikkelse. Ansvarsforsikringen dækker al advokatvirksomhed udøvet af A Advokater uanset, hvor advokatvirksomheden udøves.”

I juni 2015 trådte visse ændringer i garantifondsloven i kraft. Ændringerne betød, at indeståender på advokaters klientbankkonti ikke længere var ubegrænset dækket af garantifonden i tilfælde af pengeinstituttets konkurs. Dækningen er nu begrænset til beløb svarende til 100.000 euro pr. pengeinstitut pr. klient. Ved beregningen af beløbet inddrages såvel beløb, som klienten har stående på advokatens klientbankkonto som beløb, klienten privat måtte have indestående i samme pengeinstitut.

Derfor bestemmes det i AER pkt. 13.1, 7) - 9) for så vidt angår samlekliebankkonti, at advokaten skal stille oplysninger til rådighed for klienten, så klienten bedre kan vurdere, om grænsen på 100.000 euro er nået for klientens vedkommende. Hvis en advokat har samlekliebankkonti i flere forskellige pengeinstitutter, vil det dog ikke være muligt for klienten (eller for andre) at fastlægge, i hvilket af de mulige pengeinstitutter, klientens penge er placeret. Sker der ændringer i de i pkt. 13.1, 7) omhandlede oplysninger, skal advokaten orientere klienten om dette i henhold til pkt. 13.7. Tilsvarende regler om samlekliebankkonti findes i pkt. 13.8.

Bestemmelsen i pkt. 13.1, 10) medfører en forpligtelse for advokaten til at oplyse klienten om, hvorvidt der anvendes aftaleklausuler om lovvalg og/eller værneting og om almindelige forretningsbetingelser, hvis sådanne anvendes.

Advokatnævnets kendelse af 28. juni 2016. *I en erhvervssag havde klager klaget over, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at have vægret sig ved at anmelde et erstatningskrav over for sit ansvarsforsikringsselskab. Udtalt, at en advokat over for hvem der rejses et erstatningskrav, som ikke kan afvises som åbenbart grundløst, har pligt til at anmelde det rejste krav over for sit ansvarsforsikringsselskab. Advokatnævnet fandt, at der ikke var grundlag for at tilsidesætte advokat A's vurdering af, at kravet var åbenbart grundløst, idet nævnet samtidig anførte, at det ved afgørelsen havde lagt vægt på, at advokat A ved opdragets etablering havde oplyst, hvor han var forsikret, hvorfor klager eventuelt på den baggrund selv kunne anmelde kravet.³¹²*

Det følger af § 3, stk. 1, nr. 5 og 6, i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteyderens pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren, at tjenesteyderen bl.a. skal stille følgende oplysninger til rådighed for tjenestemodtageren: (1) almindelige forretningsbetingelser, hvor tjenesteyderen anvender sådanne, og (2) aftaleklausuler om lovvalg og/eller værneting, hvis sådanne anvendes.

Såfremt disse aftalemæssige reguleringer indgår i aftalegrundlaget kan det anføres som følger:

“A Advokater anvender følgende standardiserede forretningsbetingelser: ... A Advokater anvender ikke aftaleklausuler om lovvalg og/eller værneting, medmindre dette aftales med klienten.”

Ad pkt. 13.2

Efter bestemmelsen har advokaten pligt til at oplyse sin klient om mulighederne for retshjælp, ligesom klienten skal orienteres om principperne for fastsættelse af vederlaget, hvor det skal udredes foreløbigt eller endeligt af det offentlige eller af et forsikringsselskab. Oplysningerne skal gives på en ‘klar og tydelig måde’.

Ad pkt. 13.3

Bestemmelsen er en styringsbestemmelse i forhold til AER pkt. 13.1-13.2, idet det fremgår, hvordan og hvornår oplysningerne omtalt i disse bestemmelser skal gives.

Advokaten skal give de relevante oplysninger af egen drift, og forpligtelsen er den samme, uanset om klienten er erhvervsdrivende eller ej. Det er op til advokaten at bestemme, hvordan forpligtelsen i pkt. 13.1 opfyldes, hvis blot det sker i forbindelse med indgåelsen af en skriftlig aftale om bistand eller – hvis der ikke indgås en skriftlig aftale – før bistanden ydes.

Som følge af karakteren af de oplysninger, der er nævnt i pkt. 13.1 vil det nok for mange advokater være mest praktisk at stille oplysningerne til rådighed via en hjemmeside eller andet generelt materiale.

Oplysningerne i pkt. 13.1 om retshjælp skal gives direkte til klienten. De skal kun gives, hvis de er relevante i den enkelte sag, hvilket betyder, at der navnlig ved erhvervsmæssig rådgivning sjældent vil være anledning til at give klienten sådanne oplysninger.

Afgørelsen af, hvorvidt det skal ske eller ej, vil kræve, at advokaten foretager fornødne undersøgelser af forsikringspolice mv. Oplysningerne – hvis de er relevante – skal selvsagt gives individuelt direkte til den enkelte klient.

Der stilles ikke krav om, at oplysningerne gives skriftligt, om end dette i visse tilfælde kan være anbefalelsesværdigt, da Advokatnævnet kræver, at det er advokaten, der skal kunne godtgøre, at der er rådgivet om retshjælpsmulighederne, hvis klienten efterfølgende hævder, at der burde være søgt retshjælpsdækning mv.³¹³

Af § 3, stk. 2, i lov nr. 384 af 25. maj 2009 om tjenesteydelser i det indre marked fremgår, at tjenesteyderen på en klar og entydig måde skal informere tjenestemodtageren om de påkrævede oplysninger i god tid inden kontraktens indgåelse eller, hvis der ikke foreligger en skriftlig aftale, 'inden tjenesteydelsens udførelse'. Dermed opnås der en vis sikkerhed for, at klienten kender de økonomiske vilkår for aftalen med advokaten på så tidligt et tidspunkt, at klienten kan nå at fortryde, hvis klienten ikke synes, at økonomien hænger sammen.

Af § 3, stk. 2, og § 5 i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteyderens pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren fremgår endvidere, at tjenesteyderen selv kan bestemme, hvordan oplysningerne gives. Oplysningerne kan fx (1) meddeles af tjenesteyderen på dennes eget initiativ, (2) være nemt tilgængelige for tjenestemodtageren dér, hvor tjenesteydelsen udføres eller kontrakten er indgået, (3) være nemt tilgængelige for tjenestemodtageren ad elektronisk vej via en adresse opgivet af tjenesteyderen eller (4) fremgå af ethvert informationsmateriale, tjenesteyderen har givet tjenestemodtageren, og hvori tjenesteydelserne er beskrevet i detaljer.

Af § 5 i samme bekendtgørelse fremgår endvidere, at tjenesteyderen på klar og entydig måde skal informere tjenestemodtageren om de påkrævede oplysninger i god tid inden kontraktens indgåelse eller, hvis der ikke foreligger en skriftlig aftale, inden tjenesteydelsens udførelse.

Ad pkt. 13.4

Bestemmelsen fastslår, at advokaten i tilfælde, hvor der samarbejdes med andre om ydelse af bistanden (fx revisorer eller fagfolk på andre områder) har pligt til at oplyse om, hvad der er gjort for at undgå interessekonflikter.

Uanset om klienten er erhvervsdrivende eller forbruger, gælder forpligtelsen kun,

³¹³ Det kan medføre salærbortfald, hvis advokaten overser en mulighed for retshjælp.

hvis klienten efterspørger oplysningerne, og der stilles ikke krav til, hvordan oplysningerne i givet fald gives. Det vil formentlig for mange advokater være nærliggende at oplyse om de nævnte forhold på en hjemmeside.

Af § 4, stk. 2, i lov nr. 384 af 25. maj 2009 om tjenesteydelser i det indre marked gælder, at hvis tjenesteyderen leverer tjenesteydelser af forskellig art eller samarbejder med andre tjenesteydere om levering af den omhandlede tjenesteydelse skal tjenesteyderen efter anmodning fra tjenestemodtageren oplyse om de foranstaltninger, som tjenesteyderen har truffet for at undgå eventuelle interessekonflikter.

Såfremt der anvendes en generel tekst på hjemmesiden kunne den fx lyde:

“A Advokater samarbejder med andre om ydelse af bistand efter aftale med klienten, og giver på klientens anmodning oplysninger om de foranstaltninger, som A Advokater har truffet for at undgå eventuelle interessekonflikter i den henseende.”

Ad pkt. 13.5

Advokaten har pligt til at give oplysninger om Advokatsamfundets tilsyns- og disciplinærsystem, reglerne om god skik og oplyse om eksistensen af AER.

Uanset om klienten er erhvervsdrivende eller forbruger, gælder forpligtelsen kun, hvis klienten efterspørger oplysningerne, og der stilles ikke krav til, hvordan oplysningerne i givet fald gives. Det vil formentlig for mange advokater være nærliggende at oplyse om de nævnte forhold på en hjemmeside.

Af § 4, stk. 1, 1. pkt., i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteyderens pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren følger, at tjenesteyderen efter anmodning fra tjenestemodtageren skal oplyse, hvis tjenesteyderen er underlagt et adfærdskodeks eller er medlem af en faglig sammenslutning eller erhvervsorganisation, som har en ordning for udenretslig bilæggelse af tvister.

Som led i de oplysninger som en advokat sædvanligvis giver, anføres der da ofte fx:

“Advokaterne hos A Advokater er omfattet af Advokatsamfundets tilsyns- og disciplinærsystem og af reglerne om god advokatskik, jf. rpl § 126. Herudover gælder de advokatetiske regler.”

Ad pkt. 13.6

Bestemmelsen skal sikre, at klienten også rent faktisk kan få adgang til den relevante information om de regler, der gælder for advokaters virke. Dette gælder fx klientkontovedtægten, hvidvasklovens regler, rpl § 124 ff. om advokatselskaber, reglerne i vedtægt for Det Danske Advokatsamfund om ansvarsforsikring og garanti mv.

Uanset om klienten er erhvervsdrivende eller forbruger, gælder forpligtelsen kun, hvis klienten efterspørger oplysningerne, og der stilles ikke krav til, hvordan oplysningerne i givet fald gives. Det vil formentlig for mange advokater være nærliggende at oplyse om de nævnte forhold på en hjemmeside.

Der bør også henvises til Advokatsamfundets hjemmeside www.advokatsamfundet.dk, som indeholder et afsnit 'særligt for advokater'.

Af § 59 a, stk. 3 i vedtægten for Advokatsamfundet fremgår, at hvis klienten anmoder herom, skal advokaten oplyse om de regler, der særligt gælder for udøvelse af advokaterhvervet, og hvordan klienten får adgang til reglerne. Som led i de oplysninger, som en advokat sædvanlig vis giver, anføres der da ofte fx:

“Alle danske advokater er underlagt retsplejelovens regler om bl.a. god advokatskik. Advokatrådet fører tilsyn med overholdelsen af god advokatskik og har udarbejdet de advokatetiske regler, som stiller strenge krav til advokaters professionelle standard og etik. Advokatnævnet påser overholdelsen af god advokatskik og kan pålægge sanktioner, hvis reglerne overtrædes.

De regler, der særligt gælder for udøvelse af advokaterhvervet, kan findes på Advokatsamfundets hjemmeside Advokatsamfundet.dk.”

Ad pkt. 13.7

Kravet om at advokaten skal oplyse, hvor advokaten har samleklientbankkonti kan opfyldes ved at advokaten lægger oplysningerne på hjemmeside. Hvis disse forhold ændres, kræver bestemmelsen i pkt. 13.7 imidlertid, at der gives oplysning herom direkte til hver klient, der har indestående på advokatens samleklientkonti.

Da det ikke kan klarlægges på hvilken samle klientkonto af flere, den enkelte klient har sine midler stående, udløser enhver flytning af indestående på en samle klientbankkonto til andet pengeinstitut krav om orientering af alle advokatens klienter, som har indestående på samle klientbankkonto.

Ad pkt. 13.8

Bestemmelsen kræver, at advokaten giver klienten, der har midler stående på en separat klientbankkonto hos advokaten, oplysning om navnet på pengeinstituttet, medmindre pengeinstituttet er aftalt med klienten eller det i øvrigt fremgår af omstændighederne, hvilket pengeinstitut, midlerne er anbragt i. Hvis advokaten flytter midlerne til et andet pengeinstitut, skal klienten orienteres herom.

Begrundelsen for disse oplysningskrav er den samme som anført under 13.1 vedrørende samle klientbankkonti, nemlig, at klienten skal kunne følge med i, om grænsen for dækning fra Garantifonden i tilfælde af pengeinstituttets konkurs mv. er nået for klientens vedkommende.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

3. Forhold til klienter

3.7. Procesomkostninger og mulighed for retshjælp

3.7.2. En advokat skal oplyse sin klient om eksisterende muligheder for offentlig retshjælp.

14. OPDRAGS- OG PRISOPLYSNINGER I ERHVERVSFORHOLD

- 14.1 Når klienten handler inden for sit erhverv, skal advokaten i forbindelse med indgåelsen af aftalen om bistand af egen drift og på klar og entydig måde oplyse klienten om de vigtigste elementer i den påregnede bistand, medmindre dette allerede fremgår af sammenhængen. Hvis advokaten på forhånd har fastsat et bestemt honorar, skal advokaten i forbindelse med indgåelsen af aftalen om bistand af egen drift og på klar og entydig måde oplyse om honorarets størrelse. Hvis der ikke foreligger en skriftlig aftale, skal oplysningerne i 1. og 2. pkt. gives eller gøres tilgængelige, inden bistanden ydes.
- 14.2 Hvis det ikke er muligt på forhånd at beregne honorarets størrelse, skal advokaten på klientens anmodning enten angive den måde, hvorpå honoraret vil blive beregnet, eller give et begrundet overslag. Advokaten skal desuden oplyse om de med bistanden forbundne omkostninger.
- 14.3 Afgiver advokaten et overslag, skal klienten så tidligt som muligt orienteres, hvis det samlede honorar forventes at overstige det beløb, der er angivet i overslaget.
- 14.4 Indgås der aftale om yderligere bistand i sagen, finder 14.1-14.3 tilsvarende anvendelse på sådan aftale.
-
-

Generelle bemærkninger

Advokaten er forpligtet til, allerede når advokaten påtager sig opgaven for klienten, at forholde sig til de opgaver, som advokaten forventer, at der skal udføres ved løsning af sagen, den tid, der forventes at gå med disse opgaver, og de udgifter, der er forbundet hermed.³¹⁴

³¹⁴ 'Nyt afsnit om oplysningspligt i de advokatetiske regler' af Hanne Christensen i Advokaten 3/2010.

Ad pkt. 14.1

Bestemmelsen indeholder krav om, at advokaten i sager, hvor klienten er erhvervsdrivende, i visse tilfælde skal oplyse om de vigtigste elementer i den påregnede bistand ('ordrebekræftelsesreglen') og om vederlagets størrelse, hvis det er fastsat på forhånd (fast salær).

Advokaten skal give de nævnte oplysninger af egen drift. Dog gælder ordrebekræftelsesreglen i erhvervsforhold kun, hvis oplysningerne ikke allerede 'fremgår af sammenhængen'. Advokaten vil i de fleste tilfælde være fritaget for at give oplysninger om den aftalte bistand, netop fordi det fremgår af omstændighederne. Det vil typisk være i advokatens korrespondance med klienten, at advokaten under beretningen om, hvordan advokaten agter at gribe sagen an, indirekte oplyser om opgaven.

Oplysningerne skal gives til klienten i forbindelse med indgåelsen af en skriftlig aftale om bistand eller – hvis der ikke indgås en skriftlig aftale – før bistanden ydes. Der er ikke krav om skriftlighed, men det kan være svært for advokaten efterfølgende at bevise, at der er givet mundtlige oplysninger, hvis klienten bestrider dette.

Af § 3, stk. 1, nr. 8-9, i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteydernes pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren fremgår, at tjenesteyderen skal stille følgende oplysninger til rådighed for tjenestemodtageren: prisen for tjenesteydelsen, hvis tjenesteyderen på forhånd har fastsat en pris for en given type ydelse, og tjenesteydelsens vigtigste karakteristika, hvis de ikke allerede fremgår af sammenhængen.

Ad pkt. 14.2

Efter bestemmelsen skal advokaten, hvis vederlagets størrelse ikke kan beregnes på forhånd, enten oplyse, hvordan vederlaget vil blive beregnet eller give et begrundet overslag. Advokaten skal desuden oplyse om de med bistanden forbundne omkostninger, dvs. udlæg, afgifter mv.

I erhvervsforhold skal oplysningerne kun gives, hvis klienten efterspørger dem, og der er ingen krav til, hvordan oplysningerne skal gives.

Af bestemmelsens formulering fremgår, at advokaten, hvis det er muligt, skal give en fast pris. Kun hvis det ikke kan lade sig gøre "på forhånd at beregne honorarets størrelse", må advokaten vælge at oplyse om beregningsmåde eller give overslag.

Det vil kun være i forbindelse med meget afgrænsede og forudsigelige opgaver, at advokaten vil være bundet til at give en fast pris.

Vælger advokaten at give et begrundet overslag, vil oplysningerne herom i sagens natur ikke kunne gives generelt, hvilket også gælder oplysningerne om de med bistanden forbundne omkostninger.

Af § 4, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteyderens pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren fremgår, at tjenesteyderen efter anmodning fra tjenestemodtageren endvidere skal oplyse: (1) prisen for tjenesteydelsen, hvis tjenesteyderen ikke på forhånd har fastsat prisen for en given type tjenesteydelse, eller (2) hvis prisen ikke kan opgives nøjagtigt, prisberegningsmetoden, således at prisen kan efterprøves af tjenestemodtageren, eller (3) et tilstrækkelig udførligt overslag.

Advokatnævnets kendelse af 16. december 2015. I en salærklage i erhvervsforhold fastslog Advokatnævnet, at en advokat, hvis det ikke er muligt at beregne salærets størrelse, på klientens anmodning skal angive den måde, hvorpå salæret vil blive beregnet eller give et begrundet overslag. Advokatnævnet fandt, at det ikke var godtgjort, at klienten havde anmodet advokat A om at oplyse, hvorledes salæret ville blive beregnet, og at det heller ikke var godtgjort, at klienten havde anmodet om et begrundet overslag. Advokat A havde imidlertid af egen drift fremsendt opdrags- og prisoplysning, hvoraf bl.a. fremgik, at der ville ske afregning efter medgået tid, og at der ville blive ført specificeret time-/sagsregnskab både for så vidt angår juristers arbejde og ikke-juridisk personales arbejde i sagen. Der blev i den forbindelse oplyst timepris for advokatbistand og timepris for sekretærbistand. Selv om der ikke var udført selvstændig sagsbehandling af sekretæren, fandt Advokatnævnet, at advokat A henset til, at der var tale om erhvervsforhold, og at vilkårene for salærafregningen var meddelt klienten, som ikke havde fremsat bemærkninger hertil, at der kunne afregnes for sekretærbistanden.³¹⁵

Ad pkt. 14.3

Bestemmelsen omhandler den situation, at klienten har anmodet om prisoplysninger, og advokaten har valgt at give dem som et prisoverslag³¹⁶. Hvis det senere viser sig, at overslaget ikke holder, skal klienten orienteres herom. Det skal ske 'så tidligt som muligt', så klienten kan indstille sig på de ændrede forhold.

³¹⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2014-1922.

³¹⁶ 'Når prisoverslag giver anledning til en tvist' af Hanne Christensen i Advokaten 6/2015.

Ad pkt. 14.4

Hvis advokaten og klienten indgår aftale om, at advokaten skal yde yderligere bistand i sagen, som ikke er omfattet af den oprindelige aftale, så skal AER pkt. 14.1-14.3 iagttages på ny vedrørende aftalen om supplerende bistand.

15. OPDRAGS- OG PRISOPLYSNINGER I FORBRUGERFORHOLD

- 15.1 Når klienten er forbruger, skal advokaten i forbindelse med indgåelsen af aftalen om bistand af egen drift og på klar og entydig måde skriftligt og direkte til klienten oplyse klienten om de vigtigste elementer i den påregnede bistand, om fastsættelsen af honoraret jf. 15.2, og om de med bistanden forbundne omkostninger.

Hvis advokaten ikke har en hjemmeside jf. pkt. 15.6, skal advokaten yderligere oplyse Advokatnævnets fysiske adresse og hjemmesideadresse, samt om Advokatnævnets kompetence til behandling af adfærdsklager og tvister vedrørende advokatens salær.

- 15.2 Hvis bistanden ydes til et fast honorar, skal dette oplyses. Hvis det ikke er muligt på forhånd at beregne honorarets størrelse, skal advokaten enten angive den måde, hvorpå honoraret vil blive beregnet, eller give et begrundet overslag. Beløb skal oplyses inklusive moms.
- 15.3 Afgiver advokaten et overslag, skal klienten så tidligt som muligt orienteres skriftligt, hvis det samlede honorar forventes at overstige det beløb, der er angivet i overslaget. Advokaten skal af egen drift orientere klienten direkte herom på en klar og entydig måde.
- 15.4 Indgås der aftale om yderligere bistand i sagen, finder 15.1-15.3 tilsvarende anvendelse på sådan en aftale.
- 15.5 Indgås aftalen mellem advokaten og klienten uden for advokatens faste forretningssted eller som en aftale om fjernsalg, skal advokaten opfylde oplysningsforpligtelserne i forbrugeraftalelovens § 8.

Hvis advokaten indgår aftaler om bistand via internettet eller på net-baserede markedspladser, skal advokaten give oplysning om sin mail-adresse og linke til den europæiske platform for online tvistbilæggelse (OTB-plattformen).

- 15.6 Hvis advokaten har en hjemmeside eller anvender forretningsbetingelser, skal advokaten her oplyse Advokatnævnets fysiske adresse og hjemmesideadresse, samt om Advokatnævnets kompetence til behandling af adfærdsklager og tvister vedrørende advokatens honorar.
- 15.7 Hvis en advokat afviser en forbrugerklants klage over advokatens honorar, skal advokaten skriftligt, direkte og af egen drift orientere klienten om Advokatnævnets fysiske adresse og hjemmesideadresse, samt om Advokatnævnets kompetence til behandling af tvister vedrørende advokatens salær.
-
-

Generelle bemærkninger

Reglerne om oplysninger til klienterne er strenge i forbrugersager. Advokaten skal automatisk – hvis klienten er forbruger – give klienten en ‘ordrebekræftelse’ om de vigtigste elementer i den forventede bistand og om størrelsen af det forventede vederlag.³¹⁷

Ad pkt. 15.1

Bestemmelsen indeholder krav om, at advokaten i sager, hvor klienten er forbruger, skal oplyse om de vigtigste elementer i den påregnede bistand (‘ordrebekræftelsesreglen’), om honoraret jf. AER pkt. 15.2, og om de med bistanden forbundne omkostninger.

En forbruger er traditionelt en person, som skal bruge advokatens bistand i andet end erhvervmæssig sammenhæng.³¹⁸

Advokatnævnets kendelse af 18. december 2013. En tidligere ejer af et pizzeria, som havde rettet henvendelse til advokaten for at undgå en konkursbegæring fra en tidligere ansat, blev anset som erhvervsdrivende.³¹⁹

317 ‘Opdatering af de advokatetiske regler om oplysningsforpligtelser’ af Lise Ravnkilde i Advokaten 7/2016 og ‘Nye oplysningspligter for advokater i forbrugersager’ af Lise Ravnkilde i Advokaten 7/2015.

318 ‘Afgrænsning af det civilretlige forbrugerbegreb’ af Sonny Kristoffersen i U2011B.258.

319 Advokatnævnets sagsnr. 2013-95.

Advokatnævnets kendelse af 9. december 2013. Nævnet fandt, at den omstændighed at et forældre køb af en ejerlejlighed skete med henblik på udlejning i virksomhedsskatteordningen, ikke indebar, at klager rettede henvendelse til advokaten som erhvervsdrivende.³²⁰

Advokatnævnets kendelse af 11. september 2014. Klienten, som henvendte sig til advokaten for at opnå patent på sine to opfindelser, ville udvikle og bruge sine opfindelser erhvervmæssigt og blev derfor betragtet som erhvervsdrivende.³²¹

Det er ikke tilstrækkeligt, at advokaten giver en redegørelse for timepriser mv., hvis advokaten ikke samtidig bekræfter, hvilket arbejde der skal udføres for klienten. Advokatens oplysninger til klienten om indholdet af det hverv, advokaten har påtaget sig, er med til at afgrænse opgaven og hindre misforståelser mellem advokat og klient om, hvad advokaten har forpligtet sig til. Det kan være en fordel tillige at anføre, hvad der ikke er omfattet af hvervet.

‘Ordrebekræftelsesreglen’ og reglen om, at vederlagets størrelse skal oplyses på forhånd, bevirker, at advokaten skal give de nævnte oplysninger af egen drift, og at advokaten i forbrugerforhold skal give oplysningerne direkte til klienten. Oplysningerne skal gives i forbindelse med indgåelsen af en skriftlig aftale om bistand.³²²

Advokatnævnets kendelse af 22. november 2013. Advokatnævnet vurderede, at det ikke havde været muligt for den indklagede advokat forud for det indledende møde at give en skriftlig prisoplysning, idet advokaten på dette tidspunkt ikke havde de oplysninger om sagen og den ønskede bistand, som skulle danne grundlag for udfærdigelsen af en skriftlig prisoplysning. På denne baggrund frifandt Advokatnævnet advokaten. For så vidt angik salæret måtte klageren – uanset at der ikke inden mødet forelå en skriftlig opdrags- og prisoplysning – have forventet, at han ved at afholde møde med advokaten havde indledt et salærbetinget samarbejde. Advokatnævnet fandt, at et salær på 5.000 kr. inkl. moms for et møde af to timers varighed ikke kunne anses for urimeligt. Der er udtalt dissens vedrørende salærets størrelse.³²³

Advokatnævnet har behandlet en række sager, hvor reglen ikke har været overholdt. Det er fastslået, at en advokat er i strid med god advokatskik, hvis advokaten ikke giver oplysning om ydelsens indhold og pris i overensstemmelse med AER.

³²⁰ Advokatnævnets sagsnr. 2012-413.

³²¹ Advokatnævnets sagsnr. 2013-3282.

³²² Kravet udspringer af bestemmelsen i forbrugeraftalelovens § 17, som i sin nuværende formulering egentlig kræver, at oplysningerne gives *inden* aftale indgås. Da Advokatnævnet ikke har ladet dette afspejle i sin praksis, og da det vil være forbundet med store praktiske vanskeligheder at overholde en sådan regel, har Advokatrådet undladt at ændre AER på dette punkt.

³²³ Advokatnævnets sagsnr. 2013-62.

Advokatnævnet fastsætter sanktionen efter en konkret vurdering af forholdene i den enkelte sag. Manglende prisoplysning medfører således ikke automatisk salærbortfald. Hjemmelen for nævnets bedømmelse er udelukkende bestemmelsen i rpl § 126, stk. 2. Der er derfor ikke grundlag for at lade salæret bortfalde alene som følge af, at der ikke er givet fyldestgørende oplysninger om ydelse og pris.

Konsekvensen af, at en advokat ikke har givet oplysning om ydelsens omfang og pris, er, at advokaten har bevisbyrden for honorarets berettigelse. Det er derfor advokaten, som skal bevise, at det arbejde, der kræves betalt, også omfatter det aftalte og udførte arbejde. Desuden skal advokaten bevise, at salærets størrelse er rimelig.

Advokaten skal desuden oplyse om forventede udlæg, herunder tinglysningsafgift, retsafgift og notarialafgift.

*Advokatnævnets kendelse af 2. juli 2008. Nævnet udtalte: "Nævnet finder anledning til at bemærke, at det følger af nævnets praksis i salærsager, at advokaten – i tilfælde af manglende prisoplysninger – skal bevise, at den ydede bistand berettiger til salær. Advokaten skal således bevise, at den ydede bistand er aftalt med klienten, og at salæret er rimeligt i forhold til det aftalte udførte arbejde og klientens berettigede forventninger. Har en forbruger bedt om et møde med en advokat til afdækning af pågældendes behov for advokatbistand, vil advokaten som udgangspunkt være berettiget til salær for et sådant kort møde. Yderligere bistand vil kun kunne kræves honoreret, hvis advokaten beviser, at bistanden er aftalt med klienten."*³²⁴

Af mfl § 14 fremgår, at ved erhvervsmæssigt udbud af varer til forbrugerne skal der klart og tydeligt oplyses om produkternes pris.

Af § 3, stk. 1, nr. 8-9, i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteydernes pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren, fremgår, at tjenesteyderen skal stille følgende oplysninger til rådighed for tjenestemodtageren: prisen for tjenesteydelsen, hvis tjenesteyderen på forhånd har fastsat en pris for en given type ydelse, og tjenesteydelsens vigtigste karakteristika, hvis de ikke allerede fremgår af sammenhængen.

Reglen om prisoplysning indeholder ikke en konsekvens af manglende overholdelse eller en pligt for advokaten til at give klagevejledning.³²⁵

³²⁴ Advokatnævnets sagsnr. 02-0301-06-2445.

³²⁵ Jf. dog AER pkt. 15.1, stk. 2 og pkt. 15.6.

Hvis advokaten er kurator eller bobestyrer er advokaten formelt antaget af det offentlige, som derfor også er at betragte som advokatens klient. Det er derfor også det offentlige, der har krav på pris- og opdragsoplysning. Anderledes ved beskikkede advokater, hvor det er klienten, der skal have oplysningerne.³²⁶

Når en advokat udfører arbejde for en umyndig, må pris- og opdragsoplysningerne skulle gives til værgeren, som også typisk er den, der har antaget advokaten.

Advokatnævnets kendelse af 20. juni 2011. Advokat A gav ikke sine klienter den fornødne skriftlige prisoplysning ved samarbejdets begyndelse, da der på dette tidspunkt alene blev oplyst en telefonisk pris på 2.000 kr. ekskl. moms for udarbejdelse af et testamente. Uagtet at der i forbindelse med udarbejdelsen af testamentet blev afholdt to længere møder, fastslog Advokatnævnet, at honoraret for bistanden passende kunne fastsættes til de anførte 2.000 kr., ekskl. moms, til trods for, at A havde krævet 4.000 kr. ekskl. moms.³²⁷

Advokatnævnets kendelse af 20. januar 2011. Advokat A og klager var enige om, at prisen var oplyst til at være 2.500 kr. i timen. Uenigheden drejede sig om, hvorvidt prisen var med eller uden tillæg af moms. Der var enighed mellem parterne om, at der ikke var givet skriftlig prisoplysning. Advokatnævnet udtalte, at da det er A, som har bevisbyrden for de forhold, som berettiger til salær, har advokaten alene krav på en timetakst på 2.500 kr. inkl. moms.³²⁸

Advokatnævnets kendelse af 30. april 2009. Advokaten må være indstillet på at skulle stå ved en fast pris afgivet over for klienten. Nævnet udtalte: "[A] repræsenterede klagerne i forbindelse med en retssag vedrørende fortolkning og efterlevelse af en deklaration, der er tinglyst på parternes ejendomme. [A] udtog stævning på vegne af klagerne den 9. august 2007. Ved brev af samme dato skrev [A] bl.a. til klagerne: "Endelig bekræfter jeg, at vi har aftalt, at sagen føres uden brug af retshjælpsforsikring, idet jeg maksimalt vil beregne mig et salær svarende til 20.000 kr. med tillæg af moms." Den 30. september 2008 afsagde retten dom i sagen og tilkendte sagsøgerne 59.000 kr. i sagsomkostninger. Ved mail af 11. oktober 2008 til en af klagerne skrev [A]: "Hermed udskrift af sagens kontokort, der viser, at I har indbetalt 34.900 kr. i retsafgifter og salær til mig. Disse penge skal naturligvis returneres til jer, da jeg er blevet tillagt omkostninger fra modparten, der overstiger beløbet. Jeg vil tro, at mit arbejde med at tvangsfuldbyrde dommen vil involvere max 5 timer à 1.800 og mit salær vil så udgøre 9.000 kr. Herfra skal så trækkes de omkostninger, som retten tillægger mig for

326 Se også kommentaren under AER pkt. 15.2.

327 Advokatnævnets sagsnr. 2011-2005.

328 Advokatnævnets sagsnr. 2009-1273.

at udføre arbejdet. Det vil sandsynligvis så betyde et minimum af egenbetaling forudsat at de dømte kan betale, men mon dog ikke.” Ved mail af 13. oktober 2008 til [A] skrev klager: “Vi har nu, uafhængigt af hinanden, talt med to forskellige advokater, som begge er enige med os i, at du har givet et tilbud på at føre sagen. Du er derfor ikke berettiget til et beløb større end de 20.000 kr. med tillæg af moms, som dit tilbud lyder på. Vi skal derfor bede om en bekræftelse på, at de 59.840 kr., som sagens kontokort udviser, vil blive udbetalt til os, da vi i modsat fald vil indbringe sagen for Advokatnævnet.” Der var efterfølgende yderligere korrespondance mellem parterne vedrørende det økonomiske mellemværende. Klagerne klagede over salæret til Advokatnævnet, der afgjorde klagen således: “Advokatnævnet finder, at [A] har afgivet prisoplysning indeholdende en aftale uden forbehold til klagerne i brev af 9. august 2008. Klagerne har derfor en berettiget forventning om, hvad [A’s] salær for bistand beløber sig til. Det forhold, at retten tilkender klagerne sagsomkostninger med 59.900 kr. findes ikke at kunne ændre herpå.”³²⁹

Advokatnævnets kendelse 8. oktober 2008. Sagen vedrørte utilstrækkelig prisoplysning. Nævnet udtalte: “Advokat [A] havde efter afholdelse af møde med klienten sendt et standardbrev med overskriften “Klientinformation i forbindelse med oprettelse af klientforhold hos...”. Brevet fremstod som et standardbrev og indeholdt oplysning om sagens journalisering, hvem der var klientansvarlig og sagsbehandler, timepriser samt ophør af samarbejde. Brevet var vedlagt 5 ½ side ‘Almindelige betingelser’. Klienten klagede bl.a. til Advokatnævnet over, at der ikke var givet korrekt prisoplysning. Nævnet afgjorde klagen således: “En tilstrækkelig prisoplysning skal efter nævnets opfattelse give klienten oplysning om de vigtigste elementer i den påregnede bistand. Er det ikke muligt for advokaten at give en præcis ramme for sit arbejde, må advokaten beskrive det arbejde, bistanden omfatter. Nævnet finder ikke, at den klientinformation, [A] gav i sit standardbrev af 2. maj 2007, opfylder de krav, der må stilles til en sådan tilstrækkelig prisoplysning. På den baggrund finder nævnet, at [A] har tilsidesat god advokatskik, jf. rpl § 126, stk. 1. Som følge af det anførte tildes [A] i medfør af rpl § 147 c, stk. 1, en irrettesættelse. Der er ved sanktionsfastsættelsen lagt vægt på, at advokaten ikke anførte de vigtigste elementer i bistanden, men at Advokatnævnet ikke hidtil har fastslået omfanget af prisoplysningen i en sag af den pågældende karakter.”³³⁰

Bestemmelsen i pkt. 15.1, stk. 2 kræver, at advokaten af egen drift, skriftligt og direkte til klienten giver oplysninger om Advokatnævnet, hvis ikke advokaten har en hjemmeside, jf. AER pkt. 15.6.

329 Advokatnævnets sagsnr. 2008-01-1013.

330 Advokatnævnets sagsnr. 02-0301-07-1822.

Ad pkt. 15.2

Ligesom i AER pkt. 14.2 skal advokaten give en fast pris, hvis det er muligt.³³¹

Hvis vederlagets størrelse ikke kan beregnes på forhånd, skal advokaten enten oplyse, hvordan vederlaget vil blive beregnet eller give et begrundet overslag.

Oplysninger om den måde, honoraret vil blive beregnet på skal omfatte en orientering om de parametre, der danner grundlag for et 'rimeligt' honorar.³³² Advokaten skal i tilslutning hertil oplyse om sin timepris ved udførelse af den konkrete opgave.

I forbrugerforhold skal advokaten af egen drift give oplysningerne skriftligt og direkte til forbrugeren i forbindelse med indgåelsen af aftalen om bistand.

Der er ingen undtagelse for straffesager, hverken som beskikket eller som valgt forsvarer. Den beskikkede advokat vil i vidt omfang kunne henvise til retternes salærtakster og tilføje, under hvilke omstændigheder klienten vil kunne blive afkrævet betaling.

Tilsvarende skal advokaten give oplysninger i sager, hvor honoraret forventes dækket af det offentlige (fri proces) eller helt eller delvis af et forsikringsselskab (forsikringsretshjælp). Dette gælder, selvom klienten intet selv skal betale.

På det tidspunkt, hvor oplysninger skal gives, vil det som oftest ikke være klarlagt, om honoraret kan forventes dækket. Der kan derfor være anledning til at give oplysninger om såvel situationen, hvor honoraret bliver dækket som den, hvor klienten selv skal betale.

I sager, hvor advokaten reelt betjener det offentlige som fx bobestyrerboer, er advokaten ikke forpligtet til at give oplysninger. Det skyldes, at skifteretten betragtes som opdragsgiveren. Omvendt skal der gives sædvanlige oplysninger, hvis advokaten repræsenterer arvingerne i et privatskiftet bo.

Af § 4, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1372 af 16. december 2009 om tjenesteyderens pligt til at give oplysninger til tjenestemodtageren, fremgår, at tjenesteyderen efter anmodning fra tjenestemodtageren endvidere skal oplyse: (1) prisen for tjenesteydelsen, hvis tjenesteyderen ikke på forhånd har fastsat prisen for en given type

³³¹ Kommentaren til AER pkt. 14.2.

³³² Kommentaren til AER pkt. 16.1 om salærparametre.

tjenesteydelse, eller (2) hvis prisen ikke kan opgives nøjagtigt, prisberegningsmetoden, således at prisen kan efterprøves af tjenestemodtageren, eller (3) et tilstrækkelig udførligt overslag.

Advokatnævnets kendelse af 20. december 2016. *I en sag, hvor klienten var forbruger, gav advokat A opdrags- og prisoplysning, hvoraf det bl.a. fremgik, at salæret ville blive afregnet under hensyn til sædvanlige salærparametre, dvs. arbejdets omfang, sagens kompleksitet, det opnåede resultat m.v. Herefter oplyste advokat A sine timepriser fordelt efter følgende opgavetyper: Advokatarbejde, dødsbo, opgørelse og skat, dødsbo sekretærarbejde, testamente [udgangspunkt minimum....], andet sekretærarbejde, ejendomshandler – salg eller køb [Timeprisen beror på opgavens art og karakter]. Nævnet fandt, at der ikke var givet klar og entydig prisoplysning, og at den udleverede prisoplysning mere havde karakter af et prisblad.³³³*

Advokatnævnets kendelse 29. november 2016. *Q, der var sagsøgt i en privat straffesag foranlediget af, at Q i et brev til en forstander var fremkommet med en række beskyldninger, sigtelser og stærkt negative udtalelser om en lærer, blev bistået af advokat A, der forsøgte at give prisoplysning. Udtalt, at advokat A i den konkrete sag skulle have oplyst Q, at der ikke kunne opnås tilsagn om retshjælpsdækning, medmindre Q måtte få medhold, og at der ikke kunne opnås fri proces, jf. rpl § 328, stk. 4, nr. 2. Endvidere skulle A have meddelt Q, at beskikkelse i medfør af rpl § 260, stk. 11, ville indebære, at statskassen havde krav på refusion af udlagte sagsomkostninger. Advokat A skulle derfor over for Q have redegjort for de principper, der ville danne grundlaget for hans anmodning om salærfastsættelse, herunder oplysning om hans timepris inkl. moms.³³⁴*

Advokatnævnets kendelse af 19. september 2016. *Klager, der var forurettet i en straffesag, fik advokat A beskikket som bistandsadvokat. Landsretten bestemte, at klagers påstand om erstatning ikke skulle tages under påkendelse, jf. nærmere rpl § 992, stk. 1. Erstatningsnævnet traf efterfølgende afgørelse om erstatning, og advokat A videre-sendte erstatningen til klager, idet advokat A dog modregnede sit salær i erstatningen. Klager klagede over, at advokat A havde foretaget modregning og over, at klager ikke havde fået opdrags- og prisoplysning. Der blev efterfølgende ansøgt om erstatning for salær hos Erstatningsnævnet, hvilket nævnet imødekom. Udtalt, at den omstændighed, at salæret i sidste ende måtte blive udredt af Erstatningsnævnet ikke ændrede ved, at advokat A var forpligtet til at give prisoplysning. Med prisoplysning forstås her, at klienten skal orienteres om, at salæret udredes af statskassen.³³⁵*

333 Advokatnævnets sagsnr. 2016-2266.

334 Advokatnævnets sagsnr. 2016-860.

335 Advokatnævnets sagsnr. 2016-1076.

Advokatnævnets kendelse af 27. juni 2016. I en e-mail til klienterne, som var forbrugere, anførte advokaten bl.a.: “Vi arbejder efter timetakst, jf. vedhæftede forretningsbetingelser”, og i disse fremgik bl.a.: “Vore takster er typisk 1.500,- incl. moms for en 1/2 time, når der tidsregistreres effektivt kan der arbejdes meget på 1/2 time.” Advokatnævnet fandt, at dette ikke udgjorde en tilstrækkelig prisoplysning.³³⁶

Advokatnævnets kendelse af 11. maj 2015. Q, der kom til skade i et trafikuheld, anmodede advokat A om bistand. Advokat A bekræftede opdraget og oplyste, at han ikke havde mulighed for at give fast pris for sin bistand, men at sagen ville blive afregnet med udgangspunkt i medgået tid og følgende timetakster. Herefter fulgte en opstilling af timepriser for partnere, advokater, advokatfuldmægtige, advokatsekretærer og korrespondenter – alle med intervalangivelser på beløbet. Nævnet fandt, at der ikke var givet behørig prisoplysning.³³⁷

Advokatnævnets kendelse 11. marts 2014. Advokat A gav i forbindelse med bistand til en forbruger en prisoplysning, hvoraf fremgik, at der ved salerafregningen ville blive taget udgangspunkt i medgået tid. Herefter fulgte en opremsning af timeprisen for partnere, intervalangivelse af timeprisen for advokater afhængig af pågældendes anciennitet, en særlig pris for specialistbistand, intervalangivelse af timeprisen for advokatfuldmægtige og timepris for sekretærer, juridiske assistenter/BA-jurister. Nævnet fandt, at der ikke var givet behørig prisoplysning.³³⁸

Advokatnævnets kendelse af 2. februar 2011. I forbindelse med behandlingen af et dødsbo oplyste advokat A i en mail til arvingerne, at det væsentligste parameter for hans afregning ville være den registrerede tid. Advokatnævnet fandt ikke, at denne oplysning opfyldte kravene til en skriftlig prisoplysning, da advokat A ikke har oplyst en timepris eller alternativt havde givet et estimat over salærets størrelse.³³⁹

Bestemmelsen kræver også, at honoraret oplyses inklusive moms til forbrugere. Hvis honoraret oplyses uden moms, vil advokaten ikke kunne kræve momsen betalt.

Advokatnævnets kendelse 11. september 2014. Udtalt, at advokatens salær i forhold til forbrugere skal oplyses inklusive moms, jf. mfl § 13. Advokaten havde derfor tilsidesat god advokatskik ved at oplyse salæret ekskl. moms og blev pålagt en sanktion.³⁴⁰

336 Advokatnævnets sagsnr. 2016-1102.

337 Advokatnævnets sagsnr. 2014-3751.

338 Advokatnævnets sagsnr. 2012-1725.

339 Advokatnævnets sagsnr. 2010-03-0266.

340 Advokatnævnets sagsnr. 2013-3282.

Advokatnævnets kendelse 9. februar 2010. Advokat A havde givet prisoplysning om, at udførelsen af opgaven ville koste 15.000 kr. Senere afregnede A sagen, idet A i fakturaen anførte, at salæret var 20.000 kr., momsen 5.000 kr., i alt 25.000 kr. Advokatnævnet udtalte følgende: "Nævnet lægger til grund, at [A] skriftligt orienterede klager om, at salæret ville udgøre 15.000 kr. inkl. moms og ikke skriftligt orienterede klager om yderligere salær. Når der gives prisoplysning over for forbrugere inkluderer det angivne beløb moms. Nævnet finder herefter, at [A] som udgangspunkt ikke kan kræve salær ud over det oplyste, men da klager udtrykkeligt har påstået salæret nedsat til 18.000 kr., nedsætter nævnet salæret til 18.000 kr. inkl. moms."³⁴¹

Ad pkt. 15.3

Forpligtelsen til at give oplysninger efter bestemmelsen gælder i forbrugerforhold i alle tilfælde, hvor advokaten har givet et overslag. Det fremhæves specifikt i bestemmelsen, at advokaten af egen drift skal orientere klienten direkte herom på en klar og entydig måde.

Virkningen af at undlade at justere et overslag, når det viser sig ikke at holde, kan være salærreduktion. Hvis det omvendt viser sig ved sagens afslutning, at beregningen af et 'rimeligt' salær fører til et beløb, der er lavere end overslaget, kan advokaten ikke vælge at afregne beløbet i overslaget.

Advokatnævnets kendelse af 20. december 2016. En klient, der havde været udsat for en arbejdsskade, anmodede advokat A om bistand. Advokat A gav prisoplysning og oplyste dels, at arbejdet ville blive afregnet med udgangspunkt i medgået tid, dels at hun vurderede, at der skulle anvendes 15-20 timer på sagen. Nævnet fandt, at der herved var givet begrundet overslag. Advokat B fra samme kontor overtog sagen og fremkom med et nyt estimat over tidsforbruget, men der var på daværende tidspunkt allerede anvendt flere end de først estimerede 20 timer. Nævnet fandt, at det arbejde, der gik ud over de 20 timer og frem til nye overslag ikke kunne opkræves hos klienten. Endvidere kunne advokat B ikke fakturere med en højere timepris end oplyst af advokat A, medmindre dette blev meddelt klienten, inden arbejdet blev påbegyndt. Endeligt udtalt at salær skal opgøres inkl. moms, og at udgifter til kontorhold, herunder sekretærbistand, anses for at være en del af advokatens salær, medmindre der er tale om selvstændig sagsbehandling. Der var i denne sag ikke udført selvstændig sagsbehandling af sekretæren. Nævnet nedsatte på den baggrund salæret fra godt 180.000 kr. inkl. moms til 70.000 kr. inkl. moms.³⁴²

³⁴¹ Advokatnævnets sagsnr. 2009-01-1017.

³⁴² Advokatnævnets sagsnr. 2016-2480.

Advokatnævnets kendelse af 28. juni 2016. Advokat A gav ved opdragets etablering i erhvervssag prisoplysning og oplyste, at sagen ville blive afregnet med udgangspunkt i medgået tid, dog maksimalt 100.000 kr. ekskl. moms for byretssagen. Der blev endvidere for en ankesag givet et begrundet overslag på 80.000 – 120.000 kr. ekskl. moms. Advokat A gav ikke meddelelse til klienten om, at overslagene ikke kunne holde, og advokaten afregnede et salær på 326.000 kr. ekskl. moms. Nævnet nedsatte salæret til 220.000 kr. ekskl. moms.³⁴³

Advokatnævnets kendelse af 13. november 2014. Advokat A gav ved opdragets etablering opdrags- og prisoplysning og anførte bl.a. i denne, at hun ville skønne et tidsforbrug i sagen på ca. 12-15 timer og henviste i forbindelse hermed til tidligere meddelte oplysninger om hendes timetakst. Advokat A meddelte senere, at det anslåede tidsforbrug ikke kunne holde, og at hun skønnede tidsforbruget til 12-20 timer. Der blev anvendt betydeligt flere timer men ikke givet et nyt begrundet overslag til klienten. Advokatnævnet fandt, at advokat A ikke kunne afkræve klienten mere end 20 timer til den oplyste timepris. Nævnet nedsatte på den baggrund salæret fra 74.495 kr. inkl. moms til 52.500 kr. inkl. moms.³⁴⁴

Advokatnævnets kendelse af 16. maj 2011. Advokat A oplyste i en e-mail, at A's salær for arbejde indtil dato udgjorde ca. 20.000 kr. ekskl. moms, og A estimerede sit salær for færdiggørelsen af bobehandlingen til 18.000 kr. ekskl. moms afhængig af arvingernes forespørgsler og ønsker. Advokatnævnet fastslog, at A senest på tidspunktet, hvor salæret for den resterende del af bobehandlingen oversteg 18.000 kr. burde have orienteret arvingerne om, at estimatet ikke kunne holde. Honoraret blev derfor nedsat til i alt 38.000 kr. ekskl. moms.³⁴⁵

Advokatnævnets kendelse af 28. juni 2010. Advokat A gav et prisoverslag på 60.000 kr. ekskl. moms for sin bistand i forbindelse med behandling af dødsboet. A opkrævede 125.000 kr. ekskl. moms. A orienterede under sagens behandling ikke klager om, at salæret væsentligt ville overstige det beløb, der blev oplyst i ordrebekræftelsen. Da A under sagens behandling ikke havde orienteret klager om, at salæret ville overstige det beløb, A havde angivet i overslaget, nedsætter nævnet salæret til 60.000 kr. ekskl. moms.³⁴⁶

343 Advokatnævnets sagsnr. 2015-4737.

344 Advokatnævnets sagsnr. 2013-3507.

345 Advokatnævnets sagsnr. 2010-03-0922

346 Advokatnævnets sagsnr. 2010-01-0352.

Ad pkt. 15.4

Bestemmelsen fastslår, at hvis advokaten og klienten indgår aftale om, at advokaten skal yde yderligere bistand i sagen, så skal advokaten atter oplyse om de vigtigste elementer i den supplerende påregnede pris og om vederlagets størrelse for den supplerende bistand, hvis det er fastsat på forhånd.

Ad pkt. 15.5

Når aftalen om bistand mellem advokat og klient indgås uden for advokatens forretningssted eller som en aftale om fjernsalg kræver forbrugeraftalelovens § 8, at advokaten giver klienten en række oplysninger om advokaten og om ydelsen. Forbrugeraftalelovens § 8 er temmelig lang, og de advokatetiske regler indskrænker sig derfor til at gøre opmærksom på disse krav. Sidste del af pkt. 15.5 gengiver indholdet af forbrugerklagelovens § 5.

Ad pkt. 15.6

De krav, der er gengivet i denne bestemmelse er hentet fra forbrugerklagelovens § 4, stk. 1. Hvis advokaten ikke har en hjemmeside, skal oplysningerne gives direkte til klienterne, jf. AER pkt. 15.1.

Ad pkt. 15.7

Opstår der en tvist mellem advokat og klient om salæret, skal advokaten af egen drift give de i pkt. 15.6 nævnte oplysninger skriftligt og direkte til klienten, selvom advokaten i forvejen har oplysningerne liggende på sin hjemmeside. Det fremgår af forbrugerklagelovens § 4, stk. 2.

16. HONORARFORHOLD

- 16.1 Rimeligt honorar. En advokat må ikke kræve højere honorar for sit arbejde end, hvad der kan anses for rimeligt, jf. rpl. § 126, stk. 2. Det samme gælder for aconto honorar.

Honoraret, herunder et aftalt honorar, fastsættes efter et skøn under hensyn bl.a. til sagens betydning og værdi for klienten, sagens udfald, arten og omfanget af det arbejde, advokaten har udført og det med sagen forbundne ansvar.

- 16.2 Resultatbaseret honoraraftale. En advokat må ikke indgå honoraraftaler om vederlæggelse af en andel af det udbytte, der måtte opnås ved gennemførelse af en sag (pactum de quota litis).

- 16.3 Oplysning om honorar. Klienten skal have oplysning om ethvert honorar, advokaten beregner sig.

- 16.4 Afregningen. Afregning skal foretages uden unødigt ophold. Afregningen skal indeholde den efter forholdene fornødne beskrivelse af det arbejde, som kræves honoreret. Advokaten må foretage modregning, når advokaten har faktureret klienten, medmindre der foreligger særlige forhold, der gør, at modregning vil være urimelig.

- 16.5 Provisioner mv. Provision, rabatter og lignende modtaget fra tredje- mand i forbindelse med behandlingen af klientens sag skal ubetinget godskrives klienten.

- 16.6 Depositum. Advokaten må ikke kræve et depositum, der overstiger, hvad der ved et forsigtigt skøn må antages at være et rimeligt honorar.

Reglerne om forrentning af betroede midler finder anvendelse på deposita.

- 16.7 Honorardeling med ikke-advokater. En advokat må ikke indgå aftale om deling af sit honorar med nogen, der ikke er advokat.

En advokat må dog betale honorar, provision eller andet vederlag til overdrageren af en advokatvirksomhed.

- 16.8 **Procesomkostninger.** Advokaten skal arbejde for en løsning på klientens sag for de lavest mulige omkostninger under hensyn til klientens ønsker og instrukser.
- 16.9 **Procesovervejelser.** Advokaten bør på passende tidspunkt foreslå klienten at overveje at indgå forlig eller henvise sagen til mediation eller lignende.
- 16.10 **Henvisningshonorar.** En advokat må hverken af kolleger eller andre kræve eller modtage honorar, provision eller andet vederlag for at henvise eller anbefale en klient.

Tilsvarende må en advokat ikke betale honorar, provision eller andet vederlag for henvisning af en klient.

Generelle bemærkninger

Håndtering af advokatens vederlag er i sin natur problematisk. Der eksisterer en åbenbar interessekollision mellem advokatens og klientens interesser. Klienten vil betale mindst muligt for den ydede rådgivning og advokaten vil gerne have mest muligt.³⁴⁷

En tidligere anvendt løsning herpå var de salærordninger, der førte til, at advokater skulle tage faste priser for bestemte ydelser. Disse ordninger eksisterer ikke mere, dels da der ikke er sikkerhed for, at klienten får værdi i forhold til salæret, dels da sådanne ordninger er skadelige for konkurrencen.

Advokaten vil ofte også være motiveret af visse almene og forretningsmæssige hensyn om etik og stil, når vederlaget skal fastsættes. Disse hensyn supplerer den retlige regulering af advokatens vederlag.

³⁴⁷ Lavesen og Økjær Jørgensen, s. 97, der redegør for reglens baggrund.

Ad pkt. 16.1

Bestemmelsen er en indholdsmæssig gentagelse af rpl § 126, stk. 2, der vedrører advokatens salærfastsættelse. Dette lovbestemte rimelighedskriterium er udtryk for en retlig standard. Bestemmelsen fremtræder som advokatrettens lille generalklausul.

Den eneste forskel mellem retsplejelovens bestemmelse og formuleringen i AER er valget af betegnelsen 'vederlag' henholdsvis 'honorar'. Ordvalget er ikke udtryk for nogen realitetsforskel.³⁴⁸

En advokat kan principielt frit beregne sit honorar, men må dog ikke kræve højere vederlag for sit arbejde end, hvad der er rimeligt. Denne vurdering har til hensigt at begrænse interessekollisionen mellem klient og advokat og er det helt overordnede kriterium ved fastsættelsen af salæret.

Bestemmelsen om et rimeligt salær er også med til at understøtte begrebet access to justice, hvorved forstås alle borgeres formelle, reelle og lige ret til at forsvare deres rettigheder gennem retsvæsenet. Ved dette rimelighedskriterium har borgerne således for et 'rimeligt' vederlag mulighed for at søge bistand hos kompetente rådgivere til bistand ved problemer.

Advokaten vil ofte også inddrage kommercielle overvejelser, når honoraret skal bestemmes. Sættes honoraret for højt, kommer der ingen forretning, sættes honoraret for lavt, gives der indtryk af, at ydelsen ikke har væsentlig værdi. Advokaten søger – ofte qua sin erfaring – at finde en passende størrelse på sit honorar.

Salæret fastsættes i langt de fleste tilfælde, efter at arbejdet er udført. Nogle advokater er imidlertid i standardsager gået over til at oplyse et fast salær på forhånd. Det gælder fx i sager om ejendomshandler og almindelige testamenter, hvor det er muligt med en vis sikkerhed indledningsvis at vurdere, hvor meget tid, der vil blive anvendt på opgaven. Det faste salær har for klienter den fordel, at de kan sammenligne priser fra flere advokater.

Den almindelige generalklausul i rpl § 126, stk. 1 om god advokatskik kan også påvirke fastsættelsen af vederlaget. Det kan være tilfældet, hvor advokaten foretager en grov salærdebitering (salærrov), der er åbenbart ubegrundet og i strid med den

³⁴⁸ Udtrykket honorar signalerer, at der tale om et vederlag med præg af æresgæld, men vederlag i sig selv anvendes i en videre betydning. Forståelsen af udtrykket honorar er navnlig udbredt inden for liberale erhverv. Der anvendes ofte også andre begreber, særligt 'salær'. De forskellige udtryk har forskellige historiske begrundelser. Salær anvendes således typisk om det vederlag, som advokaten får anvist for det arbejde, som er udført i henhold til offentligt beneficium.

tillid og værdighed, som advokaten skal udvise. Advokaten skal således også ved opgørelsen af sit tilgodehavende udvise god advokatskik.

Systemet med omkostningsgodtgørelse i skattesager giver skatteyder hel eller delvis dækning for advokatomkostninger. Har skatteyder vundet sagen udbetales 100 % dækning til skatteydere advokat, og hvis skatteyder taber sagen udbetales et beløb til skatteydere advokat svarende til 50 % af omkostningerne. Sidstnævnte situation forudsætter, at advokaten kræver de sidste 50 % af skatteyder. Systemet bygger på stor tillid til de afregnende advokater.

***Advokatnævnets kendelse af 28. september 2017.** Advokatrådet indklagede advokat A for Advokatnævnet med påstand om, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved gentagne gange fra 2010 i sager med omkostningsdækning i henhold til skattelovgivningen at have opkrævet salærer, som er åbenbart i strid med rpl § 126, stk. 2's krav om rimelighed. Advokatnævnet fandt, at advokat A i tre sager havde opkrævet salærer, der afveg fra kravet i rpl § 126, stk. 2, om, at et salær skal være rimeligt i et sådant omfang, at advokat A herved havde tilsidesat god advokatskik. Salæret i disse sager var af Advokatnævnet blevet nedsat til ca. 1/10 af det af advokaten opkrævede salær.³⁴⁹*

Det sidste led i bestemmelsen er kommet ind i 2011 og kodificerer den righoldige retspraksis og kendelser fra Advokatnævnet, som udgør en væsentlig vejledning til fastlæggelse af gældende ret om salærfastsættelse. Af ældre dato har den nedenfor refererede dom haft afgørende betydning for, hvilke kriterier der indgår ved fastsættelse af et berettiget og rimeligt advokatsalær.

***U 1978.448 H.** Sagen vedrørte fredning af en ejendom, hvor ejeren og brugerne af ejendommen havde nedlagt påstand om erstatning for det foretagne indgreb samt dækning af det af deres advokat under fredningssagen beregnede salær. Sagsøger havde som hjemmel for påstanden vedrørende omkostningsspørgsmålet henvist til Grundlovens § 73, idet denne bestemmelse tilsikrede ret til fuld erstatning ved indgreb af den i sagen omhandlede karakter. Højesteret fandt, at sagsøgerne var berettiget til en passende godtgørelse af deres advokatudgifter, men hjemmelen hertil var ikke Grundlovens § 73. Godtgørelse skulle i stedet fastsættes efter et skøn. Af dommens præmisser fremgår det, at godtgørelsen til advokatbistanden bør fastsættes efter et skøn under hensyntagen til: "retsforholdets beskaffenhed, sagens betydning for vedkommende part, herunder den økonomiske værdi af de erhvervs-mæssige interesser og størrelsen af det omtvistede beløb, sagens udfald samt arten og omfanget af det af advokaten udførte arbejde, herunder den tid, som det har været rimeligt at anvende til sagens forberedelse og øvrige behandling."*

349 Advokatnævnets sagsnr. 2016-2952.

I dommens præmisser fremgår det, at godtgørelsen til advokatbistanden bør fastsættes efter et skøn under hensyn til en række angivne parametre, nemlig: (1) retsforholdets beskaffenhed, (2) sagens betydning for vedkommende part, herunder den økonomiske værdi af de erhvervsmæssige interesser og størrelsen af det omtvistede beløb, (3) sagens udfald, og (4) arten og omfanget af det af advokaten udførte arbejde, herunder den tid, som det har været rimeligt at anvende til sagens forberedelse og øvrige behandling.

Advokatnævnet har ved flere lejligheder anvendt disse parametre i sine kendelser.

Advokatnævnets kendelse af 6. november 2008. Nævnet udtalte: "Nævnet lægger til grund, at der ikke er indgået salær aftale om fakturering ud fra medgået tid. I medfør af rpl § 126, stk. 2, og de advokatetiske regler, punkt 3.4.1, må en advokat ikke kræve højere vederlag for sit arbejde end, hvad der kan anses for rimeligt. Ved fastsættelsen af vederlaget indgår særligt følgende salærparametre: sagens værdi eller betydning for klienten, arbejdets omfang og vanskelighed, sagens udfald, den anvendte tid, arbejdets art, arbejdets intensitet og kompleksitet og det med sagen forbundne ansvar for advokaten. Rettens bestemmelse om, hvilket beløb en part kan pålægges at betale i omkostninger til modparten, er ikke bindende for fastsættelsen af det salær, som parten skal betale sin advokat." ³⁵⁰

Der er ikke udarbejdet præcise rammer for advokatens salærudmåling, og AER er således ikke udtryk for et udtømmende regelsæt, men indeholder alene en række parametre, som advokaten skal iagttage i forbindelse med fastsættelse af sit salær.

Advokatrådet har beskrevet dem som følger i forbindelse med behandlingen af et lovforslag om omkostningsgodtgørelse i skattesager:

- sagens værdi eller betydning for klienten,
- arbejdets omfang og vanskelighed,
- sagens udfald,
- den anvendte tid,
- arbejdets art, herunder om arbejdet har måttet ydes uden for normal arbejdstid, eller om der har været tale om en hastesag,
- det med sagen forbundne ansvar for advokaten, og
- sociale hensyn.

350 Advokatnævnets sagsnr. 2008-01-0163.

De forskellige hensyn må afvejes over for hinanden. Fastsættelsen af salæret er en konkret vurdering, der beror på advokatens erfaring med hensyn til, hvilken størrelse salæret for den pågældende sagsart normalt udgør. Honoraret skal således dække opgavens forsvarlige løsning og en fyldestgørende varetagelse af opgaven.

Størrelsen af advokatens salær kan af klienten indbringes for Advokatnævnet.

A. Anvendt tid

En advokat er således hverken forpligtet – eller berettiget – til at afregne alene på grundlag af den anvendte tid, men anvendt tid bør spille en rolle ved fakturering. Der er tale om en tjenesteydelse, som lader sig opgøre i tid.

Heroverfor står, at en vægtning alene baseret på tid indeholder en indbygget uretfærdighed. Den mindre effektive advokat, der skal bruge mange timer, belønnes. En sådan uretfærdighed kan dog udlignes, hvis advokaten lægger sin timesats på et niveau, der tager højde for advokatens kvalifikationer.

Såfremt der er indgået en aftale om vederlæggelse efter tidsforbrug, kan denne godt efterfølgende vise sig mindre rimelig, hvis der anvendes uforholdsmæssig lang tid på opgaven – uanset om dette skyldes advokatens faglige forhold eller hans dårlige planlægning. Dette kan føre en til korrektion af honoraret i nedadgående retning.

Der kan således ske en faglig censurering eller en censurering baseret på proportionalitetsafvejninger. Til brug for en nærmere afklaring af, om der skal ske en sådan censurering, kan der indhentes en udtalelse fra Advokatrådet. Domstolene støtter sig typisk til sådanne udtalelser, jf. fx U 2000.1302 H, hvor rådet blot konkluderer, at den pågældende sag havde været 'overbehandlet'.

Honorar forudsætter, at der er indgået en aftale mellem advokat og klient om advokatens bistand. Hvis sådan aftale er indgået, kan advokaten beregne sig honorar, selv om der ikke sker nogen egentlig sagsførelse, men alene gives et indledende råd.

Advokatnævnets kendelse 27. maj 2016. Advokat A havde bistået en klient med en skattesag, og havde i den forbindelse beregnet et salær på 500.000 kr. inkl. moms for bl.a. bistand med en retssag mod Skatteministeriet. Ved dommen blev en del af klientens skattesag hjemvist til fornyet behandling, ligesom klienten blev frifundet for øvrige krav rejst af SKAT. Advokat A anmodede om omkostningsgodtgørelse på 100 %, idet klienten havde fået medhold i overvejende grad, hvilket SKAT imødekam. SKAT kla-

gede til Advokatnævnet og gjorde gældende, at salæret for førelsen af retssagen skulle nedsættes, da det anvendte timeforbrug var for højt. Advokatnævnet bemærkede, at advokat A havde repræsenteret klienten ved skatteankenævnet og Landsskatteretten og dermed havde et vist forudgående kendskab til sagen og dens omstændigheder. På den baggrund var sæleret ikke rimeligt, og Advokatnævnet nedsatte skønsmæssigt salæret til 125.000 kr. inkl. moms³⁵¹.

Advokatnævnets kendelse af 12. maj 2015. To forsvarere anmodede om tilkendelse af dobbelt salær for fremmøde under en række retsmøder, uagtet at begge advokater ved retsmøderne var repræsenteret af én advokatfuldmægtig, bortset fra et af retsmøderne, hvor den ene forsvarsadvokat gav møde for begge advokater. Advokatnævnet fandt, at forsvarsadvokaterne groft havde tilsidesat god advokatskik ved med henblik på udbetaling af salær flere gange at have givet Retten på Frederiksberg urigtige oplysninger om tidsforbruget. Forsvarsadvokaterne blev begge pålagt en bøde på 20.000 kr. Københavns Byret stadfæstede ved dom af 27. oktober 2016 nævnets kendelse.³⁵²

Advokatnævnets kendelse af 27. september 2016. Et fondsmæglerselskab fik inddraget tilladelsen til at drive fondsmæglervirksomhed, og selskabet trådte i likvidation med advokat A som likvidator. Advokat A havde, da likvidationen nærmede sig sin afslutning beregnet et salær på knap 1,3 mio. kr. ekskl. moms. Kapitalejeren klagede til Advokatnævnet, der med henvisning til arbejdets omfang, aktivmassens størrelse, selskabets begrænsede aktivitet og den omstændighed, at likvidationen blev gennemført med revisorbistand, fandt salæret urimeligt og nedsatte dette til 500.000 kr. ekskl. moms. Advokat A havde beregnet sig salær for at svare i nævnssagen. Udtalt, at det påhviler en advokat uden omkostningsdækning at besvare henvendelser fra advokatmyndighederne.³⁵³

B. Sagens værdi

Størrelsen af de værdier, der er involveret i sagen, påvirker ofte salærstørrelsen. Set fra klientens side vil et højt salær i en sag om betydelige værdier være lettere at forholde sig til. Set fra advokatens side kan en konkret sag have en højere grad af eksponering, måske også ansvarsmæssigt, der vil kunne retfærdiggøre, at der anvendes øgede ressourcer på sagen.

Advokatnævnets kendelse af 22. december 2016. Et advokatfirma, der bistod en klient i en transaktionssag, der vedrørte overdragelse af aktier for et trecifret millionbeløb,

351 Advokatnævnets sagsnr. 2015-4474.

352 Advokatnævnets sagsnr. 2014-3591 og sagsnr. 2014-3592.

353 Advokatnævnets sagsnr. 2015-1239.

beregnete et salær på 1,35 mio. kr. ekskl. moms i salær for bistanden. Klienten klagede over salæret og gjorde gældende, at salæret var urimeligt, bl.a. fordi der i den tidligere klientrelation alene var afregnet med udgangspunkt i medgået tid, og at salæret, hvis alene medgået tid blev lagt til grund, ville indebære en timepris på mere end 6.000 kr. Advokatnævnet fandt, at det ikke var godtgjort, at der havde været etableret en praksis, hvorefter indklagede alene havde afregnet efter medgået tid og uden hensyntagen til andre salærparametre. Advokatnævnet godkendte herefter salæret, idet nævnet lagde vægt på, at transaktionen havde vedrørt betydelige værdier, og at salæret måtte afspejle det ansvar, der er forbundet med at være rådgiver på en sådan transaktionssag. Nævnet lagde endvidere vægt på, at der var tale om en sag, som klienten tillagde stor betydning, og at advokatfirmaet derfor var nødsaget til at prioritere sagen.³⁵⁴

C. Opdragets og sagens karakter

At opdragets og sagens karakter kan tillægges betydning i opgørelsen af honorar stemmer overens med de almindelige obligationsretlige grundsætninger. Der skal være forskel i prisen, når man køber luksus fremfor mere jævne ydelser, og vanskelige opgaver koster mere at få behandlet

Tilsvarende kan der rimeligvis gøres forskel, når der skal leveres en ekspertydelse fremfor en ekspeditionssag eller når en sag skal løses her og nu fremfor ved lejlighed.

Advokatnævnets kendelse af 28. januar 2016. Advokat A havde ydet bistand til en klient i skattesag, og SKAT, der havde ydet omkostningsgodtgørelse, klagede over salæret, idet SKAT gjorde gældende, at salæret på godt 1,1 mio. kr. inkl. moms var urimeligt henset til, at der i sagen alene var anvendt 209 timer, ligesom sagen ikke var principiel. 6 af de 7 medlemmer af Advokatnævnet, som traf afgørelse om, at salæret skulle godkendes, anførte, at sagen havde haft væsentlig betydning og værdi for klienten, ligesom det måtte lægges til grund, at arbejdet i sagen havde været særdeles omfattende. Hertil kom, at sagen havde en vis kompleksitet, og at det opnåede resultat var gunstigt for klienten. Det dissenterende medlem var enig i de salærparametre, som flertallet tillagde betydning ved afgørelsen, men stemte for, at salæret skulle nedsættes, da det samlede salær måtte anses for højt herunder henset til timetaksten.³⁵⁵

Advokatnævnets kendelse af 28. januar 2016. En klient havde ført en retssag mod Skatteministeriet vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt klienten havde ret til fuldstæn-

354 Advokatnævnets sagsnr. 2016-2240.

355 Advokatnævnets sagsnr. 2015-2557.

dig omkostningsgodtgørelse fra SKAT. Advokat A beregnede et salær på 210.000 kr. inkl. moms for bistand i forbindelse med retssagen. Byretten frifandt Skatteministeriet, idet klienten ikke fuldt ud havde fået medhold i forhold til SKAT, og at der på den baggrund ikke var grundlag for fuldstændig omkostningsgodtgørelse. Advokat A anmodede om omkostningsgodtgørelse på 50 % af omkostningerne forbundet med at føre retssagen, hvilket SKAT med forbehold for eventuel tilbagesøgning imødekom. SKAT klagede til advokatnævnet og anførte, at den fakturerede timesats var for høj, hvilket også gjorde sig gældende med de registrerede timetal. Advokatnævnet fandt henset til sagens karakter, herunder at sagens overordnede problemstilling i hvert fald i et vist omfang havde principiel karakter, at den anvendte tid måtte anses for berettiget. Da der endvidere var ydet bistand af en advokat, som måtte anses for specialist på skatteområdet, var det beregnede salær ikke urimeligt.³⁵⁶

D. Privat eller erhvervsmæssig klient

Det er i sig selv ikke afgørende, hvorvidt der er tale om en privat eller en erhvervsmæssig klient. Der er måske en tendens til at forudsætte, at erhvervsklienten ofte stiller større krav til hurtighed, professionalisme og specialisering – men i givet fald er det disse krav, som bør påvirke prisen og ikke selve klientens ‘personlighed’.

Det forhold, at en erhvervsklient også vil have mulighed for at fradrage advokathonoraret kan ikke i sig selv berettige et højere honorar end hos den private klient. En advokat, der bistår en klient både privat og erhvervsmæssigt, må ikke ‘skrue op og ned’ på de to afregninger, hvis dette alene sker af skattemæssige hensyn. Dette vil indebære en medvirken til skatteunddragelse.

Imidlertid er det i praksis således, at varetagelse af opgaver for erhvervsdrivende typisk honoreres højere end arbejdet med opgaver for private klienter.

E. Advokatens kvalifikationer

Advokatens egne kvalifikationer får ofte indflydelse på salærstørrelsen. Betaling for at anvende en ekspert inden for det givne sagsområde – bør være mere kostbar end at anvende en mindre trænet advokat.

³⁵⁶ Advokatnævnets sagsnr. 2015-3211.

Dette skyldes typisk, dels at der er færre udbydere af den specialiserede rådgivning, hvilket øger prisen, dels at der er et økonomisk hensyn at tage til den advokat, som har investeret ressourcer for at få opbygget sit speciale.

Det har også betydning, om advokaten er partner, ansat advokat eller fuldmægtig. Dette følger dels af et kvalitetssynspunkt, dels et økonomisk synspunkt, idet det forudsættes, at partnerens tid udnyttes mere effektivt, hvilket kan begrunde en højere timebetaling.

Advokatnævnets kendelse af 11. maj 1999. Et salær blev nedsat fra 11.375 kr. til 8.500 kr. under henvisning til, at der ikke kunne afregnes til den for det pågældende kontors normale timetakst på 1.300 kr., når ca. halvdelen af det udførte arbejde var forestået af en fuldmægtig. Nævnet tog ikke stilling til et timehonorar for fuldmægtigen, men nedsatte det samlede salær skønsmæssigt.³⁵⁷

F. Kontorhold og transporttid

En advokats honorar dækker omkostninger til moderne kontorhold, ansattes og egen løn, feriepenge, efteruddannelse, pensioner mv. Der må således ikke opkræves honorar for udførte sekretæropgaver, idet sekretærarbejde er indeholdt i salæret.³⁵⁸

Dette gælder dog ikke, såfremt der er tale om en selvstændig sagsbehandling, såsom fx udfærdigelse af boregnskab, udfærdigelse af inkassoopgørelser og opgørelser til brug for tvangsauktioner. Der kan blot ikke ske afregning til samme timetakst som for egentlig advokatbistand.

Advokatnævnets kendelse af 19. september 2016. Advokat A bistod en klient i en ægteskabssag og afregnede et salær på 72.500 kr. Advokatnævnet bemærkede, at omkostninger til kontorhold, herunder løn til sekretærer, som udgangspunkt bør være omfattet af advokatens salær. Det er således kun rimeligt at kræve særskilt afregning af sekretærbistand, hvis sekretæren har udført egentlig selvstændig sagsbehandling. Den omstændighed, at der i opdrags- og prisoplysningen var oplyst om sekretærens timetakst kunne ikke ændre herved, i hvilken forbindelse det bemærkes, at der var tale om forbrugerforhold. Advokatnævnet nedsatte herefter skønsmæssigt salæret.³⁵⁹

357 Advokatnævnets sagsnr. 02-0301-98-1338.

358 'Afregning for kontorhold' af Alberte Kjørholm i Advokaten 4/2014.

359 Advokatnævnets sagsnr. 2015-4303.

Advokatnævnets kendelse af 20. december 2013. I en sag, hvor klienten var forbruger udtalte Advokatnævnet, at omkostninger til kontorhold, herunder løn til sekretærer, som udgangspunkt bør være omfattet af advokatens salær. Det er således kun rimeligt at kræve særskilt afregning af sekretærbistand, hvis sekretæren har udført egentlig selvstændig sagsbehandling, f.eks. i forbindelse med bobehandling, tvangsauktionsopgørelse og ejendomshandler og lignende. At sekretærens timetakst i opdrags- og prisoplysningen i den konkrete sag var oplyst ændrede ikke herved.³⁶⁰

Advokatnævnets kendelse af 18. maj 2000. Nævnet pålagde advokat A en bøde på 25.000 kr. for over for skifteretten i en salærindstilling at have oplyst et stort antal sekretærtimer (ca. 64 ud af 155½ time) som værende advokattimer.³⁶¹

Der foreligger ikke kendelser, der direkte omhandler afregning for transporttid, men debitering til normal timetakst kan formentlig ikke betegnes som rimelig. Anderledes, hvis advokaten sidder i et tog og udfører arbejde for klienten. I så fald vil advokaten kunne afregne til sædvanlig salærtakst for denne togtur. Hvis advokaten i et tog er på vej til et møde for klient A og undervejs i toget udfører arbejde på klient B's sag, vil advokaten formentlig kunne afregne for både transport over for klient A og for sagsbehandling over for klient B.

Ved udførelse af en sag vil advokaten ofte afholde en række omkostninger, der ved afregningen opkræves hos klienten. Det er normalt åbenbart, at klienten skal debiteres for omkostninger som fx en retsafgift, idet disse omkostninger er en forudsætning for gennemførelsen af opgaven for klienten. Ekstraomkostninger, fx til sagkyndige eksperter, vil kun kunne kræves dækket af klienten, hvis det på forhånd er aftalt med klienten, idet klientsamtykke forud for sådan inddragelse alligevel skal indhentes.

Advokatnævnets kendelse af 30. marts 2009. Nævnet statuerede, at udgiften til forbindelsesadvokat var forårsaget af, at klienten havde valgt en udenbys advokat, hvorfor anvendelse af lokal advokat til forberedelsen som udgangspunkt var et udlæg, der kunne opkræves hos klienten.

Medmindre opgaven er særlig portokrævende faktureres klienten normalt ikke for portoudgifter, mens udgifter til kurerpost mv. sædvanligvis udfaktureres.

Udgifter til kopiering faktureres tilsvarende sædvanligvis alene, hvis der er tale

360 Advokatnævnets sagsnr. 2012-1154.

361 Advokatnævnets sagsnr. 02-0305-99-3968.

om større kopieringsopgaver, fx ved større retssager. Advokaten har dog ret til at fastlægge sin egen praksis herom.

Advokatnævnets kendelse af 28. marts 2014. Advokatnævnet fandt, at et beløb på 2.650 kr. ekskl. moms, der var opkrævet for porto og kopiering skulle bortfalde, idet disse udgifter er omfattet af udgifter til almindeligt kontorhold, som en klient må kunne forvente, er indeholdt i advokatens salær, medmindre sagens karakter gør det påkrævet at afholde ekstraordinære udgifter til disse poster.³⁶²

G. Sagens resultat

Udfaldet af en sag spiller tilsvarende en rolle for, hvilket honorar en advokat kan tage. Ud fra en simpel værdibetragtning er den vundne sag mere værd end den tabte sag for klienten, og bør derfor også føre til en højere betaling.

At en sag ikke vindes er ikke som udgangspunkt ensbetydende med, at advokatbistanden har været uden værdi. Så længe der er præsteret en god faglig indsats, kan der kræves et honorar.

Hvis bistanden har været uden værdi for klienten, fx hvis advokaten i sin sagsbehandling er gået fejl af juraen, vil salæret kunne fortabes. Det kan være vanskeligt at afgøre, hvornår bistanden har været værdiløs, men i forbindelse med en klage til Advokatnævnet vil der normalt blive foretaget en prøvelse heraf.

Der kan være afgrænsningsspørgsmål i forhold til forbuddet i AER pkt. 16.2 mod aftale af salær som en andel af sagens resultat. I begge tilfælde vil salæret forøges, hvis sagens resultat bliver positivt. Det afgørende må være, om forholdet mellem salær og resultatet af sagen kan sættes på en matematisk formel. I så fald vil det være i strid med AER pkt.16.2. I andre tilfælde vil det være tilladt som 'success fee' i henhold til AER pkt.16.1 ('sagens udfald').

Advokatnævnets kendelse af 11. marts 2004. Advokat A havde indgået aftale om at gennemføre en domsforhandling, hvorefter A (udover en à conto afregning) skulle have et honorar på minimum 70.000 kr., og hvis klienten fik medhold for mindst halvdelen af hovedstolen skulle der betales yderligere 70.000 kr. i honorar. Salæraftalen blev ikke tilsidesat af Advokatnævnet, da "det aftalte salær ikke overskrider rammerne for et rimeligt honorar."³⁶³

³⁶² Advokatnævnets sagsnr. 2012-1390.

³⁶³ Advokatnævnets sagsnr. 02-0301-02-2781.

H. Honorar fastsat af retten

På en række områder forudsættes det i lovgivningen, at bestemte retshandlinger udføres under bistand af en medhjælp antaget af retten, fx kurators rolle under en konkursbehandling. I disse tilfælde træffes beslutning om honorar af retten. Efter konkurslovens § 239 skal skifteretten fastsætte vederlaget til bl.a. kurator efter en konkret bedømmelse på baggrund af en begrundet indstilling fra de pågældende.

Fastsættelsen af vederlaget skal ske under hensyn til arbejdets omfang og boets beskaffenhed, det med arbejdet forbundne ansvar og det under de givne omstændigheder opnåede resultat. Henvisningen til 'arbejdets omfang' medfører, at den vigtigste faktor ved vurderingen er den medgåede tid. Vederlaget afholdes af boet.

Domstolene tager som led i afgørelsen om sagsomkostninger ved retssager udgangspunkt i et sæt vejledende salærtakster, som jævnligt udsendes af landsretspræsidenterne og den danske dommerforening. Taksterne er alene vejledende. Advokaten kan dog godt have aftalt et andet – og ofte højere – vederlag med sin klient.

Tilsvarende gælder for bistand ved fogedretsmøder. Også i sådanne tilfælde vil advokaten ofte beregne sit honorar baseret på den tid, som er gået til forberedelse og gennemførelse af fogedforretningen, uafhængigt af, hvilke sagsomkostninger fogedretten tillægger kreditor.

I. Aconto honorar

Aconto afregning bør som udgangspunkt kun ske, hvis sagen er langvarig. Afregningen må ikke overstige, hvad der på afregningstidspunktet er udført af arbejde.

Såfremt der er tale om aconto-debitering, skal dette klart fremgå af fakturaen, idet klienten ellers må have en berettiget forventning om, at advokaten skal give saldokvittering ved indbetaling af det opkrævede beløb.

Aconto honoraret skal svare til, hvad der anses for rimeligt under hensyn til det arbejde, der hidtil er udført.

Ad pkt. 16.2

Baggrunden for reglen er, at advokaten risikerer at miste sin uafhængighed ved at føre en sag, der medfører en økonomisk sammenblanding mellem advokatens økonomi og det resultat, der opnås. En advokat må ikke indgå en aftale om, at advokatens honorar skal være en andel af det beløb, som advokaten måtte opnå for klienten ved at gennemføre en sag.

Det kan overvejes, hvorvidt forbuddet er rimeligt ud fra devisen: Hvis en klient har en sag, hvor det er umuligt at finansiere sagens førelse, er der så noget odiøst i, at advokaten påtager sig sagen og den økonomiske risiko, såfremt sagen tabes – mod at få en nærmere aftalt andel (fx 1/3) af det beløb, der vindes? Alternativet vil typisk være, at sagen ikke vil blive ført, og at klienten derfor mister enhver chance for at få en erstatning.

Selvom der vil være tilfælde, hvor en sådan aftale kunne virke rimelig, er en fravigelse af det klare forbud mod sådanne salæraftaler, ikke hensigtsmæssig. Det er en sund grundopfattelse, at advokaten leverer den mest kvalificerede ydelse, hvis advokaten har en naturlig distance til sagen. Derimod er der ikke noget til hinder for, at advokaten indgår en aftale om honorering, der står i forhold til sagens resultat qua forskellige succeskriterier.

Pactum de Quota Litis er med sin latinske betegnelse et problem, der allerede eksisterede i Romerriget. Begrebet 'no win, no fee' dukkede op i USA i slutningen af 1800-tallet i form af begrebet contingency fee, altså et advokatsalær, hvis størrelse er afhængigt af sagens udfald.

Når denne honoreringsform hurtigt vandt indpas i USA, hang dette sammen med, at de hastigt voksende sektorer inden for industri og transport resulterede i et stort antal arbejdsskader, hvor ofrene ikke havde andre muligheder, hvis de skulle gøre sig noget håb om at få en erstatning.

I dag er begrebet contingency fee anerkendt i alle stater i USA, dog således at visse sagstyper er undtaget, fx straffesager. Et contingency fee ligger typisk på 25 %, hvis sagen forliges, og på 33 %, hvis sagen procederes. Der ses dog også honoraraftaler på op til 40-50 %.

Der eksisterer konstant en debat i USA om, hvorvidt systemet er hensigtsmæssigt. Kritikken går på, at contingency fee er en salærberegning, der ødelægger den professionelle uafhængighed, ansporer til letfærdige søgsmål og skaber upassende og lotteriagtige fortjenester til advokater.

Det kan hævdes, at advokaten og klienten har en fælles interesse i sagen efter princippet: jo større erstatning, jo større honorar. Dette er ikke altid tilfældet. Det er i USA almindeligt anerkendt, at et forlig, inden sagen procederes, som regel er mere fordelagtigt for advokaten, end hvis sagen skal gennemføres i retten. Der er store forskelle i dansk og amerikansk retstradition, og det er ikke sandsynligt, at contingency fees i det hele taget ville vinde indpas i Danmark. De mange muligheder i Danmark for helt eller delvis at få dækket omkostningerne ved førelse af en sag gør det mindre påkrævet, at der er mulighed for at beregne vederlaget som en andel af udbyttet. Det modsatte gør sig gældende i USA.

Efter rpl § 312, skal den tabende part i en retssag erstatte modparten de påførte sagsomkostninger – en sådan regel kendes ikke i USA. Muligheden for at anvende ensidigt indhentede beviser og brugen af lægdommere er mere udtalt i USA.

Der er måske efter praksis en særlig frihed til at aftale salær som andel af resultatet i inkassosager. Det kræves i hvert fald, at der er tale om erhvervsdrivende klienter.³⁶⁴

Advokatnævnets kendelse af 30. november 2016. Advokatrådet indklagede fire advokater for Advokatnævnet for at have tilsidesat god advokatskik ved i "Aftale om advokatbistand i en patientforsikringssag" bl.a. at have anført: "Det koster det: Udgangspunkt for beregning af honorar i patientskadeerstatningssager: [...] For erstatningsbeløb, der overstiger kr. 4.000.000 beregnes 1,5 % i honorar af den del af beløbet, der overstiger kr. 4.000.000." Advokatnævnet tiltrådte, at de indklagede advokater havde tilsidesat god advokatskik ved at have afgivet en mangelfuld prisoplysning, idet salæret var anført ekskl. moms i strid med mfl § 13. For så vidt angår den del af klagen, der vedrørte spørgsmålet om pactum de quota litis fandt seks af de syv deltagende nævnsmedlemmer, at honoraraftalen ikke var i strid hermed, idet honoraraftalens bestemmelse om vederlæggelse af 1,5 % af beløb, der overstiger 4 mio. kr. var anført at være et udgangspunkt, og at det lå inden for rammene af de parametre for salærfastsættelse, der anvendes af domstolene, jf. præsidenterne for Vestre og Østre Landsrets notat af 17. december 2018 om afgørelser om sagsomkostninger i civile sager. Et medlem fandt, at bestemmelsen var i strid med pactum de quota litis, og at god advokatskik derfor var tilsidesat.³⁶⁵

³⁶⁴ Dette fremgår fx af Advokatnævnets kendelse af 15. april 1996 i sagsnr. 41-209-94-73.

³⁶⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2016-1111, sagsnr. 2016-1112, sagsnr. 2016-1114 og sagsnr. 2016-1115.

Advokatnævnets kendelse af 31. marts 2016. En advokat havde i sin opdrags- og prisoplysning anført, at egenbetalingen i en personskaadeerstatningssag normalt aldrig ville overstige et beløb svarende til 8 %. Det var i sig selv ikke i strid med pactum de quota litis. Da advokaten imidlertid i en e-mail anførte, at han ville nedsætte sit salær fra 8 % til 4 %, så der kun ville blive beregnet et salær på 4 % af erstatningen, forsøgte advokaten at foretage salærberegning i strid med princippet om pactum de quota litis. Advokaten blev pålagt en sanktion herfor, og salæret blev nedsat, da det beregnede salær måtte anses for urimeligt.³⁶⁶

Advokatnævnets kendelse af 23. december 2008. Advokat A varetog behandlingen af et dødsbo. A havde også i en periode forud for afdødes død bistået afdøde og afdødes familie, herunder vedrørende salg af et stort jordstykke med en salgssum på godt 29 mio. kr. Denne bistand fortsatte også efter afdødes død. I et bomødereferat anførte A: "Der blev spurgt til advokathonorar for behandlingen af boet og advokaten oplyste, at dette ville blive opgjort efter sædvanlige salærparametre, en timeløn på 1.700 kr. plus moms og i øvrigt efter involverede værdier og opnået resultat. Hertil kommer eventuelle særskilte honorarer efter mæglertakster for eventuel afhændelse af ejendom." Senere i forløbet skrev A en mail til arvingerne, hvor det anførtes, at for god ordens skyld bekræftes en mundtlig aftale om, at advokathonoraret, hvis det lykkes at opnå skattefrihed for de ca. 29 mio. kr. udover den almindelige timetakst også udgør 3 % af de 29 mio. kr. Advokatnævnet fandt den indgåede aftale i strid med god advokatskik og henviser i kendelsen direkte til den dagældende bestemmelse i AER.³⁶⁷

Ad pkt. 16.3

Skjult salærberegning er ikke tilladt. Dette er udtrykt i bestemmelsen. En overtrædelse af denne bestemmelse accepteres ikke og sanktioneres hårdt af Advokatnævnet.

Det vil også efter omstændighederne kunne blive betragtet som skjult salærberegning, hvis advokaten kræver beløb til dækning af udlæg mv., som overstiger de udlagte beløb.

Afregning i det skjulte kan betyde, at der er begået underslæb.

Advokatnævnets kendelse af 19. september 2016. Advokat A, der havde bistået en klient i en personskaadeerstatningssag afregnede sagen og anførte i forbindelse hermed

³⁶⁶ Advokatnævnets sagsnr. 2015-3694.

³⁶⁷ Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0752.

over for klienten, at han ville forsøge at få skadevolders forsikringsselskab til at foretage yderligere udbetaling til dækning af rimelige advokatomkostninger. Advokat A indikerede dog, at udsigten til, at der ville komme en udbetaling, var ringe. Skadevolders forsikringsselskab foretog udbetaling af yderligere 10.000 kr. inkl. moms, hvilket advokat A ikke orienterede sin klient om, på det tidspunkt, hvor udbetalingen fandt sted, men først på et senere tidspunkt, hvor der var tvist om salæret. Advokatnævnet anførte, at en advokat, som på vegne af skadelidte modtager udbetaling i medfør af forsikringsaftalelovens § 32, stk. 3, er forpligtet til at orientere skadelidte herom, da oplysningen herom er en forudsætning for, at skadelidte kan vurdere rimeligheden af advokatens salærkrav. Advokat A blev pålagt en sanktion for at have undladt at orientere om salærudbetalingen.³⁶⁸

Vestre Landsretsdom af 17. juni 2010. Advokat A blev i januar 2007 anmodet om, at bistå B og C med den videre kontakt og sagsbehandling i forbindelse med B og C's anmodning til Udlændingesservice om familiesammenføring. B og C betalte à conto 6.000 kr. til A uden faktura. A indsendte skema og dokumentation om familiesammenføring og korresponderede herefter med Udlændingesservice om familiesammenføring. I brev af den 8. oktober 2007 til B og C oplyste A, at B eventuelt også kunne søge opholdstilladelse efter EU-reglerne. B har efterfølgende efter disse regler fået opholdstilladelse. For dette arbejde betalte B og C i alt 14.500 kr. til A. Advokatnævnet fandt, at det var i strid med god advokatskik at have opkrævet aconto honorar uden at have udstedt eller fremsendt faktura. A blev idømt en bøde. For så vidt angår spørgsmålet om A's afregning af sagen fandt retten, at A ved ikke at have redegjort for det arbejde, der var blevet udført af ham før den 26. januar 2007, og idet der ikke efterfølgende ved faktureringen var sket fradrag for det indbetalte à conto beløb, at der var tale om skjult salær, hvorfor Advokatnævnets kendelse stadfæstedes af byretten, men sanktionen blev nedsat af Vestre Landsret med en noget uklar begrundelse.³⁶⁹

U 2000.903 H. Advokat A udtog på en norsk klient K's vegne stævning mod Skatteministeriet med påstand om betaling af 432.301 kr. vedr. AMBI. K indbetalte à conto salær til advokat A på 35.000 kr. Skatteministeriet tog efter en længere periode bekræftende til genmæle for så vidt angår 426.285 kr. med tillæg af renter og fremsendte en check på i alt 779.681 kr. (inkl. renter med 353.396 kr.) til A. A meddelte K, at der var taget bekræftende til genmæle og fremsendte herefter check på 432.301 kr. til denne – altså svarende til påstandsbetøbet – og meddelte: "Jeg anser herefter sagen i det hele for afsluttet for mit vedkommende." Da K ønskede yderligere oplysning om sagen sendte A en orientering om det modtagne beløb og et yderligere beløb på ca. 128.000

368 Advokatnævnets sagsnr. 2016-681

369 Sagsnr. BS 7-82/2009 og Advokatnævnets kendelse af 22. december 2008 i sagsnr. 2008-03-0524.

kr. til K, idet A beregnede sig et salær på 219.000 kr. A fandtes groft at have tilsidesat god advokatskik ved ikke at have oplyst K om, at S i alt havde indbetalt 779.681 kr. og ved – uanset at retssagen mod S efter hans egen oplysning var endeligt afregnet – efterfølgende at have debiteret et salærtilgodehavende på 219.000 kr. A blev derfor pålagt en bøde på 50.000 kr.³⁷⁰

Bestemmelsen kræver også, at advokaten skal sende klienten en afregning, før advokaten kan modregne salæret i klientens indestående på klientkontoen.

Ad pkt. 16.4

Afregning skal foretages så hurtigt som muligt.

***Retten i Holbæks dom af 6. juli 2010.** Advokat A havde påtaget sig en ankesag ved Højesteret og der var søgt fri proces. Der blev under indledningen opkrævet aconto 10.000 kr. og 5.000 kr. plus moms. Der blev meddelt fri proces. Klienten skiftede advokat. Ved afgørelsen i Højesteret den 28. januar 2009 blev salæret til A fastsat til 15.000 kr. plus moms. Det opkrævede aconto salær blev først afregnet den 16. februar 2009. Den sene afregning blev anset for en overtrædelse af reglerne, og det blev stadfæstet af retten.³⁷¹*

***Retten i Lyngbys dom af 23. april 2009.** Advokatnævnet fandt, at advokat A havde faktureret klienten for sent, idet nævnet lagde til grund, at A' opdrag ophørte omkring årsskiftet 2003/2004. Dette medførte efter nævnets vurdering, at fakturering senest skulle have fundet sted i løbet af første halvår 2004, hvorfor den faktiske fakturering i august 2007 udgjorde en tilsidesættelse af god advokatskik, hvilket medførte en irettesættelse. I overensstemmelse med mindretallet i Advokatnævnets kendelse lagde byretten imidlertid til grund, at klientforholdet var fortsat efter årsskiftet 2003/2004 i hvert fald til marts 2006. Byretten fandt herefter, at afregningen 1½ år efter opfyldte kravene, og ophævede kendelsen.³⁷²*

***Advokatnævnets kendelse af 10. maj 2006.** Advokatnævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at fremsende afregning til klienten ca. 16 måneder efter sagens afslutning.³⁷³*

***Østre Landsretsdom af 23. januar 2002.** Advokat A var ved Advokatnævnets kendelse*

370 Sagsnr. 89/1999 og Advokatnævnets kendelse af 2. oktober 1997.

371 Sagsnr. BS 6-1474/2009 og Advokatnævnets kendelse af 6. november 2009 i sagsnr. 2009-03-0533.

372 Sagsnr. BS 150-1582/2008 og Advokatnævnets kendelse af 29. maj 2008 i sagsnr. 2008-02-0211.

373 Advokatnævnets sagsnr. 02-0311-05-1263.

den 29. oktober 1998 blevet pålagt at tilbagebetale 25.000 kr. til klienten, idet det pågældende beløb udgjorde skjult salærberegning. A tilbagebetalte herefter de 25.000 kr., dog fratrukket 8.000 kr., som udgjorde A's krav for bistand med stiftelse af et selskab. Advokatnævnet pålagde dernæst i kendelse af den 25. oktober 1999 A en bøde på 8.000 kr. for ikke at opfylde kendelsen af den 29. oktober 1998 og derved handle i strid med god advokatskik. Landsretten ophævede Advokatnævnets kendelse, idet det lagdes til grund, at A ikke havde givet bindende afkald på sit salær, uanset at der først blev faktureret efter Advokatnævnets første kendelse. Således havde A ikke tilsidesat god advokatskik.³⁷⁴

A. Fyldestgørende redegørelse

I afregningen over for klienten bør advokaten give en så fyldestgørende redegørelse for det udførte arbejde, at klienten kan konstatere, hvad der er udført af arbejde.

Redegørelsen i afregningen giver også klienten sikkerhed for, at klienten ikke på et senere tidspunkt pludselig bliver stillet over for en yderligere regning for arbejde, som af klienten ansås for omfattet af tidligere afregninger.

Der er ikke noget krav om, at advokaten skal føre et decideret timeregnskab, der skal bruges ved afregningen, men advokaten skal overordnet kunne redegøre for datoer for ekspeditioner, sagsbehandler, anvendt tidsforbrug og omfanget af sags-ekspeditioner. På forlangende skal der kunne udarbejdes en specifikation.

Advokatnævnets kendelse af 23. juni 2017. Advokaten havde i de til klienten fremsendte fakturaer detaljeret gennemgået de foretagne sagsskridt og havde oplyst det samlede tidsforbrug, som blev faktureret til en given timetakst for den aktuelle periode. Klienten (klager) havde flere gange efterspurgt en specifikation af tidsforbruget og havde anført som et af flere klagepunkter, at advokaten ikke havde dokumenteret sit tidsforbrug. Hertil udtalte Advokatnævnet, at "der stilles i praksis ikke krav om, at en advokat skal føre et egentligt time/sagsregnskab, men advokaten skal kunne redegøre for dato, sagsbehandler, tidsforbrug og sagsekspeditioner og skal på forlangende udarbejde en specifikation herfor, så klienten kan vurdere advokatens afregning." På trods af en 'forholdsvis fyldig opregning af sagsekspeditionerne' fandt Advokatnævnet, at advokaten havde tilsidesat god advokatskik ved 'ikke at have sendt [klienten] fyldestgørende specifikation af tidsforbruget, da han bad om det'. Advokaten blev pålagt en bøde på 10.000 kroner.³⁷⁵

³⁷⁴ Sagsnr. B-3147-99 og Advokatnævnets kendelse af 25. oktober 1999.

³⁷⁵ Advokatnævnets sagsnr. 2016-2169 og sagsnr. 2016-2945.

Afregningen bør naturligvis indeholde de nødvendige oplysninger for så vidt angår betalingsidentifikationer, angivelse af frist for rettidig betaling mv.

Det er en uskik blot at anføre fx, “vedr. bodeling – salær for udført arbejde [...] kr.” ligesom der heller ikke bør afregnes med en tekst lydende “salær efter omstændighederne forhøjet/nedsat til [...] kr.” uden at angive, hvad salæret ville have været uden den af advokaten foretagne regulering.

B. Modregning og tilbageholdsret

Ofte honoreres advokaten ved at debitere sit salær i et af klienten ved sagens begyndelse eller under sagens behandling indbetalt depositum til dækning af advokatombkostninger – medmindre der blot efterfølgende udstedes en faktura. Det er fra 2011 blevet kodificeret i AER, at udgangspunktet er, at der kan foretages modregning.

I overensstemmelse med almindelige obligationsretlige betragtninger kan den almindelige modregningsadgang dog være begrænset, selv om de almindelige modregningsbetingelser måtte være opfyldt.

Således begrænses adgangen til modregning i følgende tilfælde:

- hvor beløb er indbetalt ved en fejltagelse,
- hvor beløbet klart er indbetalt til dækning af et andet skyldforhold, eller efter almindelig opfattelse er bestemt til anvendelse til særlige formål, de såkaldt ‘øremærkede beløb’, eller
- hvor betaling er sket til dækning af skyldnerens kreditorer i almindelighed.

Retten i Helsingørs dom af 2. september 2010. Advokat A havde modregnet et indbetalt beløb ‘øremærket’ til omkostninger ved tinglysning af to specifikke pantebreve i et salærkrav. Dette var en tilsidesættelse af god advokatskik og A blev pålagt en bøde på 10.000 kr.³⁷⁶

Advokatnævnets kendelse af 8. maj 2008. Advokat A bistod klager med gennemførelse af en sag. Klager tabte sagen. I november 2005 opkrævede A salærer over for klager. Den 5. december 2005 sendte A en opgørelse til klager, hvori modpartens tilgodehavende i henhold til dommen blev opgjort til 410.907 kr. Den 9. december 2005 overførte

³⁷⁶ Advokatnævnets kendelse af 25. marts 2009 indbragt for domstolene.

klager til A 410.907 kr., der blev indsat på klientkontoen den 12. december 2005. Det var fra banken anført, at afsenderen havde sendt følgende adviserings tekst: Faktura 12495. Samme dag sendte klager en mail til A om, at modpartens tilgodehavende ifølge landsrettens dom, som var blevet overført til kontoen pr. 9. december 2005, straks skulle overføres til modparten. I brev af 13. december 2005 til klager oplyste A, at hans tilgodehavender i henhold til de tre seneste fakturaer alle var forfaldne til betaling og var modregnet i den foretagne indbetaling. Det drejede sig om et beløb på 64.654,18 kr., hvorefter restbeløbet på 346.252,82 kr. var overført til modpartens klientkonto hos dennes advokat. Klager klagede til Advokatnævnet over, at A havde modregnet sit salær i det beløb, der var indbetalt til opfyldelse af dommen. Advokatnævnet anførte, at A ved brev af 4. december 2005 sendte klager kopi af landsrettens dom af 25. november 2005 og i brevet opgjorde [modpartens] tilgodehavende til 410.907 kr. Det måtte derfor stå eller burde have stået [A] klart, at indbetalingen af beløbet på 410.907 kr. var øremærket til opfyldelse af landsrettens dom over for [modparten]. Under disse omstændigheder var A uberettiget til at modregne sit salærkrav i det øremærkede beløb, og nævnet fandt, at [A] ved at gøre dette havde tilsidesat god advokatskik og A blev pålagt en bøde.³⁷⁷

For så vidt angår tilbageholdsret gælder, at advokaten kan tilbageholde klientens dokumenter til sikkerhed for salærkravet, hvis det ikke medfører et retstab for klienten. Hvis en klient har flere sager hos samme advokat og ikke har betalt salæret i den ene sag, må advokaten kunne tilbageholde sagsakterne i en anden af klientens sager til sikkerhed for sit salærkrav.

Advokatnævnets kendelse af 11. november 2013. *Det var i strid med god advokatskik, at en advokat tilbageholdt klientens sagsakter som sikkerhed for sit salær, idet tilbageholdelsen ikke kunne ske, uden at klienten risikerede et retstab.³⁷⁸*

Advokatnævnets kendelse af 7. december 2005. *I forbindelse med en salærklage blev der også klaget over, at advokat A havde tilbageholdt sine sagsakter til sikkerhed for sit salær. Nævnet godkendte A's salær og udtalte følgende vedrørende klagen over manglende udlevering af sagsakterne: "Advokatnævnet finder, at en advokat er berettiget til, til sikkerhed for sit salær, at tilbageholde sagsmateriale i det omfang dette kan ske, uden at advokatens klient herved risikerer at lide retstab. Under hensyntagen til de tilbageholdte dokumenters karakter, finder Advokatnævnet, at advokat [A] har været berettiget til at tilbageholde disse på det foreliggende grundlag, hvorfor Advokatnævnet ikke finder, at advokat [A] har handlet i strid med god advokatskik. Som følge af det anførte frifinder nævnet advokat [A] for den rejste klage."³⁷⁹*

377 Advokatnævnets sagsnr. 02-0301-06-1060.

378 Advokatnævnets sagsnr. 2012-869.

379 Advokatnævnets sagsnr. 02-0303-04-2853.

Ad pkt. 16.5

Bestemmelsen fastslår, at såfremt advokaten kan opnå en mængderabat på en ydelse, som kan viderefaktureres til klienten, så skal klienten have glæde af denne rabat. Advokaten kan således ikke som det ellers gælder for andre rådgivere, fx patentagenter 'tjene' på andre ydelser end selve advokatydelser.

Dette harmonerer også med reglerne i klientkontovedtægten, hvorefter advokaten skal afregne renter på en klients indestående på klientkontoen til klienten udover et bagatelbeløb.

Det vil være i strid med bestemmelsen, hvis advokaten forhandler sig til bedre vilkår for sin driftskonto i pengeinstituttet på bekostning af en dårligere rente på advokatens klientkonti.

Ad pkt. 16.6

En advokat er efter omstændighederne berettiget til at foretage opkrævning af depositum. Indbetaling af depositum sker til advokatens klientkonto.

Størrelsen af det opkrævede depositum skal fastsættes ud fra et skøn over, hvad der senere vil være et rimeligt honorar for behandling af sagen. Der er selvsagt tale om et skøn, og ordet 'forsigtig' antyder, at skønnet skal ligge i den lave ende.

Ad pkt. 16.7

Efter bestemmelsen gælder et almindeligt forbud mod at indgå aftale om salærdeling med andre end advokater.

Advokatnævnets kendelse af 13. februar 1997. Advokat A havde indgået et samarbejde med et inkassobureau, hvorefter A lagde navn til inkassoskrivelser mod at få del i indtægterne. Advokatnævnet fandt, at samarbejdet var i strid med rpl § 126 stk. 1.³⁸⁰

Det vil fx være i strid med bestemmelsen, hvis en advokat indgår en samarbejdsaftale med en ejendomsmægler, hvorefter mægleren foretager samlet afregning over for klienten, og advokaten herefter modtager en andel fra ejendomsmægleren.

380 Advokatnævnets sagsnr. 41-205-96-16.

Bestemmelsen fastslår nu, at en advokat dog må betale honorar, provision, eller andet vederlag til overdrageren af en advokatvirksomhed. Dette har nok også været gældende tidligere, men er blevet kodificeret i 2011.

I slutningen af 1990'erne var der en diskussion om, hvorvidt denne regel var for restriktiv, men efter finansskandalerne i USA (fx. Enron-sagen), er denne diskussion forstummet og betydningen af advokatens uafhængighed er atter et afgørende argument for ikke at tillade de multidisciplinære partnerskaber (MDP'er).

Advokatnævnets kendelse af 11. april 2003. Sagen vedrørte et samarbejde mellem EDC og advokat A, der havde indgået en "hensigtserklæring om udarbejdelse af testamente og/eller ægtepagt for kunder formidlet af EDC." Nævnet fandt, at den valgte fremgangsmåde tilsloede princippet for salærberegningen, da EDC skulle forestå afregningen. Ligeledes var det i strid med god advokatskik, at der kunne ske udlevering af fortrolige oplysninger fra advokaten til EDC.³⁸¹

Afgørelsen illustrerer, at det problematiske set ud fra en advokatetisk vinkel ikke er selve samarbejdet, men derimod risikoen for, at advokatpligterne krænkes som led i samarbejdet.

Ad pkt. 16.8

En advokat skal tilstræbe den billigst mulige løsning på klientens problem. Advokaten skal herunder afdække mulighederne for refusion af klientens omkostninger ved sagsførelsen, jf. også AER pkt. 13.2.

Advokatnævnets kendelse af 7. januar 2010. Advokat A undlod at søge fri proces, og bl.a. det fastslog Advokatnævnet var en tilsidesættelse af god advokatskik. Nævnet udtalte: "Nævnet finder, at [A] ved ikke at have orienteret klager om muligheden for at søge om fri proces og ved at indlevere ankestævning efter ankefristens udløb samt ved at underskrive ankestævningen uden at have møderet for landsretten groft har tilsidesat god advokatskik."³⁸²

De muligheder en advokats klient har for at få, hvad der samlet betegnes retshjælp er (1) offentlig retshjælp,³⁸³ (2) fri proces, og (3) retshjælpsforsikring. Herudover kan der i henhold til særskilte love beskikkes en advokat. Endelig er der særlige

³⁸¹ Advokatnævnets sagsnr. 02-0409-02-0991 og sagsnr. 02-0402-02-1483.

³⁸² Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0997.

³⁸³ Offentlig retshjælp (trin 1) omfatter helt grundlæggende mundtlig rådgivning (advokatvagten), som ikke blot omfatter de juridiske spørgsmål af betydning for tvisten, men også de praktiske og økonomiske muligheder for at gå videre, således at den retshjælpssøgende får et beslutningsgrundlag for, om sagen skal føres videre. Der er desuden mulighed for offentlig retshjælp trin 2 og trin 3, som er yderligere bistand udover trin 1, jf. rpl § 323.

regler om godtgørelse af advokatomkostninger i skattesager mod det offentlige.

Fri proces betyder, at staten betaler alle omkostninger ved at føre en retssag ved domstolene, uanset om den vindes eller tabes. Der kan opnås fri proces til de fleste ægteskabs- og forældremyndighedssager. Der kan også opnås fri proces, hvis klienten tidligere har fået medhold i sagen i en række godkendte klage- eller ankenævn, eller hvis sagen er omfattet af et påbud efter markedsføringsloven.

Der kan fås fri proces i andre sager, hvis der er en rimelig grund til at føre sagen. Ansøgning indgives til Civilstyrelsen. Det er en betingelse for at få fri proces, at klientens indtægt ikke overstiger et bestemt beløb.

Beløbet reguleres en gang om året.³⁸⁴ Såfremt klienten er erhvervsdrivende gives der normalt ikke fri proces til sager, der har med klientens erhvervsudøvelse at gøre. Der gives heller ikke fri proces til rene inkassosager.

Advokatens ret til honorar fortæbes, hvis advokaten undlader at sikre klienten det økonomiske tilskud, som er tilgængeligt fra det offentlige eller fra en retshjælpsforsikring. Tilsvarende fortæbes retten til honorar, såfremt advokaten har givet klienten en forventning om, at der er dækning for klientens honoraromkostninger, og dette ikke er tilfældet.

*Advokatnævnets kendelse af 19. maj 2014. Advokaten bistod i en ægteskabssag og i en sag om bodeling. Der var fri proces til ægteskabssagen. Advokatens salær for behandling af bodelingssagen bortfaldt, idet advokaten ikke havde vejledt om, at fri proces ikke dækkede bodelingssagen, hvorfor klienten havde haft en berettiget forventning om, at klienten ikke selv skulle betale salæret.*³⁸⁵

Advokaten skal generelt være økonomisk ved valg af fremgangsmåde. Giver to alternative løsninger begge et tilfredsstillende resultat for klienten, skal den billigste løsning vælges. Dog er det selvfølgelig i sidste ende klientens 'ønsker og instrukser', der er afgørende for valg af fremgangsmåde. Ønsker klienten den dyre løsning, bør advokaten gennemføre denne. Det vil i sådanne tilfælde være hensigtsmæssigt, hvis advokaten sikrer sig dokumentation for indholdet af klientens instrukser.

384 I henhold til bkg. 1670 af 14. december 2016 gives i 2017 fri proces til personer, hvis indtægtsgrundlag i 2015 var 315.000 kr. eller mindre. Lever den retshjælpssøgende i et samlivsforhold, gives retshjælp, hvis summen af parrets indtægtsgrundlag i 2009 var 400.000 kr. eller mindre. Beløbene forhøjes i 2017 med 55.000 kr. for hvert barn, som enten bor hos den retshjælpssøgende eller i overvejende grad forsørges af denne.

385 Advokatnævnets sagsnr. 2013-849.

Ad pkt. 16.9

Bestemmelsen vedrører procesovervejelser. Det gælder, at de fleste uoverensstemmelser afsluttes ved et forlig. Der kan nok sættes spørgsmålstejn ved, om forligsbestræbelserne sker på det rigtige tidspunkt. I mange sager indgås forlig først, når der har været afholdt betydelige såvel økonomiske som menneskelige ressourcer, uden at dette nødvendigvis har ført sagen videre.

Det er i samfundets og retssystemets interesse, at der i så vidt omfang som muligt gøres forsøg på at forlige sagen. Tilsvarende skal advokaten undersøge mulighederne for alternative konfliktløsningsmodeller og bør således præsentere klienten – hvis relevant – for mulighederne for fx mediation (eller retsmægling, såfremt der er tale om en sag, der er indledt i retssystemet).

Ad pkt. 16.10

En advokat må hverken modtage eller aflevere noget vederlag for at henvise eller anbefale en klient – der er således forbud mod, hvad der i rejsebranchen kaldes ‘kick-back’. Den sidste sætning i bestemmelsen skal læses i sammenhæng med den første sætning, således at en advokat hverken må betale kolleger eller andre for at få henvist en klient.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med advokatens grundlæggende princip om uafhængighed af andre erhverv, og kan også motiveres med ønsket om at undgå ‘klientfiskeri’.

Nogle advokater har tilsluttet sig en ordning, hvorefter personer kan henvende sig skriftligt til et centralt sted med beskrivelse af personens juridiske problem. En række advokater får herefter præsenteret problemet og kan byde ind med en løsning. Den advokat, som vælges af personen, vil blive betalt.

Sådanne ordninger vil ofte indebære, at hver advokat betaler et fast beløb for at være med i ordningen. Det er der ikke noget i vejen for. Hvis betalingen fra advokaten derimod bliver kædet direkte sammen med, at advokaten får opgaven, vil det være i strid med bestemmelsen.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

3. Forhold til klienter

3.3. Honoraraftaler om andel i sagens genstand (pactum de quota litis)

3.3.1. En advokat må ikke indgå honoraraftaler, hvorefter han vederlægges med en andel af det, der opnås ved sagens gennemførelse (pactum de quota litis).

3.3.2. Ved 'pactum de quota litis' forstås en aftale mellem advokaten og klienten indgået forud for afslutningen af den sag, hvori klienten er part, hvorefter klienten påtager sig at betale advokaten en del af udbyttet af sagen, hvad enten dette er en pengesum eller andet, der tilkendes klienten ved sagens afslutning.

3.3.3. 'Pactum de quota litis' omfatter ikke en aftale om, at honoraret beregnes i forhold til sagsgenstandens værdi, hvis dette er i overensstemmelse med en almindeligt godkendt honorartakst eller er underkastet kontrol af det organ, hvis myndighed advokaten er underlagt.

3.4. Honorarfastsættelse

Klienten skal have fuld oplysning om ethvert honorar, advokaten beregner sig, og honorarer skal være rimelige og passende og overholde loven og de regler for standen, som advokaten er underlagt.

3.5. Aconto-afregning

Hvis en advokat kræver aconto-betaling af honorar og/eller udlæg, må sådan betaling ikke overstige, hvad der efter et rimeligt skøn vil medgå til dækning af honorar og udlæg i den pågældende sag. Undlader klienten at foretage sådan aconto-betaling, er advokaten berettiget til at udtræde af sagen eller nægte at påtage sig den, dog under iagttagelse af reglerne i § 3.1.4 ovenfor.

3.6. Honorardeling med andre end advokater

3.6.1. En advokat må ikke dele sit honorar med nogen, der ikke er advokat, medmindre de love og adfærdsregler, advokaten er underlagt, tillader en tilknytning mellem advokaten og den anden person.

3.6.2. Bestemmelsen i § 3.6.1. er ikke til hinder for, at en advokat betaler honorar, provision eller andet vederlag til en afdød kollegas arvinger eller til en pensioneret kollega i forbindelse med overtagelse af den afdøde eller pensionerede advokats virksomhed.

3.7. Procesomkostninger og mulighed for retshjælp

3.7.1. Advokaten bør til enhver tid søge at opnå den mest omkostningseffektive løsning på klientens tvist og bør på passende tidspunkter oplyse klienten om det ønskværdige i at forsøge at opnå forlig og/eller henvise sagen til alternativ konfliktløsning.

5. Forholdet mellem advokater

5.4. Henvisningshonorar

5.4.1. En advokat må hverken af advokater eller andre kræve eller modtage honorar, provision eller andet vederlag for at henvise eller anbefale en klient til den pågældende anden advokat.

5.4.2. En advokat må ikke betale andre honorar, provision eller andet vederlag for at få en klient henvist til sig.

17. GRÆNSER FOR ADVOKATENS BISTAND

- 17.1 En advokat må ikke ved udførelse af en sag gå videre, end berettigede hensyn til varetagelse af klientens interesser tilsiger.

Advokaten må ikke foretage unødige retsskridt eller søge klientens interesser fremmet på utilbørlig måde.

- 17.2 En advokat må ikke modvirke tilkaldelse af en anden advokat og bør efter omstændighederne opfordre modparten til at søge advokat.

Advokaten må ikke fortrænge en advokat fra en sag.

- 17.3 En advokat må ikke i en konkret sag henvende sig direkte til nogen, som i sagen er repræsenteret af anden advokat, uden dennes samtykke. Det gælder dog ikke, hvis henvendelsen sker til berettiget varetagelse af en klients eller egne interesser, eller vedkommende anden advokat trods påmindelse ikke foretager, hvad han efter god advokatskik har pligt til. Advokaten skal i alle tilfælde samtidig eller uden ugrundet ophold underrette den anden advokat om enhver sådan henvendelse.

- 17.4 En advokat må ikke optage eller medvirke til optagelse af telefonsamtaler eller andre kommunikationer på lydbånd eller lignende, uden at den anden part eller de andre deltagere på forhånd har samtykket i optagelsen.

Generelle bemærkninger

De principper, som fremgår af bestemmelsen bygger ikke på laugshensyn, men på hensynet til de advokatsøgendes interesser. Med den nuværende udgave af AER er laugsregler helt bevidst blevet luget ud i erkendelsen af, at der ikke må kunne opstå mistanke om, at advokaten tilsidesætter klientinteresser til fordel for varetagelse af kollegiale hensyn.

Ad pkt. 17.1

Bestemmelsen er delvis et udslag af advokatens samfundsskyldighed. Den understreger, at advokaten ikke alene forventes at varetage klientens snævre specifikke interesse, men tillige vise et vist hensyn til retssystemet og modparten. Det fremhæves i bestemmelsen, at det ikke er tilladt, at advokaten foretager 'unødige retsskridt' eller at advokaten søger at fremme klientens interesser på 'utilbørligt grundlag'.

U2011.1895 Ø. Advokat A havde ved anvendelse af skjult kamera medvirket i en tv-udsendelse om prostitution, hvor han tilbød en journalist, som han troede var indehaver af et escortbureau at medvirke til at hvidvaske penge indtjent fra prostitution, samt erklæret sig villig til at modtage honorar herfor 'sort'. Ved disse forhold fandtes A groft at have tilsidesat god advokatskik. Herudover havde A tilsidesat god advokatskik i fire tilfælde, herunder tre vedrørende overtrædelse af klientkontovedtægten. A havde tidligere modtaget 15 afgørelser vedrørende tilsidesættelse af god advokatskik, herunder flere grove tilfælde. A fandtes at have gjort sig skyldig i oftere gentagen overtrædelse af reglerne om god advokatskik, og der fandtes grund til at antage, at han ikke for fremtiden ville udøve advokatvirksomhed på forsvarlig måde. A frakendtes retten til at udøve advokatvirksomhed indtil videre, jf. rpl § 147 c. Det fandtes ikke i strid med EMRK art. 6, stk. 1, at tillægge de skjulte tv-optagelser bevismæssig vægt.

Der indgives en række klager til Advokatnævnet over advokaters adfærd, som vedrører denne bestemmelse. Disse klager kommer typisk ikke fra nuværende eller tidligere klienter, men fra modparter og disses advokater. Klagerne kan rubriceres i en række temaer.

A. Ytringer

En advokat kan ofte have behov for at give udtryk for en skarp og tydelig stillingtagen til en kollegas eller en modparts ageren. Advokaten er dog forpligtet til både mundtligt og skriftligt at kommunikere på en sådan måde, at modtageren ikke bliver udsat for unødigt krænkelser.

Advokater er som følge af deres profession underkastet indskrænkninger i deres ytringsfrihed i forhold til andre borgere. Det er fastslået ved Vestre Landsretsdom gengivet i U 1996.449, at Advokatnævnets ikendelse af disciplinære sanktioner ikke er uforenelig med grundlovens § 77, hvorefter enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene.

Landsretten begrundede afgørelsen med, at grundlovens § 77 må fortolkes i overensstemmelse med retsplejelovens regler om advokatmyndighedernes adgang til at idømme advokater disciplinære sanktioner, og at nævnets afgørelser fuldt ud kan afprøves af domstolene. Selve ytringsfrihedens grænser fastlægges af domstolene, men udtaler en advokat sig i egenskab af advokat, er advokaten tillige underlagt nævnets vurdering af god advokatskik.

I Advokatnævnets vurdering af, om en given ytring indebærer en tilsidesættelse af god advokatskik, indgår de omstændigheder, hvorunder ytringen fremkommer, personen(erne) over for hvem ytringen er fremsat, og selvfølgelig selve ytringens indhold.

Der må foretages en afvejning af på den ene side advokatens behov for som led i sagsbehandlingen at udtrykke sig på en bestemt måde og på den anden side hensynet til ytringens adressat. Det er sjældent retfærdiggjort at fremkomme med personlige angreb – advokaten må holde sig til sagen.

I retssager kan advokaten have grund til for klienten at vise, at ‘bissen er skruet på’ over for sagens modpart. Advokaten vil derfor af og til benytte ord, der umiddelbart kan forekomme stødende, men der gælder ret vide grænser for advokaters ytringsfrihed i såvel straffesager som civile retssager, herunder både i processkrifter og ved den mundtlige procedure.

Advokatnævnets kendelse af 31. marts 2016. Advokat B var udpeget som bobehandler i et ægtefælleskifte. Bobehandler udarbejdede boopgørelse og forlig og redegjorde for det i sagen udførte arbejde med heraf følgende indstilling om salær og omkostningsfordeling. Advokat A indbragte på vegne af den ene af ægtefællerne omkostningsafgørelsen for skifteretten. I forbindelse med skriftvekslingen anmodede advokat A i et indlæg om, at advokat B blev pålagt at fremlægge et nøjagtigt time-/sagsregnskab, og advokat A anførte, at skifteretten i den forbindelse burde overveje, om advokat B havde den rette plads blandt de advokater i kredsen, som udpeges til bomedhjælpere og bobestyrere. Advokatnævnet fandt, at selvom indlægget til skifteretten blev skrevet som led i klientvaretagelsen, var advokat A med sine ytringer, der havde krænket advokat B, gået videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsiger. Advokatnævnet lagde herved vægt på, at der var tale om et indlæg til retten, og at sagen i øvrigt var afsluttet.³⁸⁶

Advokatnævnets kendelse af 27. januar 2016. Under en civil retssag skulle en direktør for et selskab afgive forklaring. Advokat A, der repræsenterede modparten i sagen,

386 Advokatnævnets sagsnr. 2016-241.

spurgte under afhøringen af direktøren, om denne tidligere havde været i retten, og om denne tidligere var straffet. Advokatnævnet fandt ikke anledning til at kritisere spørgsmålet om, hvorvidt direktøren tidligere havde været i retten, men nævnet fandt, at advokat A ved at spørge, om direktøren tidligere var straffet gik videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsiger, idet spørgsmålet ikke var sagligt begrundet. Advokat A blev pålagt en sanktion.³⁸⁷

Advokatnævnets kendelse af 12. november 2013. Advokatnævnet frifandt en advokat for under en samværssag at være fremkommet med ytringer om modpartens seksuelle krænkelser af parternes datter, idet nævnet fandt, at ytringerne var en gengivelse af klientens synspunkter, ligesom ytringerne med rimelighed kunne siges at understøtte klientens påstand og anbringender i retssagen.³⁸⁸

Advokatnævnets kendelse af 4. november 2013. En advokat, der i en retssag repræsenterede en række sagsøgte investorer, havde i sin duplik bl.a. anført, at sagsøger, som var en bank, havde opnået samarbejdet med de sagsøgte på grund af vildledende og urigtige oplysninger, og at der havde været bevidst svigagtige dispositioner fra sagsøgers daglige ledelse. Advokatnævnet frifandt advokaten under henvisning til, at en advokat under en retssag har ganske vide grænser for at fremkomme med ytringer om advokatens og klientens opfattelse af sagens faktiske og retlige omstændigheder, hvis disse ytringer med rimelighed kan siges at understøtte klientens påstande om anbringender i sagen.³⁸⁹

Advokatnævnets kendelse af 18. september 2013. Advokat X havde i forbindelse med anke af en dom fra byretten fremsat en række hånlige og nedladende ytringer om sin klients modpart Z, som f.eks.: "Det er Deres gode ret at anke og tabe sagen i landsretten. Jeg ser frem til Deres udgydelser, der jo har stor underholdningsværdi." I sit svarskrift til Advokatnævnet anførte advokat X blandt andet: "Z er rablende vanvittig. [...] Manden lider af galopperende storhedsvanvid [...]." Advokatnævnet bemærkede i sin afgørelse, at der i civile sager gælder ret vide grænser for advokaters ytringsfrihed, men at advokaten ved sine ytringer om Z, herunder også i forbindelse med sagens forberedelse for Advokatnævnet, klart havde overskredet grænserne for, hvad der er acceptabelt, hvorfor god advokatskik var tilsidesat.³⁹⁰

Advokatnævnets kendelse af 16. november 2009. Advokat A, der var forsvarer i en straffesag, havde til en lokal tv-station efter sagen, hvor tiltalte blev idømt fængsel

387 Advokatnævnets sagsnr. 2015-3693.

388 Advokatnævnets sagsnr. 2011-2663.

389 Advokatnævnets sagsnr. 2012-1371.

390 Advokatnævnets sagsnr. 2012-252.

i 2 år og 9 måneder udtalt: “De tekniske beviser man havde, kunne sådan set godt stamme fra et samleje, altså noget der er sket frivilligt, om end måske lidt hårdt eller kraftigt, men det kunne godt have været frivilligt.” Advokatnævnet fandt, at A havde tilsidesat god advokatskik ved efter retssagen at gentage sin procedure, der i sit indhold er krænkende for forurettede.³⁹¹

Personangreb på ansatte i offentlige institutioner, som advokaten kommer i berøring med som led i hvervet, er sjældent berettiget.

Advokatnævnets kendelse af 28. februar 2017. Advokatnævnet fandt, at det udgjorde en tilsidesættelse af god advokatskik, at en advokat i en pressemeddelelse rettede en grov kritik mod en navngiven medarbejder i en offentlig styrelse. Nævnet lagde vægt på, at formålet med pressemeddelelsen efter advokatens oplysninger var at skabe offentlig interesse om sagen, og at det i den forbindelse ikke var afgørende at nævne sagsbehandleren ved navn. Det var derfor en unødvendig krænkelse af sagsbehandleren, at advokaten i pressemeddelelsen brugte hendes navn i sammenhæng med beskyldninger om bl.a. magtmisbrug og kritisabel embedsførelse. Advokatnævnet havde ikke grundlag for at tage stilling til, om advokaten var medvirkende til, at pressemeddelelsen blev delt på Facebook, herunder at den blev kædet sammen med et billede af sagsbehandleren. Dette spørgsmål var imidlertid ikke afgørende for nævnets vurdering, idet det under alle omstændigheder var hensigten at udbrede pressemeddelelsen til offentligheden.³⁹²

Advokatnævnets kendelse af 31. marts 2016. Advokat A repræsenterede moderen i en sag om støtte efter serviceloven til tre børn og deres forældre. Samtidig verserede der i Statsforvaltningen og i retten en sag om forældremyndighed, samvær og bopælsret. Advokat A repræsenterede også moderen i disse sager. Kommunen klagede over, at advokat A i breve havde tilsidesat god advokatskik ved at være fremkommet med uacceptable beskyldninger og ytringer om en medarbejder i kommunen. Advokatnævnet fandt, advokat A ved i sine breve, hvori han omtalte den kommunale medarbejder med ordene ‘løgnagtig’, ‘lyver’ og ‘omgå loven’ var gået videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsiger.³⁹³

Horsens rets dom af 15. april 2009. Sagen udsprang af en længerevarende strid mellem advokat A kendt for indvandrerrepræsentation og staten (statens advokat K). Under en klagesag fra A over K fremkom A med et udfald mod en navngiven embedsmand, der bl.a. blev beskyldt for at undertrykke sandheden, lægge urigtige oplysninger

391 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0748.

392 Advokatnævnets sagsnr. 2016-3279.

393 Advokatnævnets sagsnr. 2015-4597.

*til grund mv., og Advokatnævnet fandt, at disse ytringer gik videre end berettiget var-
retagelse af klientens interesser tilsagde. Retten stadfæstede, at de pågældende ytringer
– på trods af den ophedede situation – var uacceptable.*³⁹⁴

U 2004.372 H. Advokat A, der var bobestyrer i et dødsbo ved skifteretten, skrev i et brev til skifterettens dommer, at “skifterettens fremfærd i denne sag ligner chikane” og at “skifteretten opfordres til i fremtiden at lade denne sag behandle af en person, der har et vist minimum af dømmekraft”. Det sidste var møntet på den dommerfuldmægtig, F, der var sagsbehandler i skifteretten. Baggrunden var, at F i en kendelse havde udtalt kritik af A og i en anden kendelse havde afsat ham som bobestyrer, fordi A havde udstedt en fuldmagt, som var for vidtgående. Begge kendelser var blevet ændret af landsretten. Et halvt år senere havde F igen pålagt A at tilbagekalde en fuldmagt til en anden advokat, idet F fandt, at A ved fuldmagten havde overladt hvervet til advokaten. A tilbagekaldte fuldmagten, men fremsatte samtidig de citerede udtalelser. Skifterettens dommer, D, klagede over A til Advokatnævnet, der pålagde A en bøde for tilsidesættelse af god advokatskik ved ikke at have udført sit hverv under fornøden respekt for retten. A indbragte sagen for domstolene. Højesteret fastslog ligesom landsretten, at D i kraft af sin stilling som embedschef havde været klageberettiget, selvom udtalelserne var møntet på F, og at A havde tilsidesat god advokatskik. Højesteret stadfæstede derfor landsrettens dom, der havde stadfæstet Advokatnævnets kendelse.³⁹⁵

Der foreligger flere sager, hvor Advokatnævnet har taget stilling til ytringer fremsat under korrespondancen med modparten.

Advokatnævnets kendelse af 16. december 2013. I et brev til modpartens advokat vedrørende en konkret tvist havde den indklagede advokat blandt andet anført: “Hvis Deres fremgangsmåde er et forsøg på at imponere Deres omgivelser, må De være blevet slemt skuffet. I hvert fald imponerer De ikke mig – ej heller i denne sag.” Advokatnævnet fandt, at formuleringen i brevet lå inden for grænsen af den faglige kritik, som advokater i forbindelse med en konkret tvist kan tillade sig at udtrykke over for hinanden. Advokatnævnet fandt på den baggrund, at den indklagede advokat ikke havde tilsidesat god advokatskik (dissens fra to medlemmer).³⁹⁶

Advokatnævnets kendelse af 8. oktober 2008. Indklagede, som repræsenterede klagers ægtefælle, skrev til klager: “Det er med beklagelse, at jeg erfarer, at De ikke vil lade Dem repræsentere ved advokat, men i stedet prøve at presse en for Dem fordelagtig bodeling igennem ved at skrive brev direkte til min klient. [...] Jeg synes måske, at Deres skrivelser virker, som om at De skulle fokusere lidt mere på at arbejde og sørge for en ordentlig indtjening i Deres 5 anpartsselskaber, i stedet for at sidde og have ondt af Dem selv!”.

³⁹⁴ Sagsnr. BS 150-1671/2008 og Advokatnævnets kendelse af 13. april 2007 i sagsnr. 02-0401-06-0569.

³⁹⁵ Advokatnævnets kendelse af 5. marts 2002 i sagsnr. 02-0402-01-0974.

³⁹⁶ Advokatnævnets sagsnr. 2012-1088.

*Indklagede blev pålagt en bøde på 10.000 kr., idet indklagede havde optrådt utilbørligt krænkende over for klager med sit ordvalg.*³⁹⁷

Advokatnævnets kendelse af 8. december 2009. Advokat A repræsenterede en ejendomsmæglerkæde i forbindelse med ophøret af et samarbejde med en ejendomsmægler. A skrev et brev om samarbejdets ophør til samtlige advokatkontorer i tre byer og anvendte udtryk som 'skandaløs optræden' og gav udtryk for, at der var begået strafbare forhold. Advokatnævnet udtalte, at A på vegne af sin klient var berettiget til at informere relevante forretningspartnere om den opståede konflikt, men ikke anvende de valgte formuleringer. A blev pålagt en bøde.³⁹⁸

Advokatnævnets kendelse af 8. oktober 2008. I en skilsmisssag skrev advokat A til modparten, der ikke længere var repræsenteret af advokat: "Det er med beklagelse, at jeg erfarer, at De ikke vil lade Dem repræsentere ved advokat, men i stedet prøve at presse en for Dem fordelagtig bodeling igennem ved at skrive brev direkte til min klient. Jeg synes måske, at Deres skrivelse virker, som om at De skulle fokusere lidt mere på at arbejde og sørge for en ordentlig indtjening i Deres 5 anpartsselskaber, i stedet for at sidde og have ondt af Dem selv!" Advokatnævnet fandt, at A med sit ordvalg havde optrådt utilbørligt krænkende over for klager og A blev pålagt en bøde.³⁹⁹

Advokatnævnets kendelse af 10. juni 1999. Advokat A fik en irettesættelse for at anføre: "Min klient er naturligvis ked af at være faldet i klørerne på en tilsyneladende useriøs ejendomsmægler."⁴⁰⁰

Advokatnævnets kendelse af 6. maj 1999. Advokat A fik en irettesættelse for under en erstatningssag, hvor A repræsenterede en skadelidt, at skrive følgende til Dansk Forening for International Motorkøretøjsforsikring (DFIM): "... har KRIM – undskyld DFIM ... hermed er såvel DFIM som den skadelige styrelses manglende seriøsitet fastslået, og på denne baggrund kan man heller ikke forvente, at DFIM på fornuftig måde er i stand til i brevvekslingen med skattevæsenet at belyse relevante skatteretlige forhold." Nævnet tilføjede, at det er et domstolsanliggende, hvorvidt advokatens bemærkninger udgør ringeagtsytringer eller ærekrænkelser.⁴⁰¹

Sprogbrugen advokater imellem plejer at blive vurderet med mildere øjne af Advokatnævnet, idet det vurderes, at det må advokaterne klare indbyrdes.⁴⁰²

397 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-07-2588.

398 Advokatnævnets sagsnr. 2009-02-0835.

399 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-07-2588.

400 Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-98-2668.

401 Advokatnævnets sagsnr. 02-0411-98-1339.

402 'Jeg ser frem til Deres udgydelser' af Thomas Lorenzen i Advokaten 2/2014.

Advokatnævnets kendelse af 24. juni 2016. I en bodelingssag skrev advokat A, efter at der havde været nogen forsinkelse i sagen, bl.a. følgende til advokat B: "Deres mails af [...] har jeg modtaget. Det var en sølle omgang i betragtning af, at der gået 3 måneder, siden min henvendelse til Dem og taget i betragtning, at Deres skrivelser intet relevant indeholder. Jeg betragter skrivelserne som en ganske ubehjælpssom forhalingsmanøvre. [...] Jeg har noteret mig og sætter pris på, at De erkender, at De ikke har overblik over min klients formueforhold og må indhente ekstern bistand. Er de sikker på, at De er den rette til at rådgive [...] i denne sag?" Advokatnævnet fastslog, at der må inddrømmes advokaten en betydelig ytringsfrihed i forbindelse med varetagelsen af en sag. Selvom advokat B havde følt sig krænket af advokat A's ytringer, havde advokat A ikke tilsidesat god advokatskik. Nævnet lagde herved vægt på, at udtalelserne alene var fremsat over for advokat B, og at der i kommunikationen mellem advokater må kunne rummes uenigheder og faglig kritik, uden at ytringerne er i strid med god advokatskik.⁴⁰³

Advokatnævnets kendelse af 20. august 1999. Advokat A havde som bilag til en stævning vedlagt dokumenter, der var affattet på henholdsvis engelsk og tysk. Modpartens advokat anmodede derfor A om snarest at få dokumenterne oversat til dansk. Som svar herpå skrev A følgende til kollegaen: "Da det åbenbart falder Dem svært at forstå engelsk og tysk følger hermed oversættelse af bilagene. Man må da virkelig håbe, at Deres klienter har forstået 'udenlandsk', da man traf aftalerne. Så jeg går ud fra, at man ikke gør manglende sproglig forståelse gældende i sagen." Advokatnævnet frifandt A med henvisning til den sammenhæng, hvori skrivelsen indgik.⁴⁰⁴

Advokatnævnets kendelse af 28. maj 1997. Advokat A blev frifundet for at skrive til en kollega: "Advokat [B] bør derfor frafalde det standpunkt, der helt klart ikke ville kunne passere ved en juridisk embedseksamen."⁴⁰⁵

Advokatnævnet forholder sig mere restriktivt til ytringer om en kollega eller modpart afgivet til andre.

Advokatnævnets kendelse af 12. marts 2014. En advokat, der repræsenterede klagers tidligere arbejdsgiver, som havde afskediget klager, var ved sin adfærd gået langt videre end berettiget i klientvaretagelsen. Advokaten havde tilskrevet klager direkte med kopi til klagers advokat og klagers nye arbejdsgiver om baggrunden for afskedigelsen og om, at klagers forhold var ved at blive gennemgået med henblik på en eventuel politianmeldelse.⁴⁰⁶

403 Advokatnævnets sagsnr. 2015-4682.

404 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-99-3377.

405 Advokatnævnets sagsnr. 41-201-96-217.

406 Advokatnævnets sagsnr. 2012-4157.

Advokatnævnets kendelse af 20. juni 2013. Advokat Y havde i TV og i en artikel bragt i et dagblad kritiseret advokat X's arbejde og salærberegning ved blandt andet at have udtalt: "Den strategi, der er anvendt fra advokat X' side, er der ingen andre [...], der ville følge", "Det er ikke klog administration kun at sætte sin formue i én aktietype" og "Jeg er da ked af, hvis man får et stort honorar for at gøre et dårligt stykke arbejde." Henset til, at ytringerne var en del af en længerevarende offentlig debat, hvor også advokat X havde haft mulighed for at udtale sig, fandt Advokatnævnet, at advokat Y's ytringer ikke var i strid med god advokatskik.⁴⁰⁷

Advokatnævnets kendelse af 14. maj 2008. Advokat B, der repræsenterede en skadelidt, K oplyste urigtigt over for retten, at speciallæge, S, var påført en liste udarbejdet af Arbejdsskadestyrelsen med henblik på speciallægeundersøgelse af K. Forholdet blev opdaget af modpartens advokat A, der skrev til B: "Hermed kopi af brev til retten i Århus. Som sagen foreligger oplyst, løj De, da De sagde og skrev, at Arbejdsskadestyrelsen havde rekvireret en erklæring fra [S]. Fordi De er advokat, overbeviste Deres løgn retten i Århus. Deres løgn udsatte min klient for risiko for retstab." Advokatnævnet udtalte, at udtrykket 'løgn' må ligge på grænsen af, hvad en advokat kan titulere en modpart. Efter omstændighederne blev A dog frifundet. B blev i samme sag pålagt en bøde.⁴⁰⁸

Tilsvarende holdning har Advokatnævnet givet udtryk for vedrørende ytringer om eller til en klient.

Advokatnævnets kendelse af 20. august 1999. Under en sag, hvortil der var ydet retshjælpsdækning fra klientens forsikringsselskab, diskuterede advokat A og forsikringsselskabet salærets størrelse. A anførte som begrundelse for, at advokatbistand havde været nødvendig følgende om sin klient: "Min klient, som ifølge en nabo lider af demens, dvs. at han hverken mundtligt eller skriftligt er i stand til at tage stilling til det fremlagte forligsforslag..." Advokatnævnet fandt, på trods af at henvendelsen til forsikringsselskabet skete for at få selskabet til at betale A's salær, ikke, at A havde noget grundlag for at betegne klienten som dement.⁴⁰⁹

Advokatnævnets kendelse af 8. juli 1999. Advokat A havde et salærtilgodehavende hos en tidligere klient, og i forbindelse med fogedsagen, hvor A havde fået foretaget udlæg i skyldnerens bil og faste ejendom, skrev A således til skyldneren: "...skal jeg oplyse Dem om, at jeg på alle måder vil forhindre, at der bevilges Dem gældssanering, såfremt De ikke foretager afdragsvis betaling af mit tilgodehavende, således at dette er afviklet forinden eventuel gældssaneringssag bliver fremsendt til skifteretten." A tildeltes en irettesættelse.⁴¹⁰

407 Advokatnævnets sagsnr. 2011-2013.

408 Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-07-0690.

409 Advokatnævnets sagsnr. 02-0301-98-2366.

410 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-98-0171.

B. Inkassosager

Det fremgår af dommen, at det ikke i sig selv er i strid med god advokatskik, at en advokat i sin henvendelse til en skyldner, som bestrider fordringen, giver udtryk for, at advokaten tager fordringen til inkasso. Dette følger af U 2004.99 H, hvor Højesteret ophævede Advokatnævnets kendelse, hvori advokat A var pålagt en sanktion for at have taget en bestridt fordring til inkasso.

Det er endvidere heller ikke uberettiget, at advokaten i forbindelse med, at advokaten afviser skyldnerens indsigelser, tilkendegiver (truer med), at retssag vil blive anlagt, medmindre skyldneren inden 10 dage betaler fordringen og de tillagte inkassoomkostninger eller indgår forlig om betaling.

En advokat må ikke medvirke til at inddrive fordringer, som ikke består, og advokaten skal påse, at fordringen og inddrivelsen heraf opfylder gældende lovgivning, fx med hensyn til renteberegning, rykkergebyrer og inkassogebyrer.

Advokaten må sikre sig, at kreditor giver advokaten alle de oplysninger om fordringen, der er nødvendige for, at advokaten kan foretage disse undersøgelser. En indsigelse fra debitor til kreditor om fordragens eksistens eller størrelse vil være en oplysning, som advokaten skal lade indgå i sin vurdering af kravets berettigelse.

Advokaten er derfor forpligtet til som minimum at instruere kreditor om at underrette advokaten om eventuelle henvendelser/indsigelser fra debitor vedrørende fordringen, således at disse indsigelser kan indgå i advokatens vurdering af kravet.

Udstrækningen af advokatens pligt til herudover hos kreditor at undersøge kravet, herunder om kravet er bestridt, afhænger af advokatens kendskab til og erfaringer med klienten, inkassokravets karakter og beskaffenhed og evt. debtors forhold. Advokater må indrette deres arbejdsgange i inkassosager i lyset heraf.

Advokatnævnets kendelse af 26. september 2014. Advokatnævnet fandt, at en advokat ikke havde tilsidesat god advokatskik ved at fremsende et inkassobrev til skyldner uden i den forbindelse at have forholdt sig til de indsigelser, som skyldner havde gjort gældende over for kreditor. Advokaten henviste til, at han havde et fast samarbejdsforhold med kreditor, der ikke havde oplyst om indsigelserne, og til, at samarbejdet var indrettet og tilrettelagt på en sådan måde, at der ikke med rimelighed kunne kræves en konkret undersøgelse af, om skyldner havde gjort indsigelser.⁴¹¹

411 Advokatnævnets sagsnr. 2014-971.

Advokatnævnets kendelse af 17. april 2013. Retten i Lyngby stadfæstede Advokatnævnets kendelse om, at en advokat havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at påse, at bl.a. betingelserne for opkrævning af inkassoomkostninger efter lovgivningen var overholdt, og ved at opkræve en rente, der ikke var belæg for. Advokaten kunne ikke forlade sig på en generel aftale med sin klient om, at klienten selv påså, at rykkerproceduren var fulgt forud for oversendelsen af sagen til advokaten.⁴¹²

Det er i strid med god advokatskik, hvis advokaten foretager indberetning til RKI, når fordringen er bestridt af debitor. Såvel indberetning til RKI som trussel om indberetning og orientering om muligheden for indberetning forudsætter, at advokaten konkret har sikret sig, at kravet ikke er bestridt. Kravet om advokatens konkrete, individuelle undersøgelse af, om debitor har indsigelser er således skrap-pere end ved andre inkassoskridt.

Advokatnævnets kendelse af 9. januar 2015. Advokatnævnet fandt, at en advokat havde tilsidesat god advokatskik ved at true med indberetning til RKI, hvis der ikke skete betaling af et beløb, som advokatens klient selv havde opgjort og ikke havde forelagt modparten i et forløb, hvor der i øvrigt havde været tvist om parternes mellemværende.⁴¹³

Det er i strid med god advokatskik at opkræve renter eller rykkergebyrer i strid med renteloven, ligesom inkasso uden forudgående korrekt påkravsskrivelse, herunder manglende overholdelse af 10 dages fristen, vil være i strid med god advokatskik.

Advokatnævnets kendelse af 28. maj 2014. Advokatnævnet fandt, at en advokat havde tilsidesat god advokatskik ved at fremsende et inkassobrev, uden at advokaten i brevet havde forholdt sig til skyldners indsigelser, ligesom advokaten havde tilsidesat god advokatskik ved at opkræve inkassoomkostninger, uden at det var dokumenteret, at der var fremsendt en rykkerskrivelse til skyldner, hvoraf det fremgik, at betaling efter udløb af 10-dages fristen kunne medføre, at der blev pålagt yderligere inddrivelsesomkostninger. Afgørelsen af skyldsspørgsmålet stadfæstet i henhold til Advokatnævnets begrundelse ved Retten i Horsens' dom af 21. april 2015.⁴¹⁴

Det er også i strid med god advokatskik at tage et krav på advokatsalær til inkasso med tilkendegivelse om sagsanlæg, hvis der er indgivet klage over salæret til advokatmyndighederne, jf. rpl § 147 a.

412 Stadfæstet ved Retten i Lyngbys dom 13. december 2013 i sagsnr. BS 153-844/2013.

413 Advokatnævnets sagsnr. 2014-2819.

414 Advokatnævnets sagsnr. BS 150-740/2014.

Det er tillige i strid med bestemmelsen at tage et forældet krav til inkasso.

Advokatnævnets kendelse af 20. september 2005. Nævnet fandt, at advokat A har tilsidesat god advokatskik ved på et tidspunkt, hvor det for A måtte have været åbenbart, at erstatningskravet kunne være forældet at opfordre [klager] til at anerkende kravet.⁴¹⁵

Ekspeditionsfejl m.v. ved behandlingen af inkassosager kan også i sig selv være i strid med god advokatetik.

Advokatnævnets kendelse af 3. september 2007. Som følge af en ekspeditionsfejl oprettede advokat A en inkassosag som ubestridt og indberettede debitor til RKI. A rettede straks op herpå, da A blev opmærksom på fejlen. Nævnet fandt, at A ikke havde udvist tilstrækkelig grundighed med sagsbehandlingen og tildelte A en advarsel.⁴¹⁶

Advokatnævnets kendelse af 13. april 2007. Forinden inkassoskridt igangsættes skal debitor have modtaget en rykker med en frist på 10 dage til betaling. Det påhviler advokaten, før inkassoskrift igangsættes at sikre sig, at sådan rykker er afsendt. Dette havde advokat A ikke påset og blev derfor pålagt en bøde.⁴¹⁷

Advokatnævnets kendelse af 19. januar 2007. Nævnet konstaterede, at det ikke i sig selv er i strid med god advokatskik at tage en bestridt fordring til inkasso. Advokat A var berettiget til at sende en påkravsskrivelse i henhold til lejelovens regler og opkræve det gebyr, som lejeloven giver mulighed for. A tilsidesatte imidlertid god advokatskik ved at tage beløbet til inkasso uden at opfylde inkassolovens betingelser om påkrav og blev pålagt en bøde.⁴¹⁸

Advokatnævnets kendelse af 19. marts 2004. Advokat A havde ikke den aktuelle adresse på debitor, og søgte derfor på www.krak.dk. Kreditor mente, at en given adresse var debtors nye adresse, men dette var forkert. Nævnet fandt, at A havde tilsidesat god advokatskik ved ikke tilstrækkeligt at have sikret sig, at inkassoskrivelsen blev sendt til rette person. Under hensyn til fejlens karakter og da A straks beklagede, blev A alene tildelt en irettesættelse.⁴¹⁹

415 Advokatnævnets sagsnr. 02-0403-04-1252.

416 Advokatnævnets sagsnr. 02-0409-06-2589.

417 Advokatnævnets sagsnr. 02-0405-06-1469.

418 Advokatnævnets sagsnr. 02-0407-06-1510.

419 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-03-1138.

C. Politianmeldelse

Indgivelse af politianmeldelse er en beskyldning mod den anmeldte for at have handlet strafbart. Når en politianmeldelse indgives af en advokat, som qua sin uddannelse må antages at kunne bedømme om en adfærd er strafbar, fremtræder dette særlig alvorligt, når betingelserne for indgivelse af anmeldelsen ikke er opfyldt.

Derfor er det også i strid med god advokatskik at indgive politianmeldelse – og at true med det - medmindre der foreligger fornødent grundlag herfor.

***Advokatnævnets kendelse af 29. februar 2016.** En klient Q havde fået udført arbejde på sit sommerhus af fire håndværksmestre. Da Q ikke betalte, anmodede advokat A på vegne af håndværksmestrene fogedretten om udlæg. I et lokalt supermarked opsatte Q en advarsel mod to af håndværksmestrene, hvoraf bl.a. fremgik, at de gav tilbud, som ingen kunne sige nej til, men når regningen kom, var den ofte 70 % højere. Advokat A anførte i et brev til Q, at injurier er strafbare, og at sagen, hvis Q på ny udtalte sig nedsættende om håndværksmestrene, ville blive overgivet til politiet. Nævnet fandt, at advokat A var gået videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsiger, ved at have truet med politianmeldelse, da injurier er underlagt privat påtale. Henset til karakteren af overtrædelsen blev advokat A alene pålagt en irettesættelse.⁴²⁰*

***Advokatnævnets kendelse af 11. september 2012.** X var ansat som vicevært i en andelsbolig, hvor advokat A fungerede som administrator. Ved X's fratrædelse af sin stilling som vicevært opstod der uoverensstemmelser mellem andelsboligforeningen og X for så vidt angik foreningens værktøj, som andelsboligforeningen mente, at X havde stjålet. Advokat A oplyste i et brev til X, at han ville indgive politianmeldelse, såfremt X ikke inden syv dage returnerede værktøjet. Advokatnævnet fandt, at advokat A's adfærd havde været berettiget, hvorfor nævnet frifandt ham.⁴²¹*

***Advokatnævnets kendelse af 12. juni 2012.** Advokat A, som var advokat for klagers modpart, skrev et brev til klagers advokat, hvor han opregnede fem punkter, som klager skulle acceptere, hvis der skulle indgås forlig i sagen. Advokat A anførte i sit brev, at han ville indgive en politianmeldelse, såfremt der ikke blev indgået forlig. Advokatnævnet fandt ikke, at advokat A ved at tilkendegive, at han ville indgive politianmeldelse, havde handlet i strid med god advokatskik, hvorfor nævnet frifandt ham.⁴²²*

420 Advokatnævnets sagsnr. 2015-3549.

421 Advokatnævnets sagsnr. 2011-0389.

422 Advokatnævnets sagsnr. 2010-0657.

Københavns Byrets dom af 10. maj 2010. X og Y havde en strid om, hvem der var ejer af en ejendom og i hvilken periode, og hvor X belånte ejendommen under konflikten. Y søgte advokathjælp hos advokat A. A gjorde gældende, at X havde belånt ejendommen på et tidspunkt, hvor Y – efter A's opfattelse – var ejer af ejendommen. A truede X med politianmeldelse på grund af uberettiget belåning. Advokatnævnet fandt, at truslen om politianmeldelse gik videre end hensynet til klienten berettigede til og pålagde A en bøde. Da der var betydelig tvivl om ejerforhold stadsfæstede retten afgørelsen.⁴²³

Advokatnævnets kendelse af 18. maj 2000. X og Y førte en civil retssag om placeringen af et skel mellem to ejendomme. X havde forinden fjernet en del af en af Y plantet hæk og nogle brosten, som X mente befandt sig på hans selskabs ejendom. Advokat A indgav for Y politianmeldelse mod X for tyveri, subsidiært hærværk. Politimesteren afviste anmeldelsen, og Statsadvokaten stadsfæstede denne afgørelse. Advokat B klagede for X over A. Nævnet udtalte, at A ved at indgive politianmeldelse, efter at en civilretlig tvist var opstået, var gået videre end berettigede hensyn til klientens interesser tilsagde.⁴²⁴

Advokatnævnets kendelse af 19. april 1999. Advokat A, der var kurator i W A/S under konkurs, konstaterede, at en selskabet tilknyttet person P havde overført 43.000 kr. fra selskabets konto til sin egen konto via home banking ca. 1½ time efter afsigelsen af konkursdekretet. A meddelte P, at såfremt P ikke inden 48 timer tilbagebetalte pengene til boet, ville P blive politianmeldt for skyldnersvig. Advokat B anmodede på P's vegne A om at tilbagekalde truslen. A indgav i stedet politianmeldelse. B klagede herefter til Advokatnævnet. A fandtes i den konkrete situation at have været berettiget til at indgive politianmeldelse og frifandtes.⁴²⁵

D. Konkursbegæring

Et forholdsvis stort antal nævnskendelser omhandler advokaters indgivelse af konkursbegæring og trussel herom. Da der er regler for, hvornår en konkursbegæring kan imødekommes af skifteretten, er det i relation til god advokatskik nærliggende at kræve, at advokaten, før der indgives konkursbegæring undersøger, hvorvidt sagen lever op til disse regler.

D.i. Fordringens klarhed og eksistens

Den første betingelse for at indlede konkursbehandling er, at det med nogen klarhed antageliggøres, at fordringen eksisterer.

⁴²³ Sagsnr. BS 45C-4028/2009 og Advokatnævnets kendelse af 3. juni 2009 i sagsnr. 2009-02-0007.

⁴²⁴ Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-99-5335.

⁴²⁵ Advokatnævnets sagsnr. 41-201-97-434.

Advokatnævnets kendelse af 6. november 2015. En investor havde et krav mod et selskab i form af sagsomkostninger fastsat ved dom. Der kunne dermed ikke være tvivl om fordragens klarhed, men da selskabet havde et potentielt modkrav mod investoren, der væsentligt oversteg konkursfordringen, var det uberettiget at indgive konkursbegæringen⁴²⁶.

Københavns Byrets dom af 6. oktober 2010. Advokat A repræsenterede en arbejdstager, der blev opsagt, hvorefter der var uenighed om resterende løn mv. A rejste et krav, men fik tilbagemeldingen, at sagen var overgivet til arbejdsgiverens forbund, der – noget sent – meddelte, at den manglende reaktion ikke skyldtes manglende betalingsevne. A indgav konkursbegæring uden yderligere undersøgelser – “idet virksomheden trods gentagne henvendelser ikke har fremkommet med bemærkninger/indsigelser eller havde betalt.” Advokatnævnet fandt, at A ved indgivelsen af konkursbegæringen var gået videre end hensynet til klientens interesser tilsagde, og havde tilsidesat god advokatskik. Byretten fandt, at formodningen hos A om arbejdsgiverens insolvens ikke var underbygget, da A ikke havde foretaget undersøgelser af nogen art, og stadfæstede.⁴²⁷

Vestre Landsretsdom af 14. april 1999. Nævnet udtalte: “Det må antages, at det forhold, at en fordring er bestridt, ikke i sig selv hindrer, at konkursbegæring indgives.” Hvis debtors indsigelse må anses for grundløs, må det, hvis de øvrige betingelser er opfyldt, være rimeligt at indgive begæring om konkurs.⁴²⁸

Østre Landsretsdom af 11. september 1997. Advokat A repræsenterede et hotelinteressentskab C, som havde indgået en managementaftale med S og en forpagtningsaftale med R. Begge disse selskaber var datterselskaber af holdingselskabet H. En opstået tvist mellem C og S om fortsættelse af aftalen blev afgjort ved en voldgiftskendelse, hvori det bl.a. blev bestemt, at S havde begået et retsbrud ved at fortsætte administrationen i mere end to år efter ophørstidspunktet i henhold til C’s lovlige opsigelse, og at S var erstatningspligtig over for C for det tab, der blev lidt ved R’s fortsættelse af forpagtningsforholdet efter en fastsat dato. A indgav herefter på vegne af C konkursbegæring mod R. I landsrettens dom, som frifandt A for tilsidesættelse af god advokatskik, siges bl.a.: “Selv om [C’s] krav mod [R] hverken er fastslået ved en retslig afgørelse eller anerkendt af selskabet, har [A] efter voldgiftsrettens kendelse haft et tilstrækkeligt grundlag for på vegne af interessentskabet at gøre erstatningskravet gældende over for [R].”⁴²⁹

426 Advokatnævnets sagsnr. 2015-1471.

427 Sagsnr. BS 38A-904/2010 og Advokatnævnets kendelse af 7. januar 2010 i sagsnr. 2009-02-0882.

428 Sagsnr. B-0044-98.

429 Sagsnr. B-0558-96.

Opgaven for advokaten er således at sikre, dels at kravet har den fornødne klarhed, dels at der ikke er rimelig tvivl om kravets eksistens, herunder at klarlægge status for eventuelle modkrav, før der indgives konkursbegæring for hele hovedkravet.

Pligterne for advokaten i forbindelse med kravets klarhed og eksistens gælder kun såfremt kravet bestrides. Hvis kravet ikke bestrides af skyldneren, må advokaten kunne tage det som udtryk for, at kravet eksisterer, medmindre advokaten har grund til at tro det modsatte.

D.ii. Retlig interesse

Den anden betingelse for konkursbehandling er, at kreditor skal have en retlig interesse i afsigelse af konkursdekret. I de typiske tilfælde vil der foreligge en retlig interesse bestående i at få del i skyldnerens overskydende midler, før disse forsvinder. Selvom skyldneren tilsyneladende intet ejer, kan der alligevel foreligge retlig interesse.

Det påhviler rekvirentens advokat at sandsynliggøre, at den fornødne retlige interesse foreligger. Hvis rekvirentens advokat ikke kan sandsynliggøre, at der er en rimelig begrundelse for at indgive konkursbegæringen, er det nærliggende at betragte begæringen som stridende mod god advokatskik. Praksis synes dog ikke at stille store krav til sandsynliggørelsen.

D.iii. Krav i inkassoloven

Den tredje betingelse er, at der forud for indgivelse af konkursbegæring skal fremsendes varslingskrivelse til debitor med frist til betaling mv., jf. inkassolovens §§ 10-11. Når kravene i inkassoloven er iagttaget, synes der ikke at være særlige tidsmæssige betingelser for indgivelse af konkursbegæring,

Vestre Landsretsdom af 13. januar 1995. Advokat A indgav for en klient konkursbegæring dagen efter, at eksekutionsfristen i en voldgiftskendelse var udløbet. Retten fandt, at god advokatskik var tilsidesat, idet konkursbegæring blev indgivet "straks ved eksekutionsfristens udløb, uden at det er godtgjort, at et sådant retsskridt har været nødvendigt og rimeligt." Det fremgår af sagen, at A ikke havde sikret sig tilstrækkelige oplysninger om debtors solvens.⁴³⁰

Det er ikke en betingelse for, at en skyldners bo kan tages under konkursbehand-

⁴³⁰ Sagsnr. B-2230-93.

ling, at fordringen er forfalden, men hvis den uforfaldne fordring er eller tilbydes sikret ved betryggende pant eller anden tilsvarende sikkerhed, kan der ikke indledes konkursbehandling på grundlag af denne fordring.

Det må herefter være advokatens primære opgave at sikre sig, at kravene i lov om inkassovirksomhed er opfyldt, før der indgives konkursbegæring. Er fordringen uforfalden, må advokaten ikke indgive konkursbegæring, hvis advokaten ved eller burde vide, at den er sikret eller tilbydes sikret ved betryggende sikkerhed.

D.iv. Insolvensbetingelsen

Den fjerde betingelse er kravet til skyldnerens insolvens, og som i praksis volder advokater størst problemer. Ifølge konkurslovens § 17 skal en skyldners bo tages under konkursbehandling, hvis skyldneren er insolvent. En skyldner er insolvent, hvis "han ikke kan opfylde sine forpligtelser, efterhånden som de forfalder, medmindre betalingsudygtigheden må antages blot at være forbigående."

Så længe debitor er solvent, er en advokat ikke berettiget til at indgive begæring om konkurs, idet den ikke kan medføre konkurs. Trusler om indgivelse af konkursbegæring bør ligeledes ikke fremsættes.

Bevisbyrden for skyldnerens insolvens påhviler fordringshaveren. Det er derfor fordringshaverens advokat, som er den rette til at foranledige gennemført undersøgelser af skyldnerens økonomi. Det kræves således, at det – forinden konkursbegæring indgives – godtgøres, at et sådant retsskridt har været nødvendigt og rimeligt.

Af og til vil advokaten trods ihærdige forsøg ikke kunne finde relevante oplysninger om skyldnerens økonomiske situation. Såfremt der i sådan en situation er forhold, der tyder på, at skyldneren ikke er i stand til at betale enhver sit, må advokaten være berettiget til at henvende sig til skyldneren med opfordring til at give de nødvendige oplysninger og dokumentation. Hvis skyldneren herefter bekræfter oplysningerne om insolvens eller ikke svarer, vil advokaten være berettiget til at indgive konkursbegæring.

Advokatnævnets kendelse af 27. oktober 2016. Q ApS blev erklæret konkurs, og advokat A blev udpeget som kurator. Advokat A's kollega B bistod endvidere med bo-behandlingen. Q ApS under konkurs udtog stævning mod P ApS, idet kurator mente, at Q ApS havde afholdt lønudgifter til en medarbejder, der havde udført arbejde for P ApS. Byrettens dom gik P ApS imod, og P ApS ankede dommen til landsretten, som den 2. juni 2016 afsagde dom, hvorefter P ApS til Q ApS under konkurs skulle be-

tale 250.000 kr. med tillæg af 43.600 kr. i sagsomkostninger. Efter dommen blev der indledt forligsforhandlinger mellem advokat A og B på den ene side og advokat C, der repræsenterede P ApS på den anden. I e-mail af 16. juni 2016 meddelte advokat B, at han har gennemgået P ApS' regnskaber, og at han på den baggrund havde besluttet at indgive konkursbegæring mod P ApS. Advokatnævnet fandt, at advokat B ikke alene på baggrund årsrapporten for P ApS kunne konkludere, at P ApS måtte anses for insolvent. Nok havde selskabet betydelige kortfristede forpligtelser, men der var også en betydelig fremgang i omsætningen i årets resultat. Den omstændighed, at selskabet havde afhændet materiellet, kunne være en velbegrundet forretningsmæssig beslutning. Konkursbegæringen blev indgivet, mens der var uafsluttede forligsforhandlinger og inden betalingsfristens udløb. Selv om sidstnævnte ikke i sig selv var til hinder for konkursbegæringens indgivelse var advokat B forpligtet til at påse, at han ikke gik videre, end berettigede hensyn til Q ApS under konkurs' interesser tilsagde. Både advokat A og B blev pålagt en sanktion af nævnet.⁴³¹

Advokatnævnets kendelse af 24. oktober 2008. Nævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved uden nærmere undersøgelse af modpartens betalingsevne at true med at indgive konkursbegæring uanset, at der var tale om et bestridt lønkrav og at nogle ubestridte dele af kravet var opfyldt.⁴³²

Advokatnævnets kendelse af 10. september 2008. Advokat A indgav i efteråret 2007 konkursbegæring mod TS og TS-Invest. A havde forud afgivet påkrav over for TS-Invest og fået oplyst, at dette selskab ikke kunne indfri den omhandlede fordring. Nævnet fandt, at A ikke havde foretaget behørig undersøgelse af det krav, som dannede grundlag for begæringen og at det var tvivlsomt om kravet var forfaldent eller ophørt ved modregning. Endvidere var det uberettiget at indgive konkursbegæring mod TS, da der ikke eksisterede et gældsforhold dertil.⁴³³

Advokatnævnets kendelse af 21. maj 2008. Da advokat A forud for konkursbegæringen havde fremsendt tre rykkerskrivelser, hvor tilgodehavendet i anden rykkerskrivelse blev taget til inkasso, og der ikke fremkom nogen reaktion fra debitor vedrørende solvens og da A havde indhentet økonomiske oplysninger om debtors forhold, fandt nævnet ikke, at A var gået længere end berettiget varetagelse af klientens interesser tilsiger.⁴³⁴

Advokatnævnets kendelse af 8. marts 2005. Nævnet fandt, at under omstændigheder, hvor advokat A's klient havde fået dom over advokat B's klient for et ikke ubetydeligt beløb, hvor den ubestridte del ikke var betalt trods påkrav, hvor B's klient havde foreta-

431 Advokatnævnets sagsnr. 2016-2357 og sagsnr. 2016-2358.

432 Advokatnævnets sagsnr. 2008-02-0446.

433 Advokatnævnets sagsnr. 02-0403-07-2234.

434 Advokatnævnets sagsnr. 02-0410-07-2130.

get dispositioner, som kunne tyde på, at han havde forsøgt at bringe aktiver i ly for sine kreditorer, var det ikke i strid med god advokatskik, at A indgav konkursbegæring mod B's klient, selvom de afsagte domme var anket til delvis frifindelse. Der blev lagt vægt på, at etablering af en fristdag kunne være af betydning med henblik på en eventuel omstødelsessag.⁴³⁵

Østre Landsretsdom af 11. september 1997. I fogedretten var der fremkommet oplysninger om, at debtors egenkapital praktisk taget var nul, at selskabets virksomhed var indstillet, og at debitor havde overdraget samtlige aktiver og forpligtelser vedrørende en af debitor forpagtet restaurant, som ejedes af rekvirenten. Landsretten udtalte bl.a.: "Efter de oplysninger, der i fogedretten fremkom om [debtors] økonomiske forhold, herunder om overdragelse af [restauranten] til et andet selskab, har advokat [A] haft rimelig grund til at indgive konkursbegæring."⁴³⁶

Vestre Landsretsdom af 18. juni 1997. Kreditor K – efter forgæves at have forsøgt at komme i telefonisk kontakt med debitor D – henvendte sig personligt i D's firma og fik oplyst af en ansat, at revisoren havde været der hele dagen og at der ikke var penge i firmaet. Den følgende dag blev der afholdt et møde om sagen mellem K og advokat A, hvorunder A rettede telefonisk henvendelse til D's revisor, som ligeledes gav oplysninger i negativ retning om D's regnskaber og økonomiske situation. Det blev oplyst, at D havde en gæld på ca. 2 mio. kr., og at D ikke kunne betale den forfaldne fordring, men at der skulle komme et beløb fra Tyskland, uden at der kunne redegøres nærmere herom. Revisoren vendte ikke – som ellers lovet – tilbage til sagen over for A. A forsøgte forgæves at træffe revisoren og D. I dette tilfælde var det ikke i strid med god advokatskik, at A indgav konkursbegæring mod D.⁴³⁷

Det må således som udgangspunkt kræves, at der for advokaten skal foreligge klare holdepunkter for debtors manglende betalingsevne, og at advokaten i tilfælde af tvivl om insolvensen skal gøre en aktiv indsats for at rydde denne tvivl af vejen. Advokaten skal ikke nødvendigvis selv indhente oplysninger, men kan støtte sig til oplysninger, som advokaten bliver præsenteret for, hvis disse i øvrigt er tilstrækkelige.

Ved inddrivelse af lønmodtagerkrav er det væsentligt at opfylde betingelserne for at få dækning hos Lønmodtagernes Garantifond. Det kræver som oftest en autoritativ fastlæggelse af arbejdsgiverens insolvens. Derfor og da manglende betaling af lønkrav er et kraftigt indicium for insolvens, må det være berettiget i sådanne tilfælde at indgive konkursbegæring uden yderligere dokumentation for insolvens.⁴³⁸

435 Advokatnævnets sagsnr. 02-0407-04-1215.

436 Sagsnr. B-0558-96.

437 Sagsnr. B-2045-95.

438 'Konkursbegæring og god advokatetik' af Lars Økjær Jørgensen i Advokaten, 3/1999.

Det er ikke ifølge konkursloven en betingelse for konkurs, at fordringen har en bestemt størrelse. Det må dog formodes, at det kan være i strid med god advokatskik at indgive konkursbegæring for en meget lille fordring på et tidspunkt, hvor der endnu ikke er udtaget stævning.

Det må således antages, at kreditors advokat ved meget små fordringer skal lade det indgå i sine overvejelser, om der findes anvendelige alternativer til en konkursbegæring, herunder om en stævning vil være mere hensigtsmæssig. Det synes ikke hensigtsmæssigt, at der stilles strengere krav til advokater, end de krav, som alle samvittighedsfulde borgere bør stille til sig selv forud for indgivelse af konkursbegæring. Hvis der stilles sådanne yderligere krav til advokater, vil det være nærliggende for advokater at overlade indgivelsen af konkursbegæring til klienterne eller at rådgive klienten mod at indgive konkursbegæring, selvom konkursbetingelserne er opfyldt. Sådanne situationer er uhensigtsmæssige og ikke i samfundets interesse.

D.v. Trussel om konkursbegæring

Trusler om indgivelse af konkursbegæring anvendes ofte som et middel til at få skyldneren til at betale sin gæld. Når der ikke ville være grundlag for at indgive konkursbegæring, må trussel herom imidlertid også betragtes som et misbrug af konkursinstituttet.

Anvendelse af tomme trusler, der altid vil indebære et gran af chikane over for debitor, må betragtes som stridende mod god advokatskik.

*Østre Landsretsdom af 23. november 1995. Advokat A havde fremsat en trussel til debitor om indgivelse af konkursbegæring. Landsretten udtalte: "[A] har ikke haft grundlag for at antage, at [debitors] bestridelse af bl.a. royaltyfordringen ikke stod ved magt, og har heller ikke efter sin egen forklaring haft grundlag for at antage, at det for skifteretten kunne godtgøres, at [debitor] ikke ville være i stand til at betale sine fordringer, efterhånden som de forfaldt. Landsretten tiltræder herefter, at [A] har handlet i strid med god advokatskik."*⁴³⁹

E. Ulovlige betingelser

En advokat må ikke uretmæssigt blande forskellige forhold sammen eller stille uretmæssige krav i forbindelse med sin sagsbehandling. Hvis en advokat fx stiller som betingelse for at udlevere sagsakter, at klienten kvitterer et pantebrev i en anden sag, optræder advokaten i strid med god advokatskik.

⁴³⁹ Sagsnr. B-1835-94.

Advokatnævnets kendelse af 23. juni 2016. Advokat A, der bistod en rettighedshaver, der ønskede at rejse krav mod brugere, der havde medvirket til fildeling af et beskyttet værk, rettede henvendelse til brugerne med krav om betaling af et rimeligt vederlag for den krænkelse, som havde fundet sted. Advokat A redegjorde i henvendelsen til brugeren for de faktuelle omstændigheder i sagen, herunder at brugerens IP-adresse havde været anvendt til på uberettiget vis at downloade og kopiere værket. Advokat A tilbød på vegne af rettighedshaveren, at sagen kunne løses forligsmæssigt mod brugerens betaling af 1.950 kr. og brugerens øjeblikkelige ophør med enhver ulovlig download og distribution af det ophavsretligt beskyttede værk. Det blev endvidere anført, at manglende forligsmæssig løsning kunne medføre, at rettighedsindehaveren ville fortsætte inddrivelsen af kravet. Brugeren klagede over advokat A og gjorde gældende, at advokat A havde udvist chikanerende og truende adfærd. Et flertal af Advokatnævnet fandt, at advokaten ikke var gået videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsiger, eller at der skulle være lagt et utilbørligt pres på brugeren. Nævnet lagde i den forbindelse vægt på, at retten havde afsagt kendelse om editionspålæg, og at det på denne baggrund kunne konstateres, at brugerens IP-adresse havde været benyttet til ulovlig fildeling.⁴⁴⁰

Advokatnævnets kendelse af 30. juni 1995. Advokat A fandtes at have tilsidesat god advokatskik ved at have gjort sin tiltrædelse af en akkord i en sag, der ikke vedrørte klageren, men dennes søn, afhængig af, at klageren frafaldt sin salærklage til advokatmyndighederne.⁴⁴¹

F. Andet

Der er i praksis en række andre eksempler på afvejningen mellem klientens interesse i en given adfærd på den ene og hensynet til andre på den anden side.

Advokatnævnets kendelse af 29. april 2016. I en bopælssag fremlagde advokat A på vegne af faderen en erklæring udfyldt af moderen, som var indgivet til Center for Psykiatri & Eksistens. Advokat A anførte, at erklæringen viste, at moderen havde betydelige problemer. Videre anførte advokat A: "Jeg er fuldt opmærksom på, at det er personlige papirer, men det er personlige papirer, der har beroet i min klients varetægt, og derfor også relevant i forhold til det usandfærdige og decideret løgnagtige billede der søges tegnet af min klient." Nævnet fandt, at advokat A groft havde tilsidesat god advokatskik ved at have medvirket til, at materiale af den omhandlede karakter blev fremlagt i en sag om barnets bopæl. Nævnet lagde herved vægt på materialets helt per-

440 Advokatnævnets sagsnr. 2016-953.

441 Advokatnævnets sagsnr. 41-101-94-91.

sonlige indhold og på det formål, hvordan materialet var blevet udarbejdet. Advokat A blev pålagt en bøde på 20.000 kr.⁴⁴²

Advokatnævnets kendelse af 26. februar 2016. Advokat A begærede på vegne af et pengeinstitut tvangsauktion over en sommerhusejendom, idet debitor ikke servicerede engagementet. Advokatnævnet fandt, at det måtte stå advokat A klart, at pengeinstituttet henset til de foranstående prioriteter ikke kunne opnå hverken hel eller delvis dækning på en tvangsauktion. Advokat A var, inden tvangsauktionsbegæringen blev indgivet, forpligtet til at foretage en undersøgelse af grundlaget for tvangsauktionsbegæringen, og advokat A var ved undladelsen heraf gået videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsiger.⁴⁴³

Advokatnævnets kendelse af 15. december 2015. Advokat A førte på vegne af selskabet Q en sag mod selskabet P, som var repræsenteret af advokat B. Sagen blev færdigskriftvekslet, og advokat A rettede henvendelse til advokat B vedrørende bevisførelsen og tidsplan for hovedforhandlingen. Advokat B udtrådte af sagen på grund af P's manglende betaling af salær. Den 8. januar 2015 blev P på baggrund af en begæring herom fra advokat B erklæret konkurs, og B blev udpeget som kurator. Advokat A rettede flere gange i foråret 2015 henvendelse til advokat B vedrørende tidsplan og vidneførsel. Den 16. april 2015 svarede advokat B og oplyste, at P var erklæret konkurs, og at boet ikke indtrådte i retssagen. Nævnet fandt, at advokat B havde tilsidesat god advokat-skik ved ikke at have sikret sig, at advokat A blev orienteret om, at han var udtrådt af sagen. I medfør af konkurslovens § 124, stk. 1, er kurator forpligtet til straks efter et konkursdekrets afsigelse at give meddelelse herom til fordringshaverne. Advokat B var som følge af retssagen bekendt med, at Q havde et krav mod P, og advokat B burde derfor have orienteret advokat A på vegne af Q, hvorved der også på et tidligere tidspunkt ville være taget stilling til, om boet ville indtræde i sagen eller ej.⁴⁴⁴

Advokatnævnets kendelse af 6. september 2012. I en klagesag udtalte Advokatnævnet bl.a., at advokater, der repræsenterer en part i en retssag har pligt til at medvirke til, at retssagen fremmes. Nævnet anførte endvidere, at der som udgangspunkt ikke gælder en generel pligt for advokater til at besvare enhver henvendelse fra en kollega. Advokatnævnet fandt dog, at advokat B ikke havde haft en berettiget begrundelse for ikke at besvare advokat A's forespørgsel om, hvorvidt advokat B var udtrådt af sagen, idet advokat B ikke tidligere havde besvaret henvendelse fra advokat A, hvorved advokat B uden rimelig grund forsinkede retssagen.⁴⁴⁵

442 Advokatnævnets sagsnr. 2015-2793.

443 Advokatnævnets sagsnr. 2015-4431.

444 Advokatnævnets sagsnr. 2015-1254.

445 Advokatnævnets sagsnr. 2010-31.

Ad pkt. 17.2

Bestemmelsens formål er at sikre, at den anden parts interesser bliver varetaget på behørig måde. Advokaten har således efter omstændighederne en aktiv pligt til at søge at få modparten til at lade sig repræsentere ved advokat.

Sidstnævnte forpligtelse er særligt møntet på tilfælde, hvor der kan være et udtalt behov for, at modparten får juridisk bistand, eksempelvis hvis modparten er udlænding og hvis magtforholdet mellem part og modpart er meget skævt til fordel for parten.

Der vil kunne være anledning til at opfordre modparten til at søge advokatbistand, selvom modparten i forvejen har anden juridisk bistand, hvis bistanden tydeligvis ikke kan erstatte advokatbistand.

Pligten til at tage hensyn til modparten indebærer hverken ret eller pligt for advokaten til at yde direkte bistand til modparten. God advokatskik indebærer alene, at en advokat ikke modvirker tilkaldelse af en anden advokat, men tværtimod skal opfordre modparten til at søge egen advokat.

***Advokatnævnets kendelse af 10. september 2012.** Advokat B bistod sælger i en kompliceret handel med et anpartsselskab. Advokat B rådgav ligeledes køber. Advokatnævnet fandt, at advokat B burde have rådgivet køber om adgang til at søge egen advokat, hvorfor nævnet pålagde advokat B en bøde.⁴⁴⁶*

***Advokatnævnets kendelse af 15. december 1978.** Advokat A pålagdes en bøde, idet A som advokat for begge parter ved berigtigelse af en ejendomshandel, over for køberen – som A havde undladt at opfordre til at tage egen advokat – havde fortiet en viden om ejendommen, som A fra tidligere forhandlinger var i besiddelse af.⁴⁴⁷*

Forbuddet mod at fortrænge en advokat fra en sag var oprindeligt en kollegial regel. I lyset af at fokus er ændret fra hensynet til kolleger til hensynet til klienter, må bestemmelsen i dag opfattes som en beskyttelse for klienten mod, at udenforstående advokater uretmæssigt forstyrrer behandlingen af klientens sag.

***Advokatnævnets kendelse af 28. marts 2017.** Advokat A var beskikket som forsvarer for T i en straffesag. T var også tiltalt i en anden straffesag, hvor advokat C var beskikket som forsvarer. Advokat B, som arbejdede på samme kontor som advokat A,*

446 Advokatnævnets sagsnr. 2011-0271.

447 Advokatnævnets sagsnr. 664/1978.

anmodede om at blive beskikket som forsvarer i den sag, hvori advokat C var beskikket, idet han oplyste, at T over for advokat A havde anmodet om, at der skete ombeskikkelse i denne sag. Navnlig med henvisning til retsbogsudskrifterne i sagen fandt Advokatnævnet, at det ikke var godtgjort, at T havde ønsket anden forsvarer, og advokat A blev derfor pålagt en sanktion for at have tilsidesat god advokatskik ved at have forsøgt at fortrænge advokat C fra hvervet. Der var også klaget over advokat B, der imidlertid blev frifundet, da denne i forbindelse med begæringen om beskikkelse alene havde handlet efter anmodning fra advokat A, der repræsenterede T i den anden sag. Advokatnævnets kendelse er af advokat A indbragt for domstolene.⁴⁴⁸

Advokatnævnets kendelse af 24. oktober 2011. Advokat A forsøgte flere gange at kontakte familien til en tiltalt T, bl.a. ved at sende sms-beskeder til T's søster. A oplyste til politiet, at hensigten med en af disse beskeder var at påvirke T's far således, at han fik sin søn til at skifte forsvarer i en verserende straffesag til A. Formålet var således reklame eller 'lokkemad'. Nævnet fandt, at A's henvendelser var en grov overtrædelse af god advokatskik. Nævnet lagde vægt på, at T ikke selv havde udtrykt et ønske om et forsvarerskifte og at T's familie ikke fulgte op på A's tilbud om en drøftelse af et forsvarerskifte. A blev pålagt en bøde.⁴⁴⁹

Advokatnævnets kendelse af 6. maj 1999. Køber X af en fast ejendom rettede henvendelse til advokat B og bad om assistance i forbindelse med handelen. B oplyste herefter ejendomsmægleren om, at han repræsenterede køber. Ejendomsmægleren svarede, at hvis advokat B skulle være købers advokat, så kunne X ikke købe ejendommen, idet det skulle være advokat A, med hvem mægleren havde et nært samarbejde, der skulle være advokat for køber. B rettede herefter henvendelse til A og orienterede ham om, hvad der var sket forud, ligesom han meddelte A, at X ønskede, at B skulle repræsentere ham. Advokat B gentog skriftligt over for A, at B repræsenterede X. B anmodede samtidig A om at udlevere de sagsbilag, som han havde modtaget fra ejendomsmægleren. A fremsendte ikke disse bilag. B kontaktede herefter sælgeren af ejendommen, der var et dødsbo. Sælgers repræsentant oplyste på B's forespørgsel, at han ikke på noget tidspunkt havde meddelt, at X ikke kunne erhverve ejendommen, såfremt B repræsenterede ham i forbindelse med handelen. B skrev på ny til A og fastholdt, at han repræsenterede X. X underskrev herefter en erklæring om, at han ønskede B som sin advokat. Denne erklæring blev fremsendt til både A og ejendomsmægleren. A nægtede fortsat at udlevere de dokumenter, som han havde modtaget. Herefter meddelte ejendomsmægleren X, at han betragtede handelen som misligholdt, og at ejendommen ville blive solgt til anden side, såfremt mægleren ikke inden for to dage havde modtaget en skriftlig tilkendegivelse om, at en anden repræsenterede X. B fastholdt skriftligt over for mægleren, at han

448 Advokatnævnets sagsnr. 2017-128 og sagsnr. 2017-129.

449 Advokatnævnets sagsnr. 2009-1321.

repræsenterede X. Umiddelbart herefter blev ejendommen solgt til anden side. Den ny handelsaftale var udformet således, at det var A, som skulle repræsentere de nye købere. B stævnedes på vegne af X dødsboet med påstand om, at dødsboet skulle anerkende salget til X, og stævningen blev lyst rådighedsindskrænkende på ejendommen. Dødsboet tog bekræftende til genmæle. Efter nogle forhandlinger overtog X ejendommen. Advokatnævnet udtalte bl.a.: "Henset til at [A] var vidende om, at han ikke skulle repræsentere [X] og ikke ville aflevere de modtagne papirer til X's advokat, samt ligeledes henset til, at [A] påtog sig at repræsentere køber i forbindelse med den efterfølgende handel vedrørende den i sagen omhandlede ejendom, findes [A] groft at have tilsidesat god advokatskik." A blev pålagt en bøde.⁴⁵⁰

AER har tidligere indeholdt en bestemmelse om advokatskifte, som har et vist slægtskab med fortrængningsforbuddet. Det var således, at en advokat, der blev anmodet om at overtage en sag, hvori klienten havde været repræsenteret af en kollega, skulle orientere denne kollega og ikke kunne foretage sig noget i sagen, før den nye advokat havde sikret sig, at der var truffet aftale om kollegaens salær og udlæg. Denne bestemmelse blev ophævet den 1. juli 1995.

Ad pkt. 17.3

En advokat skal respektere det opdrag, som består mellem modparten og dennes advokat.

Bestemmelsen skal for det første på praktisk vis sikre kommunikationsvejen, og klienten en form for sjælefred. Krav, som af en advokat fremsættes direkte over for klientens modpart, kan af modparten opfattes som ubehageligt uden en forklaring fra egen advokat og kan føre til uhensigtsmæssige dispositioner fra modparten.

For det andet vil en direkte henvendelse til en anden advokats klient signalere, at denne klient ikke bør have tillid til sin advokat. Dette kan bringe klienten i en usikker situation og besværliggøre, at advokaten kan bevare respekten om sin rådgivning.

Forbuddet i bestemmelsen angår kun advokatens egen henvendelse til modparten. Advokaten er således berettiget til at rådgive sin klient til – ofte for at forlige sagen – at kontakte modparten direkte. Der er tale om en konflikt mellem to parter, og hvis disse parter selv kan finde en løsning, så er dette ikke i strid med god advokatskik.

⁴⁵⁰ Advokatnævnets sagsnr. 02-0410-98-1085.

Advokaten skal samtidig orientere sin kollega om denne første henvendelse og eventuelle senere henvendelser, således at det sikres, at modparten kan få mulighed for at rådføre sig med sin advokat.

Østre Landsretsdom af 25. marts 2004. Efter en afsluttet retssag udestod diverse spørgsmål om betaling af landinspektør mv. og fordeling af sagens omkostninger. I denne forbindelse modtog advokat A henvendelse fra advokat B, der oplyste, at denne nu repræsenterede klienten. På trods af disse henvendelser rettede A ved tre lejligheder henvendelse til den tidligere klient om den økonomiske afslutning af den førte retssag. Østre Landsret stadfæstede, at det, på trods af B's ikke helt klare henvendelse, burde have stået A klart, at der generelt var sket advokatskifte, og at A ved henvendelser til den tidligere klient handlede i strid med god advokatskik. Ved fastsættelse af sanktionen lagde Østre Landsret på baggrund af bevisførelsen til grund, at det ikke havde stået A klart, at der var sket et generelt advokatskifte. Det blev også tillagt betydning, at B, på trods af hans viden om A's henvendelser til klienten, ikke tydeliggjorde advokatskiftet. Landsretten ændrede den af Advokatnævnet fastsatte bøde til en irettesættelse.⁴⁵¹

Vestre Landsretsdom af 9. januar 2006. Advokat A havde kontaktet modparten direkte uden forudgående samtykke fra dennes advokat i en samværssag, hvilket var en tilsidesættelse af god advokatskik. Advokat A blev pålagt en bøde.⁴⁵²

Forbuddet mod direkte henvendelse til modparten gælder også når modparten er en institutionel virksomhed, som har pligt til at besvare henvendelser, fx en bank. Dette gælder i hvert fald, når kollegaen ikke orienteres om henvendelsen, og til trods for, at den institutionelle virksomhed er i stand til at varetage sine egne interesser.

Såfremt en advokat repræsenterer ledelsen af et selskab kan modpartens advokat ikke rette personlig henvendelse til de enkelte bestyrelsesmedlemmer i selskabet.

Advokatrådets Responsumudvalgs responsum af 14. juni 2016. Udtalt at uanset, at en advokat for et forsikringsselskab ikke repræsenterede bestyrelsesmedlemmerne personligt må bestyrelsesmedlemmerne som en del af forsikringsselskabets ledelse anses for repræsenteret af den pågældende advokat.

Bestemmelsens forbud må nok også gælde tilsvarende i relation til offentlige myndigheder i relation til den verserende sag. Konsekvensen heraf er, at de regler som

451 Sagsnr. B-1618-03 og Advokatnævnets kendelse af 2. maj 2003 i sagsnr. 02-0403-02-1843.

452 Sagsnr. B-210-05 og Advokatnævnets kendelse af 10. januar 2005, i sagsnr. 02-0406-04-0695.

i øvrigt følger af forvaltningsrettens almindelige regler – offentlighedens adgang til at rette henvendelse og søge vejledning hos offentlige myndigheder – sættes ud af spillet, mens sagen verserer.

Det er en forudsætning for anvendelse af bestemmelsen, at modparten repræsenteres af en advokat fra en advokatvirksomhed.⁴⁵³

***Advokatnævnets kendelse af 26. august 2015.** Forbuddet mod direkte henvendelse gælder, når modparten er repræsenteret ved advokat. I en sag var nogle arvinger repræsenteret af Københavns Retshjælp. En advokat, der i sagen repræsenterede modparten, rettede direkte henvendelse til arvingerne, selv om Københavns Retshjælp havde anmodet om, at korrespondance blev sendt til retshjælpen. Selv om advokater formentlig normalt efterkommer en modparts anmodning om, at korrespondance sendes til partsrepræsentanten, også selv om vedkommende ikke er advokat, fandt Advokatnævnet, at det ikke var i strid med god advokatskik, at advokaten fortsatte med at rette direkte henvendelse til arvingerne.⁴⁵⁴*

***Advokatnævnets kendelse af 10. december 2012.** Advokat B rettede flere gange direkte henvendelse til X's direktør på trods af, at advokat A havde anmodet om, at kontakten skulle foregå gennem ham. Nævnet fandt, at det grundlæggende forbud mod at rette direkte henvendelse til en modparts klient ikke fandt anvendelse i en situation, hvor sagen hos modparten blev varetaget af en virksomhedsansat advokat.⁴⁵⁵*

Det udelukker ikke anvendelsen af bestemmelsen, at modparten selv er advokat.

***Advokatnævnets kendelse af 19. december 2014.** Advokat havde tilsidesat god advokatskik ved at have rettet direkte henvendelse til modparten i stedet for dennes advokat. Advokaten fremsendte et forligsforslag indeholdende en fastsat frist til modparten, selvom advokaten var bekendt med, at modparten var repræsenteret ved en advokat, og at denne advokat tilmed ikke var på kontoret før efter fristens udløb. Advokatnævnet påpegede det beskyttelselement, der ligger bag forbuddet mod, at advokater retter direkte henvendelse til en modpart, der er repræsenteret ved en advokat og tilføjede, at dette forbud også gælder selvom modparten, som i dette tilfælde, selv er advokat.⁴⁵⁶*

Forbuddet gælder ikke i påkravstilfælde. En henvendelse til en modpart, som sker for at overholde påkravsregler efter lovgivningen er ikke i strid med god advokatskik, idet kopi dog skal sendes til modpartens advokat.

453 'Procesretlige problemstillinger' af Cecilie Holt Nielsen i Advokaten 1/2016.

454 Advokatnævnets sagsnr. 2015-1428.

455 Advokatnævnets sagsnr. 2012-3454.

456 Advokatnævnets sagsnr. 2013-2294.

Advokatnævnets kendelse af 26. februar 2003. Advokatnævnet fandt, at advokat A kunne fremsende et påbud direkte til en gruppe lejere, uanset at disse var repræsenteret ved advokat. Rette adressat er lejerne og lejernes advokat B havde ikke tilkendegivet, at et påbud kunne meddeles B på vegne af B's klienter. A blev frifundet.⁴⁵⁷

Hvis advokaten skal være pålagt at fremsende et påkrav til advokaten, skal det være utvetydigt, at advokaten har fuldmagt til at modtage påkravet. Tilsvarende kan en stævning fremsendes direkte til modparten, medmindre modpartens advokat utvetydigt har tilkendegivet at kunne modtage stævningen til frafald af 'kald' mv.

Forbuddet gælder heller ikke, hvis formålet ville forspildes, hvis modparten blev orienteret.

Advokatnævnets kendelse af 18. december 2013. Advokatnævnet fandt, at det ikke var i strid med god advokatskik, at en advokat, der anmodede om udkørende fogedforretning uden varsel af debitor, ikke orienterede debtors advokat om anmodningen.⁴⁵⁸

Forbuddet er begrænset til henvendelser i relation til sagen. Hvis en person er repræsenteret ved advokat i sin skilsmisssag, men ikke i en anden sag vedrørende erstatning, vil modparten i erstatningssagen kunne henvende sig direkte til personen⁴⁵⁹. Advokaten er også berettiget til fx at hilse på modparten til en fodboldkamp og tale om kampen, selvom modpartens advokat ikke er til stede. Advokaten må selvsagt ikke anvende sådanne situationer til sagsførelse.

Undtagelsen i bestemmelsens andet punktum sikrer, at en advokats forhold ikke hindrer nødvendig kontakt parterne imellem. Der må foreligge ekstraordinære forhold for, at det kan retfærdiggøre en direkte kontakt uden om advokat.

Advokatnævnets kendelse af 16. februar 1998. Advokat A havde regnet med at opnå møderet for landsret den 1. maj 1997, så han kunne møde til domsforhandling i landsretten 2. maj 1997. Imidlertid dumpede A til sin anden prøvesag den 1. maj 1997 og sendte besked om sagens udsættelse samtidig til modparten og modpartens advokat. A blev frifundet.⁴⁶⁰

Det er ikke i strid med bestemmelsen, hvis en advokat i en e-mailkorrespondance med modpartens advokat sætter modpartens klient cc på, hvis modpartens advokat selv har involveret modparten i korrespondancen.

457 Advokatnævnets sagsnr. 02-0403-02-1989.

458 Advokatnævnets sagsnr. 2013-1569.

459 Vær dog opmærksom på Advokatnævnets kendelse af 25. november 2013, som refereret i teksten.

460 Advokatnævnets sagsnr. 41-207-97-15.

Advokatnævnets kendelse af 9. december 2013. Advokatnævnet fandt, at det ikke var i strid med god advokatskik, at en advokat sendte e-mailkorrespondance 'cc' til en kollegas klient, idet kollegaen selv havde involveret klienten i e-mailkorrespondancen.⁴⁶¹

En forudsætning for, at advokater kan overholde bestemmelsen er selvfølgelig, at de har kendskab til advokatrepresentationen. Direkte henvendelse uden sådant kendskab vil føre til frifindelse. Der kan være en pligt til at foretage undersøgelse af, om modparten er repræsenteret ved advokat.

Advokatnævnets kendelse af 25. november 2013. En erhvervslejer, der havde flere lejemål hos samme udlejer, var i en sag om påbud og opsætning af bilmålere og varsling af aconto betaling for forbrug af vand og el repræsenteret ved en advokat. Udlejer konstaterede betalingsmisligholdelse for et af de andre lejemål, og udlejers advokat fremsendte påkrav og senere ophævelsesskrivelse til erhvervslejeren uden at sende kopi heraf til lejers advokat eller at afklare partsrepræsentationen nærmere. Advokatnævnet fandt, at udlejers advokat herved groft havde tilsidesat god advokatskik, idet det måtte anses for nærliggende, når lejer var repræsenteret ved advokat i sagen om vanrøgt og forbrugsudgifter, at lejer også var repræsenteret i den mere vidtgående sag om ophævelse af lejemålet. Retten i Viborg stadfæstede Advokatnævnets kendelse ved dom af 10. oktober 2014.⁴⁶²

Advokatnævnets kendelse af 19. maj 2015. Advokat A repræsenterede ejeren af et cafeteria, der havde et tilgodehavende hos en forpagter. Forpagteren var i sagen repræsenteret af advokat B. Der blev indgået forlig, og der opstod efterfølgende spørgsmål om, hvorvidt forpagteren havde tilsidesat en konkurrenceklausul, og om der ved forliget var taget stilling hertil. Advokat A rettede direkte henvendelse til forpagteren vedrørende spørgsmålet om tilsidesættelse af konkurrenceklausulen. Advokatnævnet fandt, at tvisten om en mulig krænkelse af konkurrenceklausulen havde en så nær sammenhæng med forligsdrøftelser, at advokat A burde have vidst, eller i det mindste taget skridt til at afklare, hvorvidt advokat B også repræsenterede forpagteren i denne sammenhæng.⁴⁶³

461 Advokatnævnets sagsnr. 2012-1479.

462 Advokatnævnets sagsnr. 2012-965 og Retten i Viborg i sagsnr. BS 1-1681/2013.

463 Advokatnævnets sagsnr. 2014-2418.

Ad pkt. 17.4

Bestemmelsen indebærer, at AER stiller videregående krav end straffeloven, jf. dennes § 263, stk. 1, nr. 3 modsætningsvis. Af straffeloven følger, at det er straffrit at optage samtaler, som den optagende selv deltager i.

Baggrunden herfor er, at advokaten som et grundlæggende princip må lægge kortene på bordet og spille rent spil. Dette kan også udtrykkes således, at det følger af god advokatskik, at advokaten skal sikre opdragets transparens.⁴⁶⁴ Princippet kommer til udtryk i forskellige pligter for advokaten, herunder vedrørende bevisoptagelse.

Advokatnævnets kendelse af 17. september 1997. Advokat A fandtes at have handlet i strid med god advokatskik ved at have optaget en telefonsamtale på bånd, uden at samtalepartnern på forhånd havde meddelt samtykke hertil og ved at have fremlagt udskrift af samtalen under en retssag. A tildeltes en irettesættelse.⁴⁶⁵

Det er optagelsen, der er forbud mod – ikke den senere anvendelse.

Advokatnævnets kendelse af 19. maj 2015. Advokat A repræsenterede en fodboldklub, der opsagde en samarbejdsaftale med Q, der var repræsenteret ved advokat B. Der blev afholdt et møde med Q, hvor bl.a. advokat A deltog i egenskab af formand for bestyrelsen for klubben. Et andet bestyrelsesmedlem foretog en optagelse af mødet. Advokat A oplyste, at han først efterfølgende blev bekendt med, at der var foretaget en lydoptagelse. Under en efterfølgende retssag fremlagde advokat A en transskription af lydoptagelsen, og advokat B klagede over advokat A over bl.a. dette forhold. Advokatnævnet lagde til grund, at advokat A ikke var bekendt med, at et andet bestyrelsesmedlem tog initiativ til at optage mødet, og at advokat A under de givne omstændigheder ikke var gået videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsiger, ved at have fremlagt en transskription af lydoptagelsen⁴⁶⁶.

464 Bryde Andersen, s. 482.

465 Advokatnævnets sagsnr. 41-206-97-19.

466 Advokatnævnets sagsnr. 2014-3738.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

5. Forholdet mellem advokater

5.5. Kommunikation med modparten

En advokat må ikke i en konkret sag henvende sig direkte til nogen, som er repræsenteret eller rådgives af en kollega, uden dennes samtykke og skal i så fald holde den anden advokat underrettet om enhver sådan kommunikation.

18. ADVOKATENS FORHOLD TIL RETTEN M.FL.

- 18.1 Advokaten skal udføre sit hverv under respekt for retten og andre myndigheder.

Advokaten må ikke forhindre, at sagen behandles og afgøres efter de regler, der gælder herom.

- 18.2 Advokaten skal respektere processens og forhandlingens kontradiktoriske princip. Advokaten må ikke uden forudgående eller samtidig meddelelse til modparten rette henvendelse om sagen til dommeren eller andre, der behandler tvister, eller forsyne disse med bilag, notater eller dokumenter.

Advokaten skal senest samtidig forsyne modparten med kopi af det således fremsendte.

- 18.3 En advokat, der repræsenterer en part i en retssag, kan kontakte et vidne forud for vidneafhøringen for at klarlægge, hvad vidnet kan forklare og for at sætte vidnet i stand til at forberede sig på vidneafhøringen. En advokats dialog med et vidne skal altid ske på en måde, der er egnet til at understøtte, at vidnet så korrekt som muligt bidrager til sagens oplysning. En advokat skal i forbindelse med enhver henvendelse til et vidne forud for vidneafhøringen sikre, at vidnet er bekendt med, at vidnet ikke har pligt til at udtale sig til advokaten.

Når det er påkrævet, skal advokaten orientere modpartens advokat om den kontakt, advokaten agter at tage eller har haft med et vidne. Sådan information skal navnlig gives, hvis vidnet har en særlig relation til modparten. Der vil normalt ikke være behov for en orientering af modparten, hvis advokaten har ført vidnet i en forudgående instans, hvis vidnet er ansat hos den part, advokaten repræsenterer, eller hvis parten har en anden særlig tilknytning til vidnet. Det forhold, at et vidne føres af modparten, påvirker ikke i sig selv advokatens adgang til at kontakte et vidne.

Generelle bemærkninger

Advokaten er en vigtig del af retssystemet. Hvis advokaten derfor ikke yder sit nødvendige bidrag – og optræder som det med rette kan forventes af en advokat – så er systemet i fare for at lide skade. Bestemmelsen indeholder nogle af de retningslinjer, der gælder for advokatens adfærd som del af retssystemet.

Herudover har bestemmelsen det formål at bidrage til, at retssystemet fungerer smidigt, og at retssager kan gennemføres med færrest mulige processuelle komplikationer.

Ad pkt. 18.1

Advokatens opgave under udøvelse af sit hverv er at holde klientens interesser i fokus. Af hensyn til bevarelse af domstolernes tillid til advokaterne, er det vigtigt, at advokaten udviser respekt for retten som institution. Tilsvarende gælder også advokatens forhold til andre myndigheder, ikke mindst myndigheder, der afgør tvister.⁴⁶⁷

Advokaten må på den anden side ikke unødigt tilsidesætte klientinteresser for at tækkes retten eller andre myndigheder. Det er klientens sag og interesser, advokaten skal kæmpe for.

Imidlertid skal advokaten – som andre – holde sig inden for lovens grænser under udøvelse af sit hverv. Bestemmelsens andet punktum sender i generelle vendinger et signal herom, som mere specifikt er uddybet i stk. 2.

I den tidligere udgave af AER var den tilsvarende bestemmelse formuleret således: “Advokaten må ikke utilbørligt hindre retten eller nævnet i på upartisk måde at behandle og afgøre sagen. Advokaten må således ikke vildlede retten eller nævnet eller bevidst afgive urigtige oplysninger”. Dette gælder stadig med den nuværende formulering.

Østre Landsretsdom af 4. februar 2003. Advokat A, der mødte for begge parter under et retsmøde, hvor ingen af sagens parter var til stede, havde oplyst en fejlagtig ordlyd af et forlig, som blev ført til retsbogen. Da fejlen blev påtalt af modpartens advokat B, undlod A at berigtige fejlen uanset, at det måtte have stået A klart, at der ikke var

⁴⁶⁷ AER pkt. 1, sidste stykke, med kommentarer.

*enighed om forliget. Dette var en tilsidesættelse af god advokatskik A blev pålagt en bøde af Advokatnævnet. Afgørelsen blev stadfæstet af Østre Landsret.*⁴⁶⁸

Advokatnævnets kendelse af 22. oktober 2001. Advokat A var forsvarer i en straffesag ved landsretten. På første retsdag holdt retten frokostpause kl. 11.50, idet retsformanden tilkendegav, at retten ville blive sat igen kl. 12.50. A mødte kl. 13.05. Anden retsdag var fastsat til at begynde kl. 10.30. Kl. 10.20 havde A meddelt rettens personale, at hun ville blive forsinket 15 minutter. Efter rettens forgæves opringning til A kl. 11.05, mødte A kl. 11.07. Retsformanden tilkendegav, at retten forventede, at man mødte rettidigt. På tredje retsdag skulle retten sættes kl. 9.30. A havde meddelt rettens personale, at hun ville blive forsinket pga. bilkø. Advokaten mødte kl. 10.05. De følgende retsdage kom A 10-15 minutter for sent. Retsformanden påpegede, at der ville blive indgivet klage til advokatmyndighederne over A's forsinkede mødetidspunkter. Samme dag var A igen forsinket 10 minutter efter frokost. A var også forsinket den efterfølgende retsdag. Advokatnævnet udtalte bl.a. følgende: "Da [A] trods rettens pålæg om rettidigt fremmøde, er mødt for sent til størstedelen af retsmøder i den omhandlede retssag, og da forsinkelserne ikke er uvæsentlige, findes [A] at have tilsidesat god advokatskik."⁴⁶⁹

Ad pkt. 18.2

Bestemmelsen fastslår, at henvendelse til retten eller andre tvistbehandlende myndigheder, herunder en voldgiftsret, skal ledsages af en orientering til modparten. Fremsendes der materiale til retten, skal modparten have kopi senest samtidig.

Kravet om fremsendelse af kopi til modparten er båret af hensynet til kontradiktionen og ikke af et hensyn til en kollega. Derfor er kravet uafhængigt af, om modparten er repræsenteret af advokat eller ej.

Det er altså ikke tilladt at korrespondere med retten eller tilsvarende myndigheder, uden at modparten inddrages. Selvom det kun drejer sig om praktiske meddelelser, fx om en part er i stand til at møde en bestemt dag, bør modparten orienteres for at undgå mistanke om, at parten ikke følger fairplay. Det kontradiktoriske princip er kravet om, at alle parter skal have mulighed for at fremsætte deres bemærkninger til det, der indgår i sagen.

Bestemmelsen har altså også til formål at sikre modparten mulighed for at kom-

⁴⁶⁸ Sagsnr. B-2322-02 og Advokatnævnets kendelse af 3. juli 2002 i sagsnr. 02-0403-01-0912.

⁴⁶⁹ Advokatnævnets sagsnr. 02-0402-01-0341.

mentere materiale, som en part lader indgå i sagen. Manglende underretning af modparten vil således som udgangspunkt være en overtrædelse af god advokatskik. Det vil være en formildende omstændighed, hvis det kan dokumenteres, at manglende underretning beroede på en fejl.

Advokatnævnets kendelse af 12. september 2012. Advokat A repræsenterede hustruen i en bodelingssag, hvor advokat B repræsenterede manden. Advokat B havde i den forbindelse sendt en skrivelse til fogedretten den 20. december, som hun grundet en ekspeditionsfejl havde undladt samtidig at sende til advokat A. Advokatnævnet tildelte advokat B en irettesættelse.⁴⁷⁰

I nogle sagssammenhænge er det væsentligt af hensyn til retsskridtets formål, at modparten netop ikke underrettes om en parts henvendelse til retten. Det gælder bl.a. visse af politiets efterforskningsskridt i straffesager, fx aflytning og visse tvangsskridt inden for fogedretten.

Når retten eller en anden myndighed, der afgør tvister har optaget sagen til afgørelse, bør henvendelser til den pågældende myndighed i det hele begrænses til praktiske bemærkninger. Det er på dette tidspunkt således en alvorlig tilsidesættelse af god advokatskik fx at sende domspraksis eller bemærkninger af materiel art om sagen ('afterprocedure').⁴⁷¹

Advokatnævnets kendelse af 5. februar 2016. Et revisionsfirma repræsenteret af advokat A anlagde sag mod bl.a. advokat B. Efter domsafsigelsen rejste advokat B spørgsmål om dommerens habilitet. Dommeren afsagde kendelse om, at han ikke var inhabil. Denne kendelse kærede advokat B, men landsretten afviste kæremålet, da procesbevillingsnævnets tilladelse ikke forelå. Advokat B kærede landsrettens kendelse til Højesteret. Højesteret meddelte, at sagen vedrørende kæremålet var udsat på svarskrift. Advokat A rettede henvendelse og spurgte, om det kunne have sin rigtighed, at sagen var udsat på svarskrift henset til baggrunden for kæremålet. Advokat A meddelte, at han ikke ville udarbejde svarskrift, førend han havde hørt fra Højesteret. Advokat B klagede bl.a. over, at advokat A havde tilsidesat kontradiktionsprincippet ved henvendelsen til Højesteret, idet advokat B ikke havde modtaget kopi heraf. Henset til, at henvendelsens indhold var af en sådan praktisk karakter, fandt nævnet, at advokat A havde været berettiget til at fremsende denne til Højesteret uden samtidig at tilstille advokat B en kopi.⁴⁷²

470 Advokatnævnets sagsnr. 2011-0350.

471 'Procesretlige problemstillinger' af Cecilie Holt Nielsen i Advokaten 1/2016.

472 Advokatnævnets sagsnr. 2015-3764.

Advokatnævnets kendelse af 19. december 2014. I forbindelse med en skilsmisse ansøgte advokat A på vegne af H om fri proces. M klagede til Advokatnævnet over, at advokat A ikke havde orienteret ham om ansøgningen om fri proces og for ikke at have tilstillet ham en kopi af det brev til retten, hvor advokat A anmodede om fastsættelse af salær. Advokatnævnet fandt, at det ikke kunne udelukkes, at ansøgningen om fri proces kunne få betydning for et vilkår i et forlig om, at hver part skulle bære egne omkostninger. Advokat H burde derfor i forbindelse med forligsdrøftelserne have oplyst, at han på vegne af H havde ansøgt om fri proces. Nævnet fandt følgelig, at advokat A skulle have sendt en kopi af brevet til retten til M.⁴⁷³

Advokatnævnets kendelse af 28. juni 2013. Efter at en sag var optaget til dom, skrev advokat A bl.a. følgende til retten. "Fra en tilhører under hovedforhandlingen den [...]. har jeg modtaget vedlagte fotos, der oplyses at være taget før sagsøgernes overtage af huset i 1997, hvor det kan ses, at omtalte terrasse var den åbne konstruktion som haveforeningens formand [...] og bestyrelsesmedlem [...] forklarede. Det er meddelt mig, at pågældende tilhører ønsker at være anonym af frygt for repressalier fra sagsøgerne. Med henvisning til den forklaring om samme forhold, der blev afgivet af sagsøgerne og sagsøgernes vidne, [...], overlades det i første omgang til Retten at træffe beslutning om, hvilken konsekvens disse forklaringer skal have for de pågældende, jf. strl § 158, stk. 1, sammenholdt med dommerens formaning inden pågældende blev afhørt." Der var efterfølgende yderligere indlæg fra advokat A, idet advokat B protesterede mod fremlæggelsen af fotografierne. Retten klagede til Advokatnævnet over, at advokat A havde forsøgt at påvirke dommeren og ved at have forsømt at fremsende kopi af sine indlæg til modpartens advokat. Advokatnævnet fandt, at advokat A ved den udviste adfærd groft havde tilsidesat god advokatskik. Såfremt advokat A ønskede at fremlægge yderligere bilag, skulle advokat A have anmodet om sagens genoptagelse, og hvis advokat A mente, at der forelå falsk forklaring for retten, kunne advokat A selv have anmeldt dette. Københavns Byret og Østre Landsret stadfæstede ved domme af 22. september 2014 og 27. januar 2016 nævnets kendelse.⁴⁷⁴

Advokatnævnets kendelse af 8. december 2010. Advokatnævnet fandt, at advokat A ved – efter et retsmøde – at have sendt en fax til retten med en række synspunkter om sagens behandling, var gået videre end berettiget hensyn til klientens interesser tilsagde, og at A derved havde tilsidesat god advokatskik.⁴⁷⁵

Advokatnævnets kendelse af 6. oktober 2010. Advokat A havde som advokat for udlejer sendt en påkravsskrivelse til lejer. Klagesagens stridspunkt var, om der var

473 Advokatnævnets sagsnr. 2013-2274.

474 Advokatnævnets sagsnr. 201-2979.

475 Advokatnævnets sagsnr. 2010-02-0271.

sendt en kopi til lejers advokat. Advokatnævnet udtalte bl.a.: "Ved fremsendelse af en påkravsskrivelse om ophævelse af et lejemål består der en pligt til at sende kopi af brevet, når modparten er repræsenteret ved advokat." ⁴⁷⁶

Københavns Byrets dom af 10. juli 2009. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde handlet i strid med god advokatskik ved i forbindelse med en voldgiftssag at sende en ensidigt indhentet teknisk sagkyndig erklæring til skønsmændene inden voldgiftsretten havde taget stilling til, hvorvidt udtalelsen kunne tillades fremlagt i retten. Nævnet fandt endvidere, at det var en skærpende omstændighed, at materialet blev fremsendt, inden der var fremsendt et tillægsskønstema til de udmeldte skønsmænd og uden information til modparten. Advokatnævnet pålagde derfor A en bøde på 20.000 kr. Københavns Byret stadfæstede, idet retten lagde til grund, at A ved sin ageren havde forhindret modparten og dennes advokat i at protestere mod bilagets fremlæggelse. Tilsidesættelsen blev ikke af retten vurderet som grov og nedsatte bøden til 10.000 kr. ⁴⁷⁷

U 2007.971 H. Advokat A havde hjulpet klageren med en ejendomshandel. Klageren anlagde efterfølgende erstatningsansvarssag mod A's principal, advokat B, ved Sø- og Handelsretten. Under domsforhandlingen, hvor A var indkaldt som vidne, var A af den holdning, at klagerens vidneudsagn var usande. A indsendte dagen efter domsforhandlingen et brev til retten, hvori hun anførte, at klagerens vidneudsagn var usandt, hvilket hun mente at kunne dokumentere ud fra nogle medsendte bilag. A blev af Advokatnævnet pålagt en bøde, da det er i strid med god advokatskik at forsøge at påvirke retten efter domsforhandlingens afslutning. Østre Landsret og senere Højesteret stadfæstede Advokatnævnets kendelse. ⁴⁷⁸

Østre Landsretsdom af 15. september 2000. Advokat A havde efter domsforhandlingens afslutning i en injuriersag fremsendt brev til Lejernes Landsorganisation om, at en person fra organisationen havde afgivet urigtige forklaringer. A anførte i den forbindelse, hvad A mente, var sagens rette sammenhæng og sendte en kopi af brevet til retten, men ikke til modparten. Modpartens advokat B kom imidlertid ved en tilfældighed i besiddelse af brevet, som hun sendte til retten med bemærkning om, at B ikke håbede, at brevet ville få indflydelse på sagens afgørelse. Advokatnævnet pålagde A en bøde, idet det fandtes i strid med god advokatskik, at A havde rettet henvendelse til retten, efter at sagen var optaget til dom. A indbragte sagen for landsretten med påstand om ophævelse. Under sagens forberedelse for landsretten besluttede Advokatnævnet at genoptage sagen, hvorefter forberedelsen af sagen med parternes indforståelse blev udsat. Advokatnævnet afsagde herefter ny kendelse i sagen, hvorved A blev pålagt samme

476 Advokatnævnets sagsnr. 2010-01-0029.

477 Sagsnr. BS:37A 120/2008 og Advokatnævnets kendelse af 21. november 2007 i sagsnr. 02-0401-06-2018.

478 Advokatnævnets kendelse af 10. januar 2005.

*sanktion dog med begrundelsen, at A havde tilsidesat god advokatskik ved efter sagens optagelse til dom at have rettet henvendelse til retten om sagens materielle indhold uden at angive, hvilket processuelt formål henvendelsen havde, og ved ikke at have sikret sig, at modparten var underrettet om henvendelsen til retten. Landsretten stadfæstede med samme begrundelse Advokatnævnets kendelse.*⁴⁷⁹

Advokatnævnet har tidligere afgjort, at det ikke er i strid med god advokatskik at undlade at sende kopi til modparten, hvis den myndighed, som skal træffe afgørelse i sagen er underlagt forvaltningsloven og således er forpligtet til at foretage partshøring i forbindelse med sagens forberedelse. Denne praksis er ændret med Advokatnævnets kendelse af 28. juni 2017.

Advokatnævnets kendelse af 28. juni 2017. Advokat A fremsendte i en sag om forældremyndighed materiale til Statsforvaltningen og en børnesagkyndig, uden at modpartens advokat modtog kopi heraf. Advokatnævnet anførte, at advokatens pligt til at forsyne modparten med kopi af henvendelser til myndigheder, der behandler tvister, må gælde, uanset at det kan påregnes, at den pågældende myndighed foretager partshøring af den anden part. Da der vedrørende dette klagepunkt imidlertid var tale om ændring af Advokatnævnets hidtidige praksis, blev advokat A ikke pålagt en sanktion i relation til dette klagepunkt.⁴⁸⁰

Kravet om at sende kopi gælder også ved fremsendelse af fagedreksitioner.⁴⁸¹ En advokat bør tilsvarende sende kopi af indlæg til Advokatnævnet til modparten.

Ad pkt. 18.3

Bestemmelsen omhandler kontakten til vidnet i tiden før den indenretslige vidneafhøring finder sted.⁴⁸² Under vidneafhøringen gælder retsplejelovens regler, og det er dommeren, der leder slagets gang. Bestemmelsen gælder kun civile sager. I straffesager er det politiet, og ikke de involverede advokater, der afhører vidner. Der er derfor ikke grundlag for at regulere dette område i de advokatetiske regler.

Det første stykke viser, at det er tilladt for en advokat at kontakte et vidne forud for vidneafhøringen, uanset hvilken part, der har ønsket at føre vidnet. Dette er til

⁴⁷⁹ Sagsnr. B-1427-99 og Advokatnævnets kendelser af 5. maj 1999 i sagsnr. 02-0401-98-1965 og af 31. januar 2000 i sagsnr. 02-0401-98-2148.

⁴⁸⁰ Advokatnævnets sagsnr. 2016-2846.

⁴⁸¹ Københavns Byrets dom af 10. oktober 2014 i sagsnr. BS 45C-5508/2013.

⁴⁸² 'Dine vidner – mine vidner' af Lars Økjær Jørgensen i Advokaten 9/2005.

gavn for retssystemet. Det giver mulighed for at få klarlagt, hvad vidnet kan bruges til, således at der ikke bruges unødigt tid på en vidneafhøring.

Retssystemet er afhængigt af, at vidner afgiver en forklaring, der er så umiddelbar og så tæt på de virkelige begivenheder som muligt. Henvendelsen fra advokaten skal derfor begrænse sig til en klarlæggelse af, hvad vidnet ved på den ene side og at orientere vidnet om temaet for advokatens afhøring på den anden side, således at vidnet bliver i stand til at forberede sig på den indenretslige afhøring.

Selvom anvendelsesområdet efter bestemmelsens ordlyd kun er retssagsbehandling, må det antages, at bestemmelsen tillige gælder i andre sammenhænge, hvor der behandles tvister og hvor der føres vidner under forhold, der er sammenlignelige med vidneførsel under en retssag. Det gælder ikke mindst voldgiftssager.

Et vidne har ikke pligt til at sige noget som helst til advokaten, der henvender sig forud for den indenretlige afhøring. I det omfang kommende vidner ikke er opmærksomme på dette, vil de måske kunne føle sig presset til at give flere oplysninger, end de ønsker, når en advokat henvender sig med spørgsmål.

Derfor stilles der krav om, at en advokat skal indlede enhver henvendelse til et vidne forud for den egentlige vidneafhøring med at oplyse, at vidnet ikke har pligt til at udtale sig.

Det skal være vidnets oplevelser, der kommer frem under den senere vidneafhøring. Under samtalen med vidnet skal advokaten derfor i det hele taget passe på, at advokaten ikke bevidst eller ubevidst påvirker vidnet, så vidnet senere afgiver en anden forklaring end den, der "så korrekt som muligt bidrager til sagens oplysning."

Bestemmelsen viser, at en advokat, der ønsker at henvende sig til modpartens vidne, i visse tilfælde skal underrette modpartens advokat herom. Praksis underbygger, at der i hvert fald skal foretages forudgående underretning, når vidnet har en særlig tilknytning til modparten, fx hvis vidnet er tidligere ansat hos modparten.⁴⁸³

Udover vidner omfatter kravene om underretning af modparten tillige henvendelse til personer, som i kraft af deres stilling har en særlig tilknytning til modparten, jf. kendelse af 20. december 2013, som refereret nedenfor.

Kravet om forudgående underretning giver god mening, idet denne giver modpar-

483 Se fx U 2016.1795 Ø.

ten mulighed for at tage sine forholdsregler, tale med vidnet mv. Formuleringen af bestemmelsen er delvist inspireret af den retstilstand, som fremgår af U 2010.2711 H, som refereret nedenfor.

Advokatnævnets kendelse af 5. juli 2016. Y og Z, der begge kørte på cykel, stødte sammen i forbindelse med Y's overhaling af Z. Der opstod tvist om erstatningspligt, og advokat B, der repræsenterede Z, indkaldte bl.a. vidnet T, der havde overværet cykel-styrtet. Advokat A, der i sagen repræsenterede Y, kontaktede forud for hovedforhandlingen vidnet T, uden på forhånd at orientere advokat B. Advokat B anførte i et brev til retten med kopi til advokat A, at vidnet T havde oplevet henvendelsen fra advokat A som ubehagelig, og at vidnet nu var i tvivl om, hvorvidt denne havde blandet cykel-styrtet sammen med et andet cykeluheld, vidnet havde overværet. Advokat B besluttede at frafalde vidnet. Advokat B klagede over, at advokat A havde rettet henvendelse til modpartens vidne uden at have orienteret om den påtænkte henvendelse. Advokatnævnet fandt, at advokat A var gået videre, end berettigede hensyn til klientvaretagelsen tilsiger ved ikke forud for henvendelsen til vidnet T at have orienteret advokat B om den påtænkte kontakt, og at advokat A derfor havde tilsidesat god advokatskik. Nævnet lagde særlig vægt på, at henvendelsen skete telefonisk og skete, efter at advokat B i processkrift havde varslet at ville indkalde vidnet T som vidne under sagen. Henset til, at rækkevidden af betingelserne for kontakt til modpartens vidner ikke fuldt ud var afklaret i praksis, pålagde nævnet ikke advokat A en sanktion.⁴⁸⁴

Advokatnævnets kendelse af 29. april 2016. Byretten afsagde dom i en sag, og advokat A blev kontaktet af et af vidnerne, der havde været indkaldt af modpartens advokat, advokat B, som ønskede en kopi af dommen. Advokat A fremsendte en kopi af dommen til vidnet og spurgte samtidig, om vidnet vedstod sin forklaring. Vidnet fremsendte en erklæring til advokat A, hvori vidnet erklærede, at hans forklaring var, som det fremgik af dommen, og at han ikke havde nye eller andre oplysninger. Advokat A anmodede på den baggrund om afvisning af anken i medfør af rpl § 368 a, hvilket landsretten dog ikke imødekom. Der var i den forbindelse dialog mellem advokat A og yderligere et af advokat B's vidner. Advokat B klagede over, at advokat A havde været i kontakt med hans vidner og i den forbindelse at have påvirket eller have forsøgt at påvirke vidnerne for at forbedre sin klients retsstilling. Advokatnævnet fandt, at advokat A ved kontakten til advokat B's vidner ikke havde forsøgt at påvirke dem til at få en bedre retsstilling. Kontakten med det ene vidne var sket på vidnets initiativ, og der var i relation til det andet vidne stillet to konkrete spørgsmål. Nævnet fandt endvidere, at vidnerne ikke havde en sådan tilknytning til advokat B's klient, at advokat A på forhånd var forpligtet til at orientere advokat B om kontakten.⁴⁸⁵

484 Advokatnævnets sagsnr. 2015-3079.

485 Advokatnævnets sagsnr. 2016-302.

Advokatnævnets kendelse af 6. november 2015. Advokatnævnet udtalte i præmisser: "En advokat kan kontakte et vidne forud for vidneafhøring for bl.a. at klarlægge, hvad vidnet kan forklare. En advokat skal, når det er påkrævet, fx hvis vidnet har en særlig relation til modparten, orientere modpartens advokat om den kontakt, advokaten agter at tage eller har taget med et vidne. Advokat A var således berettiget til at kontakte vidnerne X og Y, selv om disse vidner var indkaldt af M1 og M2. Advokat A orienterede ved e-mail til M1 og M2's advokat om, at han ville tage kontakt til de omhandlede vidner, og advokat A havde ikke pligt til at afvente accept fra M1 og M2's advokat."⁴⁸⁶

Advokatnævnets kendelse af 20. december 2013. Advokat A, der i en arbejdsskadesag repræsenterede en fagforening som mandatar for et medlem, rettede henvendelse til en produktionsleder hos arbejdsgiveren og anmodede om redegørelse for en række forhold til brug for den verserende retssag. Advokat A orienterede ikke inden eller samtidig med henvendelsen til produktionslederen virksomhedens advokat, advokat B, om henvendelsen. Advokat A gjorde heller ikke produktionslederen bekendt med, at denne ikke havde pligt til at udtale sig. Advokatnævnet fandt, at advokat A havde tilsidesat god advokatskik ved at rette henvendelse til produktionslederen med konkrete faktiske spørgsmål om sagen, hvor vedkommendes arbejdsgiver var repræsenteret af ekstern advokat. Advokatnævnet lagde vægt på, at produktionslederen i kraft af sit ansættelsesforhold havde en sådan tilknytning til arbejdsgiveren, at advokat A under de givne omstændigheder burde have underrettet advokat B om henvendelsen. Nævnet pålagde advokat A en bøde på 10.000 kr. Københavns Byret stadfæstede nævnets afgørelse. Østre Landsret tiltrådte, at god advokatskik var tilsidesat men fandt, at der var tale om spørgsmål, som hidtil havde været uafklaret i praksis, hvorfor advokat A ikke skulle pålægges nogen sanktion.⁴⁸⁷

U 2010.2711 H. Under en sag mod forsikringsselskabet F angav A i sin stævning, at han ville føre tre personer, der alle enten var eller havde været ansat hos F, som vidner. F angav i svarskriftet at ville føre de samme vidner og gjorde gældende, at disse, uanset at A's vidnebegæring var blevet fremsat først, skulle betragtes som F's vidner, således at F kunne føre dem først. Byretten anførte i sin kendelse, at det fulgte af praksis, at den part, der først havde begæret et vidne ført, som udgangspunkt havde ret til at betragte vidnet som sit med de fordele, der fulgte heraf. Da de tre vidner ikke indtog eller havde indtaget en sådan stilling hos F, at de som følge af deres ansættelsesforhold havde en egentlig partslignende status hos F, bestemte byretten, at vidnerne skulle føres af A. Landsretten og Højesteret stadfæstede kendelsen i henhold til grundene.

486 Advokatnævnets sagsnr. 2015-1233 og sagsnr. 2015-1234.

487 Advokatnævnets sagsnr. 2012-2091.

Advokatnævnets kendelse af 12. juli 2005. Nævnet udtalte: “Et vidne kan være således knyttet til en part, at dennes advokat har adgang til at holde møde med vidnet uden at give forudgående meddelelse om det til en modpart, der har indkaldt eller bebudet at ville indkalde vidnet, og uden modpartens samtykke. I den foreliggende sag havde amtskommunaldirektør [X] en sådan særlig tilknytning til Sønderjyllands Amtskommune, mens han endnu var ansat, og den omstændighed, at han var fratrådt inden retssagen, gør ingen forskel, idet det var i kraft af det tidligere ansættelsesforhold, at advokat [A] ønskede at afhøre ham som vidne.”⁴⁸⁸

Advokatnævnets kendelse af 13. juni 2005. Advokat B havde for en klient anlagt sag mod et forsikringsselskab, som var repræsenteret af advokat A. Under anken meddelte advokat B, at B ville vidneafhøre to ansatte i forsikringsselskabet. Herefter meddelte A, at han havde afholdt møder med det ene vidne, og at han agtede at fortsætte hermed og også ville afholde møde med det andet vidne. Dette klagede advokat B over. Advokatnævnet udtalte: “Advokatnævnet finder, at de omhandlede to vidner i kraft af ansættelsesforholdet har haft en sådan tilknytning til advokat [A’s] klient, at han ikke ved at have taget kontakt og drøftet sagen med disse vidner under forberedelsen uden at orientere advokat [B] har tilsidesat god advokatskik.”⁴⁸⁹

Advokatnævnets kendelse af 3. april 2001. Advokat B havde indkaldt vidnet X den 3. marts, hvilket blev meddelt modpartens advokat A den 4. marts. A havde herefter afholdt et møde med X den 6. marts. Advokatnævnet udtalte: “Advokatnævnet lægger til grund, at advokat [A] forud for mødet med vidnet [X] vidste, at [X] af advokat [B] var indkaldt for at afgive forklaring under domsforhandlingen. I hvert fald under disse omstændigheder finder nævnet, at advokat [A] har tilsidesat god advokatskik ved ikke forud for mødets afholdelse at have underrettet advokat [B] om mødet.”⁴⁹⁰

488 Advokatnævnets sagsnr. 02-0406-03-2689.

489 Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-04-1469.

490 Advokatnævnets sagsnr. 02-0408-2000-0828.

CCBE'S CODE OF CONDUCT

4. Forholdet til retten

4.1. Adfærdsregler i og over for retten

En advokat, som møder eller deltager i en sag ved en domstol eller anden instans, skal følge de regler om god advokatskik, som er gældende ved den pågældende domstol eller myndighed.

4.2. Korrekt processuel adfærd

En advokat skal altid iagttage korrekt processuel adfærd.

4.3. Opførsel i retten

En advokat skal under udvisning af respekt og høflighed for retten varetage sin klients interesser med værdighed og uden at være bange for at skade sine egne interesser eller for eventuelle konsekvenser for sig selv eller andre.

4.4. Urigtige eller vildledende oplysninger

En advokat må aldrig bevidst meddele retten urigtige eller vildledende oplysninger.

19. ADVOKATENS RESPEKT FOR FORLIGSFORHANDLINGER

Har en part forud for eller under en verserende retssag, voldgift eller anden tvistløsning tilbudt forlig, må modpartens advokat ikke over for den afgørende instans fremlægge eller på anden måde oplyse om forslaget uden udtrykkeligt samtykke fra modparten.

Advokaten må gerne fremlægge og oplyse om forligsforslag fra egen klient.

Retssystemet har en udpræget interesse i, at parterne forsøger at forlige sagen, før sagen når til en retslig afgørelse. Det er både tids- og ressourcebesparende. Advokaten har tillige en pligt til på passende tidspunkter at foreslå klienten at overveje forlig, jf. direkte bestemmelsen i AER pkt. 16.9.

Det er også i parternes interesse, at sagen forliges. De får hurtigere en afgørelse, og det bliver alt andet lige også billigere, ikke mindst i advokatomkostninger. Samtidig er der for parterne en tilfredsstillelse i selv at have været med til at finde frem til, hvorledes sagen skal afgøres.

Derfor er det vigtigt, at der lægges en beskyttende ramme om forligsprocessen. Incitamentet til at deltage i forligsforhandlinger ville være meget mindre, hvis modparten frit ville kunne fremlægge modpartens forligsforslag for retten.

Forslag under forligsforhandlinger er sammensat under den forudsætning, at sagen afgøres her og nu, og de har typisk ingen betydning for vurderingen af sagens materielle forhold. Bevisførelse i form af fremlæggelse af modpartens forligsforslag er derfor i mange tilfælde overflødig og bør afvises som sådan af retten.

Advokatnævnets kendelse af 30. januar 2014. Q klagede over, at sagsøgtes advokat, advokat A, i en retssag ikke havde besvaret hans forligsforslag, men i stedet havde reageret med at afgive et processkrift, hvortil forligsforslaget blev fremlagt. Advokatnævnet fandt, at advokat A herved havde tilsidesat god advokatskik.⁴⁹¹

491 Advokatnævnets sagsnr. 2012-3803.

Advokatnævnets kendelse af 18. marts 2015. I forbindelse med bodeling, hvor M var repræsenteret af advokat A, og H var repræsenteret af advokat B, var der forligsmæssige drøftelser. Advokat B anmodede skifteretten om bistand til deling af parternes fællesbo, i hvilken forbindelse hun vedlagde den korrespondance, der havde været omkring en eventuel forligsmæssig løsning. Advokat A protesterede i forbindelse med et møde i skifteretten over, at bilaget blev fremlagt, hvilket advokat B ikke havde bemærkninger til. Bilaget udgik herefter af sagen. Advokat A klagede på egne vegne og på vegne af M over advokat B's adfærd, og Advokatnævnet tiltrådte, at advokat B havde tilsidesat god advokatskik ved at have fremlagt bilaget. Den omstændighed, at advokat A først under skifteretsmødet protesterede herimod, kunne ikke føre til en ændret vurdering.⁴⁹²

Bestemmelsen gælder også, når forligsforhandlingerne er foregået i form af mediation eller konfliktmægling.

Advokatnævnets kendelse af 27. februar 2017. I forbindelse med en kollegial klage til Advokatnævnet blev der indledt mægling/mediation, og der blev afholdt mæglingsmøde med advokat C. Som led i mæglingen fremkom advokat A med et udkast til brev til en myndighed, hvori han fremkom med en beklagelse over udtalelser i et tidligere afsendt brev til myndigheden om det af advokat B udførte arbejde. Advokat B kommenterede advokat A's udkast til brev. I forbindelse med en granskning skrev advokat B, at en tilbagetrækning og beklagelse var på vej over for ham og dermed også hans klient. Dagen efter skrev advokat B til Advokatnævnet, at mæglingen måtte anses for afsluttet, da han ved mødet med C var bibragt den opfattelse, at A ville fremkomme med en total beklagelse og undskyldning, hvilket ikke var sket. Advokat B fremlagde herefter advokat A's udkast til beklagelse for Advokatnævnet. Advokatnævnet fandt, at advokat B herved havde tilsidesat god advokatskik.⁴⁹³

Bestemmelsen indeholder et generelt forbud mod at fremlægge modpartens forligsforslag eller oplyse herom over for retten, voldgift og andre afgørende myndigheder uden accept fra den part, der har fremsat forslaget. Tilfælde, hvor advokaten er forpligtet til at give oplysningerne, fx hvis retten pålægger advokaten at vidne, jf. rpl § 170, stk. 2, er ikke omfattet af bestemmelsen.

En part må gerne fremlægge sine egne forligsforslag. En part, der ser en strategisk interesse i at fremtræde forligsvenlig, bør ikke afskæres herfra.⁴⁹⁴

492 Advokatnævnets sagsnr. 2014-3739.

493 Advokatnævnets sagsnr. 2016-1690.

494 I nogle lande, fx Frankrig, er der en generel tavshedspligt for al korrespondance mellem advokater. Herved får advokaterne en fortrolighed, som klienten ikke er en del af. Dette kan måske i visse tilfælde gøre det lettere at forlige sagen.

Det kan dog ikke gælde i tilfælde, hvor indholdet af partens forligsforslag direkte eller indirekte afslører indholdet af modpartens forslag. Hvis et dokument, som både indeholder modpartens forligsforslag og andet, som det er tilladt at fremlægge, ønskes fremlagt, må der foretages ekstrahering, så modpartens forligsforslag ikke fremgår af den fremlagte udgave af dokumentet.

***Advokatnævnets kendelse af 26. marts 2004.** Advokatnævnet tildelte advokat A en irrettesættelse for at have fremlagt et tilbud fra modparten under en retssag, selv om dette fremkom i et brev, der præciserede partens indsigelser.⁴⁹⁵*

***Advokatnævnets kendelse af 25. november 1999.** Advokat A repræsenterede to skadelidte i en brandsag. Disse var forsikret i selskabet F, der var repræsenteret af advokat B. A rejste krav om erstatning på 500.000 kr. F afviste dette og betalte 50.000 kr. aconto. B tilbød, at sagen kunne forliges mod betaling af yderligere 100.000 kr. A afviste dette og udtog stævning mod F. Som bilag til stævningen blev B's brev fremlagt. B klagede herover og A blev tildelt en irrettesættelse.⁴⁹⁶*

Forbuddet mod oplysning om og fremlæggelse af modpartens forligsforslag gælder i hvert fald indtil den pågældende myndighed har truffet afgørelse i sagen. Imidlertid må det også gælde under eventuel anke, da de samme hensyn gør sig gældende, indtil afgørelsen er endelig. Når en sag er forliget efter forudgående forligsforhandlinger, vil det formentlig ikke være i strid med bestemmelsen at fremlægge modpartens forligsforslag, hvis det har betydning for rettens fastsættelse af sagsomkostninger.

Ligeledes er forbuddet uafhængigt af, hvornår advokaten, der ønsker at fremlægge forligstilbuddet, er indtrådt i sagen og om den pågældende advokat har været på sagen, mens forligsforhandlingerne fandt sted.

Fremlæggelse af modpartens forligsforslag, forudsætter samtykke fra modparten, altså fra den, der har fremsat forslaget. Bestemmelsen stiller krav om, at samtykket skal være 'udtrykkeligt'. Det er altså ikke tilstrækkeligt med et indirekte eller stiltiende samtykke. Af bevismæssige grunde bør samtykket være på skrift eller fremsættes til retsbogen.

Der er ikke noget forbud mod at oplyse, at der har været forhandlet forlig og således heller ikke, at modparten har afgivet forligsforslag.

⁴⁹⁵ Advokatnævnets sagsnr. 02-0403-02-2715.

⁴⁹⁶ Advokatnævnets sagsnr. 02-0401-99-3622.

Københavns Byrets dom af 3. december 2009. I forbindelse med forligsforhandlinger i en verserende injuriersag, havde advokat A uden at indhente modpartens samtykke, fremlagt et forligsforslag fra modpartens advokat i sin fulde længde, som bilag til et processkrift. Advokatnævnet pålagde A en bøde på 10.000 kr. for at have tilsidesat god advokatskik. A indbragte sagen for retten, hvor A beklagede, at forligsbeløbet ikke var blevet afdækket ved kopieringen, men at fremlæggelsen af brevet var berettiget, idet A opfattede forligsforslaget som en trussel mod hans klient. A gjorde gældende, at der kan foreligge omstændigheder, der berettiger en fremlæggelse af et forligsforslag uden samtykke fra modparten. Retten stadfæstede Advokatnævnets kendelse og udtalte, at retten havde lagt vægt på, at der i processkriftet ikke var angivet en begrundelse for fremlæggelsen af forligsforslaget. Den omstændighed, at A havde opfattet forligsforslaget som en trussel, kunne ikke føre til andet resultat.⁴⁹⁷

U 2004.2934 H. Advokatnævnet pålagde advokat A en bøde på 5.000 kr. for at have tilsidesat god advokatskik ved under en verserende retssag at have sendt et forligsforslag fra modparten til retten uden samtykke fra modpartens advokat. A indbragte kendelsen for domstolene. Højesteret stadfæstede Advokatnævnets kendelse. For så vidt angik bødens størrelse bemærkede Højesteret, at A gentagne gange tidligere havde tilsidesat reglerne om god advokatskik.⁴⁹⁸

497 Sagsnr. BS 39B-6821/2008 og Advokatnævnets kendelse af 20. oktober 2008 i sagsnr. 2008-02-0711.

498 Advokatnævnets kendelse af 27. juni 2002 i sagsnr. 0401-2000-2885.

RETSPLEJELOVEN

(kap. 12-15 om advokater)

Uddrag af retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1101 af 22. september 2017.

Kapitel 12

Beskikkelse som advokat; Udøvelse af advokatvirksomhed

§ 119. Advokater beskikkes af justitsministeren.

Stk. 2. Ret til at få beskikkelse som advokat har enhver, der

- 1) er myndig og ikke er under værgemål efter værgemålslovens § 5 eller under samværgemål efter værgemålslovens § 7,
- 2) ikke har anmeldt betalingsstandsning og ikke er under konkurs,
- 3) har bestået dansk juridisk bachelor og kandidateksamen, jf. dog § 135 a,
- 4) i mindst 3 år har været i praktisk juridisk virksomhed, jf. stk. 3 og 4, og
- 5) har gennemført en teoretisk grunduddannelse og bestået en eksamen i forhold af særlig betydning for advokaterhvervet samt bestået en praktisk prøve i retssagsbehandling.

Stk. 3. Den i stk. 2, nr. 4, nævnte virksomhed består i deltagelse i almindelig advokatvirksomhed, herunder opnåelse af kendskab til behandlingen af retssager, som autoriseret fuldmægtig hos en advokat, der udøver advokatvirksomhed, eller i arbejde i en juridisk stilling ved domstolene, anklagemyndigheden eller politiet, hvori behandling af retssager indgår som en væsentlig del.

Stk. 4. Justitsministeren kan træffe afgørelse eller fastsætte regler om, at virksomhed i andre juridiske stillinger end dem, der er nævnt i stk. 3, helt eller delvis kan medregnes i den tid, der er nævnt i stk. 2, nr. 4.

- Stk. 5. Justitsministeren fastsætter regler om den teoretiske grunduddannelse, eksamen og praktiske prøve i retssagsbehandling, herunder om indhold, tilrettelæggelse og betaling herfor. Justitsministeren kan i særlige tilfælde fritage for kravet om gennemførelse af den teoretiske grunduddannelse, kravet om eksamen og kravet om den praktiske prøve i retssagsbehandling. Advokatsamfundet forestår den teoretiske grunduddannelse, eksamen og den praktiske prøve i retssagsbehandling. Retten vurderer, om en retssag er egnet til at udgøre den praktiske prøve i retssagsbehandling.
- § 120.** Personer, der ikke har fået beskikkelse som advokat, og personer, der er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed, eller hvis ret hertil er ophørt i medfør af denne lov, må ikke betegne sig som advokat eller benytte en anden betegnelse, der er egnet til forveksling hermed. En advokat, der har deponeret sin beskikkelse i Justitsministeriet, må ikke betegne sig som advokat i forbindelse med forretningsforhold.
- Stk. 2. Overtrædelse af bestemmelserne i stk. 1 straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.
- § 121.** Beskikkelse kan nægtes den, der er dømt for strafbart forhold, såfremt forholdet begrundet en nærliggende fare for misbrug af adgangen til at udøve advokatvirksomhed eller gør den pågældende uværdig til den agtelse og tillid, der må kræves til udøvelse af advokatvirksomhed. Straffelovens § 78, stk. 3, gælder tilsvarende.
- Stk. 2. Beskikkelse kan endvidere nægtes den, der i stilling eller erhverv har udvist en sådan adfærd, at der er grund til at antage, at den pågældende ikke vil udøve advokatvirksomhed på forsvarlig måde.
- Stk. 3. Beskikkelse kan endvidere nægtes den, der har betydelig forfalden gæld til det offentlige, hvorved forstås beløb i størrelsesordenen 50.000 kr. eller derover.
- Stk. 4. Afslår justitsministeren i medfør af stk. 2 og 3 at meddele en person advokatbeskikkelse, kan den pågældende forlange spørgsmålet indbragt for retten. Sagen anlægges af justitsministeren i den borgerlige retsplejes former. Godkender retten justitsministerens afgørelse, kan spørgsmålet først på ny indbringes for retten efter 2 års forløb.

§ 122. Udøvelse af advokatvirksomhed kan ikke forenes med en juridisk stilling ved domstolene, anklagemyndigheden eller politiet, jf. dog bestemmelsen i § 106.

Stk. 2. Udøvelse af advokatvirksomhed kan i øvrigt ikke forenes med nogen stilling i det offentlige tjeneste, medmindre justitsministeren i særlige tilfælde gør undtagelse herfra. Ved afgørelser om dispensation skal der navnlig lægges vægt på, at en advokat skal være uafhængig af det offentlige, således at der ikke kan opstå interessekonflikter mellem en offentlig ansættelse og den pågældendes udøvelse af advokatvirksomhed.

Stk. 3. Justitsministeren kan tillade, at en advokat, der efter stk. 1 eller stk. 2 ikke kan udøve advokatvirksomhed, udfører en retssag.

§ 123. En advokat skal i mindst 1 år enten have været i virksomhed som autoriseret fuldmægtig hos en advokat, der udøver advokatvirksomhed, eller som advokat have været ansat hos en anden advokat, der udøver advokatvirksomhed, for at kunne udøve advokatvirksomhed i fællesskab med en anden advokat, udøve enkeltmandsvirksomhed som advokat eller eje aktier eller anparter i et advokatselskab.

Stk. 2. Justitsministeren kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelsen i stk. 1.

§ 124. Advokatvirksomhed må ud over i enkeltmandsvirksomhed eller i et fællesskab af advokater kun udøves af et advokatselskab, der drives i aktie-, anparts- eller kommanditaktieselskabsform (partnerselskabsform).

Stk. 2. Et advokatselskab må alene have til formål at drive advokatvirksomhed. Et advokatselskab, der alene ejes af advokater, og hvis eneste formål og aktivitet er at eje aktier eller anparter i et andet advokatselskab, kan dog eje aktier eller anparter i et advokatselskab.

Stk. 3. Uanset stk. 1 og 2 må foreninger, interesseorganisationer og lign. som mandatar udføre retssager for deres medlemmer inden for foreningens interesseområde.

- § 124 a.** Et advokatselskab er pligtigt og eneberegtiget til i navnet at benytte ordene advokataktieselskab, advokatanpartsselskab, advokatkommanditaktieselskab, advokatpartnerselskab eller deraf dannede forkortelser. Et advokatselskab, der er stiftet som et europæisk aktieselskab (SE-selskab), må i navnet endvidere benytte ordene europæisk advokataktieselskab, SE-advokataktieselskab eller SE-advokatselskab.
- § 124 b.** En advokat, der udøver virksomhed i et advokatselskab, eller en anden ansat i selskabet, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter heri, hæfter personligt sammen med selskabet for ethvert krav, der er opstået som følge af vedkommendes bistand til en klient.
- § 124 c.** Aktier eller anparter i et advokatselskab må, jf. dog § 124 f, kun ejes af
- 1) advokater, der aktivt driver advokatvirksomhed i selskabet, dets moderselskab eller dets datterselskab,
 - 2) andre ansatte i selskabet eller
 - 3) et andet advokatselskab.
- Stk. 2. De personer, der er nævnt i stk. 1, nr. 2, må alene tilsammen eje under en tiendedel af aktierne eller anparterne i selskabet og må alene tilsammen have under en tiendedel af stemmerne i selskabet. Det er ikke tilladt i selskabets vedtægter eller ved aktionæroverenskomst at fastsætte bestemmelser, der begrænser aktieselskabslovens bestemmelser om indløsning af aktier.
- § 124 d.** De personer, der er nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, skal bestå en prøve i de regler, der er af særlig betydning for advokaterhvervet. Justitsministeren fastsætter nærmere regler herom. Advokatsamfundet forestår afholdelsen af prøven.
- Stk. 2. Klager over de personer, der er nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, kan indbringes for Advokatnævnet i overensstemmelse med reglerne i kapitel 15 a og 15 b.

§ 124 e. Bestyrelsesmedlemmer i et advokatselskab, bortset fra medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer eller bestyrelsesmedlemmer, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i advokatselskabet, skal aktivt drive advokatvirksomhed i selskabet eller i dets moderselskab eller dets datterselskab.

Stk. 2. Medlemmer af direktionen i et advokatselskab, bortset fra medlemmer af direktionen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i advokatselskabet, skal aktivt drive advokatvirksomhed i selskabet.

Stk. 3. Flertallet af bestyrelsesmedlemmerne i et advokatselskab skal dog til enhver tid udgøres af advokater, der aktivt driver advokatvirksomhed i selskabet eller i dets moderselskab eller dets datterselskab. Det samme gælder for medlemmerne af direktionen i et advokatanpartsselskab, hvis anpartsselskabets ledelse kun består af en direktion.

Stk. 4. Det er en betingelse for, at personer, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, kan deltage som medlemmer af advokatselskabets bestyrelse eller direktion, at de forinden har bestået den prøve, som er nævnt i § 124 d, stk. 1.

Stk. 5. De krav til sammensætningen af et advokatselskabs bestyrelse eller direktion, der er nævnt i stk. 1-4, finder ikke anvendelse på advokatselskaber omfattet af § 124, stk. 2, 2. pkt.

§ 124 f. Justitsministeren fastsætter nærmere regler om udøvelse af advokatvirksomhed i selskabsform, herunder regler om omdannelse af et advokatselskab til andet formål og regler om afhændelse af aktier og anparter.

§ 124 g. Medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning, straffes med bøde den, der overtræder § 124, § 124 a, § 124 c og § 124 e, stk. 1-4.

Stk. 2. I forskrifter, der udstedes i medfør af § 124 d og § 124 f, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelserne i forskrifterne.

§ 125. En advokat er kun i de tilfælde, hvor loven indeholder særlige bestemmelser derom, forpligtet til at påtage sig udførelsen af en retssag.

§ 126. En advokat skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Advokaten skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger. Sagerne skal fremmes med fornøden hurtighed.

Stk. 2. En advokat må ikke kræve højere vederlag for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt.

Stk. 3. En advokat skal medvirke til, at en fuldmægtig, der er autoriseret hos advokaten, kan deltage i den teoretiske grunduddannelse, eksamen og praktiske prøve i retssagsbehandling, jf. § 119, stk. 2, nr. 5. Advokaten skal afholde udgifterne til den teoretiske grunduddannelse, eksamen og praktiske prøve i retssagsbehandling.

Stk. 4. En advokat må ikke uden for sin advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat.

Stk. 5. Enhver advokat og advokatfuldmægtig skal løbende deltage i efteruddannelse af betydning for advokaterhvervet. En advokat skal afholde udgifterne hertil for en fuldmægtig, der er autoriseret hos advokaten. Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler herom.

§ 127. Advokatsamfundet udarbejder regler om advokaters pligter med hensyn til behandlingen af betroede midler, sikkerhed mod økonomisk ansvar, som kan pådrages under udøvelse af advokatvirksomhed, og meddelelse af alle fornødne regnskabsmæssige og økonomiske oplysninger til Advokatsamfundet samt regler om iværksættelse af de fornødne kontrolforanstaltninger. Reglerne skal godkendes af justitsministeren.

§ 127 a. §§ 125-127 gælder også for advokatselskaber.

Stk. 2. § 126, stk. 1, 2 og 4, samt § 127 gælder også for de ansatte i et advokatselskab, som ejer aktier eller anpartar i advokatselskabet, jf. § 124 c, stk. 1, nr. 2.

§ 128. (Ophævet)

- § 129.** Straffelovens §§ 144, 150-152 og 155-157 finder tilsvarende anvendelse på advokater samt deres autoriserede fuldmægtige, partnere, personale og andre, som i øvrigt beskæftiges i advokatvirksomheden.
- § 130.** Med henblik på opfyldelsen eller anvendelsen af Det Europæiske Fællesskabs vedtagelser kan justitsministeren fastsætte regler om beskikkelse som advokat og udøvelse af advokatvirksomhed, herunder om etablering og virksomhed i advokatfællesskaber, for advokater, der har opnået beskikkelse i en af Den Europæiske Unions medlemsstater eller i et land, hvormed Fællesskabet har indgået aftale. Justitsministeren kan fastsætte regler om sagsbehandling i sager om advokatvirksomhed med henblik på opfyldelsen af Det Europæiske Fællesskabs vedtagelser.
- Stk. 2. Justitsministeren kan endvidere fastsætte regler om brug af advokattitler, som er omfattet af Det Europæiske Fællesskabs vedtagelser, og om straf af bøde for overtrædelse af disse regler.
- § 130 a.** Justitsministeren kan efter forhandling med de færøske myndigheder fastsætte regler om, at bestemmelser om advokater i denne lov finder anvendelse på advokater beskikket af de færøske myndigheder.

Kapitel 13

Advokaternes møderet for domstolene; Autoriserede advokatfuldmægtige

- § 131.** Advokater er eneberettigede til at udføre retssager for andre, jf. dog §§ 136, 260 og 730. En bemyndigelse til at gøre en fordring eller anden rettighed gældende i eget navn giver ikke den, hvem bemyndigelsen er givet, ret til selv at møde i sagen, medmindre den pågældende er berettiget hertil efter reglerne i §§ 132-136.
- § 132.** Enhver advokat har møderet for byret, for Sø- og Handelsretten i sager omfattet af § 15, stk. 2, nr. 4, og for Den Særlige Klageret.

- § 133.** En advokat har møderet for landsret og i alle sager for Sø- og Handelsretten, når advokaten har bestået en prøve i procedure.
- Stk. 2. Prøven kan foruden af advokater aflægges af autoriserede advokatfuldmægtige, der i medfør af § 136, stk. 4, kan give møde for landsretten.
- Stk. 3. Prøven består i, at den pågældende udfører to retssager, der afsluttes med mundtlig hovedforhandling.
- Stk. 4. Den ene retssag kan være en byretssag, herunder den praktiske prøve, der er omhandlet i § 119, stk. 2, nr. 5. I så fald skal dette være en sag med kollegial behandling eller en sag, hvor der medvirker sagkyndige dommere. Den anden retssag skal aflægges for en af landsretterne, for Grønlands Landsret som kollegial ret eller for Sø- og Handelsretten. En sag kan kun danne grundlag for prøven, hvis vedkommende ret finder sagen egnet hertil.
- Stk. 5. Prøven er bestået, når de retter, hvor sagerne er udført, finder udførelsen tilfredsstillende. Vedkommende landsret, Grønlands Landsret som kollegial ret eller Sø- og Handelsretten kan dog, hvis sagen er udført for landsretten eller Sø- og Handelsretten, ud fra den første sags karakter og udførelsen heraf erklære prøven for bestået alene på grundlag af denne sag. Den anden sag skal udføres senest 5 år efter udførelsen af den første sag, medmindre den ret, hvor den anden sag udføres, meddeler undtagelse herfra.
- Stk. 6. Der er ikke adgang til at indstille sig til prøven mere end to gange.
- § 134.** En advokat har møderet for Højesteret, når den pågældende har indgivet anmeldelse til Højesterets justitskontor vedlagt en erklæring fra Advokatrådet om, at advokaten i mindst 5 år har været i virksomhed som advokat med møderet for landsret, og en erklæring fra vedkommende landsret, herunder Grønlands Landsret, om, at advokaten er øvet i procedure.
- Stk. 2. Er en advokats udførelse af en sag for Højesteret uforsvarlig, kan Højesteret give advokaten en tilkendegivelse herom. Findes advokatens procedure for Højesteret fortsat uforsvarlig, kan retten ved beslutning fratage advokaten møderetten. Møderetten kan generhverves ved rettens beslutning herom.

§ 135. Enhver advokat kan have en eller to autoriserede fuldmægtige, der skal have bestået dansk juridisk bachelor- og kandidateksamen, jf. dog § 135 a, stk. 1.

Stk. 2. Autorisationen meddeles af præsidenten i den byretskreds, hvor vedkommende advokat har kontor. Bestemmelsen i § 121 gælder tilsvarende.

§ 135 a. Justitsministeren kan for personer, der i en af Den Europæiske Unions medlemsstater eller i et land, hvormed Fællesskabet har indgået aftale, har bestået en juridisk kandidateksamen, der i niveau svarer til den danske juridiske bachelor- og kandidateksamen, fastsætte en prøvetid som betingelse for ansøgerens autorisation som advokatfuldmægtig med henblik på at sikre, at ansøgeren har det fornødne kendskab til dansk procesret samt behersker det danske sprog på et sådant niveau, at ansøgeren kan gennemføre en hovedforhandling på forsvarlig vis. Det samme gælder for personer, der i en af Den Europæiske Unions medlemsstater eller i et land, hvormed Fællesskabet har indgået aftale, har bestået en juridisk bacheloreksamen og i Danmark har bestået en juridisk kandidateksamen.

Stk. 2. Justitsministeren kan i øvrigt, i det omfang det er nødvendigt til opfyldelse af Danmarks EU-retlige forpligtelser, fritage fra kravet om, at ansøgeren skal have bestået en dansk juridisk bachelor- eller kandidateksamen, herunder fastsætte en prøvetid som betingelse herfor.

§ 136. Under retssager kan en advokat kun give møde ved en anden, såfremt denne er advokat og berettiget til at give møde for vedkommende ret eller dette følger af stk. 2-8.

Stk. 2. Uden for mundtlig forhandling i retssager kan en advokat give møde for enhver ret ved sin autoriserede fuldmægtig eller en anden advokat.

Stk. 3. Ved mundtlig forhandling for byret og for Sø- og Handelsretten i sager omfattet af § 15, stk. 2, nr. 4, kan en advokat give møde ved sin autoriserede fuldmægtig.

Stk. 4. Ved mundtlig forhandling for landsretten og i alle sager for Sø- og Handelsretten kan en advokat med møderet for landsret give møde ved sin

autoriserede fuldmægtig, såfremt der fremlægges dokumentation for, at den pågældende er advokat eller i mindst 2 år har været i en virksomhed, som er nævnt i § 119, stk. 3. Fuldmægtigens adgang til at procedere for landsretten gælder dog kun for et tidsrum af 2 år fra den første procedure. Når det findes rimeligt, kan den landsret, i hvis kreds fuldmægtigen er autoriseret, forlænge dette tidsrum.

- Stk. 5. Oplysning om adgangen til at procedere efter stk. 4 og om forlængelse heraf påtegnes fuldmægtigens autorisation af landsrettens præsident. En ny autorisation skal indeholde oplysning om procedureadgangen og en eventuel forlængelse heraf.
- Stk. 6. En advokat kan under mundtlig forhandling ved alle retter ved enhver uberygtet person fremsætte og begrunde begæring om sagens udsættelse på grund af forhold, hvorved advokaten selv hindres i at give møde.
- Stk. 7. Uden for mundtlig forhandling i retssager kan en advokat endvidere give møde ved enhver uberygtet person, der er fyldt 18 år, med angivelse af lovligt forfald. Retten og modparten kan kræve bevis for det lovlige forfald.
- Stk. 8. Under fogedforretninger kan advokater give møde ved enhver uberygtet person, der er fyldt 18 år, medmindre der i mødet skal foregå forhandling om en tvist eller fogedretten i øvrigt finder sådant møde uhensigtsmæssigt.

Kapitel 14

Ophør af retten til at udøve advokatvirksomhed

- § 137. Retten til at udøve advokatvirksomhed bortfalder, såfremt vedkommende ikke længere opfylder betingelserne i § 119, stk. 2, nr. 1 og 2.
- § 138. Retten til at udøve advokatvirksomhed kan efter reglerne i straffelovens § 79 frakendes under en straffesag, såfremt forholdet begrundet en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller gør den pågældende uværdig til den agtelse og tillid, der må kræves til udøvelse af advokatvirksomhed.

- § 139.** Retten til at udøve advokatvirksomhed kan frakendes ved dom, såfremt det på grund af advokatens sindssygdом skønnes uforsvarligt, at vedkommende fortsat udøver advokatvirksomhed. Retten til at udøve advokatvirksomhed kan endvidere frakendes ved dom på tid fra 1 til 5 år eller indtil videre, såfremt advokaten har betydelig forfalden gæld til det offentlige, hvorved forstås beløb i størrelsesordenen 100.000 kr. og derover. Sagen anlægges af justitsministeren i den borgerlige retsplejes former.
- Stk. 2. Skønnes det på grund af advokatens sindssygdом nødvendigt for at afværge formuetab for klienter, kan retten under sagen ved kendelse efter påstand fra justitsministeren udelukke den pågældende fra at drive advokatvirksomhed, indtil sagen er endeligt afgjort.
- Stk. 3. Er grunden til frakendelse efter stk. 1 ikke længere til stede, tilbagegiver justitsministeren vedkommende retten til at drive advokatvirksomhed, såfremt den pågældende i øvrigt opfylder betingelserne for at udøve advokatvirksomhed. Afslår justitsministeren en anmodning herom, kan den pågældende forlange spørgsmålet indbragt for retten. En sådan begæring kan kun fremsættes med 1 års mellemrum. Bestemmelsen i stk. 1, 3. pkt., gælder tilsvarende.
- § 139 a.** Justitsministeriet kan offentliggøre oplysninger om de i § 138 og § 139, stk. 1 og 2, nævnte domme og kendelser, hvorved der er sket frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed.
- § 140.** Den, der under en retssag ved kendelse er udelukket fra at drive advokatvirksomhed, indtil sagen er endeligt afgjort, samt den, hvis ret hertil er bortfaldet eller frakendt i medfør af denne lov, skal tilbagelevere sin beskikkelse som advokat til Justitsministeriet.
- Stk. 2. Når den pågældende på ny er berettiget til at udøve advokatvirksomhed, skal advokatbeskikkelsen udleveres efter begæring.
- Stk. 3. Er retten til at udøve advokatvirksomhed faldet bort som følge af konkurs efter bestemmelsen i § 137, kan justitsministeren, efter at konkursboet er sluttet, afslå at udlevere beskikkelsen, såfremt der fortsat består anmeldte krav, som kan gøres gældende imod den pågældende.

- § 141.** En advokat kan deponere sin beskikkelse i Justitsministeriet. Beskikkelsen kan kun udleveres på ny, såfremt advokaten opfylder betingelserne i §§ 119 og 121.
- § 142.** For personer, der er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed, eller hvis ret hertil er ophørt i medfør af §§ 137-139, gælder de regler, der er fastsat i medfør af § 127 om behandlingen af betroede midler, og Advokatrådet fører tilsyn med reglernes overholdelse. Reglerne gælder, indtil Advokatrådet bestemmer, at de skal ophøre hermed, dog højst i 6 måneder fra udelukkelsen eller ophøret. Advokatrådet kan underrette den pågældendes klienter om udelukkelsen eller ophøret og om betydningen heraf.
- Stk. 2. Overtrædelse af reglerne som nævnt i stk. 1 straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Kapitel 15

Advokatsamfundet og Advokatnævnet

- § 143.** Det Danske Advokatsamfund udgøres af alle danske advokater.
- Stk. 2. Advokatsamfundets bestyrelse, der benævnes Advokatrådet, fører tilsyn med advokaterne og deres autoriserede fuldmægtige. Finder rådet, at en advokat ikke har handlet i overensstemmelse med de pligter, stillingen medfører, kan det indklage den pågældende for Advokatnævnet. 1. og 2. pkt. finder tilsvarende anvendelse for så vidt angår advokatselskaber, jf. § 124.
- Stk. 3. Advokatrådet kan træffe bestemmelse om, at en advokat eller en af de personer, der er nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, skal indkaldes til en samtale med kredsbestyrelsen i en af de advokat kredse, som grænser op til den kreds, hvor advokaten eller den ovennævnte person har sin virksomhed, hvis det må antages, at advokaten eller den ovennævnte person groft eller gentagne gange har tilsidesat de pligter, som stillingen medfører. Advokatrådet kan endvidere i sager, hvor en advokat eller en af de personer, der er

nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, er under mistanke for at have begået overtrædelser, der kan føre til frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed eller retten til at eje aktier eller anparter i et advokatselskab, bestemme, at der skal iværksættes et kollegialt tilsyn med advokaten eller den ovennævnte person.

Stk. 4. Advokatsamfundet opdeles i et antal advokat kredse. Advokat kredsenes bestyrelser bistår Advokatrådet.

Stk. 5. Advokatsamfundet fastsætter regler om sin organisation og virksomhed i en vedtægt, der skal godkendes af justitsministeren.

Stk. 6. Justitsministeren kan efter anmodning fra de færøske myndigheder og efter forhandling med Advokatrådet tillade, at Advokatsamfundet varetager de i denne lov nævnte opgaver på Færøerne.

§ 144. Advokatsamfundet opretter et Advokatnævn. Advokatnævnet består af en formand og 2 næstformænd, der alle skal være dommere, samt af 18 andre medlemmer. Formanden og næstformændene udpeges af Højesterets præsident. Af de øvrige medlemmer vælges 9 af Advokatsamfundet blandt advokater, der ikke er medlemmer af Advokatrådet, og 9, der ikke må være advokater, udpeges af justitsministeren. Justitsministerens udpegning af medlemmer og stedfortrædere herfor sker efter indstilling fra sådanne myndigheder, organisationer og lign., således at det sikres, at der til nævnet udpeges medlemmer og stedfortrædere herfor, der har kendskab til både private klienters, erhvervsklienters og offentlige klienters interesser. Medlemmer og stedfortrædere herfor udpeges for en periode af 6 år. Der er ikke mulighed for genudpegning.

Stk. 2. Ved nævnets behandling af en sag skal deltage et eller flere medlemmer af formandskabet, et eller flere af de medlemmer, der er udpeget af justitsministeren, og et antal advokater, der svarer til antallet af de medlemmer, der er udpeget af justitsministeren.

Stk. 3. Advokatnævnet kan ved sagernes forberedelse lade sig bistå af advokat kredsenes bestyrelser.

Stk. 4. Justitsministeren fastsætter nærmere regler om Advokatnævnets virksomhed, herunder om nævnets virksomhed i afdelinger. Justitsministeren

kan endvidere fastsætte regler om betaling af udgifter til honorarer m.v. til advokater, der udpeges som anklager, forsvarer eller til at varetage klagerens interesser i disciplinærsager.

- § 145.** Ved behandlingen af sager, hvor kredsbestyrelserne skal bistå Advokatnævnet, tiltrædes bestyrelserne hver af et medlem, der ikke er advokat. Virker en kredsbestyrelse i flere afdelinger, tiltrædes kredsbestyrelsen dog af ét medlem for hver afdeling. Disse medlemmer og stedfortrædere herfor udpeges af justitsministeren for 4 år ad gangen efter indstilling fra KL (Kommunernes Landsforening). Justitsministeren kan fastsætte regler om indstilling fra kommuner, der ikke er medlemmer af KL (Kommunernes Landsforening).
- Stk. 2. Justitsministeren fastsætter nærmere regler om kredsbestyrelsernes behandling af sager, hvor de skal bistå Advokatnævnet, samt kredsbestyrelsernes afholdelse af de samtaler, som er nævnt i § 143, stk. 3.
- § 145 a.** Advokatnævnet afgiver en årlig beretning om sin virksomhed til justitsministeren. Beretningen trykkes og offentliggøres.

Kapitel 15 a

Salærklager

- § 146.** Klager over vederlag, som en advokat, et advokatselskab eller en af de personer, der er nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, har forlangt for sit arbejde, kan af den, som har retlig interesse heri, indbringes for Advokatnævnet. Nævnet kan godkende vederlagets størrelse eller bestemme, at vederlaget skal nedsættes eller bortfalde.
- Stk. 2. Klager skal indgives inden 1 år efter, at klageren er blevet bekendt med kravet om vederlag. Fristen regnes fra den endelige afregning af den pågældende sag. Advokatnævnet kan behandle en klage, der er indgivet senere, når fristoverskridelsen er rimeligt begrundet.

Stk. 3. Advokatnævnets afgørelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

§ 147. (Ophævet)

§ 147 a. Så længe en sag behandles af Advokatnævnet, kan klagesagens parter ikke anlægge sag ved domstolene om de spørgsmål, der er omfattet af klagen. Når Advokatnævnet har truffet afgørelse, kan hver af parterne indbringe sagen for domstolene.

Kapitel 15 b

Disciplinærsager

§ 147 b. Klager over, at en advokat, et advokatselskab eller en af de personer, der er nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, har tilsidesat pligter, der følger af denne lov eller af forskrifter fastsat i medfør af denne lov, kan indbringes for Advokatnævnet.

Stk. 2. Klager skal indgives inden 1 år efter, at klageren er blevet bekendt med det forhold, som klagen vedrører. Nævnet kan dog behandle en klage, der er indgivet senere, når fristoverskridelsen findes rimeligt begrundet.

Stk. 3. Advokatnævnet kan afvise at behandle klager fra personer, der ikke har retlig interesse i det forhold, klagen angår, samt klager, der på forhånd må skønnes åbenbart grundløse.

Stk. 4. Advokatnævnet kan lade parter og vidner afhøre ved byretten på det sted, hvor de bor.

§ 147 c. Finder Advokatnævnet, at en advokat, et advokatselskab eller en af de personer, der er nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, har tilsidesat pligter, der følger af denne lov eller forskrifter fastsat i medfør af loven, kan nævnet tildele advokaten, advokatselskabet eller personen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer

aktier eller anparter i et advokatselskab, en irettesættelse eller pålægge vedkommende eller selskabet en bøde på indtil 300.000 kr.

- Stk. 2. Advokatnævnet kan under anvendelse af tvangsbøder pålægge en advokat, et advokatselskab eller en af de personer, der er nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, at opfylde en forpligtelse som nævnt i stk. 1. Nævnet kan endvidere, hvis det skønnes fornødent, fratage advokaten eller personen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, en sag og lade en anden af klienten godkendt advokat eller person, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, færdiggøre den.
- Stk. 3. Har en advokat gjort sig skyldig i grov eller oftere gentagen overtrædelse af sine pligter som advokat, og de udviste forhold giver grund til at antage, at den pågældende ikke for fremtiden vil udøve advokatvirksomhed på forsvarlig måde, kan Advokatnævnet frakende advokaten retten til at udføre sager eller forretninger af nærmere angiven karakter eller retten til at udøve advokatvirksomhed. Frakendelsen kan ske i et tidsrum fra 6 måneder til 5 år eller indtil videre. Bestemmelsen i § 142 gælder tilsvarende.
- Stk. 4. Har en af de personer, der er nævnt i § 124 c, stk. 1, nr. 2, og som ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, gjort sig skyldig i grov eller oftere gentagen overtrædelse af de regler, som regulerer advokaterhvervet, og de udviste forhold giver grund til at antage, at den pågældende ikke for fremtiden vil overholde disse regler, kan Advokatnævnet frakende vedkommende retten til at udføre sager eller forretninger af nærmere angiven karakter eller retten til at eje aktier eller anparter i et advokatselskab. Frakendelse kan ske i et tidsrum fra 6 måneder til 5 år eller indtil videre.
- Stk. 5. Nævnets afgørelser, der ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed, skal indeholde oplysning om adgangen til domstolsprøvelse og fristen herfor.
- Stk. 6. Advokatnævnet sender meddelelse om en afgørelse til klageren, advokaten, advokatselskabet, personen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, Advokatrådet og Justitsministeriet. Nævnet kan offentliggøre afgørelsen.

§ 147 d. Advokatnævnets afgørelse efter § 147 c, stk. 1 og 2, kan indbringes for retten af advokaten, advokatselskabet eller personen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab. Retten kan stadfæste, ophæve eller ændre afgørelsen.

Stk. 2. Indbringelse skal ske inden 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Sagsanlæg har opsættende virkning for så vidt angår afgørelser, der er truffet i medfør af § 147 c, stk. 1.

Stk. 3. Afgørelsen indbringes ved, at advokaten, advokatselskabet eller personen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, anlægger sag mod Advokatnævnet i den borgerlige retsplejes former. Sagen anlægges ved den ret, i hvis kreds advokaten eller advokatselskabet har kontor.

§ 147 e. Advokaten eller personen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, kan forlange en afgørelse efter § 147 c, stk. 3 eller stk. 4, indbragt for retten. Retten kan stadfæste, ophæve eller ændre afgørelsen.

Stk. 2. Anmodning om sagsanlæg skal fremsættes over for justitsministeren inden 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Justitsministeren anlægger herefter sag i den borgerlige retsplejes former mod advokaten eller personen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab.

Stk. 3. Anmodning om sagsanlæg har opsættende virkning, men retten kan, hvis Advokatnævnet har frakendt advokaten retten til at udøve advokatvirksomhed eller personen, der i medfør af § 124 c, stk. 1, nr. 2, ejer aktier eller anparter i et advokatselskab, retten til at eje aktier eller anparter i et advokatselskab, ved kendelse udelukke den pågældende fra at udøve sådan virksomhed, indtil sagen er endeligt afgjort. Det kan ved dommen bestemmes, at anke ikke har opsættende virkning.

§ 147 f. Advokatnævnet kan til enhver tid ophæve en frakendelse efter § 147 c, stk. 3 og 4.

- Stk. 2. Er frakendelsen sket indtil videre, og afslår Advokatnævnet en ansøgning om ophævelse af frakendelsen, kan den pågældende forlange spørgsmålet indbragt for retten, såfremt der er forløbet 5 år efter frakendelsen. Sagen anlægges af justitsministeren i den borgerlige retsplejes former. Godkender retten Advokatnævnets afgørelse, kan spørgsmålet først på ny indbringes for retten efter 2 års forløb.

Regler om god advokatskik inden for Det Europæiske Fællesskab

Senest ændret i 2006.

1. PRÆAMPEL

1.1. Advokatens stilling i samfundet

I et samfund, der hviler på respekt for lov og ret, udfylder advokaten en særlig rolle. Hans pligter er ikke begrænset til samvittighedsfuld udførelse inden for lovens rammer af den opgave, som er betroet ham af klienten. Advokaten skal tjene retfærdighedens interesser såvel som de klienters interesser, hvis rettigheder og friheder, det er ham betroet at hævde og forsvare, og det er hans pligt ikke blot at føre sin klients sag, men også at være hans rådgiver. Respekt for advokatens professionelle virke er en vigtig betingelse for retstatsprincippet og demokratiet i samfundet. Advokatens virke pålægger ham derfor forskelligartede – fra tid til anden tilsyneladende modstridende – juridiske og moralske forpligtelser over for

- klienten,
- domstolene og andre myndigheder for hvilke advokaten optræder på klientens vegne,
- advokatstanden i almindelighed og hver enkelt kollega i særdeleshed, og
- offentligheden, for hvilken eksistensen af en fri og uafhængig advokatstand, hvis integritet bygger på respekt for regler opstillet af standen selv, er et væsentligt middel til værn for menneskerettighederne over for statsmagten og andre interesser i samfundet.

1.2. Karakteren af regler om god advokatskik

1.2.1. Regler om god advokatskik hviler på frivillig vedtagelse fra advokatstandens side og har det formål at sikre advokatens rette udøvelse af en funktion, der anerkendes som væsentlig i alle civiliserede samfund. Advokatens undladelse af at efterleve disse regler kan i sin yderste konsekvens udløse disciplinære sanktioner.

1.2.2. Den enkelte advokatorganisations regler om god advokatskik udspringer af dens egne traditioner. De er tilpasset den pågældende organisation, advo-

katernes virkefelt i vedkommende medlemsstat, dennes juridiske og administrative procedurer og dens nationale lovgivning. Det er hverken muligt eller ønskeligt at tage dem ud af deres sammenhæng eller at gøre sådanne regler generelt anvendelige, da de ifølge deres natur er uegnede dertil. De enkelte advokatororganisationers særlige regler om god advokatskik er ikke desto mindre baseret på de samme værdier og har som oftest et fælles grundlag.

1.3. **Reglernes formål**

1.3.1. Den fortsatte integration af den Europæiske Union og det Europæiske økonomiske Samarbejdsområde og den øgede hyppighed af advokatvirksomhed på tværs af landegrænserne i det Europæiske økonomiske Samarbejdsområde har gjort det nødvendigt i almenhedens interesse at fastlægge fælles regler med hensyn til grænseoverskridende virksomhed gældende for alle advokater inden for det Europæiske økonomiske Samarbejdsområde, uanset hvilken advokatororganisation de tilhører. Et særligt formål med vedtagelsen af disse regler er at afbøde vanskelighederne ved anvendelse af "dobbelte adfærdsregler" som omtalt i artikel 4 og 7.2 i direktiv 77/1249/EØF og artikel 6 og 7 i direktiv 98/5/EF.

1.3.2. De organisationer, der gennem CCBE (Sammenslutningen af advokatråd i Europa) repræsenterer advokatstanden, henstiller, at de regler, der fastlægges i de følgende paragraffer,

- skal anerkendes som udtryk for en almindelig enighed blandt alle advokatororganisationer inden for den Europæiske Union og det Europæiske økonomiske Samarbejdsområde,
- skal vedtages i overensstemmelse med nationale procedurer og/eller procedurer anvendt i EØS snarest muligt som bindende regler for advokaters grænseoverskridende virksomhed inden for den Europæiske Union og det Europæiske økonomiske Samarbejdsområde,
- skal tages i betragtning ved enhver revision af nationale regler om god advokatskik med henblik på en fremadskridende harmonisering.

De udtrykker endvidere det ønske, at nationale regler om god advokatskik i videst muligt omfang vil blive fortolket og anvendt i overensstemmelse med reglerne i dette regelsæt. Når disse regler er vedtaget som bindende i forbindelse med advokaters grænseoverskridende virksomhed, vil advokaten

fortsat være forpligtet til at respektere de regler, der er gældende for den advokatorganisation, han tilhører, for så vidt de er forenelige med reglerne i dette regelsæt.

1.4. Den af reglerne omfattede personkreds

De følgende regler finder anvendelse på advokater som disse er defineret i direktiv 77/249/EØF og direktiv 98/5/EF og på advokater i organisationer, der er associerede medlemmer eller observatører i CCBE.

Reglernes materielle anvendelsesområde

De følgende regler skal, uden at foregribe bestræbelserne på en fremadskridende harmonisering af reglerne om god advokatskik, der gælder internt i en medlemsstat, gælde for advokaters grænseoverskridende virksomhed inden for den Europæiske Union og det Europæiske økonomiske Samarbejdsområde. Ved grænseoverskridende virksomhed forstås:

- a) Al professionel kontakt med advokater fra en anden medlemsstat end advokatens hjemland,
- b) Advokatens professionelle virksomhed i en anden medlemsstat end advokatens hjemland, hvad enten advokaten er fysisk til stede i den anden medlemsstat eller ej.

Definitioner

I disse regler betyder:

‘Medlemsstat’ en medlemsstat i den Europæiske Union eller en anden stat, hvis advokatstand er omfattet af § 1.4.

‘Hjemland’ den medlemsstat, hvor advokaten har fået ret til at benytte sin faglige titel.

‘Værtsland’ enhver anden medlemsstat, hvor advokaten udøver grænseoverskridende virksomhed.

‘Kompetent myndighed’ de(n) professionelle organisation(er) eller myndig-

hed(er) i vedkommende medlemsstat, der er ansvarlig(e) for fastsættelse af regler om god advokatskik og disciplinært tilsyn med advokater.

‘Direktiv 77/249/EØF’ Rådets direktiv 77/249/EØF af 22. marts 1977 om lettelse med henblik på den faktiske gennemførelse af advokaters fri udveksling af tjenesteydelser.

‘Direktiv 98/5/EF’ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/5/EF af 16. februar 1998 om lettelse af adgangen til varig udøvelse af advokaterhvervet i en anden medlemsstat end den, hvor beskikkelsen er opnået.

2. ALMINDELIGE PRINCIPPER

2.1. Uafhængighed

2.1.1. De mange pligter, en advokat er underkastet, kræver hans fuldstændige uafhængighed af enhver uvedkommende påvirkning, især sådanne, som kan udspringe af hans personlige interesser eller udefrakommende pres. Denne uafhængighed er lige så nødvendig for tilliden til retsplejen som dommerstandens uvildighed. En advokat skal derfor undgå enhver svækkelse af sin uafhængighed og må ikke gå på akkord med den professionelle standard og etik for at gøre sin klient, retten eller tredjemand tilpas.

2.1.2. Denne uafhængighed er nødvendig i forbindelse med såvel juridisk rådgivning som retssager. Advokatens rådgivning til klienten er uden værdi, hvis den kun ydes for at stille ham selv i gunstigt lys, for at pleje egne interesser eller som følge af andre uvedkommende påvirkninger.

2.2. Tillid og personlig integritet

Tillidsforhold kan kun bestå, hvis advokatens personlige ære, hæderlighed og integritet er hævet over enhver tvivl. For en advokat er disse traditionelle dyder professionelle pligter.

2.3. Fortrolighed

2.3.1. Det er en væsentlig forudsætning for advokatens virke, at han af sin klient kan modtage oplysning om forhold, som klienten ikke ville betro andre – de

mest intime, personlige detaljer eller de mest værdifulde forretningsmæssige hemmeligheder – og at advokaten kan modtage oplysningerne i fortrolighed. Uden klientens vished om fortrolighed kan tillid ikke bestå. Fortrolighed er derfor en primær og fundamental ret og pligt for advokaten. Advokatens fortrolighedspligt er i retsplejens interesse såvel som i klientens. Derfor nyder den særlig beskyttelse fra statens side.

2.3.2. Alle oplysninger meddelt af en klient eller modtaget om en klient eller andre i forbindelse med arbejdet for klienten skal således respekteres af advokaten som fortrolige.

2.3.3. Fortrolighedspligten er tidsubegrænset.

2.3.4. Advokaten skal kræve, at hans fuldmægtige, øvrige medarbejdere og alle, der er ansat af ham i forbindelse med udøvelsen af professionelle tjenester, overholder den samme fortrolighedspligt.

2.4. **Respekt for udenlandske advokatorganisationers regler om god advokatskik**

En advokat fra en anden medlemsstat kan, når han udøver grænseoverskridende virksomhed, være forpligtet til at efterleve de regler om god advokatskik, der er fastsat af advokatorganisationen i værtslandet. Advokaten er som led i udførelsen af enhver opgave forpligtet til at gøre sig bekendt med de regler, han vil være underkastet. CCBE's medlemsorganisationer er forpligtet til at deponere deres adfærdsregler hos CCBE's sekretariat, således at enhver advokat fra sekretariatet kan få et eksemplar af de gældende adfærdsregler.

2.5. **Uforenelige beskæftigelser**

2.5.1. For at kunne udøve sit virke i fuld uafhængighed og i overensstemmelse med advokatens pligt til at deltage i retsplejen er advokaten afskåret fra visse beskæftigelser.

2.5.2. En advokat, der repræsenterer eller forsvaret en klient i en retssag eller over for offentlige myndigheder i et værtsland, skal respektere de dér gældende regler om beskæftigelser, der er uforenelige med advokatvirksomhed.

2.5.3. En advokat, der har etableret sig i et værtsland, hvor han ønsker at deltage direkte i erhvervs- eller anden virksomhed, der ikke er forbundet med advokatvirksomhed, skal respektere de dér gældende regler om beskæftigelser, der er forbudt eller uforenelige med advokatvirksomhed.

2.6. Individuel reklamering

- 2.6.1. En advokat er berettiget til at oplyse offentligheden om sine tjenesteydelser, forudsat at oplysningerne er præcise og ikke vildledende og respekterer fortrolighedsforpligtelsen og andre af advokatstandens grundværdier.
- 2.6.2. En advokats individuelle reklamering i enhver form for medie, såsom presse, radio, fjernsyn, via elektroniske kommercielle meddelelser eller på anden måde, er tilladt i den udstrækning, den overholder kravene i § 2.6.1.

2.7. Klientens interesser

En advokat skal altid under iagttagelse af gældende ret og god advokatskik handle i sin klients interesse og skal lade denne gå forud for sine egne og sine kollegers interesser.

2.8. Begrænsning af advokaters ansvar over for klienten

I den udstrækning loven i hjemlandet og værtslandet muliggør det, må advokaten begrænse sit ansvar over for klienten i overensstemmelse med de gældende bestemmelser, som advokaten er underlagt.

3. FORHOLD TIL KLIENTER

3.1. Påtagelse og udtræden af sager

- 3.1.1. En advokat må kun påtage sig en sag efter direkte anmodning fra klienten. Advokaten kan dog påtage sig en sag efter anmodning fra en anden advokat på en klients vegne eller efter anmodning fra et dertil kompetent organ. Advokaten skal i rimeligt omfang undersøge rigtigheden af personens eller organets identitet, kompetence og bemyndigelse, hvis konkrete omstændigheder viser, at identiteten, kompetencen eller bemyndigelsen er uvis.
- 3.1.2. En advokat skal rådgive sin klient og varetage dennes interesser hurtigt, samvittighedsfuldt og omhyggeligt. Han er personligt ansvarlig for udførelsen af de opgaver, der gives ham og skal holde klienten underrettet om forløbet af en sag, der er betroet ham.
- 3.1.3. En advokat bør ikke uden samarbejde med en dertil kvalificeret kollega

påtage sig udførelsen af en opgave, som han ved eller bør vide, at han savner fornøden kompetence til at løse. En advokat bør ikke påtage sig sager, medmindre han under hensyntagen til andet arbejdspress kan behandle disse med passende hurtighed.

- 3.1.4. En advokat må ikke udnytte sin ret til at udtræde af en sag på en sådan måde og under sådanne omstændigheder, at klienten hindres i rettidigt og uden skadevirkning for ham at søge anden juridisk bistand.

3.2. **Interessekonflikter**

- 3.2.1. En advokat må ikke rådgive, repræsentere eller virke for to eller flere klienter i samme sag, hvis der er interessekonflikt mellem disse eller betydelig risiko derfor.

- 3.2.2. Advokaten skal træde helt ud af sagen, hvis der opstår interessekonflikt mellem to eller flere af hans klienter, hvis der opstår risiko for krænkelse af fortrolighedspligten, eller hvis hans uafhængighed vil kunne anfægtes.

- 3.2.3. En advokat skal ligeledes afstå fra at virke for en ny klient, hvis der herved opstår risiko for tilsidesættelse af den fortrolighedspligt, der påhviler ham i forhold til en tidligere klient, eller hvis det kendskab til dennes forhold, som advokaten har erhvervet, vil udgøre en utilbørlig fordel for den nye klient.

- 3.2.4. Når advokater udøver advokatvirksomhed i fællesskab, gælder de i § 3.2.1. til 3.2.3. nævnte regler for fællesskabet og alle dets deltagere.

3.3. **Honoraraftaler om andel i sagens genstand (pactum de quota litis)**

- 3.3.1. En advokat må ikke indgå honoraraftaler, hvorefter han vederlægges med en andel af det, der opnås ved sagens gennemførelse (pactum de quota litis).

- 3.3.2. Ved 'pactum de quota litis' forstås en aftale mellem advokaten og klienten indgået forud for afslutningen af den sag, hvori klienten er part, hvorefter klienten påtager sig at betale advokaten en del af udbyttet af sagen, hvad enten dette er en pengesum eller andet, der tilkendes klienten ved sagens afslutning.

- 3.3.3. 'Pactum de quota litis' omfatter ikke en aftale om, at honoraret beregnes i forhold til sagsgenstandens værdi, hvis dette er i overensstemmelse med en

almindeligt godkendt honorartakst eller er underkastet kontrol af det organ, hvis myndighed advokaten er underlagt.

3.4. **Honorarfastsættelse**

Klienten skal have fuld oplysning om ethvert honorar, advokaten beregner sig, og honorarer skal være rimelige og passende og overholde loven og de regler for standen, som advokaten er underlagt.

3.5. **Aconto-afregning**

Hvis en advokat kræver aconto-betaling af honorar og/eller udlæg, må sådan betaling ikke overstige, hvad der efter et rimeligt skøn vil medgå til dækning af honorar og udlæg i den pågældende sag. Undlader klienten at foretage sådan aconto-betaling, er advokaten berettiget til at udtræde af sagen eller nægte at påtage sig den, dog under iagttagelse af reglerne i § 3.1.4 ovenfor.

3.6. **Honorardeling med andre end advokater**

3.6.1. En advokat må ikke dele sit honorar med nogen, der ikke er advokat, medmindre de love og de adfærdsregler, advokaten er underlagt, tillader en tilknytning mellem advokaten og den anden person.

3.6.2. Bestemmelsen i § 3.6.1. er ikke til hinder for, at en advokat betaler honorar, provision eller andet vederlag til en afdød kollegas arvinger eller til en pensioneret kollega i forbindelse med overtagelse af den afdøde eller pensionerede advokats virksomhed.

3.7. **Procesomkostninger og mulighed for retshjælp**

3.7.1. Advokaten bør til enhver tid søge at opnå den mest omkostningseffektive løsning på klientens tvist og bør på passende tidspunkter oplyse klienten om det ønskværdige i at forsøge at opnå forlig og/eller henvise sagen til alternativ konfliktløsning.

3.7.2. En advokat skal oplyse sin klient om eksisterende muligheder for offentlig retshjælp.

3.8. Klientmidler

- 3.8.1. Advokater, der kommer i besiddelse af midler på vegne af deres klienter eller tredjemand (herefter kaldet 'klientmidler'), skal indsætte sådanne midler på en konto i en bank eller lignende pengeinstitut underkastet offentligt tilsyn (herefter kaldet 'klientkonto'). En klientkonto skal være adskilt fra alle advokatens andre konti. Alle de af advokaten modtagne klientmidler skal indsættes på en sådan konto, medmindre ejeren af midlerne accepterer, at midlerne behandles anderledes.
- 3.8.2. Advokatens bogføring skal fuldstændigt og nøjagtigt vise alle dispositioner over klientmidlerne. Disse skal være adskilt fra andre midler, advokaten råder over. Det er muligt, at bogføringen i henhold til nationale regler skal opbevares i en vis periode.
- 3.8.3. En klientkonto kan kun være i debet under ganske særlige omstændigheder, som udtrykkeligt er tilladt i henhold til nationale regler, eller på grund af bankgebyrer, som advokaten ikke har indflydelse på. En sådan konto kan ikke stilles som garanti eller anvendes som sikkerhed. Der kan ikke ske modregning mellem eller sammenlægning af en klientkonto og en anden bankkonto. Klientmidlerne på en klientkonto kan heller ikke anvendes til betaling af penge, som advokaten skylder banken.
- 3.8.4. Klientmidler skal overføres til ejerne af midlerne hurtigst muligt eller på de betingelser, som de fastsætter.
- 3.8.5. Advokaten kan ikke overføre midler fra en klientkonto til sin egen konto til betaling af honorarer uden skriftligt at informere klienten derom.
- 3.8.6. De kompetente myndigheder i medlemsstaterne har bemyndigelse til at efterprøve og undersøge alle dokumenter vedrørende klientmidler, samtidig med at de respekterer den fortrolighed eller tavshedspligt, som dokumenterne måtte være underlagt.

3.9. Advokatansvarsforsikring

- 3.9.1. Advokater skal være forsikret mod juridisk erstatningsansvar, der opstår som følge af udøvelsen af deres erhverv, i en udstrækning, der er rimelig under hensyntagen til karakteren og omfanget af de risici, de pådrager sig i forbindelse med deres juridiske virksomhed.

- 3.9.2. Hvis dette skulle vise sig at være umuligt, skal advokaten oplyse klienten om sin situation og dens konsekvenser.

4. FORHOLDET TIL RETTEN

4.1. Adfærdsregler i og over for retten

En advokat, som møder eller deltager i en sag ved en domstol eller anden instans, skal følge de regler om god advokatskik, som er gældende ved den pågældende domstol eller myndighed.

4.2. Korrekt processuel adfærd

En advokat skal altid iagttage korrekt processuel adfærd.

4.3. Opførsel i retten

En advokat skal under udvisning af respekt og høflighed over for retten varetage sin klients interesser med værdighed og uden at være bange for at skade sine egne interesser eller for eventuelle konsekvenser for sig selv eller andre.

4.4. Urigtige eller vildledende oplysninger

En advokat må aldrig bevidst meddele retten urigtige eller vildledende oplysninger.

4.5. Reglernes anvendelse i voldgiftssager etc.

Reglerne om advokatens forhold til retten finder tilsvarende anvendelse på advokatens forhold til voldgiftsmænd og andre, der, eventuelt lejlighedsvis, udøver domstols- eller domstolslignende funktioner.

5. FORHOLDET MELLEM ADVOKATER

5.1. Det kollegiale fællesskab

- 5.1.1. Det kollegiale fællesskab kræver tillid og samarbejde mellem advokater til

fordel for deres klienter og for at undgå unødige retssager og anden adfærd, der er skadelig for standens omdømme. Det kan imidlertid aldrig retfærdiggøre, at standens interesser bliver sat over klientens.

- 5.1.2. En advokat skal anerkende advokater fra andre medlemsstater som kolleger og behandle dem fair og korrekt.

5.2. Samarbejde mellem advokater fra forskellige medlemsstater

- 5.2.1. En advokat, som modtager henvendelse fra en kollega fra en anden medlemsstat, er forpligtet til ikke at påtage sig en sag, som han ikke er kompetent til at udføre. Advokaten skal i så fald bistå kollegaen med at skaffe de oplysninger, der er nødvendige for at sætte vedkommende i stand til at overgive sagen til en advokat, der er i stand til at udføre den ønskede opgave.

- 5.2.2. Når advokater fra forskellige medlemsstater samarbejder, påhviler der begge pligt til at tage hensyn til eventuelle forskelligheder mellem deres respektive retssystemer, faglige organisationer og advokaternes kompetencer og pligter i de pågældende lande.

5.3. Korrespondance mellem advokater

- 5.3.1. Hvis en advokat har til hensigt at sende meddelelser til en advokat i en anden medlemsstat, som afsenderen ønsker behandlet "fortroligt" eller "uden præjudice", skal han klart give udtryk for dette, inden han sender den første meddelelse.

- 5.3.2. Hvis den kommende modtager af meddelelserne ikke er i stand til at sikre deres behandling som "fortrolige" eller "uden præjudice", skal denne straks oplyse afsenderen herom.

5.4. Henvisningshonorar

- 5.4.1. En advokat må hverken af advokater eller andre kræve eller modtage honorar, provision eller andet vederlag for at henvise eller anbefale en klient til den pågældende anden advokat.

- 5.4.2. En advokat må ikke betale andre honorar, provision eller andet vederlag for få en klient henvist til sig.

5.5. **Kommunikation med modparten**

En advokat må ikke i en konkret sag henvende sig direkte til nogen, som er repræsenteret eller rådgives af en kollega, uden dennes samtykke og skal i så fald holde den anden advokat underrettet om enhver sådan kommunikation.

5.6. (Ophævet efter beslutning på generalforsamlingen i CCBE i Dublin den 6. december 2002)

5.7. **Hæftelse for honorar**

Ved professionelle relationer mellem medlemmer af advokatorganisationer i forskellige medlemsstater hæfter en advokat personligt, også i tilfælde af klientens insolvens, for den udenlandske kollegas krav på honorar, omkostninger og udlæg, såfremt han selv har engageret eller søgt råd hos kollegaen uden at begrænse sig til at anbefale kollegaen eller til at introducere klienten for ham. De pågældende advokater kan dog ved samarbejdets begyndelse træffe særlig aftale herom. Endvidere kan opdragsgiveren til enhver tid begrænse sin personlige hæftelse til de krav på honorar, omkostninger og udlæg, der er opstået før meddelelsen til kollegaen om, at opdragsgiveren ikke vil hæfte for fremtiden.

5.8. **Fortsat faglig udvikling**

Advokater bør vedligeholde og udvikle deres faglige viden og evner og tage deres erhvervs europæiske dimension i betragtning.

5.9. **Tvister mellem advokater i forskellige medlemsstater**

5.9.1. Hvis en advokat finder, at en kollega fra en anden medlemsstat har handlet i strid med reglerne om god advokatskik, skal han henlede kollegaens opmærksomhed derpå.

5.9.2. Hvis der opstår tvist af professionel art mellem advokater i forskellige medlemsstater, skal de så vidt muligt først søge den bilagt i mindelighed.

- 5.9.3. En advokat må ikke indlede retssag eller disciplinærsag mod en kollega i en anden medlemsstat angående et spørgsmål som nævnt i § 5.9.1. eller § 5.9.2. ovenfor uden først at orientere de advokatorganisationer, hvortil parterne hører, og give de pågældende advokatorganisationer mulighed for at bidrage til en løsning.

Forkortelser

AER	De advokatetiske regler
ANÅ	Advokatnævnets Årsberetning
bkg.	bekendtgørelse
bl.a.	blandt andet
CCBE	Advokatrådenes fællesrepræsentation i EU
EMD	Den Europæiske Menneskeretsdomstol
EMRK	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
EU	Den Europæiske Union
FT	Folketingstidende
fx	for eksempel
H	Højesteretsdom eller kendelse
IBA	International Bar Association
jf.	jævnfør
lovbkg.	Lovbekendtgørelse
LT	Lovtidende
mfl	Markedsføringsloven
m.fl.	med flere
rpl	Retsplejeloven
SH	Sø- og Handelsrettens dom eller kendelse
strl	Straffeloven
U	Ugeskrift for Retsvæsen
V	Vestre Landsretsdom eller kendelse
Ø	Østre Landsretsdom eller kendelse

Litteratur

Bitsch, H., Holm, M., & Spang-Hanssen, H. S. (2002).

God advokatskik – en håndbog (2. udg.). København. Advokaternes Serviceselskab A/S.

Blomquist, H. (2000).

Lawyers' Ethics. The Social Construction of Lawyers' Professionalism. Danish Practicing Lawyers. And Some Pre-Conditions for Their Ethics. København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Bryde Andersen, M. (2005).

Advokatretten. København. Advokaternes Serviceselskab A/S.

Bønsing, S. (2001).

Brancheregler og branchepoces. København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Gomard, B., & Kistrup, M. (2013).

Civilprocessen (7. udg.). København. Karnov Group Denmark A/S.

Halling-Overgaard, S. (2011).

Advokaters erstatningsansvar (3. udg.). København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Hansen, J. (1986).

Advokatgerningen som Liberalt Erhverv. København. Juraconsult.

Jull Sørensen, M. (2011).

God skik for juridisk rådgivning – en retlig standard.

København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Justitsministeriet (1956).

Betænkning om højesteretssagførerprøven, offentlig votering i Højesteret, bevisumiddelbarhed ved Højesteret og Højesterets kompetence i straffesager – Betænkning nr. 164. København. Schultz.

Justitsministeriet (1979).

Betænkning vedrørende revision af retsplejelovens afsnit om advokater – Betænkning nr. 871.

København. Schultz.

Justitsministeriet (2006).

Betænkning om retsplejelovens regler om advokater – Betænkning nr. 1479. København. Schultz.

- Kruse, A. V., & Søgaard, K. (1990).
Advokatansvaret (6. udg.). København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Langsted, L. B. (2004).
Rådgivning I – det professionelle erstatningsansvar. København. Forlaget Thomson.
- Lavesen, M., & Økjær Jørgensen, L. (2012).
Advokatetik – ret og rammer (2. udg.). København. Advokatsamfundet.
- Lindenchrone, L., & Werlauff, E. (2017).
Dansk retspleje – Civil-, foged-, skifte- og straffeprocessen (7. udg.).
København. Karnov Group Denmark A/S.
- Pedersen, A. H. (1962).
Indledning til advokatgerningen I (2. udg.). København. Juristforbundets Forlag.
- Pedersen, A. H. (1963).
Indledning til advokatgerningen II (2. udg.). København. Juristforbundets Forlag.
- Pedersen, A. H. (1969).
Det Danske Advokatsamfund 1919-1969. København. Juristforbundets Forlag.
- Spang-Hanssen, H. S. (1985).
Advokatsalærer – Oversigt og kommentarer. København. ApS Unide.
- Tamm, D. (2007).
Bag kapperne – Danske advokater i det 20. århundrede. København. Forlaget Thomson A/S.
- Ulfbeck, V. (2010).
Erstatningsretlige grænseområder – Professionsansvar, produktansvar og offentlige myndigheders erstatningsansvar (2. udg.). København. Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Verner, J. (1993).
Samvirkende advokaters erstatningsansvar og indbyrdes hæftelse.
København. Jurist og Økonomforbundets Forlag.
- Økjær Jørgensen, L., & Lavesen, M. (2016).
Mediation – ret og rammer (2. udg.). København. Karnov Group.

Stikordsregister

A

Access to justice 86, 202
Aconto honorar 212
Advokatfuldmægtige 33, 38, 59, 65ff
Advokatselskab 34, 38, 62ff
Advokatskifte 95, 251
Advokattitlen 36ff, 40
Afsmi tning 106, 158ff
Anonymisering 47
Ansatte 38, 59, 63
Ansvarsbegrænsning 85
Ansvarsfraskrivelse 84
Anvendelsesområde 36, 40ff
Anvendt tid 205, 218
Appearance 100, 131, 157
Arbejdets art 204

B

Bestyrelsesmedlem 132, 136f
Betingede interessekonflikter 105
Bobestyrrerbo 194

C

CCBE 8, 40ff
Chinese walls 115
Cloud computing 49

D

Deponering 37
Depositum 221
Direkte henvendelse 251ff
Disciplinærsystemet 66, 181

E

Efterprocedure 261
Eget eller andres tarv 55

Ekspeditionsfejl 80ff, 238

Elektroniske data 91

Erhvervsklient 141, 208

Erhvervsmæssig forbindelse 132

EU-advokater 41, 177

F

Fagforeningsansatte advokater 50
Familiemæssig forbindelse 132
Fast klientforhold 141ff
Firmaskift 105ff
Forbrugersager 186ff, 200, 205
Forhold af økonomisk art 30ff
Forligsforslag 270ff
Forsikringsretshjælp 172, 194, 222
Fortrolige oplysninger 47f, 86, 100, 106, 126ff, 150ff
Fortrolighedshensyn 100
Forældelsesfrist 90
Fri proces 172, 194, 222f
Frister 75, 83f
Fuldmægtigautorisation 65
Fusioner 105, 171

G

Generalklausul 30
Geografisk anvendelsesområde 40
Grundigt 31, 78ff

H

Hjemmeside 62, 162, 177ff, 188ff
Hvidvask 54, 89, 182

I

Identifikation 58f
Inkassosager 155f, 214, 236ff

Interessekonflikttjek 102ff

K

Klientsamtykke 105, 146, 157, 164f

Kollegial samtale 35

Kollegiale hensyn 227

Konkurrerende virksomhed 145

Konkursbegæring 240ff

Kontorfællesskab 39, 59, 160f, 172

Kontorhold 209ff

Kurator 45, 111, 113, 117

Kædesamarbejde 60, 161ff, 172

L

Laugsregler 28, 227

Legal privilege 58

Lønmodtagernes Garantifond 245

M

Markedsføring 71ff

Mediation 224, 271

Mesterlære 65

Modregning 219ff

Modstridende interesser 116ff

Moms 196

N

Notarialafgift 191

Nørby-udvalget 136

Nærliggende risiko 40, 95, 104f

O

Objektivt ansvar 66

Opdraget 207f

Oplysningspligt 86, 174ff

Ordrebekræftelse 196, 200ff

P

Pactum de quota litis 213ff

Partnere 63, 70

Politianmeldelse 239f

Principal 65ff

Prisoverslag 188

Privatskiftet bo 194

Programerklæring 26

Påkrav 253ff

R

Ransagning 54

Renter 221, 237

Retningslinjer 102, 158, 172f

Retlig interesse 242

Retsafgift 191

Retshjælp 177ff

Retsmægling 224

Retssystemet 27, 40, 224, 228, 259, 265, 270

Retstab 168

Rimeligt honorar 194, 221

RKI 237f

Rykkergebyrer 236f

S

Sagens udfald 53, 204ff

Sagernes forbindelse 130f, 153ff

Sagsværdi 204, 206f, 211

Samme sag 116ff

Salærbortfald 191

Salærdeling 221f

Salærfastsættelse 202ff

Salærparametre 204ff

Salærrøv 202

Samtykke 50

Sekretærer 59, 106, 196
Selvindtræde 113f
Selvregulering 35
Sideskift 120ff
Shopping 142, 115
Skjult salærberegning 215ff
Solvens 243
Staten 27
Straffesager 194, 213, 229, 261, 261
Stilling i retssamfundet 26

T

Tavshedspligt før opdrag 57
Tidsbegrænsning 57
Tidsforskudte repræsentationer 149
Tilbageholdsret 95, 219f
Tilsyn 33ff, 38, 39, 181
Tinglysningsafgift 191
Transporttid 209ff

U

Udbud 115, 191
Ubetingede interessekonflikter 105
Udlandet 40
Udtræden 92ff, 168
Ulovlige betingelser 146f

V

Vidner 53, 264ff
Vigtigste elementer 185, 189, 199
Virksomhedsadvokater 37, 50
Voldgiftsret 260
Våbendragersyn 100

Y

Ytringer 228ff

Ø

Økonomisk forbindelse 132

Å

Åbenbar almeninteresse 52

Alle advokater kender den situation, at der i en konkret sag opstår tvivl om, hvorvidt der er et advokatetisk problem: "Vil der opstå en interessekonflikt, hvis jeg siger ja til denne klient?", "Kan jeg henvende mig til modparten uden om advokaten, som ikke besvarer mine henvendelser?", "Gælder min tavshedspligt i forhold til Advokatnævnet, når jeg skal svare på klientens klage over mig?"

På den ene side er det afgørende at finde frem til de rigtige svar – advokaten vil nødtigt have et dårligt ry eller en bøde i Advokatnævnet. På den anden side vil advokaten ikke bruge for meget tid på at finde svaret, da arbejdet hermed ikke kan debiteres.

Denne bog er ment som et opslagsværk, der så hurtigt og præcist som muligt giver svar på advokatetiske spørgsmål med udgangspunkt i de advokatetiske regler, som blev vedtaget på Advokatrådets møde 25. august 2016.

Bogen er med sin struktur nem at slå op i, da den er opbygget som en kommentar til de enkelte bestemmelser i de advokatetiske regler. Bogen indeholder en omfattende gennemgang af kendelser fra Advokatnævnet og afgørelser fra domstolene.

Det er Advokatrådet, der udgiver bogen med tanke på at gøre det lettere at arbejde med og afklare advokatetiske spørgsmål. Selvom bogen fortrinsvis er rettet mod advokater og advokatfuldmægtige, vil den også have interesse for andre, der kommer i berøring med advokatverdenen.

Forfatterne, der begge er advokater, har i en årrække arbejdet med advokatetik og undervist i faget.

ISBN: 978-87-89741-25-3

ADVOKATSAMFUNDET
RETSSIKKERHED · UAFHÆNGIGHED · INTEGRITET